

การศึกษาวิเคราะห์

ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ
3. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
4. อุตสาหกรรมยานยนต์
5. อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง
6. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
7. อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)

12280

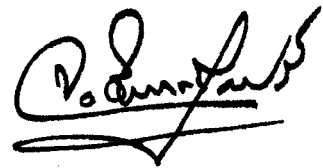
กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน

กระทรวงแรงงาน

คำนำ

การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า) เป็นผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ของกรมการจัดหางาน ประจำปีงบประมาณ 2548 โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2542-2547 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) และสต็อกทุนสุทธิ (Net Capital Stock) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นฐานและประกอบในการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและคาดประมาณ แนวโน้มความต้องการแรงงาน ในปี 2548-2550 นอกจากนี้ยังได้จัดสัมมนาผลการศึกษา วิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มเบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา มาประกอบและปรับปรุงให้การศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสัมฤทธิ์ผล ตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

กรมการจัดหางาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ ต่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่สนใจ ทั้งในด้านการวางแผนการผลิตและพัฒนา กำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และด้านอื่น ๆ ตามสมควร

นายจุฑาทวัช อินทรสุขศรี

อธิบดีกรมการจัดหางาน

กันยายน 2548

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต 7 กลุ่ม อุตสาหกรรม คือ อาหารและเครื่องดื่ม สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็ก และเหล็กกล้า) ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ของ กรมการจัดหางาน ปีงบประมาณ 2548 อย่างดียิ่ง เนื่องจากได้รับความกรุณาและร่วมมือจากหลายฝ่าย กล่าวคือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สนับสนุนข้อมูล สำหรับใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์และคาดประมาณแนวโน้ม เจ้าของสถานประกอบการทุกแห่ง ได้ให้ความร่วมมือและสละเวลาอันมีค่าสำหรับการสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม และเข้าร่วมการสัมมนา รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ให้ความร่วมมือด้านวิชาการ คุณสุพรรณ สุขประเสริฐ รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย คุณนริศรา อัสโนมันต์ ผู้ช่วยผู้จัดการแรงงานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย วิทยากรซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ทรงคุณวุฒิจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสถาบันยานยนต์ ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการสัมมนา เรื่อง “แนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต” ประกอบด้วย คุณไพบุลย์ พลสุพรรณ รองประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย คุณชูชีพ เอื้อการณ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล กลุ่มบริษัท โรงงานทอผ้ากรุงเทพ จำกัด คุณวัลลภ วัฒนากร ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ไฮ-เทค แอพพารเอล จำกัด คุณวัลลภ เตยศิริ ผู้อำนวยการสถาบันยานยนต์ คุณยิ่งเกียรติ เหล่าศรีศักดากุล ประธานบริษัท หลิวเคอแซก จำกัด คุณมิ่งพันธ์ ฉายาวิจิตรศิลป์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไมแก๊ป แมชีเนอรี่ (1986) จำกัด คุณสมเกียรติ เหล่าชำนาญวานิช เลขาธิการสมาพันธ์พัฒนาอุตสาหกรรมไม้ประเทศไทย และ คุณภาณุ เติญรพจน์ รองประธานกลุ่มบริษัท บลูสโคป สตีล (ประเทศไทย) จำกัด อาจารย์ ดร. ไมตรี วสันติวงศ์ ที่ปรึกษาโครงการ CDP - SP ธนาคารโลก ผู้ดำเนินการสัมมนาและให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ อาจารย์เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการทุกขั้นตอนของการศึกษา

กรมการจัดหางาน ขอขอบคุณทุกหน่วยงานและทุกท่านที่กล่าวนามข้างต้นเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความร่วมมืออนุเคราะห์และสนับสนุนด้านต่างๆ ทำให้ได้ผลงานตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ของ กรมการจัดหางานที่มีคุณค่า และคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติและส่วนรวม

กรมการจัดหางาน

กันยายน 2548

บทสรุปผู้บริหาร

การคาดประมาณความต้องการแรงงานเพื่อให้ทราบแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคตเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเป็นการบริหารจัดการตลาดแรงงานให้มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การมีงานทำของแรงงานในภาคการผลิตและธุรกิจ มีการใช้แรงงานอย่างเหมาะสมและเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ยังสามารถนำไปใช้วางแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในฐานะที่แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิตในระบบเศรษฐกิจ

การศึกษาวិเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต 7 กลุ่ม อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ของกรมการจัดหางาน โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2542-2547 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) และข้อมูลสต็อกทุนสุทธิ (Net Capital Stock) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นฐานและประกอบในการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและคาดประมาณแนวโน้มความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต โดยใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และประมาณการสัดส่วนความต้องการแรงงานรายอุตสาหกรรมใน 7 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต โดยใช้ Holt's Method หรือ Exponential with Trend นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากเอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ รวมทั้งได้จัดสัมมนาผลการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มเบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาประกอบและปรับปรุงในการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสัมฤทธิ์ผลตามตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่กำหนด

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ในช่วงปี 2548-2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2547 อุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น 4 อุตสาหกรรมได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มการจ้างงานเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 11.20 อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.07 อุตสาหกรรมยานยนต์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 19.42 และอุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน(เหล็กและเหล็กกล้า) เพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.75 ส่วนอีก 3 อุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ มีแนวโน้มการจ้างงานลดลง เฉลี่ยร้อยละ 1.33 อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ลดลงร้อยละ 15.10 และอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ลดลงร้อยละ 13.91 โดยมีรายละเอียดในแต่ละอุตสาหกรรม ดังนี้

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ในช่วงปี 2548-2550 คาดว่า มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น โดยปี 2548 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.41 ปี 2549 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.49 และในปี 2550 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.44 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งแรงงานที่มีความต้องการมากยังเป็นแรงงานที่มีการศึกษาไม่สูงส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตามแรงงานที่มีความรู้สูง เช่น แรงงานด้านการวิจัยและพัฒนา ยังคงมีความต้องการ เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรมสิ่งทอ คาดว่าในอีก 3 ปีข้างหน้าคือ ปี 2548-2550 การจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มทรงตัว หรือลดลงเล็กน้อย และมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะและความรู้ในหลายๆ ด้านมากขึ้น เพราะการผลิตและส่งออกในอนาคตจะเป็นการส่งให้แก่ตลาดที่มีการขายสินค้าที่มีคุณภาพปานกลางถึงระดับสูง สำหรับแรงงานไร้ฝีมือมีแนวโน้มการจ้างงานลดลงเนื่องจากในบางอุตสาหกรรมเริ่มมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ทดแทนแรงงานคนมากขึ้น

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ในช่วงปี 2544 – 2547 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 14.35 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และในช่วงปี 2548 – 2550 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 13.15 โดยมีแนวโน้มการจ้างงานเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ปี 2548 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.91 ปี 2549 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.18 และปี 2550 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.10 และต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือเฉพาะ เช่น นักออกแบบ นักการตลาด เพิ่มมากขึ้น

อุตสาหกรรมยานยนต์ คาดว่าในช่วงปี 2548-2550 มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นแต่เป็นไปในอัตราที่ลดลง โดยปี 2548 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.72 ปี 2549 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.70 และในปี 2550 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.39 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาซึ่งในสถานะที่มีการแข่งขันสูงจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีทักษะและประสบการณ์ โดยเฉพาะแรงงานที่มีคุณภาพในการผลิต เช่น ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ วิศวกร บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา และแรงงานมีฝีมือ เป็นต้น

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ในช่วงปี 2544-2547 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 3.62 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และในช่วงปี 2548-2550 มีสัดส่วนความต้องการแรงงาน เฉลี่ยร้อยละ 2.45 โดยปี 2548 มีแนวโน้มความต้องการแรงงานลดลง ร้อยละ 5.64 ปี 2549 ลดลงร้อยละ 9.80 และปี 2550 ลดลงร้อยละ 11.61 และต้องการแรงงานที่มีคุณภาพและมีทักษะมากขึ้น เช่น ทักษะการออกแบบ และการตัดเย็บ เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ในช่วงปี 2544 – 2547 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 6.85 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและในช่วงปี 2546-2550 มีสัดส่วนความต้องการแรงงานเฉลี่ยร้อยละ 5.18 ความต้องการแรงงานมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2549 ลดลงร้อยละ 6.41

และปี 2550 ลดลงร้อยละ 7.35 อุตสาหกรรมมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต จึงต้องการแรงงานที่มีความรู้และทักษะฝีมือเพิ่มขึ้น

อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า) มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง คาดว่าในปี 2548-2550 มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 13.63, 7.03 และร้อยละ 6.88 ตามลำดับ โดยต้องการแรงงานที่มีทักษะด้านช่างมากขึ้น เช่น ช่างหล่อ ช่างหลอม และช่างรีดโลหะ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ในอุตสาหกรรมการผลิต 7 อุตสาหกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานลดลง ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

ตาราง เปรียบเทียบสัดส่วนของGDP สัดส่วนความต้องการแรงงาน และรายได้

ประเภทอุตสาหกรรม	สัดส่วนต่อ GDP รวม ปี 2546 (%)	สัดส่วนความต้องการแรงงานเฉลี่ย ปี 2548 – 2550 (%)	จำนวนการเปลี่ยนแปลง (คน) (+ เพิ่มขึ้น , - ลดลง)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (บาท)
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	16.78	18.59	37,949	5,787
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	5.90	8.20	-11,869	5,151
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	5.25	13.15	1,067	5,241
อุตสาหกรรมยานยนต์	10.82	2.74	13,388	9,281
อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	3.33	2.45	-16,439	5,659
อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	0.25	5.18	-21,959	4,261
อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	1.31	1.74	6,966	8,256

อุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นมักจะเป็นอุตสาหกรรมใหม่ คือ อุตสาหกรรมยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า และอุตสาหกรรมที่มีการปรับปรุงให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะตลาดโลกง่าย คืออุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และเครื่องแต่งกาย ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการจ้างงานลดลง มักเป็นอุตสาหกรรมเก่าที่มีมานานแล้ว และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และภาวะการแข่งขันได้ยาก หรือน้อย เช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า และเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาจากอัตราความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเหล่านี้แล้ว จะเห็นว่าบางอุตสาหกรรมที่แม้ว่าจะมีแนวโน้มต่อการจ้างงานลดลง หรือเพิ่มขึ้นน้อย แต่ยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการมีงานทำของประชากรค่อนข้างมาก เช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งมีสัดส่วนความ

ต้องการแรงงานต่อแรงงานในภาคการผลิต ถึงร้อยละ 8.20 , 13.15 และ 5.18 ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการจ้างงานเพิ่มขึ้นในบางอุตสาหกรรมนั้น ที่มีผลกระทบต่อการทำงานในภาพรวมน้อย เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ซึ่งมีส่วนแบ่งการจ้างงานต่อแรงงานในภาคการผลิต เพียงร้อยละ 2.75 และ 1.74 ตามลำดับ ดังนั้นหากจะพิจารณาในด้านผลที่มีต่อการมีงานทำของประชากรแล้ว นโยบายในปัจจุบันควรจะทำให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่แม้จะมีอนาคตไม่สดใสแต่มีผลต่อการมีงานทำของประชากรมากทัดเทียมกันกับอุตสาหกรรมที่เห็นว่ามียุคสดใสเช่นกัน

ส่วนอุตสาหกรรมที่เห็นว่าควรจะได้รับ ความสนใจเป็นลำดับอันดับ 1 ในกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 7 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งมีสัดส่วนการจ้างงานที่สูงถึงร้อยละ 18.59 และยังมีแนวโน้มการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นอย่างสูงเช่นกัน จึงนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่น่าจะมีความสำคัญต่อการมีงานทำของประชากรทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

นอกจากนี้กลุ่มอุตสาหกรรมที่ยังคงมีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นนั้น มักจะมีการจ่ายค่าตอบแทนแก่แรงงานในอัตราที่สูง เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า ซึ่งมีรายได้ของแรงงานเฉลี่ยสูง ถึง 9,281 และ 8,256 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานลดลง จะมีการจ่ายค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่า เช่น ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งมีรายได้ของแรงงานเฉลี่ยเพียง 5,151 และ 4,261 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ แสดงถึงสถานะของตลาดแรงงานไทยที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานในขั้นที่อาจจะใกล้เคียงกับดุลยภาพตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ทั่วไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรม ประกอบกับปัญหาของสถานประกอบการ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐและเอกชนควรมีการวางแผนและพัฒนาระบบการศึกษาและหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนให้ทันกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในอนาคต
2. ควรมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีทักษะและความสามารถในการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยี รวมทั้งนำระบบการจัดการด้านคุณภาพมาใช้เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการได้ตามมาตรฐานสากล และแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น
3. ภาครัฐและเอกชนควรมีความร่วมมือในการบริหารจัดการด้านตลาดแรงงานให้มีประสิทธิภาพไม่ให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน

4. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานและค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานเข้าทำงาน
5. ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้การกำหนดนโยบายและการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน
6. ควรมีการสร้าง Brand Name ของสินค้าไทยตลอดจนส่งเสริมการขายและขยายตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเวทีแสดงสินค้าส่งออกทุกประเภท เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเป็นการขยายตลาด
7. ภาครัฐและเอกชนควรมีการประสานข้อมูลกันอย่างใกล้ชิด
8. ควรมีการศึกษาวิจัยแต่ละอุตสาหกรรมในเชิงลึกมากขึ้น
9. สร้างค่านิยมให้คนไทยหันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศ

สารบัญ

หน้า

คำนำ	
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปผู้บริหาร	(1)
สารบัญ	(6)

บทที่ 1 บทนำ

หลักการและเหตุผล	1-1
วัตถุประสงค์การศึกษา	1-1
ขอบเขตการศึกษา	1-2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1-2
นิยามศัพท์	1-2

บทที่ 2 วิธีการศึกษาและประมาณการ

วิธีการศึกษาและประมาณการ	2-1
ข้อจำกัดในการศึกษา	2-5

บทที่ 3 ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	3-2
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	3-26
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	3-51
อุตสาหกรรมยานยนต์	3-73
อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	3-97
อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	3-117
อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)	3-143

บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา	4-1
ข้อเสนอแนะ	4-10

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ภาคอุตสาหกรรมต้องเผชิญหน้ากับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทั้งจากกระแสการเปิดเสรีทางการค้า การรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเขตการค้าเสรี ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร การพัฒนาทางด้านประชากรและสังคม ข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดภาวะการแข่งขันในภาคธุรกิจ รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) โดยที่ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของประเทศไปสู่เป้าหมายจะต้องเร่งสร้างทรัพยากรบุคคลในประเทศให้มีคุณภาพและปริมาณที่พอเพียง เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทย ในทศวรรษใหม่ที่มีความต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะมากขึ้น เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการของไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

เนื่องจากข้อมูลความต้องการแรงงานมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ ข้อมูลที่ชัดเจนจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนพัฒนาและผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ข้อมูลความต้องการแรงงานยังสามารถสะท้อนถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศได้ด้วย

กรมการจัดหางานในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการส่งเสริมการมีงานทำและเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน จึงกำหนดให้การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตเป็นตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ของกรมการจัดหางาน ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มใน 7 อุตสาหกรรมการผลิต เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและขยายเครือข่ายข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงแรงงานเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพกำลังแรงงานให้มีความรู้ มีฝีมือ และมีคุณภาพที่สูงขึ้น ตลอดจนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลในการพัฒนาศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและการจ้างงานใน 7 อุตสาหกรรมการผลิต
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มใน 7 อุตสาหกรรมการผลิต

ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ การจ้างงาน และประมาณการแนวโน้มความต้องการแรงงาน ใน 7 อุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ
3. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
4. อุตสาหกรรมยานยนต์
5. อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง
6. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
7. อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจ การจ้างงาน และแนวโน้มความต้องการแรงงานใน 7 อุตสาหกรรมการผลิต
2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการกำหนดแผนการผลิตกำลังคนและพัฒนาศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
3. เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารด้านแรงงาน การบริการจัดหางาน และการแนะแนวอาชีพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

นิยามศัพท์

ผู้มีงานทำ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ได้ทำงานตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไป โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล ค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่นสำหรับผลงานที่ทำ เป็นเงินสด หรือสิ่งของ
2. ไม่ได้ทำงาน หรือทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมง แต่เป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (ซึ่งจะถือว่าเป็นผู้ที่ปกติมีงานประจำ)
 - 2.1 ยังไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่น ๆ หรือผลกำไรจากงาน หรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน
 - 2.2 ไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่น ๆ หรือผลกำไรจากงาน หรือธุรกิจในช่วงที่ไม่ได้ทำงาน แต่ยังมีงานหรือธุรกิจที่จะกลับไปทำ

3. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในธุรกิจหรือไร่นาเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

ชั่วโมงทำงาน หมายถึง จำนวนชั่วโมงทำงานจริงทั้งหมดในสัปดาห์แห่งการสำรวจ สำหรับบุคคลที่มีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ หมายถึง ยอดรวมของชั่วโมงทำงานทุกอาชีพ สำหรับผู้ที่มิงานประจำซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจให้บันทึกจำนวนชั่วโมงเป็น 0 ชั่วโมง

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ

ประถมศึกษาและต่ำกว่า หมายถึง บุคคลที่ไม่เคยเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือไม่เคยได้รับการศึกษา บุคคลที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม. 3 เดิม บุคคลที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม. 3 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ชั้น ม. 3 ม.ศ. 3 หรือ ม. 6 เดิม ขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาที่สูงกว่า

มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษาดังแต่ชั้น ม. 6 ม.ศ. 5 หรือ ม. 8 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายอาชีพศึกษา) หมายถึงบุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาหรือวิชาชีพ ที่เรียนต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า โดยมีหลักสูตรไม่เกิน 3 ปี และไม่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาที่สูงกว่า

มัธยมศึกษาตอนปลาย (สายวิชาการศึกษา) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษา (การฝึกหัดครู) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

อนุปริญญา (สายวิชาการ) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จประเภทสามัญศึกษาหรือสายวิชาการ โดยได้รับวุฒิปัตถะระดับอนุปริญญา

อนุปริญญา (สายวิชาชีพ) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาหรือสายวิชาการ ที่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่าอนุปริญญา

อนุปริญญา (สายวิชาการศึกษา) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษา และได้รับประกาศนียบัตรอนุปริญญา

ปริญญาตรีขึ้นไป (สายวิชาการ) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จประเภทสามัญศึกษาหรือสายวิชาการ โดยได้รับวุฒิปัตถะระดับปริญญาตรี โท เอก

ปริญญาตรีขึ้นไป (สายวิชาชีพ) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา หรือสายวิชาการ ที่ได้รับวุฒิปัตถะระดับปริญญาตรี

ปริญญาตรีขึ้นไป (สายวิชาการศึกษา) หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภท
วิชาการศึกษา และได้รับวุฒิปริญญาตรี โท เอก

การศึกษาอื่น ๆ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้ และ
ไม่ทราบ

ประเภทอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมหมวด 15 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมใน
หมวดนี้รวมสถานประกอบการซึ่งดำเนินการหลักเกี่ยวกับการผลิตอาหารและเครื่องดื่มเพื่อการ
บริโภคของมนุษย์ การถนอมอาหาร และแปรรูปเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร รวมทั้งการผลิตอาหาร
สัตว์สำเร็จรูปด้วย

อุตสาหกรรมหมวด 17 การผลิตสิ่งทอสิ่งถัก อุตสาหกรรมในหมวดนี้รวมสถาน
ประกอบการซึ่งดำเนินการหลักในกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การปั่น การทอ และการแต่งสำเร็จ
สิ่งทอ การผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทถัก ผลิตภัณฑ์สิ่งทอสิ่งถักสำเร็จรูป การผลิตพรมและเครื่องปูลาด
เชือกสายระโยงระยาง เชือกเส้นใหญ่และแหวน ผ้าที่แช่หรือฉาบผิวด้วยพลาสติก ผ้าสักหลาด

อุตสาหกรรมหมวด 18 การผลิตเครื่องแต่งกาย รวมทั้งการตกแต่งและย้อมขนสัตว์
อุตสาหกรรมในหมวดนี้รวมสถานประกอบการที่ดำเนินการหลักในการผลิตเครื่องแต่งกาย
สำหรับผู้ชาย ผู้หญิง เด็กและทารก ด้วยวัสดุหลายชนิด รวมทั้งกิจการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการ
ตกแต่งและย้อมสีขนสัตว์ และการทำผลิตภัณฑ์จากขนสัตว์

**อุตสาหกรรมหมวด 19 การฟอกและการตกแต่งหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการผลิต
กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าถือ อานม้า เครื่องลากเทียมสัตว์และรองเท้า** อุตสาหกรรมในหมวดนี้
ได้แก่ การดำเนินการหลักเกี่ยวกับการฟอกหนังสือพิมพ์ การแต่งสำเร็จหนังสือพิมพ์ การผลิต
ผลิตภัณฑ์หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์เทียม การผลิตกระเป๋า อานม้า เครื่องลากเทียมและการผลิตรองเท้า

อุตสาหกรรมหมวด 20 การผลิตไม้ ผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้ก๊อก ยกเว้นเครื่องเรือน
รวมทั้งการผลิตสิ่งของจากฟางและวัสดุถักอื่น ๆ อุตสาหกรรมในหมวดนี้รวมสถานประกอบการที่
ดำเนินการหลักเกี่ยวกับการเลื่อยไม้และการไสไม้ การผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ แผ่นไม้บาง แผ่น
ไม้อัด เครื่องไม้ที่ใช้ในการก่อสร้าง ภาชนะไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ ไม้ก๊อก ฟางและวัสดุถัก
ยกเว้นเครื่องเรือน

อุตสาหกรรมหมวด 27 การผลิตโลหะขั้นมูลฐาน อุตสาหกรรมในหมวดนี้รวม
สถานประกอบการซึ่งดำเนินการหลักเกี่ยวกับการถลุงเหล็ก การผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กและ
เหล็กกล้าขั้นมูลฐาน การผลิตโลหะมีค่าและโลหะอื่นที่มีใช้เหล็กด้วยกรรมวิธีตั้งแต่การถลุง การรีด
การดึง การผสม การทำให้บริสุทธิ์ การขึ้นรูปและการหล่อ

อุตสาหกรรมหมวด 34 การผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง อุตสาหกรรม
ในหมวดนี้ประกอบด้วย กิจการซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต การประกอบยานยนต์ รถพ่วงและ
รถกึ่งพ่วง การผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์ประกอบสำหรับยานยนต์และเครื่องยนต์

ประเภทอาชีพ

อาชีพหมวด 1 ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส ผู้จัดการ ผู้ปฏิบัติงาน
อาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติกฎหมาย นักบริหารของหน่วยงานรัฐบาลและผู้จัดการของ
วิสาหกิจและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่พิจารณา ตัดสินใจ กำหนดวิธีการกำกับดูแล หรือแนะนำ
เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ หรือนโยบายขององค์กร บัญญัติกฎหมาย กฎและ
ระเบียบสาธารณชนต่าง ๆ เป็นตัวแทนของรัฐบาลหรือปฏิบัติงานแทนในนามของรัฐบาลรวมถึง
พรรคการเมือง สหภาพ วิสาหกิจและองค์กรต่าง ๆ

อาชีพหมวด 2 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่
ผู้ที่ทำงานวิเคราะห์ วิจัย รวมถึงการสร้างแนวคิดทฤษฎีใหม่ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
ให้คำแนะนำความรู้ทางวิชาชีพ วิชาการด้านวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์กายภาพ คณิตศาสตร์
วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับชีวิต สาขาสังคม การศึกษา ศาสนา กีฬาและศิลปะ

อาชีพหมวด 3 ช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปฏิบัติงานอาชีพใน
หมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าวิจัย และการประยุกต์ใช้ความคิด
และวิธีปฏิบัติงานด้านวิทยาศาสตร์และศิลปะ เช่น วิทยาศาสตร์กายภาพ วิศวกรรมศาสตร์
เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์การแพทย์ สังคมวิทยา มนุษยศาสตร์ การศึกษา
ศาสนา ศิลปะและการกีฬา รวมถึงการควบคุมดูแลผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ

อาชีพหมวด 4 เสมียน เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่
ทำงานเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล ตัวเลขและสถิติในเรื่องต่าง ๆ อาจเป็นเจ้าหน้าที่ในห้องสมุด
ไปรษณีย์ สำนักงาน ผู้ให้บริการลูกค้าทางด้านการเงินและข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการควบคุมดูแล
ผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ

อาชีพหมวด 5 พนักงานบริการ พนักงานขายในร้านค้าและตลาด ผู้ปฏิบัติงาน
อาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ให้บริการต่าง ๆ ในระหว่างการเดินทาง การดูแลบ้านเรือน การ
จัดเตรียมและการบริการอาหารและเครื่องดื่มต่าง ๆ การดูแลเด็ก การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และ
การดูแลอื่น ๆ ในบ้านเรือนหรือสถานที่ต่าง ๆ การให้บริการส่วนบุคคล เช่น การเสริมสวย การ
ทำนวยโชคชะตา การป้องกันภัยต่อบุคคลและทรัพย์สินอันเกิดจากอัคคีภัยและการกระทำผิด
กฎหมาย งานแสดงแบบเพื่อการโฆษณา และงานสร้างสรรค์ด้านศิลปะ การแสดงและการสาธิต
สินค้าเพื่อการขาย

อาชีพหมวด 6 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือด้านการเกษตรและประมง ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง ทำงานปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ลำสัตว์ และประมง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตสำหรับการจำหน่ายและการดำรงชีพ

อาชีพหมวด 7 ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่ใช้ฝีมือและความชำนาญเฉพาะด้านมาประยุกต์ใช้กับงานในด้านการทำเหมืองแร่ การก่อสร้าง การขึ้นรูปโลหะ การติดตั้งและการปรับใช้เครื่องจักร การใช้ฝีมือในงานหัตถกรรม การพิมพ์ และงานฝีมืออื่น ๆ รวมถึงการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องจักรหรือเครื่องมือเพื่อการใช้งานและการควบคุมดูแลผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ

อาชีพหมวด 8 ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่ควบคุมดูแลเครื่องจักรและอุปกรณ์ ณ จุดที่เครื่องจักรทำงานด้านการบังคับและขับเคลื่อนรถไฟ ยานยนต์หรือเครื่องจักรและอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการประกอบชิ้นส่วนอุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การแปรรูปโลหะ อุตสาหกรรมเครื่องแก้ว เซรามิค ยาง ไม้ พลาสติก กระดาษ สิ่งทอ ขนสัตว์ เครื่องหนัง และการผลิตอาหาร เป็นต้น

อาชีพหมวด 9 อาชีพงานพื้นฐาน ผู้ปฏิบัติงานอาชีพในหมวดนี้ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานเรียบง่ายและเป็นประจำหรือทำซ้ำ ๆ หากมีการใช้เครื่องมือก็จะเป็นเครื่องแบบใช้มือไม่ซับซ้อนและใช้แรงกาย อาชีพในหมวดนี้รวมถึงผู้ขายสินค้าและให้บริการตามท้องถนน ที่สาธารณะ บริการทำความสะอาด ชักล้าง ริดผ้า ดูแลบ้านพัก ห้องเช่า โรงแรม สำนักงานและอาคารสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ บริการรับส่งข้อมูล เอกสาร ขนสัมภาระต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรม การเกษตร ประมง ลำสัตว์ เหมืองแร่ ก่อสร้าง การผลิตและประกอบสินค้าด้วยมือ รวมทั้งการขับเคลื่อนยานพาหนะด้วยแรงกาย เช่น รถเข็น สามล้อถีบ เป็นต้น

บทที่ 2

วิธีการศึกษาและประมาณการ

การประมาณการความต้องการแรงงานและแนวโน้มถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่หลายหน่วยงานให้ความสนใจ เพราะผลการศึกษาที่ได้จะมีประโยชน์ต่อภาคส่วน ในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของเศรษฐกิจ

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มีการจัดทำและเผยแพร่จากหน่วยงานต่าง ๆ นำมาประมวลผล และวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เห็นสภาพการจ้างงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต และรายอุตสาหกรรม โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

วิธีการศึกษาและประมาณการ

1. ศึกษาจากเอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม
2. สัมภาษณ์ผู้ประกอบการใน 7 อุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 97 แห่ง
3. นำข้อมูลจากข้อ 1 และ 2 รวมทั้งข้อมูลภาวะการทำงานของประชากร ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และสต็อกทุนสุทธิ มาใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการแรงงาน
4. การประมาณการความต้องการแรงงาน ใช้ข้อมูลผู้มีงานทำจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) และข้อมูลสต็อกทุนสุทธิ (Net Capital Stock) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2542 – 2547 เป็นฐานและประกอบในการประมาณการความต้องการแรงงาน ซึ่งในที่นี้กำหนดให้ GDP เป็นร้อยละ 3.00 และสต็อกทุนสุทธิ ร้อยละ 2.00

วิธีการประมาณการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 4.1 การประมาณการความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต โดยใช้ฟังก์ชันของ Cobb-Douglas ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations หรือ UN) นำมาใช้ในการประมาณการการจ้างงานรายอุตสาหกรรม

$$Q = A K^{\alpha} L^{\beta}$$

$$Q = \text{ผลผลิต (GDP)}$$

$$A = \text{ปัจจัยอื่น ๆ (กำหนดให้มีค่าคงที่)}$$

$$L = \text{ปัจจัยแรงงานที่ได้รวมปัจจัยด้านทักษะแรงงานและความรู้ด้าน}$$

เทคโนโลยีอยู่แล้ว

K = ปัจจัยทุนที่โดยรวมปัจจัยด้านเทคโนโลยีอยู่แล้ว

α และ β = ความยืดหยุ่นของปัจจัยการผลิตซึ่ง α และ β มีค่ามากกว่า 0

แต่น้อยกว่า 1

จากสมการนี้ ตัวแปรทั้ง 3 ตัว มีความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงซ้อน จึงเขียนในรูปสมการที่มีการคูณกันของตัวแปรในการหาค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) หรือหาค่าความยืดหยุ่นของสมการ และจะกระทำโดยการใช้ลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm หรือ $\ln$) ในสมการทั้ง 2 ข้าง จะได้สมการ ดังนี้

$$\ln Q^* = \ln A K^{\alpha} L^{\beta}$$

$$\ln Q^* = \ln A + \ln K^{\alpha} + \ln L^{\beta} \quad (\text{ตามกฎ } \log x \cdot y = \log x + \log y)$$

$$\ln Q^* = \ln A + \alpha \ln K^* + \beta \ln L^* \quad (\text{ตามกฎ } \log x^a = a \log x)$$

เนื่องจากปัจจัยทุน (K) และแรงงาน (L) ได้รวมปัจจัยเทคโนโลยีและปัจจัยทักษะแรงงาน (A) อยู่ด้วยแล้ว ดังนั้น จึงศึกษาค่าสัมประสิทธิ์ (ค่า α และ β) ของสต็อกทุนสุทธิและแรงงาน โดยใช้สมการ $\ln GDP^* = \alpha \ln K^* + \beta \ln L^*$ กำหนดให้ α, β มีค่ามากกว่า 0 แต่มักน้อยกว่า 1 และให้ค่าตั้งต้นทั้งค่า α และ β มีค่าเท่ากันคือ $\alpha = 0.5$ และ $\beta = 0.5$ จากนั้นจึงปรับค่าพารามิเตอร์ในฟังก์ชันให้สอดคล้องกับข้อมูลจริง (Calibration) โดยใช้เครื่องมือคำนวณจาก โปรแกรม Microsoft Excel ในแถบเครื่องมือ ชื่อว่า Solver Parameters ในการคำนวณหาค่า α และ β ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการประมาณการแรงงานในระยะสั้น ดังนี้

$$\ln GDP^* = \alpha \ln K^* + \beta \ln L^*$$

เมื่อได้ค่า α และ β ในแต่ละปีแล้ว นำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย สำหรับนำมาใช้ในสมการประมาณการ ดังนี้

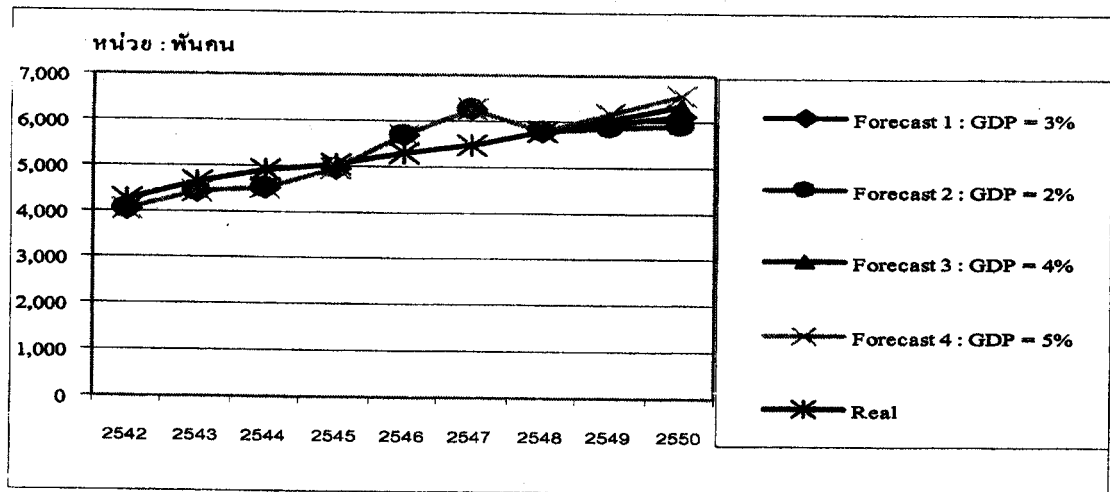
$$\text{จาก } GDP^* = K^{\alpha} L^{\beta}$$

$$L^* = (GDP^{*1/\beta}) / K^{\alpha/\beta}$$

จากนั้นจึงนำค่าประมาณการที่ได้มาเปรียบเทียบกับค่าจริง โดยใช้ตัวปรับค่า (Adjust) คือ C เข้ามาคูณให้มีความแตกต่างระหว่างค่าจริง และค่าประมาณการให้น้อยที่สุด โดยมีรูปแบบตามสมการ ดังนี้

$$L = C [(GDP^{*1/\beta}) / (K^{\alpha/\beta})]$$

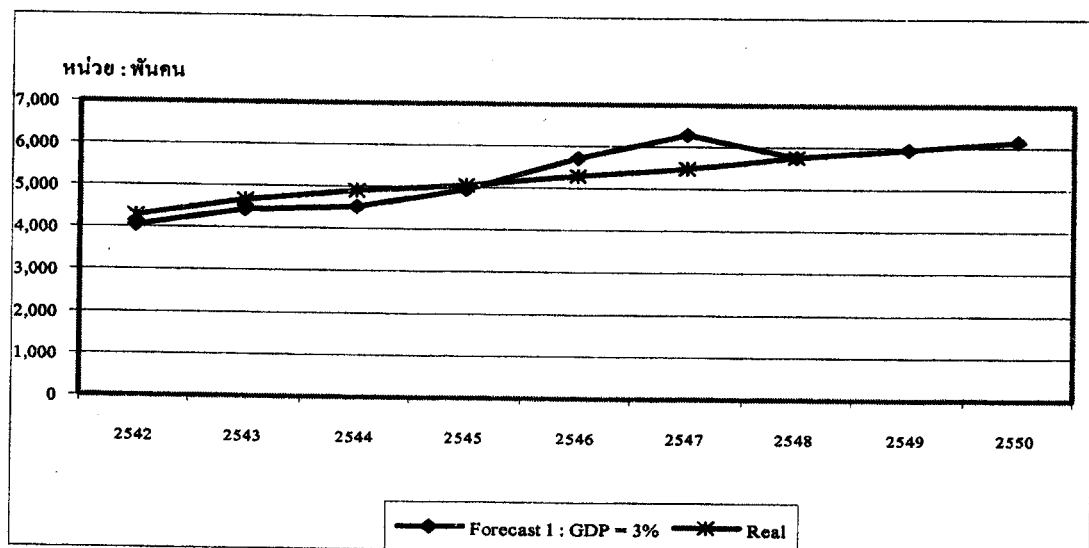
แผนภูมิที่ 1 ความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต จากการประมาณการ ด้วย GDP ร้อยละ 2.00, 3.00, 4.00 และ 5.00 เปรียบเทียบกับจำนวนผู้มีงานทำจริง

ผลการประมาณการความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต ณ GDP ร้อยละ 3.00

$$Y = 0.84057514 K^{0.580} L^{0.545}$$

แผนภูมิที่ 2 ข้อมูลประมาณการและข้อมูลจริงของผู้มีงานทำในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต

4.2 การประมาณการสัดส่วนความต้องการแรงงานรายอุตสาหกรรม โดยใช้วิธี Holt's Method หรือ Exponential with trend ซึ่งเป็น Model ที่สามารถปรับเปลี่ยนค่าแนวโน้มได้ตามสถานการณ์ความไม่แน่นอน จึงเหมาะสมสำหรับการประมาณการในระยะสั้นและระยะปานกลาง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

$$\begin{aligned}
 F_t &= A_{t-1} + T_{t-1} \\
 A_t &= \alpha X_t + (1-\alpha) F_t \\
 T_t &= \beta(A_t - A_{t-1}) + (1-\beta) T_{t-1} \\
 F_{t+1} &= A_t + T_t
 \end{aligned}$$

โดย กำหนดค่า α และ β โดยให้มีค่ามากกว่า 0 แต่น้อยกว่า 1

A = exponential

T = trend

t = เวลา

F = ผลรวม A และ T ($A_{2543} + T_{2543} = F_{2544}$)

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนในการประมาณการความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต และการประมาณการสัดส่วนความต้องการแรงงานรายอุตสาหกรรม มีดังนี้

1) ใช้ข้อมูล GDP, Net Capital Stock (K) และ Labour (L) ในช่วงปี 2542 - 2547 ประมาณการโดย Cobb - Douglas Function

2) กำหนดค่า α และ β เท่ากับ 0.5

3) กำหนดเป้าหมาย (Target) $\ln GDP^* = \alpha * \ln K + \beta * \ln L$

4) ปรับค่าพารามิเตอร์ในฟังก์ชันให้สอดคล้องกับข้อมูลจริง โดยการ Solve หาค่า α^* และค่า β^* ที่ทำให้ค่า target ใกล้เคียง $\ln GDP$ ในแต่ละปี (2542 - 2547) มากที่สุด

5) เมื่อได้ค่า α^* และค่า β^* ในแต่ละปี (2542 - 2547) แล้วให้นำมาหาค่าเฉลี่ย (α^* และ β^* ของปี 2542 - 2547)

6) จาก $GDP^* = K^{\alpha} L^{\beta}$ จะได้ $L^* = GDP^{1/\beta} / K^{\alpha/\beta}$

7) เมื่อได้จำนวนแรงงานที่ประมาณการ (L^*) แล้ว จะต้องมีการปรับค่า (adjust) ในสมการ $L = C[(GDP^{1/\beta}) / K^{\alpha/\beta}]$ โดยนำค่า C เข้ามาคูณ เพื่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างค่าจริงและค่าประมาณการให้น้อยที่สุด ซึ่งจะได้อัตราส่วนแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต ในปี 2548 - 2550

8) ประมาณการสัดส่วนใน 7 อุตสาหกรรมของภาคการผลิต โดยใช้ Holt's Method

9) นำจำนวนแรงงานในภาคการผลิตที่ประมาณการได้จากข้อ 7) มาคิดสัดส่วนความต้องการแรงงานใน 7 อุตสาหกรรม

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและคาดประมาณแนวโน้ม เป็นการศึกษาจากข้อมูลภาวะการมีงานทำของประชากร (ข้อมูลด้านอุปทานแรงงาน : Labour Supply)
2. ข้อมูลสต็อกทุนสุทธิ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไม่มีข้อมูลจำแนกตามรายอุตสาหกรรมย่อยในภาคการผลิต จึงไม่สามารถประมาณการความต้องการแรงงานรายอุตสาหกรรมโดยใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas ได้
3. แบบจำลองที่ใช้ประมาณการความต้องการแรงงานรวม มาจากฐานข้อมูลปี 2542-2547 ซึ่งมีการปรับค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลองให้ใกล้เคียงกับข้อมูลเบื้องต้นปี 2548 มากที่สุดแล้วจึงนำมาใช้ประมาณการสถานการณ์ปี 2548-2550 ภายได้สมมติฐานว่า สถานการณ์ของปี 2548-2550 จะยังคงเป็นเช่นเดิมดังในช่วงปี 2542-2548 ดังนั้นความแม่นยำของการประมาณการจึงขึ้นอยู่กับการณ์ที่สมมติฐานนี้จะเป็นจริงในช่วงที่ประมาณการหรือไม่ อย่างไร

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมของภาคการผลิตในปี 2548-2550 ได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจและการจ้างงาน มาวิเคราะห์ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อหาแนวโน้ม และประมาณการความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต และในรายอุตสาหกรรมของทั้ง 7 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต คือ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และโลหะขั้นมูลฐาน ซึ่งผลการศึกษาได้นำเสนอเป็น 2 ส่วน คือความต้องการแรงงานในภาพรวมของภาคการผลิต และความต้องการแรงงานในรายอุตสาหกรรมของทั้ง 7 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต

ส่วนที่ 1 ความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต

ความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต ระหว่างปี 2548-2550 มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.97 ต่อปี กล่าวคือในปี 2548, 2549 และปี 2550 มีความต้องการแรงงาน 5,782,365 คน 5,953,897 คน และ 6,130,517 คน โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2547 จำนวน 306,228 คน (ร้อยละ 5.59) 477,760 คน (ร้อยละ 8.72) และ 654,380 คน (ร้อยละ 11.95)

ตารางที่ 1 การประมาณการความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต ปี 2548-2550

อุตสาหกรรม	ปี 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวมทั้งประเทศของภาคการผลิต	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	995,690	1,069,423	1,106,735	1,145,320
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	495,070	500,160	488,847	476,423
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	738,110	781,727	783,097	783,861
อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	171,858	162,163	146,268	129,286
อุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้	358,441	330,275	309,090	286,358
อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)	85,184	96,798	103,604	110,730
อุตสาหกรรมยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง	136,871	150,170	163,236	176,945
อุตสาหกรรมอื่น ๆ ในภาคการผลิต	2,494,913	2,691,649	2,853,020	3,021,594

ที่มา : จากการประมาณการ

ส่วนที่ 2 ความต้องการแรงงานในรายอุตสาหกรรมของทั้ง 7 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต

สำหรับผลการศึกษาความต้องการแรงงานในรายอุตสาหกรรมของทั้ง 7 อุตสาหกรรมการผลิต มีสาระสำคัญในแต่ละอุตสาหกรรม ดังนี้

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

1.1 นิยาม

“อุตสาหกรรมอาหาร” หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำผลผลิตจากการเกษตร ได้แก่ ผลผลิตจากพืช ปศุสัตว์ และประมง มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต โดยอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สะดวกต่อการบริโภค หรือการนำไปใช้ในขั้นต่อไป และเป็นการยืดอายุการเก็บรักษาผลผลิตจากพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยผ่านกระบวนการแปรรูปขั้นต้น หรือขั้นกลางเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือขั้นปลายที่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

1.2 ความเป็นมา

ประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารมาเป็นเวลานานโดยเริ่มตั้งแต่ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี 2504 เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนน้อย ใช้วัตถุดิบภายในประเทศสูง และสามารถนำเอาทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ของประเทศไปพัฒนาเพื่อประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมได้มาก ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาเพื่อการลงทุน นอกจากนี้อุตสาหกรรมอาหารยังก่อให้เกิดผลเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมการผลิตอื่น ๆ ที่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น การผลิตกระป๋อง ผลิตภัณฑ์พลาสติก อันจะนำไปสู่การจ้างงานและรายได้ประชาชาติที่สูงขึ้น โดยอุตสาหกรรมอาหารของไทยมีพัฒนาการดังนี้

1) ช่วงก่อนปี 2503 สินค้าที่ส่งออกกว่าร้อยละ 70 จะเป็นสินค้าเกษตรส่วนเกินจากการบริโภคในประเทศ และใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายในการถนอมอาหาร เช่น การตากแห้ง การดอง และการฉาบหรือเคลือบน้ำตาล เป็นต้น

2) ในปี 2503 - 2513 เป็นช่วงที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยนำเทคโนโลยีการผลิตนมข้นหวาน ผักและผลไม้กระป๋องมาจากประเทศไต้หวัน และประเทศญี่ปุ่นเพื่อทำการผลิตในประเทศและเริ่มมีการส่งออก

3) ปี 2513 - 2523 ประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกอาหารแปรรูปมากขึ้น รัฐบาลจึงเปลี่ยนมาใช้นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก อย่างไรก็ตามผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมอาหารยังคงขาดความชำนาญทั้งในด้านการผลิตและการตลาด ในช่วงดังกล่าวจึงมีการปรับปรุง Technology Know How เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในต่างประเทศได้

4) ปี 2523 – 2533 เป็นช่วงที่ภาคอุตสาหกรรมมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเรื่องค่าแรงงานซึ่งต่ำกว่าต่างประเทศ ผู้ผลิตมีความรู้ความชำนาญในการผลิตมากขึ้นสามารถผลิตและขายสินค้าจนเกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) ในขณะเดียวกันสินค้าอุตสาหกรรมอาหารของไทยก็ประสบความสำเร็จในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ อุตสาหกรรมอาหารจึงเติบโตไปพร้อมกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว ในช่วงเวลานี้ได้มีการนำเทคโนโลยีจากยุโรปและอเมริกาเข้ามาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

5) ปี 2533 – 2543 เป็นยุคการเปิดเสรีทางการค้า การแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารในตลาดโลกสูงขึ้น มีประเทศผู้ผลิตรายใหม่ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานต่ำและมีวัตถุดิบที่คล้ายคลึงกับไทยเข้าสู่ตลาดโลก กฎเกณฑ์การค้าโลกยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถทั้งเทคโนโลยีการผลิต การตลาด และการจัดการอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพยายามผลิตสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งต้องให้ความสำคัญทางด้านความสะอาดและสุขอนามัยควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองเข้าสู่มาตรฐานสากลต่าง ๆ เช่น ISO 9000 ISO 14000 HACCP เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน

โครงสร้างอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม โดยทั่วไปแล้วแบ่งออกเป็น 12 สาขาย่อย ตามการจัดแบ่งของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

1) เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น สุกร โค กระบือ ไก่ เป็ด ห่าน นกทุกประเภท แพะ แกะ ฯลฯ โดยสินค้าสำคัญกลุ่มนี้ ได้แก่ ไก่แช่เย็นแช่แข็ง สินค้าสำเร็จรูปจากเนื้อไก่และสุกร เช่น ไส้กรอก ลูกชิ้น หมูหยอง และหมูแผ่น เป็นต้น

2) ผลิตภัณฑ์ประมง ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำจืดและน้ำเค็ม เช่น ปลา กุ้ง หอย ปู หมึก กุ้ง ปลิงทะเล แมงกะพรุน ฯลฯ รวมทั้งปลาป่นสำหรับมนุษย์ โดยสินค้าที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง ปลาหมึกแช่เย็นแช่แข็ง ปลาทูน่ากระป๋อง อาหารทะเลอบแห้ง และอาหารทะเลกระป๋อง เป็นต้น

3) ผัก ผลไม้สดและแปรรูป ประกอบด้วย ผัก และผลไม้ต่าง ๆ ทั้งในรูปผลสด แห้ง แช่แข็ง แปรรูปอื่น ๆ และน้ำผักผลไม้ รวมถึง สาหร่าย หัวหอม กระเทียมสด พริกไทยสด ถั่ววอลนัต มะม่วง หิมพานต์ โดยสินค้าที่สำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ สับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด ผักผลไม้แช่เย็นแช่แข็ง ผักผลไม้กระป๋อง ผักผลไม้อบแห้งแช่แข็ง และน้ำผลไม้อื่น ๆ

4) ธัญพืชและผลิตภัณฑ์ ได้แก่ แป้งและผลิตภัณฑ์จากแป้ง โดยสินค้าสำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว แป้งมันสำปะหลัง เส้นหมี่ และบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป

5) เครื่องเทศ เครื่องปรุงรส ประกอบด้วย กระเทียมสด พริกไทยป่น เม็ดกระวาน กานพลู อบเชย ลูกและดอกจันทเทศ เมล็ดผักชี ขิง ขมิ้นเครื่องเทศผสมอื่น ๆ เครื่องปรุงรส เช่น น้ำปลา น้ำส้มสายชู ซอสพริก ซอสมะเขือเทศ ซีอิ๊ว เต้าเจี้ยว กะปิ เครื่องแกงสำเร็จรูป ผงปรุงรส

6) นมและผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ที่มีนมเป็นส่วนประกอบหลัก ทั้งนมโคหรือสัตว์อื่น ๆ

7) น้ำตาลและขนมหวาน ประกอบด้วยสินค้า คือ น้ำตาลดิบ น้ำตาลทราย ไซรัป น้ำตาลก้อน และอื่น ๆ รวมถึงน้ำผึ้ง กากน้ำตาล ลูกอม หมากฝรั่ง

8) เครื่องดื่ม ประกอบด้วยสินค้าสำคัญ คือ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ เช่น น้ำหวาน น้ำรสผลไม้ที่วัตถุดิบมาจากน้ำผสมวัตถุแต่งกลิ่นรส น้ำเก๊กฮวย น้ำดื่ม น้ำแร่ น้ำแข็ง น้ำอัดลม เครื่องดื่มเกลือแร่ เครื่องดื่มผง นมถั่วเหลือง โซดา และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกประเภท

9) ชา กาแฟ โกโก้ ได้แก่ เมล็ดกาแฟดิบ กาแฟคั่ว บด สำเร็จรูป กระป๋อง ใบชาแห้ง ชาสำเร็จรูป เครื่องดื่มชากระป๋อง เมล็ดโกโก้ โกโก้ผง เครื่องดื่ม โกโก้ และผลิตภัณฑ์ ที่คล้ายกัน รวมถึงช็อกโกแลต

10) น้ำมันและไขมัน ประกอบด้วยสินค้า คือ เมล็ดพืชน้ำมันต่างๆ เช่น ปาล์ม ถั่วลิสง ถั่วเหลือง งา เมล็ดทานตะวัน ไขมันจากสัตว์และพืชทั้งในลักษณะดิบและผ่านกระบวนการ เป็นต้น

11) อาหารสัตว์ ประกอบด้วยสินค้า คือ มันสำปะหลังอัดเม็ด เศษมัน กากที่เหลือจากการผลิตน้ำมันจากพืช ปลาป่น เศษกระดูก น้ำคั้นจากสัตว์ และผลิตภัณฑ์ประมง อาหารสัตว์เลี้ยง เช่น ปลากระป๋อง อาหารสุนัขและแมว อาหารสัตว์อื่นๆ ที่จัดทำเพื่อจำหน่ายปลีกรวมถึง ฟาง แกลบ หญ้า และพืชอาหารสัตว์อื่นๆ

12) ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและอื่นๆ ได้แก่ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะการบริโภคไม่เหมือนอาหารปกติ มีรูปแบบเป็นน้ำ เม็ด แคปซูล รวมถึงอาหารอื่น ๆ ที่ไม่สามารถจัดเข้าในกลุ่ม 11 กลุ่มแรก เช่น อาหารที่ผสมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน อาหารทางการแพทย์ อาหารสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของวัตถุดิบหลายชนิด

2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.1.1 การขยายตัวของอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในสาขานี้ระหว่างปี 2540-2546 เฉลี่ยร้อยละ 2.78

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ปี 2539-2546

	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	% Δ 39-46
GDP รวม	958,374	1,021,419	1,036,152	923,602	1,033,431	1,095,968	1,111,047	1,186,998	
% การเปลี่ยนแปลง		7.42	1.23	-12.01	121.24	9.01	1.50	7.17	3.80
GDP อาหารและเครื่องดื่ม	171,258	180,699	172,958	205,142	173,815	178,337	193,592	220,141	
% การเปลี่ยนแปลง		4.10	5.513	-4.28	18.61	-15.37	2.46	8.42	2.78

หมายเหตุ : % Δ หมายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยปี 2539 - 2546

2.1.2 โครงสร้างการผลิต

โครงสร้างการผลิตอาหารจะหมายถึงรวมถึงวงจรการผลิตตลอดทั้งขบวนการที่เรียกว่าห่วงโซ่อาหาร (Value Food Chain) นับตั้งแต่พันธุ์พืช/สัตว์มาสู่การผลิตในพื้นที่การเกษตร จนกลายมาเป็นวัตถุดิบเพื่อป้อนสู่โรงงานผลิตอาหารผ่านขบวนการจนได้มาเป็นสินค้าอาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป ซึ่งหากพิจารณา/วิเคราะห์ถึงขบวนการผลิตตลอดทั้งวงจรดังกล่าวในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและความปลอดภัยด้านอาหารแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อผู้บริโภคทั้งนี้เนื่องจากสามารถย้อนกลับ (Traceability) ไปสู่ขบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ได้ว่ามีคุณภาพมาตรฐานและมีความปลอดภัยอย่างน้อยเพียงใด แต่ในด้านการค้าแล้วประเด็นดังกล่าวถือได้ว่าเป็นประเด็นข้อกีดกันทางการค้า (Trade Barrier) ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างมากต่อประเทศที่ยังไม่มีความพร้อมในด้านของเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการ

แผนภูมิที่ 1 แสดงความเชื่อมโยงของหน่วยผลิตในอุตสาหกรรม

ที่มา : แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงถึงความเชื่อมโยงในวงจรการผลิตอาหารในความหมายและมิติใหม่ของการผลิตและการบริโภคซึ่งในความหมายของความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) นั้นจะมองลึกไปจนถึงขบวนการผลิตที่เริ่มตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบไปจนถึงสินค้าสำเร็จรูป การกำหนดคุณภาพมาตรฐานสินค้าของผู้บริโภคจะส่งผลให้ผู้ผลิตในทุกขั้นตอนต้องหันมาให้ความสำคัญ เพื่อปรับปรุงวิธีการผลิตและการตรวจสอบสินค้า เพื่อให้สอดคล้องและได้มาตรฐานตามที่ตลาดกำหนด การผลิตในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปมีความหลากหลายมากเนื่องจากตัววัตถุดิบและระดับการใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปที่มีตั้งแต่อย่างง่ายแบบไม่ต้องใช้เครื่องจักร เช่น การทำผลไม้ดอง ผลไม้แช่อิ่ม ไข่เค็ม จนถึงการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีในระดับสูง เช่น การกลั่นน้ำมันปาล์ม การผลิต น้ำตาล หรือการผลิตผลิตภัณฑ์จากนม เป็นต้น ทำให้อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่วัตถุดิบสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวเองได้และมีความหลากหลายสูง และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ทำให้อุตสาหกรรมอาหารสามารถใช้ผลผลิตการเกษตรภายในประเทศเป็นวัตถุดิบโดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 - 90 และมีต้นทุนวัตถุดิบเฉลี่ยประมาณร้อยละ 65 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด

2.1.3 โครงสร้างผู้ผลิต

โครงสร้างผู้ผลิตอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มตามขนาดของเงินลงทุน มีความหลากหลายและแตกต่างกันตามผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีการผลิต ตั้งแต่สินค้าที่อาศัยการแปรรูปอย่างง่ายใช้แรงงานมาก เช่น การผลิตผลไม้ดอง ผลไม้แช่อิ่ม ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีในการแปรรูปสูง เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์จากนม เป็นต้น อย่างไรก็ตามกรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนดให้โรงงานที่มีเงินลงทุนน้อยกว่า 10 ล้านบาทเป็นโรงงานขนาดเล็ก และโรงงานที่มีเงินลงทุนตั้งแต่ 10 – 100 ล้านบาทเป็นโรงงานขนาดกลาง และโรงงานที่มีเงินลงทุนมากกว่า 100 ล้านบาท เป็นโรงงานขนาดใหญ่ จะพบว่าโครงสร้างผู้ผลิตของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยประกอบด้วยโรงงานขนาดเล็ก ซึ่งมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำเป็นส่วนใหญ่จำนวน 7,598 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.65 ของจำนวนผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มทั้งหมด รองลงมาคือขนาดกลางจำนวน 1,829 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.45 ในขณะที่โรงงานขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพและเป็นหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคอุตสาหกรรมมีอยู่เพียง 485 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.89 เท่านั้น โดยโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลางส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ธัญพืช ส่วนโรงงานขนาดใหญ่เป็นโรงงานที่ผลิตภัณฑ์จากประมงมากที่สุด รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ธัญพืช และผลิตภัณฑ์ประมง ส่วนผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม มีโรงงานขนาดใหญ่ จำนวน 63 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานทำน้ำดื่ม น้ำอัดลม น้ำแร่ และผลิตสุรา

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ปี 2547

ลำดับ	โรงงาน	รวม	<10 ล้านบาท (เล็ก)	10-100 ล้านบาท (กลาง)	>100 ล้านบาท (ใหญ่)
รวม		9,912	7,598	1,829	485
เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์					
1	การชำสัตว์ ถนอมเนื้อสัตว์โดยอบรมควัน ทำผลิตภัณฑ์ อาหารจากสัตว์ ฯลฯ 004(1-7)	742	551	138	53
ผลิตภัณฑ์ประมง					
2	ทำอาหารจากสัตว์น้ำบรรจุกระป๋อง แขนแข็งทำอาหารสำเร็จรูปจากสัตว์น้ำ ฯลฯ 006(1-5)	582	356	169	57
ผัก ผลไม้สดและแปรรูป					
3	ทำผักผลไม้กระป๋อง ฯลฯ 008(1-8)	564	346	180	38
ธัญพืชและผลิตภัณฑ์					
4	ทำแป้ง บิน, บดเมล็ดพืช ฯลฯ 009(2-6)	2,924	2,703	169	52
5	ทำขนมปัง ผลิตภัณฑ์อาหารจากแป้ง ฯลฯ 010(1-3)	1,269	1,066	170	33
เครื่องดื่ม เครื่องปรุงรส					
6	ทำผงฟู น้ำปลา ผงชูรส กะปิ ซีอิ๊ว พริกป่น เครื่องแกง ฯลฯ 013(1-8)	407	309	80	18

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	โรงงาน	รวม	<10 ล้าน บาท (เล็ก)	10-100 ล้านบาท (กลาง)	>100 ล้านบาท (ใหญ่)
นมและผลิตภัณฑ์					
7	นมผง นมเปรี้ยว ฯลฯ 005(1-6)	174	97	60	17
น้ำตาลและขนมหวาน					
8	ทำน้ำเชื่อม ทำน้ำตาลทรายแดง น้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลก้อน ฯลฯ 011(1-7)	123	49	12	51
เครื่องดื่ม					
9	ผลิตสุรา 016	25	3	-	22
10	ผลิตเอทิลแอลกอฮอล์ 017	6	-	1	5
11	ผลิตสุราผลไม้ 018	25	12	11	2
12	ผลิตเบียร์ 019(1-2)	19	3	10	6
13	ทำน้ำดื่ม น้ำอัดลม น้ำแร่ 020(1-4)	311	210	73	28
ชา กาแฟ โกโก้					
14	ผลิตใบชา กาแฟ โกโก้ ช็อกโกแลต ลูกกวาด ไอศกรีม ฯลฯ 012(1-11)	481	386	79	16
น้ำมันและไขมัน					
15	ผลิตน้ำมันจากพืชและสัตว์ ไขมันพืช ไขมันสัตว์ น้ำมันผสมสำหรับปรุงอาหาร ฯลฯ 007(1-5)	247	143	71	33
อาหารสัตว์					
16	ผลิตอาหารสัตว์ 015(1-2)	629	376	207	46
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและอื่น ๆ					
17	ทำน้ำแข็ง 014	1,384	988	388	8

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

อัตราการใช้กำลังการผลิต (Capacity Utilization) ของสินค้าในปี 2547 พบว่าภาคอุตสาหกรรมใช้กำลังการผลิตร้อยละ 69.30 ขณะที่กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารใช้กำลังการผลิตเพียงร้อยละ 54.40 โดยสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์นมและอาหารทะเลกระป๋องใช้กำลังการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 70.70 และ 70.30 และมีการผลิตลดลงเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งและกระป๋อง รวมทั้งอุตสาหกรรมน้ำตาลที่มีวัตถุดิบขี้น้อยกว่าปีที่ผ่านมาเนื่องจากภาวะฝนแล้ง (รายงานเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2547 : ธนาคารแห่งประเทศไทย) และกลุ่มเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็นร้อยละ 50.70 จากร้อยละ 48.5 ในปีก่อน โดยการผลิตน้ำมันถั่วเหลืองใช้กำลังการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 117.30

ตารางที่ 4 อัตราการใช้กำลังการผลิต*

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2543	2544	2545	2546	2547	2548 ^p			
						ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
รวม*	66.1	62.2	62.1	67.7	69.3	71.2	65.8	76.6	67.5
ยานยนต์	44.0	49.5	56.7	69.3	77.7	68.7	67	78.1	63.1
ปิโตรเลียม	83.3	74.3	75.6	79.0	85.5	89	72.4	86.8	87.1
เครื่องคิด	57.6	53.8	48.8	48.5	50.7	42.4	48.6	64	61.7
เครื่องใช้ไฟฟ้า	55.2	50.7	53.3	56.4	61.4	56.4	50.9	62.6	58.3
อาหาร	44.1	43.4	46.0	55.7	54.4	85.5	72.6	59	45.3
วัสดุก่อสร้าง	53.1	59.5	66.8	62.9	67.4	75.8	73.2	83.5	68.9
ผลิตภัณฑ์โลหะ	49.1	50.4	64.1	70.3	68.4	62.1	62.1	78.4	70.2
ยาสูบ	53.7	52.1	53.8	55.8	60.7	66.7	55.1	74.3	66.8
อื่น ๆ	79.7	78.7	79.1	80.1	86.0	85	81.1	90.5	81.8

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : * กรอบคลุมเป็นร้อยละ 59.10 ของมูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรมปี 2543

^p หมายถึง มูลค่าเบื้องต้น

ตารางที่ 5 อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมจำแนกตามกิจกรรมการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม

หน่วย : ร้อยละ

อุตสาหกรรม	2547	2548 ^p			
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
อาหาร	54.4	85.5	72.6	59	45.3
อาหารทะเลกระป๋อง	70.3	68.2	64.8	74.8	67.5
สับปะรดกระป๋อง	53.4	52.7	46.8	54.7	61.5
ผลิตภัณฑ์นม	70.4	76.2	79.7	88.2	87.7
น้ำตาล	33.0	117.9	84.3	30.2	0
ไก่แช่แข็ง	64.5	56.5	46.4	65.2	60.1
น้ำมันพืช	61.1	77	79.3	79.6	67.7
เครื่องคิด	50.7	42.4	48.6	64	61.7
สุรา	48.3	40.8	42.4	56.5	53.6
เบียร์	50.1	40.4	47.5	63.3	62
น้ำอัดลม	49.5	44.2	54	65.6	70.1
เครื่องคิดบรรจุภัณฑ์	55.8	53.4	55.4	68.4	57.1
น้ำมันถั่วเหลือง	117.3	122.1	103.7	158	114.3
เครื่องคิดเกลือแร่	23.8	20.2	23.9	30.4	25.9

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : ^p หมายถึง ข้อมูลเบื้องต้น

2.1.4 คำนี้อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั้น

ดัชนีการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั้นระหว่างปี 2544-2547 มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน โดยดัชนีการผลิตอุตสาหกรรมอาหารในปี 2547 ขยายตัวร้อยละ 12.4 และเครื่องคั้น ร้อยละ 60.5

ตารางที่ 6 คำนี้อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั้น

อุตสาหกรรม	2544	2545	2546	2547
รวม	102.7	111.8	127.3	141.4
อาหาร	98.0	100.9	116.4	112.4
เครื่องคั้น	110.2	127.8	152.7	160.5

หมายเหตุ : ปีฐาน 2543

2.1.5 การตลาด

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั้นไทยมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยตลาดภายในประเทศมีบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่เข้ามาลงทุนโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศมาผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าและจำหน่ายภายในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตมีความเข้าใจต่อรสนิยมของผู้บริโภคและสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ (แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร, 2545, น. 28) ส่วนตลาดต่างประเทศมีการขยายตัวของการส่งออกในกลุ่มสินค้าประมง และปศุสัตว์ เนื่องจากมีความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง

ตลาดในประเทศ

ความต้องการอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั้นมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์มีปริมาณการจำหน่ายในประเทศมากที่สุด ในปี 2547 สินค้าอาหารที่จำหน่ายในประเทศมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.93 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนม ผลิตภัณฑ์นม และผลิตภัณฑ์แปรรูปประมง มีอัตราการขยายตัวของปริมาณการจำหน่ายในประเทศมากที่สุดคือร้อยละ 18.16, 12.69 และ 7.59 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มสินค้าที่มีอัตราการขยายตัวของการจำหน่ายลดลงคือกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปผักและผลไม้ลดลงกว่าร้อยละ 39.65 และผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ลดลงร้อยละ 25.93 เป็นผลมาจากปัจจัยด้านปริมาณการผลิตที่ลดลง สำหรับในช่วงไตรมาสแรกของปี 2548 มีปริมาณการจำหน่ายรวมทั้งสิ้น 2,979,574.9 ตัน ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.37 จากไตรมาส

ที่ผ่านมาและลดลงเล็กน้อยร้อยละ 0.9 เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีที่ผ่านมา เนื่องจากผู้บริโภคยังขาดความเชื่อมั่นและวิตกกังวลในเรื่องราคาน้ำมันที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาพรวมของตลาดภายในประเทศสำหรับอุตสาหกรรมอาหารยังคงอยู่ในภาวะชะลอตัว ส่วนสินค้าอาหารที่มีการจำหน่ายในประเทศลดลงได้แก่กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปประมง โดยปริมาณการจำหน่ายลดลงร้อยละ 29.8 จากไตรมาสที่ผ่านมา และลดลงร้อยละ 24.4 จากไตรมาสเดียวกันของปีที่ผ่านมา เนื่องจากความไม่เชื่อมั่นในการบริโภคอาหารทะเลภายหลังเกิดภัยพิบัติสึนามิ และเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งออกมากกว่าการบริโภคในประเทศ

ตลาดสินค้าแปรรูปปศุสัตว์ก็อยู่ในภาวะหดตัวเช่นกัน โดยปริมาณการจำหน่ายลดลงร้อยละ 17.5 เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมาจากราคาภายในประเทศที่ปรับสูงขึ้นทำให้ความต้องการบริโภคลดลง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีที่ผ่านมา จะพบว่าสินค้าแปรรูปปศุสัตว์มีการจำหน่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.3 แสดงถึงความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในประเทศสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีสินค้าอาหารอื่น ๆ ที่จำหน่ายลดลงตามปริมาณการผลิตที่ลดลงจากไตรมาสที่ผ่านมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์นมลดลงร้อยละ 10.3 อาหารสัตว์ลดลงร้อยละ 9.7 และผลิตภัณฑ์ขนมอบลดลงร้อยละ 1.8

สำหรับสินค้าที่มีการจำหน่ายเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมาได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำตาลทราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 134.3 ผลิตภัณฑ์แปรรูปผักและผลไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.3 และน้ำมันพืช และผลิตภัณฑ์จากพืชน้ำมันเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.1 ตามอุปสงค์ภายในประเทศ

ตารางที่ 7 ปริมาณจำหน่ายในประเทศของอุตสาหกรรม

กลุ่มผลิตภัณฑ์	หน่วย : ดัน						%Δ	
	2545	2546 (ม.ค.-พ.ย.)	2547 (ม.ค.- พ.ย.)	ไตรมาสที่ 1 ปี 2547	ไตรมาสที่ 4 ปี 2547	ไตรมาสที่ 1 ปี 2548	เทียบกับไตรมาส เดียวกันปีก่อน	เทียบกับ ไตรมาสก่อน
รวม	10,252,972.3	39,650,390.1	44,379,870.1	3,005,354.9	2,408,935.2	2,979,579.4	-0.9	23.37
แปรรูปปศุสัตว์	436,157.7	513,244.9	487,674.6	130,853.1	165,421.4	136,530.7	4.3	-17.5
แปรรูปประมง	78,630.6	66,133.8	71,156.8	20,048.6	21,584.2	15,156.8	-24.8	-29.8
แปรรูปผัก ผลไม้	116,782.8	56,561.0	34,134.6	16,418.3	13,360.5	14,742.7	-10.2	10.3
น้ำมันพืชและผลิตภัณฑ์จากพืชน้ำมัน	835,967.9	738,144.0	761,649.7	203,598.9	227,406.9	238,883.3	17.3	5.0
ผลิตภัณฑ์นม	395,862.9	213,300.0	240,375.4	142,590.6	144,393.8	129,533.7	-9.2	-10.3
ผลิตภัณฑ์จากแป้งมันสำปะหลัง และธัญพืช	528,744.6	502,288.2	453,421.9	205,554.1	219,445.8	222,276.3	8.1	1.3
อาหารสัตว์	4,334,009.0	3,556,759.0	2,634,201.9	955,062.3	1,037,656.8	937,375.6	-1.9	-9.7
ผลิตภัณฑ์ขนม	30,794.2	14,005.8	16,549.9	10,629.5	14,503.6	14,236.3	33.9	-1.8
ผลิตภัณฑ์น้ำตาลทราย	3,171,810.5	1,125,255.6	1,081,875	1,289,954.3	533,526.0	1,250,071.0	-3.1	134.3

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : %Δ หมายถึง ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง

ตลาดต่างประเทศ

การส่งออก

ในปี 2547 มีปริมาณการส่งออกทั้งสิ้น 8,338,479 ตัน หรือลดลงร้อยละ 1.5 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ในขณะที่การส่งออกรวมปี 2546 มีปริมาณ 8,466,015 ตัน สำหรับมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี คือ 9,225.3, 9,427.6 และ 10,278.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2545 2546 และ 2547

หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างปี 2546 กับปี 2547 ในรายผลิตภัณฑ์จะพบว่าภาวะการส่งออกในรูปของมูลค่ามีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ ยกเว้น ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ และ น้ำตาลทรายและกากน้ำตาล ซึ่งมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากปัจจัยด้านปริมาณเป็นสำคัญ โดยการส่งออกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวมีมูลค่ามากที่สุดกว่า 2,432.3 ล้านบาท

ตารางที่ 8 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญ

หน่วยปริมาณ : ตัน, มูลค่า : ล้านดอลลาร์

รายการ	2545		2546 (ม.ก.-พ.ย.)		2547 (ม.ก.-พ.ย.)	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
รวม	14,718,270	9,225.3	8,466,015	9,427.6	8,338,479	10,278.5
1 ข้าว	7,327,026	1,631.7	6,468,790	1,598.3	9,113,005	2,432.3
2 ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	4,232,740	528.2	4,637,135	569.3	6,483,698	789.8
3 ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและแห้ง	442,742	209.2	366,391	202.7	524,468	227.2
4 ผักสดแช่เย็น แช่แข็งและแห้ง	123,761	115.5	126,970	118.4	191,096	161.3
5 เครื่องเทศและสมุนไพร	58,952	33.0	49,168	33.7	414,071	43.5
6 ถั่วลิสง	618,293	1,657.4	643,664	1,627.1	678,541	1,627.0
7 ปศุสัตว์	-	945.4	-	995.3	-	552.1
8 อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	603,394	2,016.6	652,699	1,972.5	631,842	2,037.3
9 น้ำตาลทรายและกากน้ำตาล	5,390,077	742.3	6,098,137	919.9	5,860,802	823.9
10 ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	770,714	573.0	861,478	651.1	890,591	709.2
11 ผักกระป๋องและแปรรูป	231,814	161.3	235,816	169.1	242,679	192.2
12 ผลิตภัณฑ์ข้าว	153,559	129.8	142,228	120.7	154,174	132.1
13 ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	235,403	238.3	264,977	262.0	303,796	312.9
14 สิ่งปฏุงรสอาหาร	94,127	103.6	100,404	103.5	114,795	128.1
15 นมและผลิตภัณฑ์นม	7,239,182	140.0	110,276	84.0	139,800	109.6

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

โดยประเทศผู้นำเข้าหลักในกลุ่มสินค้าอาหารประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ซึ่งไทยมีการส่งออกสินค้าอาหารเป็นอันดับ 15 ของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าอาหารทั้งหมดทั่วโลก

ตารางที่ 9 ตลาดหลักที่สำคัญในการส่งออกสินค้าอาหารของไทย

ตลาดหลัก	ผลิตภัณฑ์
1. ญี่ปุ่น	อาหารทะเลแช่แข็ง เนื้อสัตว์ปีกแช่แข็ง ผลไม้แช่แข็ง เครื่องเทศ ผลิตภัณฑ์จากข้าว
2. สหรัฐอเมริกา	ผลิตภัณฑ์กระป๋อง ได้แก่ ปลาทูน่า สับปะรด น้ำสับปะรด อาหารทะเล ข้าว ข้าวโพดอ่อนและหน่อไม้ ถั่วแช่แข็ง
3. สหภาพยุโรป	ผลิตภัณฑ์บรรจุกระป๋อง ได้แก่ ปลาทูน่า สับปะรด น้ำสับปะรด ข้าวโพดอ่อน หน่อไม้ ผลิตภัณฑ์ข้าว ผลิตภัณฑ์แช่แข็งประเภทหมัก ถั่ว เนื้อไก่
4. แคนาดา	ถั่วสด ถั่วคั่วและแช่แข็ง ทุ่นำกระป๋อง สับปะรดกระป๋อง
5. ออสเตรเลีย	อาหารทะเลกระป๋องสำหรับมนุษย์และสัตว์เลี้ยง
6. เอเชีย ได้แก่ฮ่องกง จีน สิงคโปร์ ใต้หวัน เกาหลี มาเลเซีย	สินค้าอาหารไทยเกือบทุกชนิด

ที่มา : แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.1.6 ค่าจ้างในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

ส่วนของค่าจ้างในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ในช่วงปี 2544-2547 มีการหดตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.96 ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ที่อุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่ใช้แรงงานที่การศึกษาไม่สูง

ตารางที่ 10 ค่าจ้างในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

ค่าจ้าง	2544	2545	2546	2547	% Δ 2545	% Δ 2546	% Δ 2547	% Δ เฉลี่ย 44-47
ค่าจ้างเฉลี่ยอุตสาหกรรม การผลิต	7,307	7,066	7,288	7,565	-3.30	3.14	3.80	1.35
ค่าจ้างเฉลี่ยอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	6,071	5,533	5,803	5,787	-8.88	4.89	-0.27	-0.96

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : % Δ หมายถึง ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง

2.1.7 นโยบายของรัฐที่มีผลต่ออุตสาหกรรม

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารเครื่องดื่มอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จนกระทั่งปัจจุบันโดยภาครัฐได้กำหนดนโยบายที่สำคัญได้แก่ นโยบายการค้า นโยบายการเงิน/การคลัง นโยบายการเกษตร นโยบายอุตสาหกรรม

นโยบายด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม นโยบายการประสานภาครัฐ โดยการจัดตั้งสถาบันอาหาร นโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร นโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนโยบายด้านวิสาหกิจขนาดย่อม (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร)

2.2 สภาพการจ้างงาน

ผู้มีงานจำแนกรายภาค

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นทุกปีโดยในปี 2544 มีประมาณ 894,640 คนและเพิ่มเป็น 995,689 คนในปี 2547 และภาคกลางมีการจ้างงานมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.51 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 21.50 ภาคเหนือ ร้อยละ 15.62 และภาคใต้ร้อยละ 13.50

ตารางที่ 11 ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	894,640	921,276	979,399	995,689	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	95,665	95,384	110,582	88,341	10.69	10.35	11.29	8.87
กลาง	355,246	378,205	396,312	403,395	39.71	41.05	40.46	40.51
เหนือ	133,157	115,668	135,222	155,490	14.88	12.56	13.81	15.62
ตะวันออกเฉียงเหนือ	180,557	204,115	209,864	214,040	20.18	22.16	21.43	21.50
ใต้	130,015	127,905	127,420	134,425	14.53	13.88	13.01	13.50

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

ปี 2544 – 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.50 ส่วนเพศหญิงร้อยละ 48.50 โดยกลุ่มอายุที่มีงานทำมากที่สุดคือ 40-49 ปี เพศชายที่มีอายุ 15-34 ปีมีส่วนการมีงานทำมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงที่อายุ 35-49 ปี มีงานทำในสัดส่วนที่มากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 12 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

กลุ่มอายุ	รวม	ปี 2547		ร้อยละของผู้มีงานทำ		
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รวม
รวม	995,689	512,771	482,919	51.50	48.50	100.00
15 - 19 ปี	65,831	33,159	32,672	50.37	49.63	6.61
20 - 24 ปี	177,961	97,320	80,640	54.69	45.31	17.87
25 - 29 ปี	171,950	93,136	78,815	54.16	45.84	17.27
30 - 34 ปี	148,504	76,988	71,516	51.84	48.16	14.91
35 - 39 ปี	131,696	59,825	71,871	45.43	54.57	13.23
40 - 49 ปี	179,891	88,171	91,720	49.01	50.99	18.07
50 - 59 ปี	83,645	44,226	39,420	52.88	47.13	8.40
>=60 ปี	36,211	19,945	16,266	55.08	44.92	3.64

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ส่วนใหญ่ของผู้มีงานทำเป็นผู้มีอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ ร้อยละ 31.80 ได้แก่ ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานฆ่าชำแหละสัตว์ ผู้ขายสัตว์น้ำ และผู้ปฏิบัติงานจัดเตรียมอาหาร 157,907 คน ผู้ปฏิบัติงานทำขนมปัง ผู้ทำขนมเค้กและผู้ผลิตขนมหวาน ลูกกวาด 78,462 คน และผู้ปฏิบัติงานถนอมผลไม้ พืชผัก และผู้ปฏิบัติงานถนอมอาหารอื่น ๆ จำนวน 41,805 คน รองลงมาเป็นอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ร้อยละ 26.51 ในตำแหน่งผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรตีเม็ลล์ธัญพืชและเครื่องจักรปั่นเครื่องเทศ จำนวน 65,709 คน ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนรถยนต์ รถแท็กซี่และ รถตู้ (รถแวน) จำนวน 32,170 คน ตำแหน่งผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรแปรรูปผลไม้ พืชผักและผลไม้เปลือกแข็ง(นัท) จำนวน 27,225 คน ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน ร้อยละ 19.85 ในตำแหน่ง ผู้ใช้แรงงานในด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์ด้วยมือ และผู้ใช้แรงงานด้านการผลิตอื่น ๆ จำนวน 125,594 คน ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานในด้านการขนส่งสินค้า จำนวน 35,806 คน และตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานส่งข่าวสาร หีบห่อสิ่งของ และผู้ปฏิบัติงานขนกระเป๋าเดินทางและผู้ปฏิบัติงานขนส่งสินค้าต่าง ๆ จำนวน 12,249 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาผู้มีงานทำในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ มีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้นจำนวน 15,970 คน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนผู้มีงานทำกับปีที่ผ่านมา พบว่า อาชีพที่มี ผู้มีงานทำลดลงมากที่สุดคือ อาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ

ตารางที่ 13 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	894,640	921,276	979,399	995,689	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	85,035	81,877	91,091	87,410	9.50	8.89	9.30	8.78
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	11,886	6,048	6,455	9,406	1.33	0.66	0.66	0.94
ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	45,251	47,383	54,161	40,822	5.06	5.14	5.53	4.10
เสมียนต่าง ๆ	46,351	43,492	44,123	53,670	5.18	4.72	4.51	5.39
พนักงานบริการและพนักงานขาย	12,631	13,640	14,978	16,497	1.41	1.48	1.53	1.66
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	2,226	1,258	858	2,442	0.25	0.14	0.09	0.25
ผู้ปฏิบัติงานโดยไร้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ	300,092	311,302	333,378	316,629	33.54	33.79	34.04	31.80
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	230,899	237,411	247,982	263,952	25.81	25.77	25.32	26.51
อาชีพงานพื้นฐาน	160,267	178,867	186,426	197,615	17.91	19.42	19.03	19.85

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ปี 2544 - 2547 ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามีส่วนแบ่งของผู้มีงานทำมากที่สุด ในอุตสาหกรรมนี้ แต่ก็มีจำนวนลดลงทุกปี โดยในปี 2547 มีร้อยละ 56.22 ลดลงจากปี 2546 ร้อยละ 1.88 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 19.62 และ 12.44

ตารางที่ 14 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	894,640	921,276	979,399	995,689	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	550,280	542,308	570,527	559,790	61.51	58.86	58.25	56.22
มัธยมศึกษาตอนต้น	140,136	171,080	178,268	195,372	15.66	18.57	18.20	19.62
มัธยมศึกษาตอนปลาย	109,016	115,710	126,153	123,911	12.19	12.56	12.88	12.44
- สายสามัญ	76,402	82,051	92,541	90,633	8.54	8.91	9.45	9.10

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
- สาขาวิชาศึกษา (ปวช.)	32,509	33,052	32,936	32,994	3.63	3.59	3.36	3.31
- สาขาวิชาการศึกษา	104	606	675	282	0.01	0.07	0.07	0.03
อนุปริญญา	38,640	37,438	42,331	49,963	4.32	4.06	4.32	5.02
- สาขาวิชาการ	1,262	1,025	515	1,165	0.14	0.11	0.05	0.12
- สาขาวิชาชีพ (ปวส.)	36,511	35,515	41,466	47,256	4.08	3.85	4.23	4.75
- สาขาวิชาการศึกษา	865	896	348	1,540	0.09	0.10	0.04	0.15
ปริญญาตรีขึ้นไป	54,404	51,738	59,421	59,107	6.08	5.62	6.07	5.94
การศึกษาอื่น ๆ	2,165	3,003	2,700	7,548	0.24	0.33	0.28	0.76

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ผู้มีงานทำใน ปี 2544 มีมากในกลุ่ม 40–49 ชั่วโมง และตั้งแต่ 50 ชั่วโมง เช่นเดียวกันกับปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 49.35 และ 35.14 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาในกลุ่มผู้มีงานทำตั้งแต่ 50 ชั่วโมง มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 7,630 คน รองลงมาคือ ผู้มีงานทำระหว่าง 40–49 ชั่วโมง จำนวน 2,475 คน

ตารางที่ 15 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	894,640	921,276	979,399	995,689	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	7,884	9,931	5,330	10,513	0.88	1.08	0.54	1.06
1- 9 ชั่วโมง	4,678	27,657	3,776	3,922	0.52	3.00	0.39	0.39
10 - 19 ชั่วโมง	17,360	32,455	18,964	20,794	1.94	3.52	1.94	2.09
20 - 29 ชั่วโมง	37,228	26,500	49,534	47,166	4.16	2.88	5.06	4.74
35 - 39 ชั่วโมง	42,206	192,853	39,296	37,327	4.72	20.93	4.01	3.75
40 - 49 ชั่วโมง	458,205	383,588	488,931	491,406	51.22	41.64	49.92	49.35
50 ชั่วโมงขึ้นไป	299,683	236,521	342,237	349,867	33.50	25.67	34.94	35.14

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ : 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำ แต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

การขยายตัวของผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

สำหรับผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มนั้น ตั้งแต่ปี 2544 - 2547 มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.65 ซึ่งสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 16 การขยายตัวของการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ปี 2544 - 2547

การจ้างงาน	2544 (คน)	2545 (คน)	2546 (คน)	2547 (คน)	สัดส่วน การจ้าง งานเฉลี่ย	% Δ 2545	% Δ 2546	% Δ 2547	% Δ เฉลี่ย 44-47
รวม	4,926,506	5,052,367	5,298,723	5,476,137		2.80	2.50	3.35	2.88
อาหารและเครื่องดื่ม	894,640	921,276	979,399	995,689		2.98	6.31	1.66	3.65
สัดส่วนการจ้างงาน	5.51	5.48	5.41	5.50	5.48				

หมายเหตุ : % Δ หมายถึง ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง

ผลิตภาพแรงงานอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม (Labor Productivity)

ในช่วงปี พ.ศ.2544-2546 อัตราการเติบโตของมูลค่าเพิ่มต่อแรงงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม (GDP/L) โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.20 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงาน 1 คน สามารถสร้างผลผลิตโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.20

ตารางที่ 17 ผลิตภาพแรงงานอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มปี 2544 - 2546

ปี พ.ศ.	GDP (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)	ค่าแรงเฉลี่ย (บาท)	GDP/L (บาท)	ค่าจ้างรวม (บาท)	GDP/ค่าจ้าง (รวม)
2544	178,337	894,641	6,071	199,339	5,431,676	38,832
2545	193,592	921,276	5,533	210,134	5,097,259	37,979
% Δ				5.42		
2546	220,141	979,399	5,803	224,771	5,683,576	38,732
% Δ				6.97		
% Δ เฉลี่ย 2545-2546				6.20		

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

3.1 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อดอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย ประกอบด้วย ปัจจัยแวดล้อมภายในประเทศ และต่างประเทศ

1) ปัจจัยแวดล้อมภายในประเทศ ได้แก่

- ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การใช้วัตถุดิบภายในประเทศ ต้นทุนต่ำ ผู้ประกอบการ มีความชำนาญ และปริมาณความต้องการในตลาดโลกเติบโตอย่างต่อเนื่อง

- ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ ขาดระบบการจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีมีน้อย ขาดข้อมูลการตลาดและกฎระเบียบที่จำเป็น ขาดระบบเชื่อมโยง และรับช่วงการผลิต และปัญหาคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร กฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม โรคระบาดในสัตว์ต่าง ๆ การขาดแคลนแรงงาน

2) ปัจจัยแวดล้อมภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อกีดกันทางการค้า

3.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย

Models ในการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้

ด้าน (Supplier Power) อำนาจในการต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการต่อรองของผู้ที่ ป้อนวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่จำเป็น ไม่ได้มีการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อต่อรองราคาอย่างจริงจัง ประกอบกับโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือขนาดกลาง ส่วนใหญ่มักจะมีกิจการด้านปศุสัตว์ เกษตร ของตนเอง ทำหน้าที่ผลิต มีโรงงานแปรรูปและส่งออกจำหน่ายตามร้านค้าในเครือต่าง ๆ ในประเทศ และที่ส่งออกไป ขายยังต่างประเทศ นอกจากนี้โรงงานหลายแห่งจะใช้วิธีในการติดต่อกับผู้ผลิตโดยตรง เข้าไปแนะนำ หรือให้เงินทุนในการผลิต ซึ่งเมื่อผลิตได้ก็จะต้องขายให้โรงงาน

ด้านอำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม มีการแข่งขันกันสูงมากทั้งจากบริษัทในประเทศและ ต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกและต่อรองมากขึ้น แต่เนื่องจากอุตสาหกรรม นี้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปริมาณผลผลิต เพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่าอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อในตลาดจึงไม่มีผลกระทบต่อดอุตสาหกรรม อาหารและเครื่องดื่มมากนัก การส่งเสริมเรื่องของกลยุทธ์ในทางการตลาด การบริหารจัดการ คุณภาพ ของสินค้า และการวิจัยพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ก็จำเป็นในการดึงดูดลูกค้า

ด้านผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ทดแทนกันได้

เนื่องจากสินค้าอาหารและเครื่องคั่วจะมีเรื่องของรสชาติ ศาสนา ภูมิอากาศและพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องสูง ทำให้สินค้าเหล่านี้มีการทดแทนกันได้ยาก

ด้านคู่แข่งรายใหม่

เนื่องจากอุตสาหกรรมของไทยมีข้อได้เปรียบคือ เป็นประเทศเกษตรกรรมซึ่งมีผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่วของไทยร้อยละ 76.65 เป็นโรงงานขนาดเล็ก มีเงินลงทุนน้อยกว่า 10 ล้านบาท รัฐบาลให้การสนับสนุน ตลอดจนข้อตกลงทางการค้าต่าง ๆ ที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ทำให้มีการเปิดการค้าเสรี และมีการเคลื่อนย้ายทุนจากต่างประเทศมาประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากข้อได้เปรียบดังกล่าวเราสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการเข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่ว ทำได้ไม่ยากนัก และในขณะเดียวกันคู่แข่งทางด้านอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่วก็เพิ่มขึ้นอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเข้าสู่อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่วจะทำได้ไม่ยากนัก และการค้าระหว่างประเทศจะทำให้มีคู่แข่งมากขึ้นก็ตาม แต่อุตสาหกรรมนี้ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ประเด็นนี้ จึงไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันแต่อย่างใด หากมีการบริหารจัดการที่ดี สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคด้วยการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ความสะอาด เป็นมาตรฐานในระดับสากล

ด้านการแข่งขัน

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่ว นั้น ยังมีความสามารถในการแข่งขันอีกมาก เพียงแต่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการปรับปรุงให้มีมาตรฐานในระดับสากล ก็คือคุณภาพของสินค้า โดยเฉพาะในเรื่องความสะอาด เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่วมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีความพร้อมและศักยภาพสูงในการผลิตเพื่อการส่งออก แม้ว่าจะได้รับผลกระทบบ้างจากการเปิดเสรีทางการค้า (มีทั้งคู่แข่งและตลาดการค้าเพิ่ม) การเข้าเป็นสมาชิกใน WTO ของประเทศจีน ตลอดจนการที่รัฐบาลให้การส่งเสริมครัวไทยสู่โลก

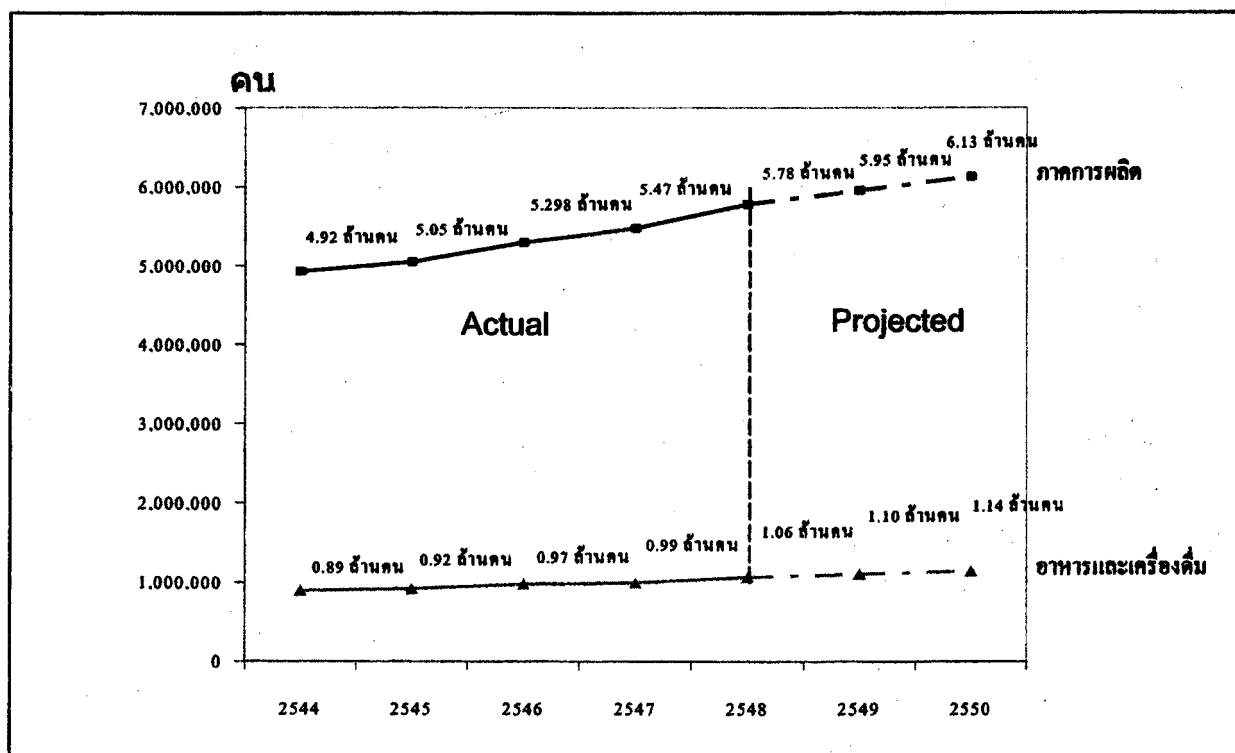
แต่ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคั่วของไทย ก็คือภาระของใช้หัวคน ปัญหาการกีดกันทางการค้า ปัญหาการปนเปื้อน ปัญหาความสะอาด

รวมทั้งปัญหาราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมากมาย ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ตลอดจนปัญหาการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนี้ เช่น การประมง เกษตร หรือแม้แต่ อุตสาหกรรมนี้เอง

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์ได้ว่า จะส่งผลให้เกิดการสร้างงานเป็นจำนวนมากและจากการประมาณการโดยพิจารณาจากปัจจัยอัตราความเติบโต (GDP) และสต็อกทุนสุทธิ (Net Capital Stock) ของภาคการผลิต ได้ค่าประมาณการความต้องการแรงงานในปี 2548 – 2550 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงแนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มเปรียบเทียบกับภาคการผลิต พ.ศ. 2544 – 2550

ตารางที่ 18 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคัม

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ประมาณการความต้องการแรงงาน			
	2548	2549	2550	เฉลี่ย
อุตสาหกรรมการผลิต	5,782,365	5,953,897	6,130,517	
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคัม	1,069,423	1,106,735	1,145,320	
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	5.41	5.38	5.35	5.38

ความต้องการแรงงานทั่วประเทศ

คาดว่าปี 2548-2550 อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคัมมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น โดยปี 2548 มีความต้องการ จำนวน 1,069,423 คน ปี 2549 และ 2550 จำนวน 1,106,735 คน และ 1,145,320 คน โดยมีสัดส่วนเฉลี่ย 5.38

ความต้องการแรงงานจำแนกตามรายภาค

ภาคกลางมีความต้องการแรงงานโดยเฉลี่ยมากที่สุด โดยในปี 2548 จำนวน 432,420 คน ปี 2549 จำนวน 447,507 คน และ 2550 จำนวน 463,109 คน โดยเพิ่มขึ้นทุกปี รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 19 ประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องคัมจำแนกตามรายภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
กรุงเทพมหานคร	88,341	110,176	114,020	117,996
กลาง	403,395	432,420	447,507	463,109
เหนือ	155,490	152,024	157,328	162,813
ตะวันออกเฉียงเหนือ	214,040	227,954	235,907	244,131
ใต้	134,425	146,850	151,974	157,272

ความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

สถานประกอบการที่ต้องการแรงงานที่มีอายุ 25-29 ปี มากที่สุด โดยในปี 2548 จำนวน 198,352 คน ปี 2549 จำนวน 205,272 คน และปี 2550 จำนวน 212,429 คน รองลงมาคือ 20-24 ปี 40-49 ปี และ 30-34 ปี ส่วน 35-39 ปี และ 50-59 ปี

ตารางที่ 20 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
15 –19 ปี	65,831	72,688	75,224	77,847
20-24 ปี	177,961	186,336	192,837	199,560
25-29 ปี	171,950	198,352	205,272	212,429
30-34 ปี	148,504	167,509	173,353	179,397
35-39 ปี	131,696	141,261	146,190	151,286
40-49 ปี	179,891	182,911	189,292	195,892
50-59 ปี	83,645	83,634	86,552	89,570
>=60 ปี	36,211	36,733	38,014	39,340

ความต้องการแรงงานตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานสูงคือ ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือ ในธุรกิจต่าง ๆ โดยในปี 2548 จำนวน 356,045 คน ปี 2549 จำนวน 368,467 คน และปี 2550 จำนวน 381,313 คน รองลงมา 2 อันดับได้แก่ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ และอาชีพงานพื้นฐาน

ตารางที่ 21 ประเมินการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	87,410	97,510	100,912	104,430
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	9,406	9,595	9,930	10,276
ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	40,822	53,019	54,869	56,782
เสมียนต่าง ๆ	53,670	52,929	54,776	56,685
พนักงานบริการและพนักงานขายในร้านค้าและตลาด	16,497	16,251	16,818	17,405
ผู้ปฏิบัติงานโดยไร้ฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	2,442	1,920	1,987	2,057
ผู้ปฏิบัติงานโดยไร้ฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ	316,629	356,045	368,467	381,313
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	263,952	276,468	286,114	296,089
อาชีพงานพื้นฐาน	197,615	203,754	210,863	218,215

ความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

สถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่ไม่มีการศึกษาและวุฒิการศึกษา
 ประถมศึกษาและต่ำกว่า คือในปี 2548 จำนวน 627,878 คน ปี 2549 จำนวน 649,016 คน และปี 2550
 จำนวน 672,438 คน รองลงมาได้แก่มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับระดับ
 อนุปริญญาและมหาวิทยาลัยมีความต้องการเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ 22 ประเมินการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	559,790	627,878	649,789	663,438
มัธยมศึกษาตอนต้น	195,372	192,649	199,371	206,322
มัธยมศึกษาตอนปลาย	123,911	133,866	138,537	143,367
- สายสามัญ	90,633	96,306	99,672	103,146
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	32,994	37,080	38,371	39,708

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
- สาขาวิชาการศึกษา	282	480	4940	513
อนุปริญญา	49,963	47,383	49,036	50,745
- สาขาวิชาการ	1,165	1,118	1,157	1,198
- สาขาวิชาชีพ (ปวส.)	47,256	45,237	46,815	48,446
- สาขาวิชาการศึกษา	1,540	1,028	1,064	1,101
ปริญญาตรีขึ้นไป	59,107	63,364	65,575	67,861
การศึกษาอื่น ๆ	7,548	4,282	4,432	4,586

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

สถานประกอบการต้องการแรงงานที่ทำงาน 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุดคือ ปี 2548 จำนวน 513,666 คน ปี 2549 จำนวน 531,587 คน และปี 2550 จำนวน 550,120 คน รองลงมาได้แก่ 50 ชั่วโมงขึ้นไป

ตารางที่ 23 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	14,435	21,024	21,757	22,516
10 – 19 ชั่วโมง	20,794	25,367	26,252	27,167
20 – 29 ชั่วโมง	47,166	45,002	46,572	48,196
30 – 34 ชั่วโมง	37,327	29,473	30,501	31,565
35 – 39 ชั่วโมง	491,406	89,329	92,446	95,669
40 – 49 ชั่วโมง	349,867	513,666	531,587	550,120
50 ชั่วโมงขึ้นไป	32.31	345,564	357,621	370,088

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยจะพบว่า ปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศหลายปัจจัยได้เป็นปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญ ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทย ทั้งในเรื่องระเบียบกฎหมาย ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัญหาการกีดกันทางการค้า ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงก็คือความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทาง นโยบาย ในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งในเรื่องการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ การแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน หรือการแก้ไขปัญหาการกีดกันทางการค้า และปัญหาอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม มีความเติบโตอย่างยั่งยืนสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศต่อไป

อุตสาหกรรมสิ่งทอ

อุตสาหกรรมสิ่งทอ

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

1.1 นิยาม

โครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทยประกอบด้วย 5 อุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมเส้นใย ปั่นด้าย ทอผ้าและถักผ้า ฟอกย้อม พิมพ์และตกแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มแยกศึกษา)

การปั่น การทอ และการแต่งสำเร็จสิ่งทอสิ่งถัก หมายถึง การจัดเตรียมเส้นใย เพื่อปั่นเป็นเส้นด้าย การปั่นเส้นด้าย การทอผ้า การฟอกขาว การย้อมสี และการแต่งสำเร็จ

การเตรียมเส้นใย และการปั่นเส้นด้ายจากฝ้ายและเส้นใยประดิษฐ์รวมถึงการล้าง การฟอกขาว และการแต่งสำเร็จเส้นใยและเส้นด้าย ซึ่งเป็นการทำต่อเนื่องกับการปั่น การทอผ้าไหม การทอผ้าด้วยเส้นใยฝ้าย และเส้นใยอื่น ๆ การฟอกขาว ย้อมสีและแต่งสำเร็จสิ่งทอ ซึ่งดำเนินงานต่อเนื่องการทอ

การเตรียมเส้นใย

การจัดเตรียมเส้นใยสิ่งทอ เช่น การสาวและถ้างไหม การแยกไข การย้อมสี รวมถึงการสาว การหิวเส้นใยจากปอกระเจา ป่านศรนารายณ์ ป่านลินิน ป่านราณี ป่านมนิลา โยมะพร้าวหรือเส้นใยจากพืชหรือสัตว์อื่น ๆ และเส้นใยประดิษฐ์ทุกชนิด รวมทั้งการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุที่ได้จากการสาวเส้นใย

การปั่น

การผลิตด้ายหรือเส้นด้ายจากวัสดุสิ่งทอ (เส้นใย) หรือวัสดุอื่น ๆ สำหรับการทอหรือการเย็บและการนำไปผ่านกระบวนการอื่น ทั้งนี้รวมถึงการผลิตด้ายที่ทำจากกระดาษด้วย

การทอ

การทอผ้าหน้ากว้างหรือหน้าแคบด้วยเส้นใยฝ้ายและเส้นใยประดิษฐ์ การทอผ้าใยแก้ว และผ้าชนิดพิเศษ เช่น ผ้ากำมะหยี่ ผ้าทอแบบเชนิลล์ (Chenille) ผ้าขนหนู ผ้าห่ม และผ้าโปรง (ผ้าพันแผล) เป็นต้น รวมถึง การแต่งสำเร็จ เช่น การฟอก การย้อม การรีด การอัดมัน การตัดขนผ้า ให้เรียบและการทำให้ผ้าขนให้ได้นขนาด หรือการพิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการทอ

การแต่งสำเร็จสิ่งทอ

สถานประกอบการที่ดำเนินการแต่งสำเร็จสิ่งทอสิ่งถักที่ไม่ได้ผลิตขึ้นเองด้วยการฟอก การย้อม การอัดมัน การตัดขนบนผ้า การรีดให้เรียบการทำให้ผ้าขนให้ได้นขนาด การพิมพ์ผ้า โดยได้รับค่าธรรมเนียมตอบแทนหรือโดยการทำสัญญาจ้าง หรือโดยการซื้อวัตถุดิบมาแต่งสำเร็จตามกระบวนการดังกล่าว

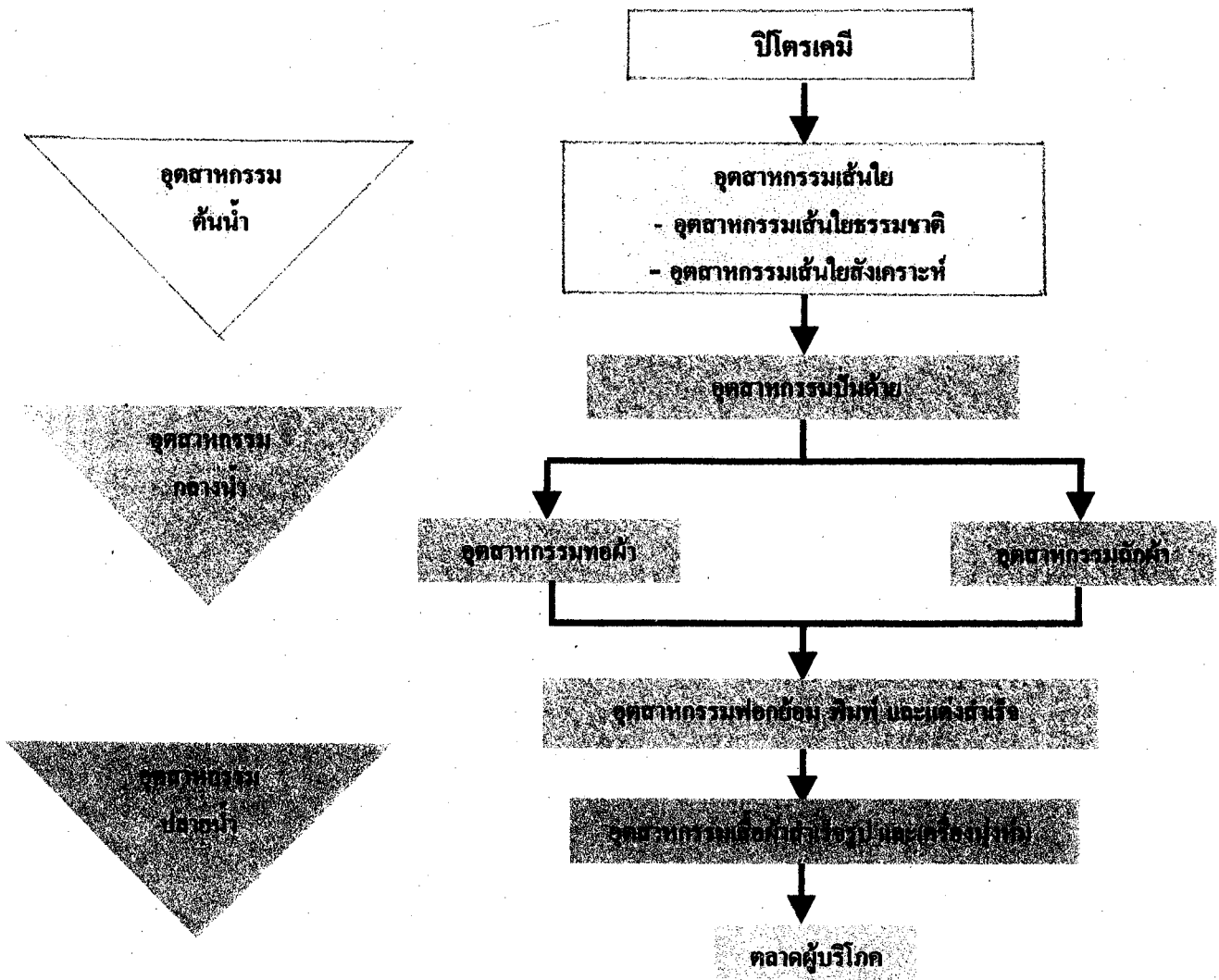
การผลิตสิ่งทออื่น ๆ

การดำเนินการหลักเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทสิ่งทอสำเร็จรูปยกเว้นเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูที่นอน ผ้า màn ถุงผ้า ผ้าห่ม เครื่องใช้ เป็นต้น การผลิตพรมและเครื่องปูลาด การผลิตเชือก สายระโยงระยาง ดาข่าย แห อวน และการผลิตสิ่งทอซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น

1.2 ความเป็นมา

การผลิตสิ่งทอ เริ่มจากการผลิตผ้าผืนและการผลิตเส้นด้ายเพื่อทดแทนการนำเข้า ต่อมาจึงมีการผลิตเส้นด้าย และผ้าผืนเพื่อการส่งออกเพิ่มมากขึ้น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประกอบด้วย อุตสาหกรรมย่อยหลายอุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมเส้นใย อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม โดยอุตสาหกรรมทั้ง 5 เหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบ ซึ่งสามารถแบ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอได้เป็น 3 ชั้น คือ

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ

1) **อุตสาหกรรมต้นน้ำ** ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใย แบ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยสังเคราะห์ (Fiber Manufacturing) โดยเส้นใยจากธรรมชาติมีทั้งที่มาจากพืชและเส้นใย ประดิษฐ์ที่ผลิตขึ้นจากผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม จำแนกเป็นเส้นใยสังเคราะห์ เช่น เส้นใยโพลีเอสเตอร์ ไนลอน และเส้นใยกึ่งสังเคราะห์ ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์เส้นใยธรรมชาติ

2) **อุตสาหกรรมกลางน้ำ** ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ถักและทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ

- อุตสาหกรรมปั่นด้าย (Spinning) เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital Intensive)
- อุตสาหกรรมถักและทอผ้า (Knitting and Weaving) เป็นอุตสาหกรรมที่ เริ่มใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive)

- อุตสาหกรรมฟอกย้อมพิมพ์และแต่งสำเร็จ โรงงานอุตสาหกรรมฟอกย้อม และพิมพ์ (Dyeing, printing and Finishing) ในประเทศไทยมีทั้งที่เป็นโรงงานผลิตแบบต่อเนื่องและ ผลิตเป็นชุด โดยโรงงานที่ผลิตแบบต่อเนื่องจะใช้แรงงานเข้มข้นน้อยกว่าโรงงานที่ผลิตแบบเป็นชุด

3) **อุตสาหกรรมปลายน้ำ** (เครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย) ได้แยกวิเคราะห์ ต่างหากจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ

สิ่งทอเป็นส่วนของอุตสาหกรรม 2 ขั้นตอน ที่กล่าวข้างต้น คือในอุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใย และอุตสาหกรรมกลางน้ำ ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ อุตสาหกรรมทั้งสองขั้นตอนเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ Capital Intensive การลงทุน ในเครื่องมือเครื่องจักรสูงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบได้ต้องมี อุตสาหกรรมย่อยในระบบที่สามารถพึ่งพากันได้อย่างต่อเนื่อง

2. สภาพเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.1.1 ด้านมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อแรงงานและค่าจ้าง

จากข้อมูลในปี 2546 พบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ถึง 77,465 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.91 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยในปี 2546 มีมูลค่าเพิ่มจากปี 2545 ร้อยละ 1.32 และในส่วนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ต่อแรงงาน จากข้อมูลปี 2546 พบว่าแรงงาน 1 คน สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ถึง 159,231.97 บาท

ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย พบว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกับการจ้างงาน คือ 21,773 บาทต่อปี ในปี 2544 ลดลงเป็น 19,668 บาท ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 20,963 บาท ในปี 2546 และในการสำรวจของ Werner International เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ จีน พบว่า ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยสิ่งทอ ของไทยประมาณ 1.18 เหรียญสหรัฐฯ ต่อชั่วโมง ในขณะที่จีนมี ค่าจ้างเฉลี่ย 0.69 เหรียญสหรัฐฯ ต่อชั่วโมง

ตารางที่ 1 มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอต่อ GDP และต่อแรงงาน

	2544	2545	2546
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ล้านบาท)	1,111,457	1,187,809	1,311,201
มูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ล้านบาท)	74,770	76,458	77,465
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	6.73	7.44	5.91
การจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (คน)	525,721	476,111	485,994
สัดส่วนต่อแรงงาน (GDP/Labour) (หน่วยเป็นบาท / คน)	142,223	160,588	159,231
ค่าจ้างแรงงาน (เฉลี่ย) K	21,773	19,668	20,963

2.1.2 จำนวนโรงงาน เครื่องจักร

จำนวนโรงงาน

ในปี 2546 อุตสาหกรรมสิ่งทอมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 4,592 แห่ง โดยเปรียบเทียบกับปี 2543 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.76 เท่านั้น โดยอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มมีจำนวนโรงงานมากที่สุด 2,658 แห่ง รองลงมาคือ อุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้า 1,348 แห่ง และอุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ 414 แห่ง โดยอุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้ามีจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2543 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.97

ตารางที่ 2 จำนวนโรงงานและคนงานแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน (แห่ง)				คนงาน (คน)			
	2543	2544	2545	2546	2543	2544	2545	2546
รวม	4,557	4,544	4,570	4,592	1,083,700	1,081,540	1,082,870	1,084,130
เส้นใย	17	17	18	18	15,400	15,340	15,600	15,500
ปั่นด้าย	148	149	150	154	60,310	60,470	60,580	61,750
ทอผ้าและดักผ้า	1,308	1,332	1,345	1,348	117,610	118,520	118,910	118,160
ฟอกย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ	412	405	409	414	47,180	46,750	59,930	47,200
เครื่องนุ่งห่ม	2,672	2,641	2,648	2,658	843,200	840,460	840,850	841,520

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

จำนวนเครื่องจักร

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยเครื่องจักร เพื่อใช้ในกระบวนการผลิตจำนวนมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์และปั่นด้าย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดใหญ่ และใช้ปัจจัยทุนในการผลิตสูง (Capital Intensive) ในขณะที่โรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ใช้เงินลงทุนในเครื่องจักรต่ำกว่า

ข้อมูลระหว่างปี 2539-2544 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมปั่นด้ายลดลงมากที่สุด โดยลดลงถึงร้อยละ 13.6 อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้าลดลงร้อยละ 2.1 และ 1.1 ตามลำดับ จากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2541 มีผลทำให้อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเครื่องจักรลดลงอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการลดค่าเงินบาทในปี 2540 ทำให้ต้นทุนการนำเข้าเครื่องจักรสูงขึ้น

ตารางที่ 3 จำนวนเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ประเภท อุตสาหกรรม	จำนวนเครื่องจักร						% Δ
	2539	2540	2541	2542	2543	2544	
รวม	5,169,115	5,188,220	4,770,826	4,613,041	4,583,178	4,588,522	-11.2
ปั่นด้าย (แกน)	4,150,254	4,170,254	3,763,438	3,611,918	3,581,866	3,586,834	-13.6
ทอผ้าและดักผ้า (เครื่อง)	245,033	245,838	242,770	242,111	241,874	242,250	-1.1
เครื่องนุ่งห่ม (เครื่อง)	773,828	772,128	764,618	759,012	759,438	757,307	-2.1

ที่มา : ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

หมายเหตุ : % Δ หมายถึง ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงปี 2544 เทียบกับปี 2539

2.1.3 ดัชนีผลผลิต

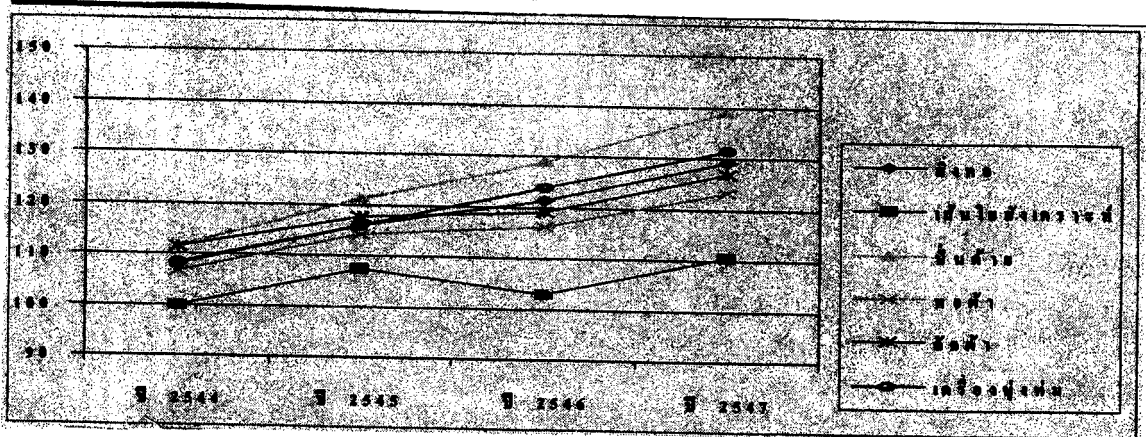
ในปี 2544 – 2547 ดัชนีผลผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยในปี 2544 มีดัชนีผลผลิตเท่ากับ 108 และขยายตัวสูงขึ้นเป็น 129.2 ในปี 2547 ซึ่งจะเห็นว่าดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 19.63

ตารางที่ 4 ตารางแสดงดัชนีผลผลิต

ประเภทอุตสาหกรรม	2544	2545	2546	2547
สิ่งทอ	108.0	115.8	121.3	129.2
เส้นใยสังเคราะห์	99.9	107.6	102.9	110.7
ปั่นด้าย	111.5	121.0	128.8	139.1
ทอผ้า	106.5	114.1	116.1	123.3
ดักผ้า	111.3	117.7	119.0	126.9

หมายเหตุ : กำหนดให้ปี 2543 เท่ากับ 100

แผนภูมิที่ 2 แสดงดัชนีการผลิต

หมายเหตุ : กำหนดให้ปี 2543 เท่ากับ 100

2.1.4 เทคโนโลยี

การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง และต้นทุนต่ำ ซึ่งสามารถวิเคราะห์เทคโนโลยีของอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ดังนี้ (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ น.23 - 24)

ก) อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ เครื่องจักรที่ใช้ยังเป็นรุ่นเก่า ต้นทุนการผลิตสูง ขั้นตอนการผลิตมีการสิ้นเปลืองวัตถุดิบ พลังงาน และการบำรุงรักษาสูงมาก

ข) อุตสาหกรรมปั่นด้าย ใช้เทคโนโลยีระบบ Ring Spinning มีความเร็วในการปั่นด้าย 24,000 รอบต่อนาที และต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบ Open-End Spinning มีความเร็วในการปั่นด้ายสูงถึง 100,000 รอบต่อนาที แต่ข้อจำกัดของการปั่นด้ายด้วยระบบนี้ คือ เหมาะสำหรับการปั่นเส้นด้ายที่มีขนาดใหญ่ เนื่องจากต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้นอย่างมากในการผลิตเส้นด้ายที่มีขนาดเล็กถึง เพราะความเร็วต่อรอบสูงกว่าและคุณภาพในเรื่องความเหนียวของเส้นด้ายก็ต่ำกว่า การปั่นด้ายด้วยระบบ Ring Spinning

ค) อุตสาหกรรมทอผ้าและถักผ้า ปัจจุบันโรงงานทอผ้ามีเครื่องทอผ้าเป็นเครื่องทอผ้าแบบไร้กระสวย (Shuttleless Loom) ที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ หรือคิดเป็นร้อยละ 25 ของเครื่องจักรทอผ้าทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นเครื่องทอผ้าแบบมีกระสวย (Shuttle Loom) ในอุตสาหกรรมถักผ้า ปัจจุบันมีเครื่องจักรเก่าที่ใช้งานมากกว่า 10 ปี ถึงร้อยละ 30 ของเครื่องจักรในอุตสาหกรรมนี้

ง) อุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ ปัจจุบันร้อยละ 60 ของจำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมนี้ เป็นโรงงานขนาดเล็ก ซึ่งร้อยละ 90 ใช้เครื่องจักรเก่าที่มีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี

2.1.5 ภาวะการตลาด

ภาวะการตลาดของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม แบ่งเป็นตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตลาดในประเทศจะมีความเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกันเป็นระบบตาม

โครงสร้างการผลิต คือ ความต้องการในผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มจะเป็นตัวกำหนดความต้องการในผลิตภัณฑ์ผ้าผืน เส้นด้ายและเส้นใยตามลำดับ ซึ่งแต่เดิมเป็นตลาดของผู้ขายมากกว่า แต่ปัจจุบันเป็นตลาดของผู้ซื้อมากขึ้น เนื่องมาจากความต้องการใช้เครื่องนุ่งห่มในช่วงที่ผ่านมาที่มีการขยายตัวมีผลทำให้ผู้ผลิตเข้ามาในตลาดมากขึ้น ประกอบกับผู้ผลิตรายเดิมมีการขยายปริมาณการผลิตมีผลทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) เกิดขึ้นยังผลให้ตลาดมีการแข่งขันที่มากขึ้น

ภาพรวมการส่งออกและนำเข้าสิ่งทอไทยในปี 2547 มีดังนี้

มูลค่าการส่งออก มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในปี 2547 เท่ากับ 6,402 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ถึงร้อยละ 17.1 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบ สัดส่วนการเพิ่มในปี 2546 ที่มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 6.3 และพบว่ามูลค่าการส่งออก ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าผืน ด้ายผ้า ยเส้นใยประดิษฐ์ รวมถึงเคหะสิ่งทอ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ในปี 2548 คาดว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะมีแนวโน้มการขยายตัวการส่งออกเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการยกเลิกโควตาส่งทอที่เริ่มใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2548 ซึ่งจะมีผลให้ผู้ประกอบการทำการแข่งขันทางการผลิตเพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ

ตารางที่ 5 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเภทอุตสาหกรรม	มูลค่าการส่งออก				อัตราการขยายตัว (%)		
	2544	2545	2546	2547	2545	2546	2547
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	5,265	5,143	5,467	6,402	-2.3	6.3	17.1
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	2,914	2,722	2,762	3,092	-6.6	1.5	12.0
ผ้าผืน	833	804	875	1,035	-3.5	8.8	18.3
ด้ายผ้าและเส้นใยประดิษฐ์	439	465	540	681	5.9	16.1	26.1
เส้นใยประดิษฐ์	224	247	292	416	10.3	18.2	42.5
เคหะสิ่งทอ	150	153	182	228	2.1	19.3	24.9

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย

(1) ตลาดส่งออกเส้นใยสังเคราะห์ที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 2 ตลาด คือ ตลาดส่งออกเส้นใยสั้น ได้แก่ ฮองกง อินโดนีเซีย จีน และตลาดส่งออกเส้นใยยาว ได้แก่ สหราชอาณาจักร ฮองกง และเวียดนาม

(2) ตลาดส่งออกเส้นด้ายและผ้าผืนที่สำคัญ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกาบริติช

(3) ตลาดส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร

ตลาดที่ประเทศไทยมีการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสูงสุด คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป กลุ่มประเทศอาเซียน ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และจีน ตามลำดับ ในปี 2547 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 17.10 โดยส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด 2,083 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่เมื่อคิดเป็นอัตราการขยายตัวเทียบกับปี 2546 มีเพียงร้อยละ 11.47 ในขณะที่การส่งออกไปจีนแม้จะมีมูลค่าน้อย แต่ก็มีอัตราการขยายตัวการส่งออกเพิ่มมากที่สุดคือ ร้อยละ 47.83 ดังนั้นในปี 2548 การส่งออกไปยังจีนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

มูลค่าการนำเข้า ไทยมีขอดการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2547 เพิ่มขึ้นจากปี 2546 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.7 โดยกลุ่มผ้าผืนเป็นกลุ่มที่มีขอดการนำเข้าสูงสุดคือ 1,054 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ เส้นใยที่ใช้ในการทอผ้า และผ้าเส้นเล็ก เครื่องจักรสิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, กุมภาพันธ์ 2548)

ทั้งนี้จากตัวเลขมูลค่าการนำเข้า พบว่า กลุ่มผ้าผืน ผ้าทอผ้าและผ้าเส้นเล็ก และเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นมากจากปี 2546 เนื่องจากมีการนำเข้าวัตถุดิบดังกล่าวมาใช้ในการผลิตสินค้า เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก ซึ่งสอดคล้องกับขอดการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีอัตราการส่งออก เพิ่มขึ้น ส่วนการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 27.2 เมื่อเทียบกับปี 2546 นั้น เนื่องจากการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศจีนเป็นจำนวนมากเพราะมีราคาถูกมาก

ตารางที่ 6 มูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเภทอุตสาหกรรม	มูลค่าการนำเข้า				อัตราการขยายตัว (%)		
	2544	2545	2546	2547	2545	2546	2547
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2,675	2,706	2,788	3,085	1.2	3.0	10.7
ผ้าผืน	920	942	957	1,054	2.4	1.6	10.1
เส้นใยใช้ในการทอ	606	585	655	701	-3.5	12.0	7.0
ผ้าทอผ้าและผ้าเส้นเล็ก	377	375	369	438	-0.5	-1.6	18.7
เครื่องจักรสิ่งทอ	443	475	427	428	7.2	-10.1	0.2
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	122	120	136	173	-1.6	13.3	27.2

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

แหล่งนำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

แหล่งนำเข้าเส้นใยสังเคราะห์ที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น ไต้หวัน และสหรัฐฯ โดยนำเข้าเส้นใยสังเคราะห์มากที่สุด แหล่งนำเข้าผ้าผืนที่สำคัญ คือ จีน ไต้หวัน และญี่ปุ่น โดยนำเข้าผ้าผืนที่ทำจากใยสังเคราะห์มากที่สุด แหล่งนำเข้าเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญ คือ จีน ฮองกง และญี่ปุ่น โดยนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ทำจากผ้าฝ้ายมากที่สุด สัดส่วนการนำเข้าสิ่งทอของไทยจากประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญ ในปี 2544 มีสัดส่วนการนำเข้าจากจีนมากที่สุดถึงร้อยละ 20.5 รองลงมาคือ ไต้หวัน ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 15.6, 9.2 และ 8.8 ตามลำดับ

ตลาดของผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในต่างประเทศ ก่อนข้อกำหนดของ องค์การการค้าโลก (WTO) แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ตลาดภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศ (MFA : Multi Fiber Arrangement) ได้แก่ ประเทศอุตสาหกรรม 18 ประเทศ คือ สหภาพยุโรป (15 ประเทศ) สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ และแคนาดา เป็นตลาดที่มีผลมาจากการตกลงทางการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของกลุ่มประเทศ ผู้นำเข้าบางประเทศกับประเทศผู้ส่งออก โดยมีการกำหนดโควต้าและอัตราการขยายตัวของโควต้า ในแต่ละปีให้แก่ประเทศผู้ส่งออก

2. ตลาดนอกข้อตกลง (Non -MFA) เป็นตลาดส่งออกทั่วไปที่ไม่มีข้อจำกัดในการควบคุมการส่งออก ไม่มีระบบโควต้า ประเทศผู้ส่งออกสามารถส่งออกสินค้าเข้าไปในตลาด ได้โดยเสรี ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย คือ ญี่ปุ่น ส่วนตลาดอื่น ๆ เช่น ตลาดตะวันออกกลาง ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย และตลาดยุโรป แต่ในระยะหลังตลาดนี้เริ่มมีการขยายตัวลดลง เนื่องจากลักษณะตลาดเป็นตลาดของสินค้าระดับล่าง และการนำเข้าสินค้าของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าไปจำหน่ายต่อ (Re-export) ทำให้สินค้าที่มีราคาถูกกว่าซึ่งมาจากจีน อินโดนีเซีย เริ่มเข้าไปตีตลาดแทนไทยมากขึ้น

ประเทศคู่แข่ง

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นมา ระบบโควตาการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอ ได้ถูกยกเลิกไปหลังจากได้ใช้มาเป็นเวลา 30 ปี ตามข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก (WTO) โดยตกลง จะยกเลิกระบบโควตาการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอจากประเทศต่าง ๆ ที่เข้าไปจำหน่ายในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

ดังนั้น ประเทศที่ถือเป็นคู่แข่งสำคัญของไทย คือ ประเทศจีนและประเทศอินเดีย หลังการยกเลิกโควตาดังกล่าว โดยพบว่า ในปี 2547 ประเทศอินเดีย มีการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยัง กลุ่มประเทศที่มีข้อตกลงตามโควตา (INSIDE FASHION, February 16-28, 2005) โดยมูลค่า การส่งออกมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.86 (5.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ส่วนปริมาณการส่งออก ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 (1.25 พันล้านชิ้น) โดยสินค้าดังกล่าวมีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศ สหรัฐอเมริกาขยายตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 และส่งออกไปยังกลุ่มสหภาพยุโรป ร้อยละ 17 ซึ่งทั้งสหรัฐอเมริกาและกลุ่มสหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกหลักของไทย

สำหรับประเทศจีนนั้น The China National Textile Industry Council ได้ประมาณ การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของจีนในปี 2547 จะมีมูลค่าถึง 98 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เมื่อเทียบกับมูลค่าส่งออกในปี 2546 มีมูลค่า 80 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นอัตราการขยายตัว การส่งออกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22

แม้ว่าการเปิดเสรีโควตาส่งออก จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอย่างมาก ในแง่ของการแข่งขันที่ค่อนข้างเสรีและมีความรุนแรงขึ้น แต่ก็เป็นที่เชื่อมั่นว่าอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของไทยจะยังคงสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก รวมทั้งตัวเลขการส่งออกก็ยังคงเพิ่มขึ้นได้เนื่องจากผู้ประกอบการไทยมีความตระหนักถึงสภาพการแข่งขันที่จะเปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากสิ้นสุดโควตาส่งออกมาเป็นเวลานานพอสมควร และยังได้มีการเตรียมการรับมือกับสถานการณ์นี้ด้วยการพยายามปรับตัวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรด้านการออกแบบ การปรับปรุงเทคโนโลยีด้านการผลิต การพัฒนาระบบการจัดการในองค์กรเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว การทำตลาดเชิงรุก (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย : สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ www.Exim.go.th)

2.2 สภาพการจ้างงาน

ผู้มีงานทำจำแนกตามเพศ

ในปี 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีทั้งสิ้น 495,069 คน แยกเป็นชาย 136,850 คน หญิง 358,219 คน คิดเป็นสัดส่วนแรงงานชายต่อหญิงประมาณ 1:3 เมื่อเทียบกับปี 2546 พบว่ามีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.87

ตารางที่ 7 ผู้มีงานทำจำแนกตามเพศ

เพศ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
ชาย	130,227	114,665	119,715	136,850	24.77	24.08	24.63	27.64
หญิง	395,494	361,446	366,279	358,219	75.23	75.92	75.37	72.36

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

ในปี 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมสิ่งทอจะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.45 รองลงมาคือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.76 และภาคใต้มีผู้มีงานทำน้อยที่สุดคือ มีเพียงร้อยละ 2.37 เมื่อพิจารณาการเพิ่มขึ้นของผู้มีงานทำรายภาคตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2547 พบว่ามีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างต่อเนื่องทุกปี ในขณะที่ภาคอื่น ๆ ค่อนข้างจะทรงตัวทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีกำลังแรงงานมากที่สุด และค่าจ้างแรงงานโดยเฉลี่ยยังถูกกว่าภาคอื่น ๆ ทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอย้ายฐานการผลิตไปอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ตารางที่ 8 ผู้มีงานทำจำแนกโดยภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	52,448	58,779	56,087	55,501	9.98	12.35	11.54	11.21
กลาง	187,807	137,500	144,641	142,372	35.72	28.88	29.76	28.76
เหนือ	49,887	43,845	42,475	40,659	9.49	9.21	8.74	8.21
ตะวันออกเฉียงเหนือ	221,808	229,007	231,176	244,805	42.19	48.10	47.57	49.45
ใต้	13,771	6,980	11,615	11,732	2.62	1.47	2.39	2.37

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

ผู้มีงานทำของอุตสาหกรรมสิ่งทอในปี 2547 ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 40 - 49 ปี หรือ ร้อยละ 21.42 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 30-34 ปี ร้อยละ 16.55 และกลุ่มอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 15.90

จะเห็นว่าผู้ทำงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุค่อนข้างมาก เนื่องจาก อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีมานานตั้งแต่สมัยยุคเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศแรงงาน ในยุคเริ่มแรกก็ยังคงทำงานมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาจะเห็นว่าผู้มีงานทำในกลุ่มอายุ 15-19 ปี และ 20-24 ปี มีแนวโน้มลดลง ส่วนกลุ่มอายุ 25-29 ปี และ 30-34 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 30-34 ปี มีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10.14 ในปี 2547 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงานที่เข้ามาทำงานใน อุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ค่อนข้างสูงอายุ

ตารางที่ 9 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
15 – 19 ปี	25,829	22,613	19,907	19,310	4.91	4.75	4.10	3.90
20 – 24 ปี	80,102	64,509	61,945	60,421	15.24	13.55	12.75	12.20
25 – 29 ปี	99,973	74,464	76,476	78,707	19.02	15.64	15.74	15.90
30 – 34 ปี	77,547	70,707	74,397	81,939	14.75	14.85	15.31	16.55
35 – 39 ปี	68,670	60,875	62,600	56,884	13.06	12.79	12.88	11.49
40 – 49 ปี	91,005	100,462	104,134	106,058	17.31	21.10	21.43	21.42
50 – 59 ปี	55,852	48,589	55,823	60,564	10.62	10.21	11.49	12.23
>= 60 ปี	26,743	33,892	30,712	31,186	5.09	7.12	6.32	6.30

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ในปี 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมสิ่งทอจะอยู่ในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.56 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยจะทำงานในตำแหน่ง ผู้ปฏิบัติงานทอ ถัก และปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 188,772 คน ผู้ปฏิบัติงานเย็บ ปัก และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง 31,202 คน ผู้ปฏิบัติงานจัดเตรียมเส้นใย จำนวน 22,498 คน

รองลงมาเป็นประเภทอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ คิดเป็นร้อยละ 29.92 โดยทำงานในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานเครื่องจักรทอผ้าและเครื่องจักรถักผ้า 82,946 คน ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรจัดเตรียมเส้นใยปั่นและม้วนเส้นใย 30,687 คน ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรฟอก ย้อม และทำความสะอาดสิ่งทอ 11,706 คน

เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ผู้มีงานทำในแต่ละประเภทอาชีพเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก และเมื่อพิจารณาเฉพาะประเภทอาชีพที่มีผู้มีงานทำมากที่สุด คือ ประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจ และประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ พบว่าในปี 2547 ทั้งสองประเภทอาชีพมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.24 และร้อยละ 11.81 ตามลำดับ และจะเห็นได้ว่าประมาณร้อยละ 90 ของการจ้างงานเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ในส่วนแรงงานมีฝีมือพบว่าช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ มีความต้องการค่อนข้างสูง เพราะปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอมีการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตเป็นจำนวนมาก ความต้องการแรงงานในตำแหน่งช่างเทคนิคจึงมีจำนวนมากตามไปด้วย

ตารางที่ 10 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	20,045	20,192	25,583	21,059	3.81	4.24	5.26	4.25
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ	1,178	2,338	1,399	1,230	0.22	0.49	0.29	0.25
ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	23,019	14,491	19,621	20,110	4.38	3.04	4.04	4.06
เสมียนต่าง ๆ	13,105	12,263	15,450	14,240	2.49	2.58	3.18	2.88
พนักงานบริการและพนักงานขายในร้านค้าและตลาด	2,008	1,683	1,320	518	0.38	0.35	0.27	0.10
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	1,118	235	70	398	0.21	0.05	0.01	0.08
ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ	280,253	265,760	269,442	270,102	53.31	55.82	55.44	54.56
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	160,086	138,563	132,472	148,120	30.45	29.10	27.26	29.92
อาชีพงานพื้นฐาน	24,909	20,586	20,258	19,248	4.74	4.32	4.17	3.89
คนงานซึ่งมิได้จำแนกในหมวดอื่น	-	-	379	44	0.00	0.00	0.08	0.01

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.46 รองลงมาได้แก่ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายร้อยละ 27.81

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของผู้มีงานทำ พบว่าในปี 2545-2547 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การจ้างงานมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ในระดับอนุปริญา ระดับปริญญาตรี และระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ขยายตัวในอัตราที่ลดลงหรือไม่มีการขยายตัว ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากนโยบายการขยายการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลจาก 6 ปีเป็น 9 ปี จึงทำให้การจ้างงานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอัตราขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามการศึกษาภาคบังคับ

ตารางที่ 11 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	369,399	332,791	330,705	329,027	70.27	69.90	68.05	66.46
มัธยมศึกษาตอนต้น	84,908	72,270	77,427	84,235	16.15	15.18	15.93	17.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	48,594	45,897	50,971	53,461	9.24	9.47	10.49	10.80
- สายสามัญ	35,173	34,894	40,474	41,684	6.69	7.33	8.33	8.42
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	13,314	10,178	10,498	11,710	2.53	2.14	2.16	2.37
- สายวิชาการศึกษา	108	26	-	67	0.02	0.01	-	0.01
อนุปริญา	12,243	12,776	12,733	11,580	2.33	2.68	2.62	2.34
- สายวิชาการ	99	198	73	60	0.02	0.04	0.02	0.01
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	11,695	11,786	12,439	11,374	2.22	2.48	2.56	2.30
- สายวิชาการศึกษา	449	792	222	147	0.09	0.17	0.05	0.03
ปริญญาตรี	9,566	12,717	11,934	11,495	1.82	2.67	2.45	2.32
- สายวิชาการ	8,984	11,744	10,954	10,113	1.71	2.47	2.25	2.04
- สายวิชาชีพ	363	549	631	1,047	0.07	0.12	0.13	0.21
- สายวิชาการศึกษา	219	424	349	335	0.04	0.09	0.07	0.07
การศึกษานอกระบบ	1,011	460	2,224	5,271	0.19	0.10	0.46	1.07

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ : ไม่รวมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนใหญ่จะทำงานระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 54.12 รองลงมาอยู่ในช่วง 50 ชั่วโมงขึ้นไปร้อยละ 28.54 จากปี 2544 เป็นต้นมา การทำงานในช่วง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มีการจ้างงานสูงที่สุด และมีชั่วโมงทำงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งสะท้อนสภาพการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เป็นการจ้างงานแบบเต็มเวลา (Full-time Employment)

ตารางที่ 12 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	525,721	476,111	485,994	495,069	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	5,773	2,482	3,207	5,368	1.10	0.52	0.66	1.08
1 – 9 ชั่วโมง	1,305	50,766	531	1,619	0.25	10.66	0.11	0.33
10 – 19 ชั่วโมง	9,008	8,594	5,372	7,722	1.71	1.81	1.11	1.56
20 – 29 ชั่วโมง	31,687	13,717	30,650	26,613	6.03	2.88	6.31	5.38
30 – 34 ชั่วโมง	19,686	6,065	15,488	13,404	3.74	1.27	3.19	2.71
35 – 39 ชั่วโมง	38,354	102,344	37,229	31,101	7.30	21.50	7.66	6.28
40 – 49 ชั่วโมง	285,604	201,768	259,602	267,943	54.33	42.38	53.42	54.12
50 ชั่วโมงขึ้นไป	134,304	90,375	133,915	141,299	25.55	18.98	27.55	28.54

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ : 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำ แต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากการหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

2.3 ทักษะฝีมือแรงงาน

จากรายงานผลการศึกษาโครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา กรณีสาขาส่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม พบว่า มีการขาดแคลนบุคลากรด้านสิ่งทอ เนื่องจากมีบุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านนี้ จำนวนน้อยมาก โดยผู้จบการศึกษาสาขาส่งทอจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในแต่ละปีมีจำนวนไม่ถึง 700 คน หรือน้อยกว่าร้อยละ 1 ของจำนวนแรงงานที่มีในอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้มีผู้เข้าศึกษาด้านสิ่งทอเพิ่มมากขึ้น

แรงงานส่วนใหญ่ที่อยู่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอจะมีระดับการศึกษาต่ำ จากการสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) แรงงานที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำกว่า ม.6 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.7 ส่วนจำนวนแรงงานที่จบในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ 5.7 เท่านั้น โดยแรงงานที่พบในอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่อยู่ในสายการผลิต การประกอบ และการบรรจุ คิดเป็นร้อยละ 83.9 ส่วนฝ่ายวิจัยและพัฒนา มีเพียงร้อยละ 0.58 และฝ่ายออกแบบร้อยละ 0.4 เท่านั้น

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านสิ่งทอ ซึ่งนอกจากจะมีจำนวนน้อยแล้ว ยังจะมีลักษณะของการศึกษาที่แยกส่วนกันอย่างเด็ดขาดอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ที่จบการศึกษาด้านวิศวกรรมสิ่งทอ ก็จะเน้นหนักในด้านเทคโนโลยีการผลิต ขณะที่ผู้จบการศึกษาด้านออกแบบสิ่งทอ ก็เรียนเฉพาะด้านพื้นฐานด้านการออกแบบ แต่จะไม่มีความรู้ในด้านเทคนิคการทอ และเรื่องสี ส่วนผู้ที่จบการศึกษาด้านเคมีสิ่งทอ ก็ศึกษาเฉพาะแต่เรื่องของสีของเส้นผ้าเป็นหลัก ดังนั้นปัญหาเรื่องบุคลากรจึงกลายเป็นจุดอ่อนที่สำคัญอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด (SWOT ANALYSIS)

จากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ตามโครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาส่งทอและเครื่องนุ่งห่ม) โดยสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ธันวาคม 2546) พบว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยมีการผลิตครบวงจร ตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
2. มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสมาคมต่างๆ เพื่อพัฒนาให้ความช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย เช่น สมาคมอุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ สมาคมอุตสาหกรรมทอผ้าไทย เป็นต้น
3. ต่างชาติเชื่อมั่นในผู้ประกอบการไทย เพราะมีประสบการณ์ด้านสิ่งทอมายาวนานกว่า 30 ปี
4. รัฐบาลมีเสถียรภาพ ทำให้นักลงทุนต่างชาติมีความมั่นใจที่จะมาลงทุนร่วมกับผู้ประกอบการไทย ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อ
5. มีความร่วมมืออันดีระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
6. ประเทศไทยมีที่ตั้งเหมาะสมในการเป็นศูนย์กลาง ในภูมิภาคเอเชีย

จุดอ่อน (Weakness)

1. ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เนื่องจากเครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการผลิตมีอายุการใช้งานนานกว่า 10 ปี โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเส้นใย ปั่นด้าย และฟอกย้อม ทำให้สินค้าที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ยังไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของผู้ซื้อ
2. ต้นทุนการผลิตสูง เนื่องมาจากโครงสร้างภาษีที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ มีอัตราภาษีนำเข้าวัตถุดิบในอัตราสูง โดยเฉพาะอัตราภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี เส้นใยสังเคราะห์สารเคมี และวัตถุดิบในการย้อมสี แม้ว่าจะได้ทำการปรับลดอัตราภาษีลงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้

3. ขาดการทำตลาดเชิงรุก ส่วนใหญ่เป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และไม่มี Brand Name เป็นของตนเอง ตลอดจนขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม)

4. ขาดแคลนบุคลากรด้านสิ่งทอ เนื่องจากมีบุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านนี้จำนวนน้อย

โอกาส (Opportunity)

1. ค่าจ้างแรงงานยังไม่สูงจนเกินไปนัก เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น จีน เป็นต้น
2. ยังสามารถแข่งขันในด้านการส่งออกเครื่องนุ่งห่มกับประเทศคู่แข่งต่าง ๆ เช่น จีน มาเลเซีย และอินโดนีเซียได้ เนื่องจากต้นทุนการผลิตเครื่องนุ่งห่มของไทยยังต่ำกว่าประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะสินค้าที่มีลักษณะเป็นแฟชั่น มีความแตกต่างหลากหลาย
3. ประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย เช่น อินโดนีเซียประสบกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ ซึ่งแตกต่างกับไทยที่มีเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้นโยบายต่างๆ มีความต่อเนื่อง และส่งผลต่อการสนับสนุนโครงการและมาตรการต่าง ๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์
4. เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการผลิต ทำให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มได้ เช่น การสร้างสรรค์เส้นใยชนิดใหม่ และพัฒนาเทคนิคการย้อม
5. ตลาดชายแดนเพื่อนบ้าน เป็นตลาดที่สำคัญของไทยในอนาคต ดังจะเห็นได้จากมูลค่าทางการค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
6. การที่ประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดนของไทยส่วนใหญ่ เป็นประเทศที่มีรายได้น้อยกว่า ทั้งระดับพื้นฐานทางเทคโนโลยีสิ่งทอต่ำ และอัตราค่าจ้างแรงงานถูกกว่าไทยมาก เช่น ลาว พม่า และกัมพูชา จึงเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยจะขยายฐานการผลิตไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน ดังกล่าว เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต

ข้อจำกัด (Threat)

1. ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข/กฎระเบียบสากล เช่น มาตรฐานการผลิต (ISO 9000) มาตรฐานสิ่งแวดล้อม (ISO 14000) และมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม (SA 8000) เป็นต้น
2. ขาดข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และขาดการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย เช่น ข้อมูลด้านการผลิต การนำเข้า และส่งออกของประเทศคู่แข่ง เป็นต้น

3.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

ใช้แบบจำลอง Five Forces Model เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของอุตสาหกรรมนี้และคาดการณ์ถึงแนวโน้มในอนาคต

การแข่งขันระหว่างธุรกิจ

สิ่งทอเป็นส่วนของอุตสาหกรรม 2 ชั้นตอน คือในอุตสาหกรรมต้นน้ำ (อุตสาหกรรมเส้นใย) และอุตสาหกรรมชั้นกลาง (ปั่นด้าย ถักและทอผ้า ฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ) อุตสาหกรรมทั้งสองชั้นตอนเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ Capital Intensive คือมีการลงทุนในเครื่องมือ เครื่องจักรสูง

ภาวะตลาดของอุตสาหกรรม แบ่งเป็นตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ โดยขึ้นอยู่กับความต้องการผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่มเป็นตัวกำหนด Demand ประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ ประเทศจีน และประเทศอินเดีย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 การเปิดเสรีทางการค้าจะมีความรุนแรงขึ้น อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยจะยังคงสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก เนื่องจาก ผู้ประกอบการไทย จะต้องมีการเตรียมการรับมือด้วยการปรับตัว เช่น การพัฒนาบุคลากรด้านการออกแบบ การปรับปรุง เทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้

การทดแทนของอุตสาหกรรมนี้ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งใช้ได้ทั้งผลิตเสื้อผ้า และเครื่องเรือน แต่คุณสมบัติในการนุ่งห่มที่ดี สวมใส่สบาย ใช้ได้ทุกโอกาส ยังอยู่ในอุตสาหกรรมนี้ สิ่งทอในปัจจุบันแบ่งเป็นเส้นใย 2 ประเภท คือ 1) เส้นใยธรรมชาติ เป็นวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมเกษตรกรรม และ 2) เส้นใยสังเคราะห์ เป็นวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมี นอกจากนั้นการคิดค้นเส้นใยใหม่ ๆ มาใช้ทดแทนเส้นใยแบบเดิมในอนาคต เช่น การคิดค้นเส้นใย Cotton Silk เส้นใยนาโน ที่มีคุณสมบัติ ในการผลิตเสื้อผ้าชุดกีฬา เป็นต้น

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

อุตสาหกรรมเส้นใยเป็นอุตสาหกรรมที่ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ทำให้ธุรกิจสิ่งทอเจริญเติบโตไปด้วย แม้ว่าทั้งสองอุตสาหกรรมนี้ มีโครงสร้างการลงทุนที่ต่างกัน การขยายกิจการต้องใช้ทุนสูงในการซื้อเครื่องมือ เครื่องจักร ธุรกิจนี้มีจำนวนสถานประกอบการประมาณ 1 ใน 4 เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลไม่มากนัก เพราะคู่แข่งเป็นสินค้าจากต่างประเทศที่แตกต่างกันด้านราคาและคุณภาพ ทำให้ในตลาดเดียวกันจะกำหนดราคาไม่แตกต่างกันมาก เพราะสินค้านี้เป็นสินค้า Common Goods

อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

ผู้ขายปัจจัยการผลิต เช่น เครื่องจักร วัตถุดิบ และแรงงาน ก่อนข้างมีอิทธิพลในการต่อรองสูงเนื่องจาก 1) การใช้แรงงานทักษะต่ำ ซึ่งสามารถเปลี่ยนไปอยู่ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ง่าย 2) ผู้ผลิตเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ได้ถูกกำหนดมาตรฐานราคาไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก 3) การลงทุนในการซื้อเครื่องจักรเป็นการลงทุนที่ใช้เงินจำนวนมาก และเมื่อได้มีการคิดค้นผลิตเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ขึ้นมา ทำให้ผู้ประกอบการต้องตัดสินใจลงทุนเพิ่มเพื่อซื้อเครื่องจักรดังกล่าวมาใช้ทดแทนแรงงานคนให้มากขึ้น ดังนั้นการลงทุนในเครื่องจักรจึงมีอิทธิพลสูงต่ออุตสาหกรรมนี้

คู่แข่งหน้าใหม่

การลงทุนสูง (Capital Intensive) ทำให้ไม่ค่อยมีคู่แข่งรายใหม่ในอุตสาหกรรมนี้ แต่การคิดค้นเส้นใยใหม่ ๆ ที่ได้รับความนิยมมาทดแทน เช่น เส้นใย Cotton Silk ที่ใส่สบาย เส้นใยป้องกันรังสี UV เส้นใยนาโนที่เหมาะสมสำหรับตัดเย็บชุดกีฬา การคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ดังกล่าวอาจเป็นช่องทางให้คู่แข่งหน้าใหม่เข้ามาลงทุนแข่งขันในตลาดได้ในอนาคต

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญและมีประวัติความเป็นมายาวนาน ถือกำเนิดมาในประเทศไทยร่วม 50 ปีมาแล้ว ในยุคเริ่มแรกใช้เทคโนโลยีไม่มากนัก แต่จะใช้แรงงานมาก (Labour Intensive) จนในปัจจุบันนี้เปลี่ยนไปใช้เทคโนโลยีมากขึ้น (Capital Intensive)

อุตสาหกรรมสิ่งทอ จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีอนาคตพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการดำรงชีพของมนุษย์ มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในปี 2547 เท่ากับ 6,402 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ถึงร้อยละ 17.1 และในปี 2548 คาดว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะมีแนวโน้มการขยายตัวการส่งออกเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการยกเลิกโควตาส่งออกที่เริ่มใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2548

ที่ผ่านมาผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้างผลิต โดยจะแข่งขันกันทางด้านราคาเป็นหลัก แต่เนื่องจากในระยะหลังประเทศคู่แข่งมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า จึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าหันไปซื้อสินค้าจากประเทศคู่แข่งของไทย ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยจะต้องมีการปรับตัวทัศน์ใหม่ โดยทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมมือกันสร้าง “โครงการกรุงเทพเมืองแฟชั่น” โดยมีวัตถุประสงค์จะสร้างกรุงเทพฯ ให้เป็นผู้นำแฟชั่นและเป็นศูนย์กลางธุรกิจแฟชั่นในภูมิภาคภายในปี 2548 และเป็นศูนย์กลางแฟชั่นแห่งหนึ่งของโลกภายในปี 2555 ซึ่งหากโครงการนี้ประสบความสำเร็จจะทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอมีการขยายตัวขึ้นอีกมาก นอกจากนั้นในอนาคตอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยจะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น นาโนเทคโนโลยี แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ดังนี้

- 1) บริษัทต่าง ๆ โดยเฉพาะ SME ขาดแคลนเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยังคงพึ่งพาแรงงานจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง
- 2) กำลังความสามารถทางด้านการตลาดยังต่ำ ไม่สามารถคาดการณ์ความต้องการของตลาดได้อย่างสมบูรณ์ จึงส่งผลให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง
- 3) บริษัทพึ่งพาการรับจ้างผลิตมากเกินไป

- 4) ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการผลิตและบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดแคลนวิศวกร นักออกแบบ และนักการตลาดรุ่นใหม่
- 5) Brand Name หรือยี่ห้อสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยมีน้อยมาก
- 6) ขาดการวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรม

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

จากข้อมูลการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2544 อุตสาหกรรมสิ่งทอ มีการจ้างงานประมาณ 525,721 คน ลดลงเป็น 476,111 คน ในปี 2545 และเพิ่มขึ้นเป็น 425,944 คน ในปี 2546 และ 495,069 คน ในปี 2547 จะเห็นได้ว่าแม้การจ้างงานจะมีเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2545 – 2547 แต่ก็เพิ่มในอัตราที่ไม่สูง โดยมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ ร้อยละ 2 เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะในระยะหลังอุตสาหกรรมสิ่งทอเริ่มนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีมาใช้แทนแรงงานคน จึงทำให้ความต้องการแรงงานไร้ฝีมือมีแนวโน้มที่จะลดลง แต่ความต้องการแรงงานมีฝีมือจะมีมากขึ้น

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ประมาณการความต้องการแรงงานในระดับ ปวช.ขึ้นไป ในอุตสาหกรรมสิ่งทอว่าในปี 2552 จะมีประมาณ 70,627 คน แยกเป็นสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวน 12,326 คน หรือร้อยละ 17.45 ส่วนสาขาที่ไม่ใช่ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีประมาณ 58,301 คนหรือร้อยละ 82.55 โดยในระดับ ปวช. และ ปวส. ส่วนใหญ่ต้องการแรงงานในสาขาช่างอุตสาหกรรม และสาขาอื่น ๆ ส่วนในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าจะมีความต้องการแรงงานในสาขาบริหารธุรกิจ การบัญชี วิศวกรรม (วิศวกรผลิตเส้นใย วิศวกรปั่นด้าย วิศวกรทอผ้า/ถักผ้า วิศวกรพิมพ์ย้อม และวิศวกรอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งทอ เคมีสิ่งทอ โพลีเมอร์และสิ่งทอฯ) และสาขาอื่นๆ จากการศึกษาข้างพบว่า ปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ หลักสูตรของสถาบันการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเร็ว ทำให้สถาบันการศึกษา ไม่สามารถปรับปรุงหลักสูตรหรือจัดหาอุปกรณ์และเครื่องจักรที่จะใช้ในการเรียนการสอนได้ทัน

จากการเข้าขอรับฟังความคิดเห็นของสมาพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2548 พบว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมาณ 80,000 คน โดยเป็นการขาดแคลนในอุตสาหกรรมด้นน้ำและกลางน้ำประมาณ 20,000 คน ส่วนในอุตสาหกรรมปลายน้ำ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive) ประมาณ 60,000 คน และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ขาดแคลนแรงงานในระดับมัธยม และต่ำกว่าประมาณ 70,000 คน ส่วนที่เหลือ ประมาณ 10,000 คน เป็นระดับการศึกษา ปวช.ขึ้นไป โดยในจำนวนนี้สมาพันธ์เห็นว่าต้องการแรงงานสาขาช่างอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก เพราะการ

นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในอุตสาหกรรมนี้ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานที่สามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคนิคและวิทยาการใหม่ ๆ ได้ สำหรับในด้านค่าจ้างทางสมพันธ์ฯ สามารถจ่ายได้สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด

และจากการขอรับความคิดเห็นจากสถานประกอบการในอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่งพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือการขาดแคลนแรงงานในระดับแรงงานการผลิตเป็นส่วนใหญ่ ความไม่เพียงพอของแรงงานซึ่งมีอยู่ในวงจำกัด ทำให้มีการเปลี่ยนสถานที่ทำงานของแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันบ่อยครั้ง ทำให้นายจ้างมีความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวมาทดแทนแรงงานไทย แต่อย่างไรก็ตามขอให้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมายตามที่รัฐบาลกำหนด

เมื่อวันศุกร์ที่ 16 กันยายน 2548 ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพมหานคร กรมการจัดหางาน โดยกองวิจัยตลาดแรงงาน ได้จัดสัมมนา เรื่อง “แนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต” ซึ่งได้เชิญผู้แทนกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นายชูชีพ เอื้อการณ์ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล กลุ่มบริษัท โรงงานทอผ้ากรุงเทพ จำกัด ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อคิดเห็น

1) การเปิดตลาดการค้าเสรี (Free Trade Area) ในปี 2548 ทำให้เกิดการแข่งขันค่อนข้างรุนแรง ในอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยในระดับประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย คือ ประเทศจีน ปากีสถาน อินเดีย ส่วนตลาดของไทยหลัก ๆ อยู่ที่ EU สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยสินค้าของไทยจะอยู่ในตลาดบ่นซึ่งหมายถึง สินค้ามีคุณภาพดีกว่าคู่แข่งรายอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต เพื่อพัฒนาคุณภาพของสิ่งทอให้ดีขึ้นและลดต้นทุนการผลิต

2) ในส่วนของอัตราการเข้า - ออกงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอ มีอัตราการเข้า - ออกงาน (Turn Over) สูง คาดว่าประมาณ 50 % และในช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนงานของแรงงานกับการรับแรงงานใหม่เข้ามาทำงานนั้น ส่งผลกระทบให้ผลิตภาพแรงงาน (Productivity) ต่ำลง

ข้อเสนอแนะ

1) ภาครัฐควรส่งเสริมการศึกษาโดยเน้นด้านวิชาชีพ เมื่อผู้สำเร็จการศึกษายจบการศึกษาแล้วไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการจะได้มีความรู้ ทักษะ ทางด้านวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องและก้าวหน้าในวิชาชีพนั้น ๆ โดยจะเป็นการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน (Productivity) และเพิ่ม GDP ของประเทศอีกด้วย

2) การพัฒนาฝีมือแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานนั้น ควรมีลักษณะเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับสถานประกอบการในการกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมร่วมกัน เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับการฝึกอบรมและสถานประกอบการก็จะได้นักอุตสาหกรรมที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

3) ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่นำไปใช้ในการวิจัย ควรใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานประกันสังคม หรือกรมโรงงานอุตสาหกรรมมาใช้ในการวิจัยแทนข้อมูลจากการสำรวจการทำงานของประชากร เพราะเป็นข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งไม่รวมธุรกิจชั่วคราวเรื้อนเข้าไว้ด้วยกัน เพราะการแก้ปัญหาอาจจะไม่ตรงจุดที่อุตสาหกรรมถึงทอกำลังประสบอยู่ และข้อมูลที่วิศวกรได้รับการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ (Real Time)

4) การสำรวจ / การวิจัย ขอให้ดูทั้ง 2 มิติ คือ ความต้องการแรงงานเนื่องจากการขยายกิจการและความต้องการแรงงานที่ทดแทนแรงงานเดิมที่ออกจากอุตสาหกรรมถึงทอไป

5) หัวข้อของการวิจัยขอเสนอให้เปลี่ยนจาก “การศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงาน” เป็น “การศึกษาการขาดแคลนแรงงาน” ซึ่งจะแก้ไขปัญหของอุตสาหกรรมถึงทอได้ชัดเจนกว่าเดิม

ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมถึงทอระหว่างปี 2548 – 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมการผลิตทั้งหมดคาดว่า มีอัตราส่วนร้อยละ 8.65 8.21 และ 7.77 ตามลำดับ เห็นได้ว่าแนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมถึงทอมีแนวโน้มทรงตัวหรือลดลงเล็กน้อย

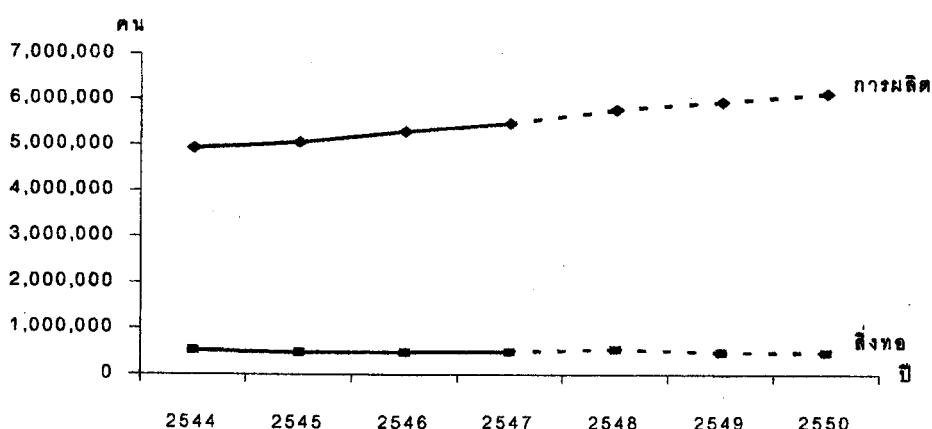
ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมถึงทอ

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ				ประมาณการความต้องการแรงงาน		
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	4,926,506	5,052,367	5,298,723	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมถึงทอ	525,721	476,111	485,994	495,069	500,160	488,847	476,423
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	10.67	9.42	9.17	9.04	8.65	8.21	7.77

ความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมถึงทอ คาดว่าในอีก 3 ปีข้างหน้าการจ้างงานของอุตสาหกรรมนี้จะ ไม่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของอุตสาหกรรมที่จะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้แทนแรงงานคนมากขึ้น

แผนภูมิที่ 3 แสดงจำนวนผู้มีงานทำและประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมถึงทอ

ความต้องการแรงงานรายภาค

ในปี 2548 - 2550 คาดว่าความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอมีแนวโน้มลดลงในทุกภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงเป็นภาคที่มีสัดส่วนความต้องการแรงงานสูงที่สุด โดยในปี 2550 มีสัดส่วนความต้องการแรงงานประมาณร้อยละ 46.83 ของความต้องการแรงงานรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ตารางที่ 14 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	495,069	500,160	488,847	476,423
กรุงเทพมหานคร	55,501	56,360	55,085	53,685
กลาง	142,372	153,954	150,471	146,647
เหนือ	40,659	44,578	43,570	42,462
ตะวันออกเฉียงเหนือ	244,805	234,208	228,911	223,094
ใต้	11,732	11,060	10,810	10,535

ความต้องการแรงงานตามอายุ

เมื่อพิจารณาความต้องการแรงงานในปี 2548-2550 คาดว่าในปี 2548 ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในแทบทุกช่วงอายุแล้วเริ่มที่จะลดลงในปี 2549 และ 2550 โดยช่วงอายุ 40-49 ปี ยังเป็นช่วงอายุที่มีความต้องการแรงงานสูงที่สุด คาดว่าในปี 2550 จะมีความต้องการแรงงานในช่วงอายุ 40-49 ปี จำนวน 96,786 คน ลดลงจากปี 2547 ร้อยละ 2.54

ตารางที่ 15 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	495,069	500,160	488,847	476,423
15 – 19 ปี	19,310	22,081	21,582	21,033
20 – 24 ปี	60,421	67,192	65,672	64,003
25 – 29 ปี	78,707	82,890	81,015	78,956
30 – 34 ปี	81,939	76,851	75,112	73,203
35 – 39 ปี	56,884	62,794	61,373	59,814
40 – 49 ปี	106,058	101,608	99,311	96,786
50 – 59 ปี	60,564	55,704	54,444	53,061
> = 60 ปี	31,186	31,040	30,338	29,567

ความต้องการแรงงานตามประเภทอาชีพ

ประมาณการความต้องการแรงงานตามประเภทอาชีพ คาดว่าในปี 2548 มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในแทบทุกประเภทอาชีพ โดยประมาณร้อยละ 90 เป็นความต้องการแรงงานไร้ฝีมือ เช่น ประเภทอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ สำหรับในปี 2549-2550 มีแนวโน้มเริ่มลดลง แต่ประเภทอาชีพที่มีความต้องการแรงงานมากที่สุดก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิม

ตารางที่ 16 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	495,069	500,160	488,847	476,423
ผู้อยู่ติดกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	21,059	21,972	21,475	20,929
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	1,230	1,565	1,529	1,491
ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	20,110	19,408	18,969	18,487
เสมียนต่าง ๆ	14,240	13,909	13,595	13,249
พนักงานบริการและพนักงานขาย ในร้านค้าและตลาด	518	1,390	1,359	1,324
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	398	446	436	425
ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ	270,102	273,996	267,799	260,993
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานผู้ควบคุม เครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านประกอบ	148,120	145,960	142,659	139,033
อาชีพงานพื้นฐาน	19,248	21,405	20,920	20,389
คนงานซึ่งมิได้จำแนกในหมวดอื่น	44	109	106	103

ความต้องการแรงงานตามระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาในช่วงปี 2548 – 2550 ความต้องการแรงงานในปี 2548 ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในปี 2549 – 2550 ความต้องการแรงงานเริ่มมีแนวโน้มลดลง ส่วนใหญ่เป็นความต้องการแรงงานในระดับการศึกษาประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด โดยในปี 2548 ความต้องการแรงงานในระดับนี้คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 68.67 ของการจ้างงานรวม รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และระดับอนุปริญญา

ตารางที่ 17 ประมาณความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	495,069	500,160	488,847	476,423
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	329,027	343,449	335,680	327,149
มัธยมศึกษาตอนต้น	84,235	80,371	78,553	76,557
มัธยมศึกษาตอนปลาย	53,461	50,018	48,887	47,645
- สาขาสามัญ	41,684	38,434	37,565	36,610
- สาขาวิชาชีพ (ปวช.)	11,710	11,534	11,273	10,987
- สาขาวิชาการศึกษา	67	50	49	48
อนุปริญา	11,580	12,468	12,186	11,876
- สาขาวิชาการ	60	110	107	104
- สาขาวิชาชีพ (ปวส.)	11,374	11,953	11,683	11,386
- สาขาวิชาการศึกษา	147	405	396	386
มหาวิทยาลัย	11,495	11,589	11,327	11,039
- สาขาวิชาการ	10,113	10,596	10,356	10,093
- สาขาวิชาชีพ	1,047	657	642	626
- สาขาวิชาการศึกษา	335	336	329	320
การศึกษาอื่นๆ	5,271	2,265	2,214	2,157

ความต้องการแรงงานตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

เมื่อดูแนวโน้มความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงการทำงาน ผู้ทำงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนใหญ่ในปี 2548-2550 ชั่วโมงการทำงานของอุตสาหกรรมนี้จะอยู่ที่ 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ โดยลดลงจากปี 2547 ร้อยละ 4.69 และ 10.95 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	495,069	500,160	488,847	476,423
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	6,987	18,394	17,979	17,521
10 - 19 ชั่วโมง	7,722	7,732	7,557	7,365
20 - 29 ชั่วโมง	26,613	25,747	25,164	24,525
30 - 34 ชั่วโมง	13,404	13,645	13,337	12,998
35 - 39 ชั่วโมง	31,101	53,434	52,226	50,898
40 - 49 ชั่วโมง	267,943	255,387	249,609	243,266
50 ชั่วโมงขึ้นไป	141,299	125,821	122,975	119,850

5. ข้อเสนอแนะ

ด้านอุตสาหกรรม

1. ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาทดแทนแรงงานไร้ฝีมือ
2. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และมีนวัตกรรมสูงเพื่อจะได้แข่งขันในการเป็นผู้นำด้านสิ่งทอ

ด้านแรงงาน

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนากำลังคน สาขาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (S&T) วิศวกรด้านสิ่งทอ นักออกแบบ นักการตลาด และช่างอิเล็กทรอนิกส์
2. ส่งเสริมให้จ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา ทดแทนแรงงานไร้ฝีมือที่ไม่สามารถจ้างแรงงานไทยได้
3. พัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในอนาคต และรองรับต่อการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อบรรเทาปัญหาการเข้าออกงานสูง (Turn Over)
4. การฝึกอบรมของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ควรร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม เช่น ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยให้ผู้รับการฝึกได้เข้ารับการฝึกตามขั้นตอนการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานจริงและเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งผู้รับการฝึกที่ได้งานทำและสถานประกอบการที่สามารถหาแรงงานได้ตรงตามความต้องการ
5. ควรดำเนินการสำรวจและวิจัยเชิงลึก เพื่อให้ทราบถึงจำนวนความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

1.1 นิยาม

“เครื่องแต่งกาย” หมายถึง สิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์สามารถค้นคว้าได้จากหลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นและเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้นๆ

“อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องแต่งกาย” หมายถึง สถานประกอบการที่ดำเนินกิจการหลักในการผลิตเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ชาย ผู้หญิง เด็กและทารก ด้วยวัสดุหลายชนิด รวมทั้งกิจการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการตกแต่งและย้อมสีขนสัตว์ และการทำผลิตภัณฑ์จากขนสัตว์ รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับการผลิต การซื้อวัตถุดิบ การออกแบบ จัดทำตัวอย่าง จัดเตรียมการผลิต การขายเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปและการรับจ้างตัดเสื้อให้แก่อลูกค้า

“การตกแต่งและย้อมสีขนสัตว์ รวมทั้งการผลิตสิ่งของที่ทำจากขนสัตว์” หมายถึง กิจการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการตกแต่งขนสัตว์ และหนังสัตว์ที่ผ่านการฟอกและตกแต่งขนเพื่อจำหน่าย รวมถึงการทำผลิตภัณฑ์จากขนสัตว์ต่าง ๆ เช่น เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบของเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้รวมถึงการผลิตขนสัตว์เทียมและสิ่งของที่ทำจากขนสัตว์เทียม

(นิยามตามการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) ปี 2544 จัดทำโดยกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน)

1.2 ความเป็นมา

1.2.1 โครงสร้างอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องแต่งกายเป็นอุตสาหกรรมขั้นปลาย (Downstream) ของระบบโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ (Textile Industry) ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่สูงที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และเน้นการใช้แรงงาน (Labour Intensive) แต่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับกระบวนการออกแบบ คุณภาพวัตถุดิบและคุณภาพแรงงาน ซึ่งความต้องการอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายจะเป็นตัวกำหนดทั้งในเรื่องปริมาณและคุณภาพทางการผลิตในอุตสาหกรรมขั้นต้น ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมขั้นกลาง อุตสาหกรรมปั่นด้าย การถักผ้า และทอผ้า การฟอกย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่างๆ ที่มาสนับสนุน ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และแต่งสำเร็จ อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมเส้นใย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำและอุตสาหกรรมเครื่องจักร

เครื่องตัด เครื่องรีดผ้า อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมไม้ อุตสาหกรรมน้ำมัน อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีในการผลิตวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบของเครื่องแต่งกาย อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมขายปลีก - ส่ง เพื่อตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุสินค้าไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่เป็นกระดาด พลาสติกหรือประเภทอื่นๆ

1.2.2 ความสำคัญของอุตสาหกรรม

ในปี 2546 ประเทศไทยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย (GDP เครื่องแต่งกาย) 68.86 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 5.25 ของรายได้ประชาชาติ

ในปี 2547 อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 738,110 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมการผลิตทั้งหมด การจ้างงานในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ถือได้ว่ามีส่วนสูงเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ โดยอยู่ในลำดับที่รองจากการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มซึ่งมีการจ้างงานสูงที่สุด

1.2.3 วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายไทย

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายในประเทศไทยมีพัฒนาการมาจากการทอผ้าด้วยกี่มือ ซึ่งเป็นเครื่องมือพื้นเมืองง่าย ๆ และได้้นำเครื่องทอผ้าแบบที่กระดุกเข้ามาจากจีน ในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 6 (2465 - 2468) ซึ่งสามารถทอผ้าได้เร็วกว่ากี่มือของไทย ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในท้องถิ่น ไทยเริ่มส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอในปี 2515 โดยร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกเป็นการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.1.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

ในปี 2546 ประเทศไทยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย (GDP เครื่องแต่งกาย) 68.86 ล้านบาท โดยมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อคนงาน (GDP/L) ประมาณ 91,387.13 บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ 1 มูลค่าผลิตภัณฑ์ การจ้างงาน และผลผลิตของแรงงาน

ปี พ.ศ.	การจ้างงาน (คน)	GDP/แรงงาน (บาท/คน)	มูลค่า GDP รวม (ล้านบาท)	GDP อุตสาหกรรม เครื่องแต่งกาย		สัดส่วน ต่อ GDP รวม (%)
				มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการเติบโต (%)	
2544	739,746	94,452.8	1,111,457	69,871	-1.45	6.25
2545	746,707	92,957.6	1,187,809	69,412	-0.66	5.84
2546	753,455	91,387.1	1,311,201	68,856	-0.80	5.25

2.1.2 การผลิต

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูง โรงงานขนาดเล็กที่มีเครื่องจักรเย็บผ้าไม่กี่เครื่องก็สามารถเปิดดำเนินการธุรกิจได้ ทำให้อุตสาหกรรมนี้ประกอบไปด้วยโรงงานขนาดเล็กจำนวนมาก เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นใช้แรงงานเป็นหลักและเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เครื่องแต่งกายที่ทำจากผ้าทอ และเครื่องแต่งกายที่ทำจากผ้าถัก โดยมีสัดส่วนปริมาณการผลิตประมาณ ร้อยละ 60 และร้อยละ 40 จากข้อมูลปริมาณการผลิตของเครื่องแต่งกาย ปี 2544 ปริมาณการผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย มีประมาณ 446,600 ดัน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 1.2 โดยแบ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่ทำจากผ้าทอ 264,300 ดัน และเครื่องแต่งกายที่ทำจากผ้าถัก 182,300 ดัน

ขั้นตอนการผลิต

การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยมีขั้นตอนการผลิต แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นตอน Pre-Assembly เป็นขั้นตอนก่อนการประกอบการเย็บ ประกอบด้วยการออกแบบ การปรับขนาด (Grading) การวางแผนผ้า (Marking) และการตัดผ้า (Cutting) เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความชำนาญสูง มีการนำเทคโนโลยีของ Computer – Aided Design (CAD) และ Computer – Aided Manufacturing (CAM) เข้ามาช่วยให้เกิดความสะดวก และรวดเร็ว เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการผลิต เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลา ความละเอียด และเที่ยงตรงมากในการทำแพทเทิร์น การจัดขนาด และการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นตอน Assembly เป็นขั้นตอนการประกอบการเย็บผ้าให้เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามต้องการ เป็นขั้นตอนสำคัญและใช้บุคลากรประมาณ 80 % ของขั้นตอนทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 คือ ขั้นตอน Post – Assembly เป็นขั้นตอนการแต่งสำเร็จ ประกอบด้วยการรีดผ้า การตรวจสอบ การตกแต่งให้เรียบร้อย และการบรรจุภัณฑ์ มีการใช้เครื่องบรรจุหีบห่อโดยอัตโนมัติมาใช้แทนแรงงานคน

เครื่องจักร

เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายของไทยโดยหลักๆ คือ จักรเย็บผ้า อุตสาหกรรม ซึ่งในปัจจุบันโรงงานขนาดใหญ่ นำเครื่องจักรทันสมัยมาใช้ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ช่วยการออกแบบ (Computer Aided Design : CAD) เครื่องตัดผ้า (Computer Cutter System) เครื่องปูผ้าอัตโนมัติ (Computer Spreader System) และ Computer Aided Manufacturing : CAM

ศักยภาพการผลิต

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทย ผลิตตามคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ และส่งออกในชื่อของสินค้าต่างประเทศ จากรายงานการศึกษาภาพรวมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย จัดทำโดยกระทรวงอุตสาหกรรม เปรียบเทียบความสามารถของผู้ประกอบการเครื่องนุ่งห่มไทยกับความสามารถที่ควรมี ในด้านประสิทธิภาพการผลิต ระยะเวลาการผลิต อัตราส่วนการส่งคืนสินค้า การส่งมอบตรงต่อเวลา ระดับทักษะของแรงงาน พบว่า ผู้ประกอบการไทยมีความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถของผู้ประกอบการเครื่องนุ่งห่มไทย ปี 2542

ปัจจัยเปรียบเทียบ	ความสามารถ ของบริษัทไทย	ความสามารถที่ ควรมี
ประสิทธิภาพการผลิต	35 % - 52 %	85 %
ระยะเวลาดังแต่ผลิตถึงการจัดส่ง	15 - 20 วัน	5 วัน
ระยะเวลาในการผลิต	45 - 60 วัน	15 วัน
อัตราส่วนการส่งคืน (ร้อยละของสินค้า)	-	0.1 %
การส่งมอบตรงต่อเวลา	100 %	100 %
ระดับทักษะของแรงงาน	ระดับ 1 - 2	ระดับ 5 - 6
ประสิทธิภาพในการใช้ผ้า	85 % - 90 %	88 % - 90 %
ระยะเวลาในการผลิตต่อชิ้น		
1. กางเกง	42	29
2. เสื้อเชิ้ต	32	19
3. ชุดกีฬา	12	6

ที่มา : รายงานการศึกษาภาพรวมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม จัดทำโดยกระทรวงอุตสาหกรรม

2.1.3 การนำเข้าและการส่งออก

ก) การนำเข้า

การนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบ หรือวัตถุดิบ กึ่งสำเร็จรูปที่มีคุณภาพสูง ไม่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ เป็นการนำเข้าเพื่อผลิตสำหรับ ส่งออกสินค้า ตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ปี 2547 มูลค่าการนำเข้ารวม 1.18 แสนล้านบาท สูงกว่า ปีที่ผ่านมาร้อยละ 10.92 ส่วนการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องแต่งกายและ ของใช้อื่น ๆ มีมูลค่าการนำเข้ารวม 6.05 หมื่นล้านบาท สูงกว่าปีที่ผ่านมา ร้อยละ 50.45

ข) การส่งออก

การส่งออกเครื่องแต่งกายในปี 2547 มีมูลค่าทั้งสิ้น 1.36 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 8.75 โดยส่วนใหญ่เป็นการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป ร้อยละ 91.04 ของมูลค่าการส่งออกเครื่องแต่งกายทั้งหมด ทั้งนี้ คู่แข่งสำคัญของไทย ได้แก่ อินโดนีเซีย จีน เวียดนาม และเม็กซิโก โดยเป็นการส่งออกไปตลาดในซีกดลกร้อยละ 78 และตลาดนอกซีกดลก ร้อยละ 22 อย่างไรก็ตาม มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหรัฐอเมริกามีมูลค่าลดลงเนื่องจากเสียเปรียบในแง่ระยะ ทางการขนส่ง ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเม็กซิโกแย่งส่วนแบ่งการตลาดของไทย

2.1.4 ค่าจ้างแรงงาน

ค่าจ้างแรงงานเป็นต้นทุนที่สำคัญในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายของไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น แรงงานในอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ไม่สูงนัก อาศัยเพียงทักษะความชำนาญ ดังนั้น รายได้ส่วนใหญ่จึงอยู่ในระดับเดียวกับค่าจ้างขั้นต่ำ ค่าจ้างในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายโดยเฉลี่ย ประมาณเดือนละ 5,241 บาท ใกล้เคียงกับค่าจ้าง ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่สนับสนุนกัน เช่น อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ อุตสาหกรรมการฟอกและ ตกแต่งหนังฟอก รวมทั้งการผลิตกระเป๋า รองเท้า แต่อยู่ในอัตราต่ำกว่าค่าจ้างในอุตสาหกรรมการผลิต โลหะขั้นพื้นฐาน และอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ อย่างไรก็ตาม โรงงานส่วนใหญ่มีการให้เงินเพิ่ม พิเศษตามผลงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

2.1.5 การตลาด

ตลาดของสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย แบ่งเป็นตลาดในประเทศ ประมาณ ร้อยละ 58.3 และตลาดต่างประเทศ ประมาณร้อยละ 41.7

ก) ตลาดในประเทศ

เป็นตลาดที่มีการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตชาวไทยด้วยกันเอง และเสื้อผ้านำเข้า จากต่างประเทศ การบริโภคเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ สินค้า ระดับบนซึ่งเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีคุณภาพสูงและราคาแพง โดยมากมักนำเข้าและมี

แบรนด์เนมจากต่างประเทศ สินค้าระดับกลางเป็นสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูประดับปานกลาง มีคุณภาพ และราคาค่อนข้างสูง สินค้าระดับล่างเป็นสินค้าที่ราคาถูกและคุณภาพต่ำกว่าสินค้าในสองกลุ่มแรก โดยอาจเป็นสินค้าเลียนแบบ หรือไม่มีแบรนด์เนมเป็นของตนเอง

ข) ตลาดต่างประเทศ

เป็นตลาดส่งออกที่มีช่องทางจำหน่ายโดยตรงผ่านทาง Trading Company หรือส่งออกไปยังลูกค้าในต่างประเทศ หรือรับจ้างผลิตให้กับเจ้าของที่มีตราสินค้าที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับลูกค้าในต่างประเทศอีกทอดหนึ่ง ซึ่งไทยเป็นผู้ส่งออกเครื่องนุ่งห่มที่สำคัญ รายหนึ่งของโลก

2.2 สภาพการจ้างงาน

2.2.1 จำนวนผู้มีงานทำ

จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2547 อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายมีผู้มีงานทำ จำนวน 738,110 คน คิดเป็นร้อยละ 13.48 ของผู้มีงานทำในภาคการผลิตทั้งหมด โดยอยู่ในลำดับที่รองจากอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร และเครื่องดื่ม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 18.27

โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายส่วนใหญ่ตั้งอยู่ตามแหล่งวัตถุดิบ แหล่งผู้บริโภค และตามพื้นที่ที่ได้รับสิทธิประโยชน์ของการส่งเสริมการลงทุน โรงงานเหล่านี้จึงตั้งอยู่ในจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร และเริ่มกระจายตัวไปยังจังหวัดที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำและมีจำนวนแรงงานมากในภาคตะวันออกเฉิียงเหนือและจังหวัดชายแดน ในปี 2547 มีจำนวนผู้มีงานทำในพื้นที่กรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.26 รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉิียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 22.03 และภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.02

ตารางที่ 3 ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	739,746	746,707	753,455	738,110	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	258,636	279,028	293,057	267,659	34.96	37.37	38.90	36.26
กลาง	164,055	168,540	170,361	162,496	22.18	22.57	22.61	22.02
เหนือ	97,816	93,614	93,506	94,720	13.22	12.54	12.41	12.83
ตะวันออกเฉิียงเหนือ	168,194	142,439	139,442	162,620	22.74	19.08	18.51	22.03
ใต้	51,045	63,086	57,089	50,615	6.90	8.45	7.58	6.86

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

อุตสาหกรรมนี้มีผู้มีงานทำเพศหญิงมากกว่าเพศชายในสัดส่วน 80 และ 20 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 74.06

ตารางที่ 4 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	739,746	746,707	753,455	738,110	100.00	100.00	100.00	100.00
15-19 ปี	45,017	37,202	37,490	37,453	6.09	4.98	4.98	5.07
20-24 ปี	135,690	110,617	98,434	94,220	18.34	14.81	13.06	12.77
25-29 ปี	152,251	159,427	160,607	150,622	20.58	21.35	21.32	20.41
30-34 ปี	133,960	143,543	141,856	139,393	18.11	19.22	18.83	18.89
35-39 ปี	97,950	110,346	114,738	115,434	13.24	14.78	15.23	15.64
40-49 ปี	128,632	132,844	137,809	141,125	17.39	17.79	18.29	19.12
50-59 ปี	40,178	43,396	53,191	50,260	5.43	5.81	7.06	6.81
> = 60 ปี	6,068	9,332	9,330	9,603	0.82	1.25	1.24	1.30

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ผู้มีงานทำส่วนใหญ่ทำงานในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือ และธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 60.45 สำหรับอาชีพผู้ปฏิบัติการโรงงาน และเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ มีร้อยละ 25.13 ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 5 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	739,746	746,707	753,455	738,110	100.00	99.99	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	48,832	49,318	52,074	43,027	6.60	6.60	6.91	5.63
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	1,784	1,830	1,187	2,079	0.24	0.25	0.16	0.28
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ	22,253	20,193	24,202	21,043	3.01	2.70	3.21	2.85
เสมียน เจ้าหน้าที่	14,776	19,483	20,295	16,441	2.00	2.61	2.69	2.23

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด	3,404	3,755	2,096	2,782	0.46	0.50	0.28	0.38
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	15	-	69	42	-	-	0.01	0.01
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	459,272	466,261	466,679	446,218	62.09	62.44	61.94	60.45
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	160,598	161,874	157,997	185,464	21.71	21.68	20.97	25.13
อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	28,812	23,894	28,856	21,014	3.89	3.20	3.83	2.85
คนงานซึ่งมิได้จำแนกในหมวดอื่น	-	99	-	-	-	0.01	-	-

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

อุตสาหกรรมนี้มีการจ้างผู้มีการศึกษาไม่สูงนัก กล่าวคือในปี 2547 ผู้มีงานทำส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 63.28 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 21.09 และ 10.92 ทั้งนี้ผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีร้อยละ 2.32 ของจำนวนผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมนี้ทั้งหมด

ตารางที่ 6 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	739,746	746,707	753,455	738,110	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	490,481	486,431	473,474	467,069	66.31	65.14	62.84	63.27
มัธยมศึกษาตอนต้น	129,059	141,148	158,581	155,657	17.45	18.90	21.05	21.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย	84,307	78,299	79,828	80,661	11.40	10.49	10.60	10.93
- สายสามัญ	66,509	59,599	63,104	66,281	8.99	7.98	8.38	8.98
- สายอาชีวศึกษา	17,586	18,652	16,391	14,290	2.38	2.50	2.18	1.94
- สายวิชาการศึกษา	212	48	333	90	0.03	0.01	0.04	0.01

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
อนุปริญญา	15,741	16,815	16,603	14,805	2.13	2.25	2.20	2.01
- สาขาวิชาการ	508	249	362	603	0.07	0.03	0.05	0.08
- สาขาวิชาชีพ	14,202	15,975	15,371	13,195	1.92	2.14	2.04	1.79
- สาขาวิชาการศึกษา	1,031	591	870	1,007	0.14	0.08	0.12	0.14
มหาวิทยาลัย	17,694	20,129	21,726	17,129	2.39	2.70	2.88	2.32
- สาขาวิชาการ	14,538	17,098	18,203	14,223	1.97	2.29	2.42	1.93
- สาขาวิชาชีพ	1,036	830	1,156	1,581	0.14	0.11	0.15	0.21
- สาขาวิชาการศึกษา	2,120	2,201	2,366	1,325	0.29	0.29	0.31	0.18
การศึกษาอื่นๆ	2,464	3,885	3,244	2,789	0.33	0.52	0.43	0.38

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ผู้ทำงานเต็มเวลา มีชั่วโมงทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 47.22 รองลงมาคือ ชั่วโมงทำงาน 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 39.70

ตารางที่ 7 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	739,746	746,707	753,455	738,110	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	8,845	10,004	8,011	9,426	1.20	1.34	1.06	1.28
1-9 ชั่วโมง	3,347	44,281	1,403	2,317	0.45	5.93	0.19	0.31
10-19 ชั่วโมง	8,665	14,675	10,113	9,528	1.17	1.97	1.34	1.29
20-29 ชั่วโมง	24,365	15,517	32,178	28,442	3.29	2.08	4.27	3.85
30-34 ชั่วโมง	19,453	11,936	27,194	20,192	2.63	1.60	3.61	2.74
35-39 ชั่วโมง	30,241	145,950	31,093	26,610	4.09	19.55	4.13	3.61
40-49 ชั่วโมง	325,319	279,126	335,647	348,540	43.98	37.38	44.55	47.22
50 ชั่วโมงขึ้นไป	319,511	225,218	307,816	293,055	43.19	30.16	40.85	39.70

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ : 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำแต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

2.2.2 ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายไม่สามารถนำเครื่องจักรอัตโนมัติมาใช้ได้มากเท่ากับอุตสาหกรรมอื่น ในขณะเดียวกันเสื้อผ้าสำเร็จรูปเกรดสูง (High End) ก็มีลักษณะคล้ายอุตสาหกรรมบริการ (Service Industry) โดยเฉพาะในขั้นตอนการออกแบบเสื้อผ้า และการตลาด

บุคลากรในอุตสาหกรรมนี้ ส่วนใหญ่ได้แก่ พนักงานเย็บจักรอุตสาหกรรม พนักงานตัดผ้า พนักงานรีดผ้า พนักงานควบคุมคุณภาพ วิศวกรอุตสาหกรรม นักออกแบบและนักการตลาด

กลุ่มอาชีพที่เป็นอาชีพหลักในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ได้แก่

นักออกแบบ ผู้มีความรู้ด้านข้อมูลการตลาด ด้านวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และทักษะการออกแบบเชิงอุตสาหกรรม มีโลกทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้

นักการตลาด ซึ่งมีความรู้ด้านการบริหารจัดการ กระบวนการผลิต ทักษะทางภาษาต่างประเทศ ในระดับที่สามารถเจรจาและติดต่อธุรกิจได้ รวมถึงมีความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรมีโลกทัศน์ มีความรู้ในกฎระเบียบข้อบังคับทั้งด้านการผลิต จำหน่ายภายในประเทศและระเบียบการค้าระหว่างประเทศ

ช่างเทคนิค ซึ่งเน้นแรงงานเป็นหลัก ส่วนใหญ่ต้องการความละเอียดประณีต

วิศวกรเครื่องกลและไฟฟ้า วิศวกรอุตสาหกรรม ที่มีความรู้ด้านการดูแลด้านเครื่องจักร ทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถอ่านคู่มือการใช้และดูแลเครื่องจักรที่เป็นภาษาอังกฤษได้

พนักงานเย็บจักรอุตสาหกรรม และพนักงานทั่วไปในสายการผลิต ซึ่งมีทักษะในการตัด เย็บ และตกแต่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ที่จำเป็นต้องใช้ความละเอียด ประณีต ตรงต่อเวลา เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ

ตารางที่ 8 ประเภทของแรงงานและทักษะที่จำเป็นในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

ประเภทของแรงงาน		ทักษะที่จำเป็น
ทำงานใน Office	Skilled เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เจ้าหน้าที่บัญชี นักการตลาด เลขานุการ ผู้จัดการ	มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ เทคโนโลยี (เช่น คอมพิวเตอร์) มีวินัยสูง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำ มีความรู้เรื่องกระบวนการผลิต ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน
	Semi - Skilled พนักงานสื่อสาร พนักงานธุรการ พนักงานขับรถยนต์	พิมพ์ดีดหลายภาษา พิมพ์และใช้คอมพิวเตอร์ ใช้เครื่องมือสื่อสารและอุปกรณ์สำนักงาน ขับรถยนต์ มีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ด้านภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ประเภทของแรงงาน		ทักษะที่จำเป็น
	Unskilled เจ้าหน้าที่ทำความสะอาด	รักความสะอาด ขยัน ตรงเวลา อดทน ซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์
อยู่ใน กระบวนการ การผลิต	Skilled ผู้จัดการฝ่ายผลิต วิศวกรเครื่องกล วิศวกรไฟฟ้า วิศวกรอิเล็กทรอนิกส์ นักออกแบบ พนักงานควบคุม เครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีสูง พนักงานควบคุมคุณภาพ	ละเอียด ประณีต มีความรู้ มีวินัย ความรับผิดชอบ อดทน ขยัน ซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้เรื่องขบวนการผลิต ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน
	Semi – Skilled พนักงานเย็บจักรอุตสาหกรรม	มีความสามารถในการควบคุมเครื่องจักรที่ไม่ซับซ้อน การตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ ความรู้ด้านการซ่อมบำรุง ขยัน ซื่อสัตย์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ สายตาไว มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว มีทักษะในการเย็บผ้า การพับผ้า รีดผ้า
	Unskilled พนักงานฝ่ายผลิต พนักงานบรรจุภัณฑ์ พนักงานทั่วไป	สายตาไว มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว มีวินัยในการ ทำงาน มีทักษะในการเย็บผ้า การพับผ้า บรรจุภัณฑ์ มีความอดทน รับผิดชอบ

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายแม้มีความใกล้ชิดกับอุตสาหกรรมแฟชั่นแต่มีรูปแบบแตกต่างกันอย่างมาก โดยอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ค่าจ้างแรงงานไม่สูงมากนัก ต้องการทักษะในการตัดเย็บมากกว่าความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่อุตสาหกรรมแฟชั่นเป็นอุตสาหกรรมฐานความรู้ (Knowledge-based Industry) ไม่ได้เป็นการผลิตเสื้อผ้าที่เป็นรูปธรรม แต่เป็นการออกแบบเสื้อผ้าซึ่งเป็นนามธรรม ดังนั้น ทักษะแรงงานที่จำเป็นในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย จึงเป็นทักษะในการตัดเย็บและตกแต่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่จำเป็นต้องใช้ความละเอียด ประณีต ตรงต่อเวลา เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด (SWOT Analysis)

จากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายพบว่า มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. มีการผลิตครบวงจร และรวดเร็ว
2. ที่ตั้งเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางของเอเชีย มีระบบการขนส่งที่สะดวกและทันสมัย
3. แรงงานมีฝีมือประณีตและละเอียด
4. เป็นหนึ่งใน Supporting industries in Thailand
5. มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
6. มีความสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณตามความต้องการของลูกค้า
7. เครื่องแต่งกายประเภทใหม่ไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ไทยจะเป็นจุดขายในตลาด

ต่างประเทศ

8. สินค้ามีความหลากหลาย

จุดอ่อน (Weakness)

1. ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากต้องนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักร
2. ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีน้อย
3. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดที่ถูกต้อง แม่นยำ และทันเหตุการณ์
4. ขาดการทำการตลาดเชิงรุก
5. ค่าจ้างแรงงานไทยปรับตัวสูงขึ้น และสูงกว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ จีน

อินโดนีเซีย เวียดนาม และอินเดีย แต่ไม่สอดคล้องกับประสิทธิภาพการผลิต

6. ขาดแรงงานที่มีคุณภาพ ตำแหน่งวิศวกรอุตสาหกรรม นักออกแบบ นักการตลาด

และแรงงานฝ่ายผลิต

โอกาส (Opportunity)

1. สามารถเจาะหรือขยายตลาดระดับบนได้ เนื่องจากมีความสามารถในการแข่งขันด้านราคาและการสร้างสินค้า Brand name
2. มีการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการในการเปลี่ยนเครื่องจักรใหม่ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ สำหรับโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน
3. มีช่องทางจำหน่ายที่ทำให้สินค้าส่งถึงผู้ซื้อโดยตรงได้

ข้อจำกัด (Threat)

1. มีการยกเลิกโควตาการส่งออกทำให้ประเทศคู่แข่งสามารถเข้ามาแย่งส่วนแบ่งการตลาด
2. วัตถุดิบเส้นใยที่มีคุณภาพไม่สามารถผลิตได้เองในประเทศ
3. SMEs ยังขาดการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ
4. ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขสากล ISO 9000, ISO 14000
5. ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ต้นทุนในการผลิตและจัดส่งสินค้ามีราคาสูงขึ้น

3.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายโดยใช้แบบจำลอง Porter ' s Five Forces Model

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อทั้งในตลาดล่าง ตลาดกลางและตลาดบน มีค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ซื้อมีทางเลือกมากขึ้น สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้ผู้ผลิตต้องคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีได้มาตรฐานในตลาดบน ตลาดกลางและตลาดล่าง ผู้ผลิตต้องพยายามพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้มีความแปลกใหม่แตกต่างจากคู่แข่ง จึงจะสามารถแข่งขันได้

ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้

เสื้อผ้าที่ผลิตเพื่อผู้บริโภคภายในประเทศส่วนใหญ่ เป็นเสื้อผ้าที่มีราคาถูก คุณภาพต่ำถึงปานกลาง จะถูกสินค้าจากจีนที่มีคุณภาพดีกว่าเล็กน้อย แต่ราคาถูกกว่ามาก เข้ามาเป็นทางเลือกใหม่ให้แก่ผู้ซื้อที่มีรายได้น้อยได้เป็นอย่างดี สำหรับตลาดเพื่อการส่งออก สินค้าที่ผลิตได้มีราคาสูง จึงเป็นที่คาดว่าหากสินค้าจากประเทศที่มีต้นทุนต่ำได้ปรับปรุงคุณภาพสินค้าตนเอง ก็จะสามารถแย่งส่วนแบ่งการตลาดของประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่อง

อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมาจากการผลิตภายในประเทศร้อยละ 36.90 และนอกประเทศร้อยละ 40 และมี Margin ร้อยละ 23.10 แต่เนื่องจากไทยไม่ใช่ลูกค้ารายใหญ่ของผู้ผลิต ทำให้อำนาจในการต่อรองมีน้อย ประกอบกับต้องจ่ายภาษีในการนำเข้าสินค้าค่อนข้างสูงจึงทำให้ต้นทุนการผลิตโดยรวมสูงกว่าหลายประเทศคู่แข่งมาก

การแข่งขันระหว่างธุรกิจ

ธุรกิจเครื่องแต่งกายในปัจจุบันมีการแข่งขันทุกรูปแบบ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัวลง นอกจากนี้ การที่ประเทศคู่แข่งและผู้ค้าได้ใช้กลยุทธ์และมาตรการกีดกันทางการค้า ภาษีศุลกากรนำเข้า มาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี มีแนวโน้มรุนแรงและเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการสำคัญที่มีการนำมาใช้เพื่อปกป้องคุ้มครองและกีดกันทางการค้า ได้แก่ มาตรการด้านความปลอดภัยสุขอนามัยของคน พืช สัตว์ ด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการด้านเทคนิคการค้า ต่างๆ มาตรการสิทธิมนุษยชน มาตรการด้านแรงงาน ฯลฯ

ในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกตลาดบน ไทยอยู่ในฐานะผู้รับจ้างผลิตทำให้ปริมาณสินค้ามีมูลค่าน้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ที่ผลิตสินค้าคุณภาพสูง ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและประเทศในแถบยุโรป และในปี 2548 สหรัฐอเมริกาจะยกเลิกการกำหนดโควตา อาจทำให้จีนสามารถแย่งส่วนแบ่งการตลาดจากไทยไปได้บ้าง สำหรับตลาดล่างไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งหลายประเทศในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น จีน อินเดีย และศรีลังกา ซึ่งปัจจุบันมีส่วนแบ่งการตลาดโลกสูงถึง 30 %

คู่แข่งหน้าใหม่

จากระบบการจำกัดโควตาการส่งออกเครื่องนุ่งห่มและสิ่งทอตามสัญญาที่ทำไว้กับองค์การการค้าโลก หรือ WTO หมดไปตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 ทำให้อุปสรรคในเรื่องกฎระเบียบค่อนข้างส่งผลให้การแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศค่อนข้างเสรี มีความรุนแรงมากขึ้น

สำหรับตลาดสินค้าภายในประเทศซึ่งเป็นตลาดระดับล่าง ยังมีการแข่งขันอย่างรุนแรงกับสินค้าจากต่างประเทศที่มีคุณภาพต่ำไม่มี Brand Name ซึ่งในช่วงแรกอาจไม่ได้รับความนิยมแต่เมื่อมีการปรับปรุงในด้านวัสดุ ก็สามารถเรียกความสนใจจากผู้ซื้อได้เป็นอย่างดี อีกทั้งราคาถูกกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศ จะทำให้ไทยต้องปรับปรุงในด้านคุณภาพ ทักษะฝีมือ รูปแบบ เพื่อให้เกิดการได้เปรียบคู่แข่ง เช่น จีน

3.3 นโยบายและมาตรการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม

รัฐบาลได้ออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมสิ่งทอ รวมทั้งให้ความคุ้มครอง และส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายให้ตั้ง หรือขยายโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทุกประเภทได้อย่างเสรี แต่จะเข้มงวดกับโรงงานขนาดใหญ่ หรือโรงงานที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือสร้างความรำคาญให้แก่ชุมชน ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำหรับผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ไม่ว่าจะตั้งโรงงานในเขตใดก็ตาม ให้ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร เพื่อทดแทนเครื่องจักรเดิม ประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 100 และฉบับที่ 101 กำหนดให้ผู้ผลิตอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตั้งโรงงานในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 ได้รับการจัดสรรโควตาของกลางพิเศษ

คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอขึ้น เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยเฉพาะ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2539 มีรูปแบบเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่สำรวจ ติดตาม และรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่งเสริมในด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี รวมทั้งให้บริการด้านการทดสอบและรับรองคุณภาพสิ่งทอ

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติเงินเชื่อดอกเบี้ยต่ำวงเงิน 2.5 หมื่นล้านบาท เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2540 ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ นำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนเครื่องจักร และอุปกรณ์ใหม่เพื่อทดแทนเครื่องจักรและอุปกรณ์เดิม

“โครงการกรุงเทพเมืองแฟชั่น” เป็นนโยบายสำคัญหนึ่งของรัฐบาลชุดปัจจุบัน อุตสาหกรรมแฟชั่นประกอบด้วยอุตสาหกรรมหลัก 3 อุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ และอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง รัฐบาลได้เห็นชอบกับการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ พร้อมส่งเสริมทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของไทยให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างคุณค่าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ กลยุทธ์ที่ใช้รองรับการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย

การสร้างคนซึ่งเน้นพัฒนาบุคลากรด้านแฟชั่น การสร้างธุรกิจซึ่งเน้นการพัฒนาเชื่อมโยงธุรกิจแฟชั่น และการสร้างเมืองซึ่งเน้นการพัฒนาภาพลักษณ์กรุงเทพ ฯ เมืองแฟชั่น

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีอัตราการขยายตัวของตลาดค่อนข้างต่ำ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัวลง โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำเขารายใหญ่ของโลก รวมทั้งญี่ปุ่นยังคงมีปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่ ทำให้การแข่งขันในธุรกิจสิ่งทอและเสื้อผ้าในตลาดโลกทั้งระบบการผลิตเกิดแรงกดดันในด้านต้นทุนที่ต้องการแข่งขันกันลดให้ต่ำที่สุดจากตลาดหลักทั้งสองที่ชะลอตัว ประกอบกับจีนเข้าเป็น WTO ทำให้ไทยต้องสังเกตแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิด

ในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกตลาดบน ไทยอยู่ในฐานะผู้รับจ้างผลิตทำให้ปริมาณสินค้านี้อัตราต่ำ เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ที่ผลิตสินค้าคุณภาพสูง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และประเทศในแถบยุโรป สำหรับในปี 2548 สหรัฐอเมริกาจะยกเลิกการกำหนดโควตาการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทำให้ไทยมีโอกาสขยายตลาดการส่งออกต่อไป หากไทยสามารถคว้าชิงฝีมือการผลิตที่ได้มาตรฐานจะสามารถครองการเป็นผู้ส่งออกเสื้อผ้าในตลาดบนตลอดจนสามารถขยายสัดส่วนในตลาดโลกได้สำเร็จ

สำหรับตลาดล่างไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งหลายประเทศในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น จีนและอินเดีย สำหรับตลาดในประเทศประสบปัญหาในการผลิตเพื่อลูกค้าระดับล่าง เนื่องจากสินค้าจากจีนเข้ามามีบทบาทและแย่งส่วนแบ่งการตลาดไปได้พอสมควร

นอกจากนี้ การที่ประเทศคู่แข่งและผู้ค้าได้ใช้กลยุทธ์และมาตรการกีดกันทางการค้า ภาษีศุลกากรนำเข้า มาตรการกีดกันการค้าที่ไม่ใช่ภาษี มีแนวโน้มรุนแรงและเข้มงวดมากยิ่งขึ้น และในอนาคต ISO จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ซึ่ง ISO จะเป็นเครื่องมือในการ กีดกันทางการค้าและเงื่อนไขในการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในอนาคต แต่ในขณะเดียวกัน ISO ก็จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถใช้ราคาเป็นเครื่องมือในการแข่งขันได้

ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มคือ ต้นทุนการผลิต และความสามารถในการส่งมอบสินค้าให้ทันเวลาและความต้องการของลูกค้า ซึ่งหากผู้ผลิตสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการออกแบบให้เป็นที่สนใจของตลาด ต้องผลิตสินค้าที่มีความแตกต่าง ปรับเปลี่ยนกระบวนการการผลิตและการจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น คอบสนอง

ความต้องการได้ดียิ่งขึ้น และมีการผลิตในปริมาณที่เหมาะสม ก็จะส่งผลกระทบในทางบวกให้กับธุรกิจมากขึ้น คาดว่าจะทำให้อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายสามารถแข่งขันในเวทีการค้าเสรีและการค้าโลกได้

จากการที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป (EU) ได้ใช้มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้นมาก (เซฟการ์ด) กับสินค้าสิ่งทอจากประเทศจีน เมื่อเดือนกรกฎาคม 2548 หลังจากที่ยุทธศาสตร์การค้าโลก (WTO) ได้เปิดเสรีสิ่งทอมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมที่ผ่านมา ผลพวงดังกล่าวได้ส่งผลดีกับประเทศไทย โดยเวลานี้โรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป (การ์เมนต์) ขนาดใหญ่และขนาดกลางได้รับคำสั่งซื้อเต็มกำลังการผลิตไปจนถึงสิ้นปี ซึ่งขณะนี้ผู้ประกอบการหลายรายอยู่ระหว่างการหาพื้นที่เพื่อตั้งโรงงานขยายกำลังการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่ได้มุ่งการลงทุนไปยังภาคตะวันออกเชิงเหนือ เนื่องจากยังมีแรงงานในพื้นที่อีกมาก ขณะที่โรงงานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

นอกจากนี้ ผลกระทบของการถูกกีดกันการนำเข้าสิ่งทอของจีนจากสหรัฐอเมริกา และฮังการี ได้มีความเคลื่อนไหวของนักลงทุนจีนเข้ามาสำรวจเพื่อดูู่ทางการตั้งโรงงานในไทย เพื่อใช้ไทยเป็นฐานการผลิตส่งออกไปยังสองตลาดแทนการส่งออกจากจีนโดยตรง เนื่องจากไทยถูกกีดกันจากสองตลาดดังกล่าว ซึ่งนักลงทุนจีนหวังผลในการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา หากเขตการค้าเสรี (FTA) ไทย - สหรัฐฯ ได้บรรลุข้อตกลง

อนึ่ง ช่วง 8 เดือนแรกของปี 2548 ไทยส่งออกเครื่องนุ่งห่มมูลค่า 2,271 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่สิ้นปีนี้ตั้งเป้าส่งออก 3,975 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 17

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

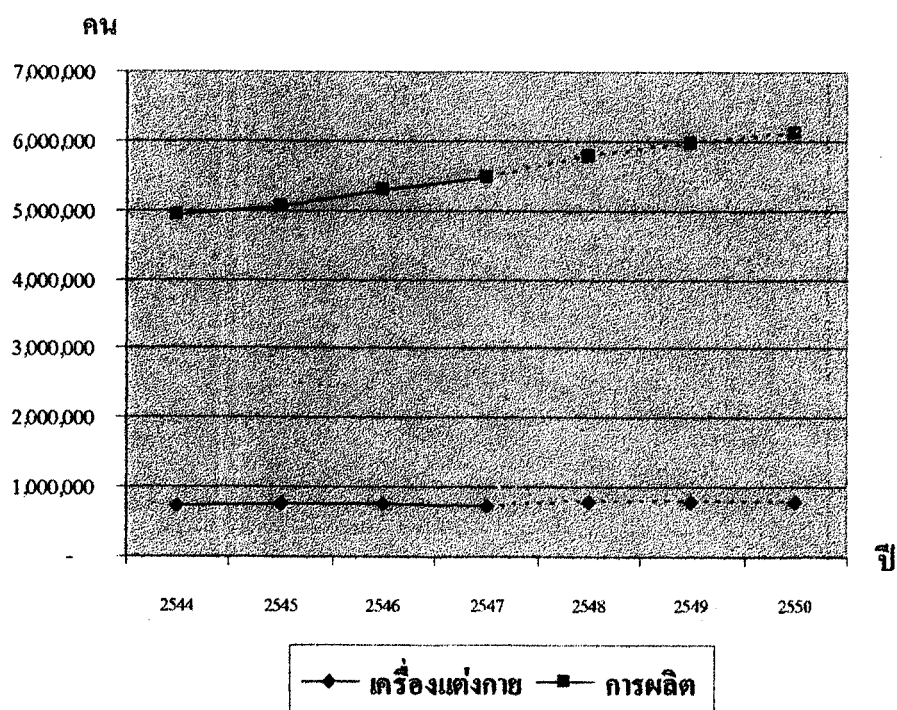
นับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา การจ้างงานในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย มีทิศทางการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2547 อัตราการจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ 13.48 ของแรงงานในภาคการผลิตทั้งหมด จากการประมาณการความต้องการแรงงานตั้งแต่ปี 2548 - 2550 ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงคิดเป็นร้อยละ 13.52 ร้อยละ 13.15 และร้อยละ 12.79 ของแรงงานในภาคการผลิตทั้งหมด และในปี 2548 ความต้องการแรงงานขยายตัวจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 5.91 ปี 2549 ขยายตัวจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 0.18 และปี 2550 ขยายตัวจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 0.10

ตารางที่ 9 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ				ประมาณการความต้องการแรงงาน		
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	4,926,206	5,052,367	5,298,723	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	739,746	746,707	753,455	738,110	781,727	783,097	783,861
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	15.02	14.78	14.22	13.48	13.52	13.15	12.79

แผนภูมิ แสดงประมาณการความต้องการแรงงานอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

ความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

ในปี 2548 ความต้องการแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวนประมาณ 288,239 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 7.69 รองลงมาคือ ภาคกลาง มีจำนวนประมาณ 174,665 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 7.49 สำหรับปี 2549 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง มีการขยายตัวของความต้องการแรงงานเท่ากันคือ ประมาณร้อยละ 0.18 และในปี 2550 มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 0.1 ในทั้งสองพื้นที่แสดงให้เห็นว่าความต้องการแรงงานมีแนวโน้มจะขยายตัวในอัตราที่ลดลง

ตารางที่ 10 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกภูมิภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	738,110	781,727	783,097	783,861
กรุงเทพมหานคร	267,659	288,239	288,745	289,026
กลาง	162,496	174,665	174,972	175,142
เหนือ	94,720	99,676	99,851	99,948
ตะวันออกเฉียงเหนือ	162,621	160,941	161,223	161,380
ใต้	50,615	58,206	58,308	58,364

ความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

ในช่วงปี 2548 - 2550 ความต้องการแรงงานผู้มีอายุระหว่าง 25 –29 ปี จะมีจำนวนมากที่สุด โดยปี 2548 มีจำนวนประมาณ 163,488 คน ขยายตัวร้อยละ 8.45 ปี 2549 มีจำนวนประมาณ 163,774 คน ขยายตัวร้อยละ 0.17 จากปีที่ผ่านมา และ ปี 2550 มีจำนวนประมาณ 163,934 คน ขยายตัวร้อยละ 0.1 ซึ่งเห็นได้ว่าจะมีการขยายตัวของความต้องการแรงงานในอัตราที่ลดลง

ตารางที่ 11 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	738,110	781,727	783,097	783,861
15 – 19 ปี	37,453	41,270	41,343	41,383
20 – 24 ปี	94,220	115,278	115,480	115,592
25 – 29 ปี	150,622	163,488	163,774	163,934
30 – 34 ปี	139,393	146,662	146,919	147,062
35 – 39 ปี	115,434	115,082	115,284	115,396
40 – 49 ปี	141,125	141,863	142,111	142,250
50 – 59 ปี	50,260	49,076	49,162	49,210
≥60 ปี	9,603	9,008	9,024	9,032

ความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

ในปี 2548 – 2550 ความต้องการแรงงานในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้องมีมากที่สุด โดยปี 2548 มีความต้องการแรงงานในประเภทอาชีพนี้ จำนวนประมาณ 482,560 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 8.14 ปี 2549 มีจำนวนประมาณ 483,406 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 0.18 และในปี 2550 มีจำนวนประมาณ 483,878 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 0.1

ตารางที่ 12 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	738,110	781,727	783,097	783,861
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับ อาวุโสและผู้จัดการ	43,027	50,708	50,797	50,846
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ	2,079	1,809	1,812	1,814
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิค สาขาต่างๆ	21,043	23,013	23,053	23,076
เสมียน เจ้าหน้าที่	16,441	18,620	18,653	18,671
พนักงานบริการและพนักงานใน ร้านค้าและตลาด	2,782	3,162	3,168	3,171
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้าน การเกษตรและประมง	42	33	33	33
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทาง ฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	446,218	482,560	483,406	483,878
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	185,464	174,882	175,188	175,359
อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการ ขายและการให้บริการ	21,014	26,914	26,961	26,988
คนงานซึ่งมิได้จำแนกในหมวดอื่น	-	26	26	26

ความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

ในปี 2548 – 2550 ความต้องการแรงงานที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าจะมีมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในปี 2548 มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 7.77 และ – 1.46 จากปีก่อน สำหรับในปี 2549 – 2550 มีการขยายตัวของผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 กลุ่มในอัตราเดียวกัน ในปี 2549 ขยายตัวประมาณร้อยละ 0.18 และในปี 2550 ขยายตัวประมาณร้อยละ 0.10

ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	738,110	781,727	783,097	783,861
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	467,069	503,368	504,250	504,742
มัธยมศึกษาตอนต้น	155,657	153,384	153,653	153,803
มัธยมศึกษาตอนปลาย	80,661	84,828	84,977	85,060
- สายสามัญ	66,281	67,087	67,204	67,270
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	14,290	17,563	17,593	17,611
- สายวิชาการศึกษา	90	179	179	179
อนุปริญญา	14,805	16,786	16,815	16,832
- สายวิชาการ	603	453	454	454
- สายวิชาชีพ (ปวศ.)	13,195	15,414	15,441	15,456
- สายวิชาการศึกษา	1,007	919	921	922
มหาวิทยาลัย	17,129	20,113	20,149	20,168
- สายวิชาการ	14,223	16,803	16,833	16,849
- สายวิชาชีพ	1,581	1,209	1,211	1,213
- สายวิชาการศึกษา	1,325	2,101	2,104	2,106
การศึกษาอื่น ๆ	2,789	3,248	3,253	3,256

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ในปี 2548 อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายมีความต้องการแรงงานแบบเต็มเวลาคือ มีชั่วโมงการทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มากที่สุด จำนวนประมาณ 338,344 คน ลดจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 2.93 รองลงมาคือ ผู้ทำงาน 50 ชั่วโมงขึ้นไป จำนวนประมาณ 300,791 คน ขยายตัวจากปีก่อนร้อยละ 2.64 สำหรับปี 2549 – 2550 เป็นที่คาดว่าความต้องการแรงงานในทั้ง 2 กลุ่มในแต่ละปีมีการขยายตัวประมาณร้อยละ 0.18 และ 0.10

ตารางที่ 14 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	738,110	781,727	783,097	783,861
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	11,743	22,979	23,020	23,042
10 – 19 ชั่วโมง	9,528	11,276	11,295	11,306
20 – 29 ชั่วโมง	28,442	26,375	26,421	26,447
30 – 34 ชั่วโมง	20,192	20,663	20,699	20,720
35 – 39 ชั่วโมง	26,611	61,299	61,406	61,466
40 – 49 ชั่วโมง	348,540	338,344	338,937	339,268
50 ชั่วโมงขึ้นไป	293,055	300,791	301,318	301,612

5. ข้อเสนอแนะ

อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องแต่งกายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาทั้งในด้านการจ้างงาน และนำเข้ารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ นับแสนล้านบาท ดังนั้น เพื่อกำหนดมาตรการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมนี้ให้มีความสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณาประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ควรมีข้อมูลกำลังแรงงานที่ถูกต้อง ทันสมัย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ลงทุนที่จะไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในภูมิภาค

2) ควรพัฒนาทักษะของแรงงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

3) ควรปรับทัศนคติการทำงานของแรงงาน ให้มีวินัยในการทำงานภาคอุตสาหกรรม

4) ภาครัฐควรประสานงานกับสถาบันการศึกษา ระดับอาชีวศึกษา อุดมศึกษา และสถาบันเฉพาะทางที่มีการเปิดสอนการเรียนด้านเครื่องนุ่งห่ม เพื่อจัดฝึกอบรมระยะสั้น การฝึกอบรมของสถาบันต่างๆ ควรมีแผนอย่างชัดเจน มีการออกใบรับรองและพัฒนาการประเมิน เพื่อให้สถาบันการศึกษาสามารถนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอย่างเป็นทางการได้

5) การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ควรมีมาตรการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้วยความร่วมมือกับเอกชนอย่างใกล้ชิดให้มีส่วนในการพัฒนากำลังคน ในระดับอาชีวศึกษา เน้นการฝึกปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริงให้มากขึ้น ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การสนับสนุนเครื่องมือมากขึ้น ในระดับอุดมศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรให้บ่อยขึ้นให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงและ

ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การสนับสนุนเครื่องมือมากขึ้น ในระดับอุดมศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรให้บ่อยขึ้นให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงและ แนวโน้มของอุตสาหกรรม ควรเป็นหลักสูตรที่ศึกษาเชิงลึกในอุตสาหกรรม เป็นการเตรียม บุคลากรระดับสูงที่จะมีความสำคัญมากขึ้น

6) ภาครัฐควรมีกฎยุทธ์ในการสร้างกฎ ระเบียบ สิ่งจูงใจ และเพิ่มบทบาทการพัฒนา กำลังคนระดับกลางและระดับสูงมากขึ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการ พัฒนากำลังคน สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของสินค้า พัฒนารูปแบบให้ทันสมัย พัฒน านักออกแบบให้มีความทันสมัย

7) ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร ตลาดแรงงานให้สามารถเป็นเครื่องชี้นำการวางแผนการจ้างงาน การศึกษา การลงทุน การฝึกอบรม การฝึกอบรม และการเคลื่อนย้ายแรงงานให้ถูกทิศทาง รวมทั้งเพื่อให้ประชากรวัยทำงานได้รับ ข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานที่ทันสมัย รวดเร็ว ท่วงถึง และทันต่อเหตุการณ์

จากการประชุมสัมมนา เรื่อง แนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2548 ผู้อภิปรายซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เนื่องจากลูกค้าในต่างประเทศมีนโยบายลดข้อพิพาทหลายเออร์ เพื่อลดต้นทุน ทำให้ ผู้ประกอบการขนาดเล็กต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอด โดยอาจต้องรับช่วงงานจากผู้ประกอบการรายใหญ่ ประหยัดพลังงาน หรือลดการจ้างงาน และหันมาปรับปรุงประสิทธิภาพแรงงาน

2) สำหรับการผลิตเครื่องแต่งกายเพื่อการส่งออก เป็นการรับจ้างผลิตสินค้าแบรนด์เนมจาก ต่างประเทศ ผู้ประกอบการไทยไม่จำเป็นต้องสร้างแบรนด์เนมสินค้าของตนเอง เนื่องจากเป็น สิ่งที่ทำได้ยาก แต่ควรรับจ้างผลิตต่อไป เนื่องจากมีจุดแข็งคือ แรงงานไทยมีฝีมือประณีต การส่งมอบ สินค้าให้ลูกค้าตรงเวลา และมีบริการที่ดี นอกจากนั้นควรรับแพทเทิร์นจำนวนน้อย แต่ผลิตใน ปริมาณที่มาก เพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในการผลิต ซึ่งจะทำให้ผลผลิตขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

3) รัฐบาลควรแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาหนี้สินของคนในชนบท เพื่อให้เกิดการ เคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมต่างๆ (ปัจจุบันถูกเจ้าหนี้ผูกมัดไว้)

อุตสาหกรรมยานยนต์

อุตสาหกรรมยานยนต์

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

1.1 คำนิยาม

อุตสาหกรรมยานยนต์ หมายความว่ารวมถึง อุตสาหกรรมภาคการผลิตที่ประกอบรถยนต์ ทั้งรถยนต์นั่งและรถยนต์เพื่อการพาณิชย์ (รถกระบะและรถบรรทุก) และรถจักรยานยนต์ รวมถึงการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ทั้งประเภทชิ้นส่วนเพื่อใช้ในการประกอบยานยนต์สำเร็จรูป (OEM: Original Equipment Manufacturing) และชิ้นส่วนอะไหล่สำหรับทดแทน (REM: Replacing Equipment Manufacturing) อุตสาหกรรมยานยนต์จึงมีผลิตภัณฑ์หลักๆ 4 อย่างด้วยกัน ได้แก่ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถยนต์เพื่อการพาณิชย์ รถจักรยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์

1.2 ความเป็นมา

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2504 จากการนำชิ้นส่วนยานยนต์ประเภท CKD (Complete Knock Down) จากยุโรปและญี่ปุ่นเข้ามาประกอบเป็นรถยนต์ ต่อมาในปี 2514 รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและใช้ชิ้นส่วนยานยนต์ที่ผลิตในประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยได้เติบโตอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเศรษฐกิจเกิดภาวะวิกฤติในปี 2540 ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่นๆ จนต้องลดจำนวนแรงงาน ปิดสายการผลิตบางส่วนและผู้ผลิตบางรายต้องปิดกิจการ แต่อุตสาหกรรมยานยนต์สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วจากภาวะถดถอยภายในประเทศ โดยปรับเปลี่ยนทิศทางการตลาดจากการผลิตเพื่อรองรับตลาดในประเทศเป็นการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น และเมื่อระบบเศรษฐกิจของไทยเริ่มฟื้นตัว ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น ทำให้กำลังซื้อเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการจำหน่ายยานยนต์ภายในประเทศขยายตัว ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญมาจากการที่ผู้ผลิตรายของ ไทย มีพันธมิตรร่วมทุนเป็นผู้ผลิตรายระดับโลกที่เข้ามาลงทุน เพื่อใช้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกโดยเล็งเห็นว่าประเทศไทยมีภูมิประเทศที่เหมาะสม แรงงานมีทักษะ โครงสร้างพื้นฐานที่ดี ประกอบกับมาตรการสนับสนุนต่างๆ ของภาครัฐ

อีกด้านหนึ่ง กระแสการค้าเสรีที่มากับโลกาภิวัตน์ทำให้รัฐบาลประกาศยกเลิกมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ (Local Contents) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543 ทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยต้องแข่งขันกับตลาดโลกทั้งด้านต้นทุนและคุณภาพ ในภาวะที่ปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนไป ขณะเดียวกันผู้ผลิตรายใหญ่ในโลกก็รวมตัวกันเป็นกลุ่มยุทธการแข่งขันใหม่ในซุคที่ตลาดโลกได้กลายเป็นตลาดเดียว ผู้ผลิตรายชั้นนำของโลกกว่า 10 บริษัท อาทิ ฮอนด้า โตโยต้า เจนเนอรัลมอเตอร์และบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดใหญ่ อาทิ เคนโซ สยามโตโยต้า เอ็มเอสเค แบร์ริง ต่างย้ายฐานการผลิตรถยนต์เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น

อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็น 1 ใน 7 อุตสาหกรรมเป้าหมายในยุทธศาสตร์เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จึงนับได้ว่าอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี 2547 อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีการขยายตัวทั้งในด้านการผลิต การจำหน่าย และการส่งออก อันเนื่องมาจากการเติบโตด้านเศรษฐกิจของประเทศ สภาพคล่องทางการเงินที่เอื้ออำนวยและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดของค่ายยานยนต์ตลอดจนการนำเสนอยานยนต์รุ่นใหม่ ๆ ที่สนองตอบต่อความต้องการผู้บริโภคเป็นอย่างดี ทำให้สถานะอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ในปี 2547 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 23.66

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลได้ประกาศเป็นวิสัยทัศน์ว่า จะส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเป็น “คิทรอยท์แห่งเอเชีย” กล่าวคือ ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ชั้นนำของเอเชียที่เพิ่มมูลค่าให้ประเทศ โดยมีฐานการผลิตชิ้นส่วนที่เข้มแข็งภายในประเทศ

โดยภาพรวมด้วยการเติบโตสูงอย่างต่อเนื่องใน 10 ปีที่ผ่านมา อีกทั้งยังผ่านวิกฤตมาได้ อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยจึงมีศักยภาพในการแข่งขันสูงและพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลาง การผลิตในภูมิภาค หรือเป็นคิทรอยท์แห่งเอเชียได้ แต่ทั้งนี้ อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยยังต้องผ่านอุปสรรคอีกมาก ทั้งในด้านการแข่งขันกับคู่แข่งที่สำคัญๆ ในโลก การแข่งขันกับตนเองและปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของอุตสาหกรรมยานยนต์ คือ “กำลังคน” เพื่อขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมสามารถแข่งขันได้ในโลกที่เปิดเสรี

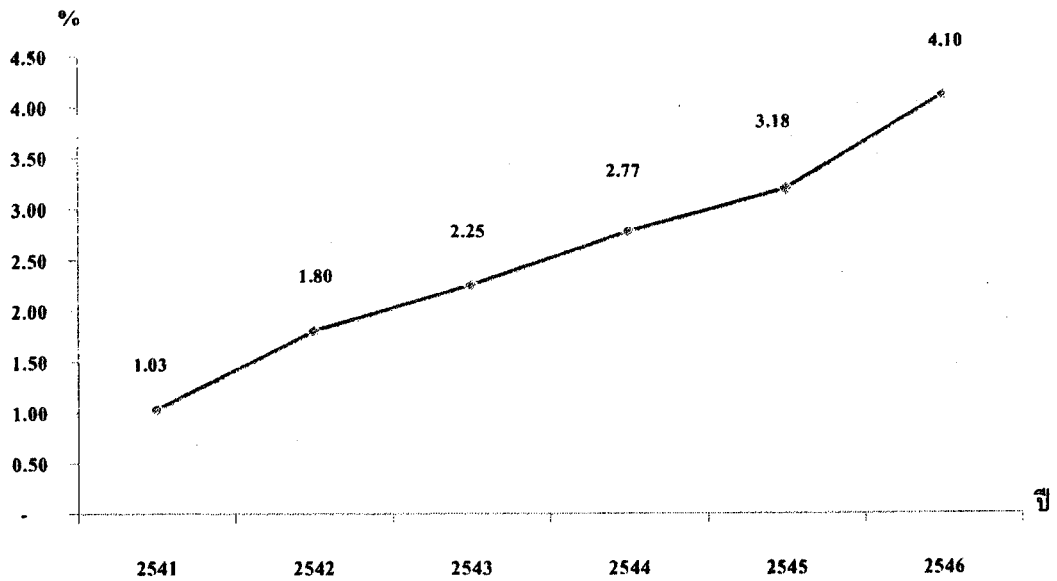
2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

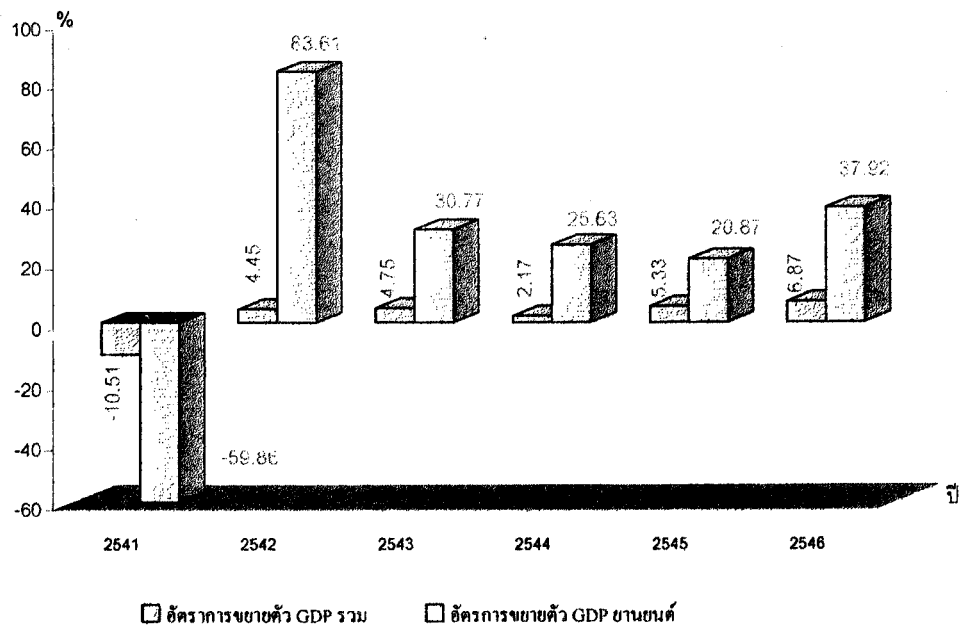
2.1.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์

หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศในปี 2542 ได้มีการขยายตัวต่อเนื่องมาตลอดในปี 2546 มีอัตราการขยายตัว ร้อยละ 6.87 และในปี 2547 มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 6.12 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาและผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่ง ได้ขยายตัวเช่นเดียวกันในปี 2546 มีการขยายตัวถึงร้อยละ 37.92 สำหรับสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่งต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2546 มีสัดส่วน ร้อยละ 4.10 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2541 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.07 และเมื่อเปรียบเทียบกับ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่ง ตั้งแต่ปี 2542 จะเห็นได้ว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่งต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศอยู่ในสัดส่วนที่สูง นับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก นอกจากนั้น มูลค่าการส่งออกยังเป็นอันดับ 2 ของประเทศรองจากอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์

แผนภูมิที่ 1 แสดงสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมอุตสาหกรรมยานยนต์
และเงินส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด

แผนภูมิที่ 2 แสดงอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมอุตสาหกรรมยานยนต์
และอุปกรณ์การขนส่งและอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม
ในประเทศ

เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมการผลิตในปี 2546 พบว่า อุตสาหกรรมยานยนต์มีส่วนร้อยละ 10.83 เป็นอันดับสองรองจาก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร และเครื่องดื่ม สำหรับอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงอุตสาหกรรมยานยนต์มีการขยายตัวในทิศทางเดียวกันเช่น ผลิตภัณฑ์จากการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม เคมี และผลิตภัณฑ์เคมี ยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ โลหะขั้นมูลฐานและเครื่องจักรกลและอุปกรณ์

2.1.2 การผลิต

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญโดยเฉพาะ อุตสาหกรรมรถยนต์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก พลาสติก อลูมิเนียม ยาง และกระจก และยังส่งผลเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่นในลักษณะ Forward Linkage เช่น อุตสาหกรรมน้ำมัน อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมซ่อมบำรุง เป็นต้น โครงสร้าง อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยประกอบด้วยผู้ประกอบการหลัก 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผู้ประกอบรถยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วน แต่หากรวมอุตสาหกรรมที่สนับสนุนอื่นๆ และธุรกิจต่อเนื่องมีอีกเป็นจำนวนมาก

ผลผลิตอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่งในปี 2547 ปริมาณการผลิตรถยนต์พาณิชย์ มีจำนวนมากที่สุด 628,560 คัน รถยนต์นั่ง 299,039 คัน และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2546 รถยนต์พาณิชย์ มีจำนวนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 28.18 รถยนต์นั่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.81 จากสถิติดัชนีผลผลิตตั้งแต่ปี 2544 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นต่อเนื่องซึ่งในปี 2547 ดัชนีผลผลิตเท่ากับ 236.6 เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 20.41 โดยผลผลิตรถยนต์นั่งมากที่สุดเท่ากับ 307.9 รองลงมาเป็น รถจักรยานยนต์และรถยนต์เชิงพาณิชย์ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี 2544 ในทุกกลุ่มดัชนีผลผลิตเพิ่มขึ้น ส่วนอัตราการใช้กำลังการผลิตอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง มีอัตราการใช้กำลังการผลิตเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในปี 2547 มีอัตราการใช้กำลังการผลิต 77.7 โดยอุตสาหกรรมประเภทขยารถยนต์ มีอัตราการใช้กำลังการผลิตสูงสุดเท่ากับ 88.4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สามารถเพิ่มอัตราการใช้กำลังการผลิตได้อีก ทั้งกลุ่มรถยนต์นั่งและรถยนต์พาณิชย์ จากสถิติสะสมจำนวนโรงงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ณ ปี 2547 มีโรงงานที่เปิดกิจการหมวดการผลิตยานพาหนะและอุปกรณ์รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์ จำนวน 9,121 แห่ง จำนวนเงินลงทุน 313,082.28 ล้านบาท และในปี 2548 ระหว่างเดือน มกราคม-พฤษภาคม มีจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ จำนวน 33 แห่ง

2.1.3 การตลาด

กำลังการผลิตรถยนต์ทั่วโลก ในปี 2542 (1999) มีจำนวน 60 ล้านคัน โดยอันดับหนึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา 22 ล้านคัน รองลงมาได้แก่ ยุโรป จำนวน 20 ล้านคัน และเอเชีย 10 ล้านคันและคาดการณ์ในปี 2548 (2005) คาดว่าจะมีกำลังการผลิตรวมทั้งโลก ทั้งสิ้น 70 ล้านคัน โดยคาดว่าเอเชียจะมีกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นเทียบเท่าสหรัฐอเมริกา จำนวน 24 ล้านคัน สำหรับตลาดในประเทศไทยรถยนต์นั่งและรถเพื่อการพาณิชย์ รถปิคอัพยังคงครองตลาดสูงสุด

ตลาดในประเทศ

ในปี 2547 ปริมาณการจำหน่ายในประเทศ รถยนต์พาณิชย์ มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 416,764 คัน รองลงมารถยนต์นั่ง 209,114 คัน ตั้งแต่ปี 2544 ตลาดรถยนต์ในประเทศ มีอัตราการขยายตัวต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ในปี 2547 ปริมาณการขายเริ่มชะลอตัวลง กล่าวคือ ตลาดรถพาณิชย์มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 17.72 รถยนต์นั่งขยายตัวร้อยละ 16.55 และตั้งแต่ปี 2544 รถยนต์พาณิชย์มีปริมาณการจำหน่ายมากที่สุด เนื่องจากเศรษฐกิจมีการขยายตัว

ตลาดต่างประเทศ

การส่งออก พบว่า ตั้งแต่ปี 2544 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นต่อเนื่องโดยในปี 2547 มีมูลค่าส่งออกถึง 220,817.9 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัว ร้อยละ 33.9 และคิดเป็นสัดส่วน 5.7 ของสินค้าส่งออกทั้งหมด และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 87.75 โดยตลาดส่งออกของประเทศใน 10 ประเทศแรกของรถแวนและปิกอัพ ได้แก่ ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร อิตาลี โปรตุเกส เยอรมนี สเปน กรีซ นิวซีแลนด์ อิสราเอล และสวีเดน ตลาดส่งออกใน 10 ประเทศแรกของรถยนต์นั่ง ได้แก่ เบลเยียม ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ ไต้หวัน จีน นิวซีแลนด์ อินโดนีเซีย แอฟริกาใต้และกัมพูชา ตลาดส่งออกใน 10 ประเทศแรกของส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์ ได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย แอฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกา สวีเดน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย ปากีสถาน และเวียดนาม ตลาดส่งออกใน 10 ประเทศแรกของรถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา กัมพูชา เวียดนาม โคลัมเบีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ลาว ญี่ปุ่น พม่า แคนาดา ตลาดส่งออกใน 10 ประเทศแรกของส่วนประกอบรถจักรยานยนต์ ได้แก่ เวียดนาม ลาว ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย สหราชอาณาจักร บราซิล

2.1.4 ค่าจ้างและผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่ง

สำหรับค่าจ้างของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมยานยนต์โดยเฉลี่ยปี 2547 มีค่าจ้างเฉลี่ย 9,280.63 บาทต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2546 ค่าจ้างโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของอุตสาหกรรมยานยนต์ มีจำนวนลดลง อาจเนื่องจากเป็นค่าจ้างเฉลี่ยโดยรวม เมื่อจำนวนผู้ปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ทำให้ค่าจ้างเฉลี่ยโดยรวมลดลง และเนื่องจากเมื่อมีผลผลิตเพิ่มขึ้น นายจ้างอาจเพิ่มผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น โบนัส และสวัสดิการต่าง ๆ จากสถิติการสำรวจภาวะการทำงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในไตรมาสที่ 4 ปี 2547 เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ 4 ปี 2544 จำนวนโบนัสและผลประโยชน์อื่น ๆ ในอุตสาหกรรมการผลิตเพิ่มขึ้น โดยโบนัสเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.27 ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน (INCASH) เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.55 สำหรับผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ในปี 2547 ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน (INCASH) เฉลี่ยเดือนละ 11,398.14 บาท โดยเป็นโบนัสเฉลี่ยเดือนละ 10,032.14 บาท

2.1.5 นโยบายของรัฐ

บทบาทของภาครัฐในอดีต ได้เปลี่ยนเป็นบทบาทในการปกป้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ และเพื่อลดจำนวนการนำเข้าและการขาดดุลการค้าแต่เมื่ออุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเริ่มมีความเข้มแข็งขึ้นและการดำเนินธุรกิจกว้างออกจากระดับภายในประเทศไปสู่การแข่งขันในระดับภูมิภาคอาเซียน เอเชีย และระดับโลก ทำให้มีข้อดกของการค้าจากนโยบายการค้าเสรีและปัจจุบันเข้าสู่ยุคของการค้าเสรีอย่างเต็มรูปแบบทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากนโยบายการปกป้องอุตสาหกรรมมาเป็นการหามาตรการสนับสนุนต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจกลางปี 2540 อุตสาหกรรมยานยนต์ไทย ได้เปลี่ยนจากการเน้นการผลิตเพื่อขายภายในประเทศ เป็นการส่งออกมากขึ้น เพื่อลดกำลังการผลิตส่วนเกินและระบายสินค้าที่ผลิต เพื่อการส่งออก เนื่องจากตลาดภายในประเทศปี 2540 หดตัวลง ร้อยละ 38 จากปี 2539 ซึ่งมียอดขายสูงสุดถึง 589,126 คัน และในปี 2541 หดตัวลง ร้อยละ 60 จากปี 2540 กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้กำหนดนโยบายปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรวมถึงสาขายานยนต์ และวางแผนงานหลักในการช่วยเหลือผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทยให้สามารถอยู่รอดได้โดยการจัดตั้งสถาบันเฉพาะทางคือ สถาบันยานยนต์ให้เป็นหน่วยงานในรูปแบบเอกชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนปรับโครงสร้างเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.1.6 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบ

ราคาน้ำมัน

ในปี 2547 ที่ผ่านมามีการผันผวนของราคาน้ำมัน โดยราคาน้ำมันมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการปรับราคาน้ำมันสูงขึ้นมากในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกซื้อยานยนต์ของผู้บริโภคโดยหันมาซื้อรถยนต์ขนาดเล็กที่ประหยัดพลังงานมากขึ้น หรือชะลอการซื้อยานยนต์ แต่อย่างไรก็ตามการที่ภาครัฐได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตรถยนต์ ทำให้รถยนต์บางประเภทมีภาระภาษีลดลงกว่าเดิม เป็นปัจจัยบวกที่กระตุ้นและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทำให้ตลาดยานยนต์ไทยยังคงสามารถขยายตัวได้นอกจากนี้ได้มีการมอบหมายให้กระทรวงคมนาคม พิจารณาปรับขึ้นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนรถยนต์อย่างประหยัดพลังงานซึ่งคาดว่าจะเกิดผลดีต่ออุตสาหกรรมยานยนต์ไทยในระยะยาว

การค้าเสรี

นโยบายการค้าเสรีที่อาจมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยานยนต์ เช่น การลดภาษีนำเข้าประเภทยานยนต์และชิ้นส่วน จากประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ซึ่งการตกลงการค้าเสรีที่อาจมีผลกระทบ เช่น ความตกลงการค้าเสรี ไทย-จีน การค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น เป็นต้น

2.2 สภาพการจ้างงาน

2.2.1 ผู้มีงานทำ

ผู้มีงานทำของอุตสาหกรรมยานยนต์ในระหว่างปี 2544 - 2547 มีประมาณ 95,651 คน 116,331 คน 127,761 คน และ 136,870 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมยานยนต์มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์ต่อผู้มีงานทำมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี 2546 อัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์การขนส่งมีมากกว่าอัตราการเพิ่มของผู้มีงานทำ อาจเนื่องจากรัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ตลอดจนสินค้าในอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นที่ต้องการทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้บริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยและพร้อมที่จะเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาด

ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ในปี 2547 มีผู้มีงานทำในภาคกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.99 รองลงมาเป็นกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 23.71 และภาคใต้มีผู้มีงานทำน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.13 โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกพื้นที่ และจากสถิติตั้งแต่ปี 2544 จำนวนผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นทุกปีโดยเพิ่มขึ้นในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้ และเมื่อพิจารณาผู้มีงานทำรายภาคต่อผู้มีงานทำทั่วประเทศ พบว่า ผู้มีงานทำในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคใต้เพิ่มเล็กน้อย

ตารางที่ 1 ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	95,651	116,331	127,761	136,870	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	27,950	31,426	31,610	32,450	29.22	27.02	24.74	23.71
กลาง	62,663	73,707	85,770	93,057	65.51	63.36	67.13	67.99
เหนือ	467	1,362	1,113	1,575	0.49	1.17	0.87	1.15
ตะวันออกเฉียงเหนือ	4,465	9,681	8,985	9,296	4.67	8.32	7.04	6.79
ใต้	106	155	283	492	0.11	0.13	0.22	0.36

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

ผู้มีงานทำโดยรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ในปี 2547 ส่วนใหญ่อยู่
ในกลุ่มอายุระหว่าง 25 – 29 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.33 รองลงมาเป็นอายุระหว่าง 20 – 24 ปี ร้อยละ
24.88 อายุระหว่าง 30 – 34 ปี ร้อยละ 19.30 และอายุระหว่าง 35 – 39 ปี ร้อยละ 12.46 เมื่อ
เปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาเกือบทุกกลุ่มอายุ มีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้น ยกเว้น กลุ่มอายุ 35 – 39 ปี และ 40 –
49 ปี มีจำนวนลดลงเล็กน้อย โดยกลุ่มอายุที่มีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 20 – 24 ปี
และจากสถิติตั้งแต่ปี 2544 กลุ่มอายุ 20 – 24 ปี และอายุ 25 – 29 ปี มีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นทุกปี

ตารางที่ 2 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	95,651	116,331	127,761	136,870	100.00	100.00	100.00	100.00
15 – 19 ปี	3,728	2,972	2,102	3,577	3.90	2.55	1.65	2.61
20 – 24 ปี	18,280	21,935	28,810	34,047	19.11	18.86	22.55	24.88
25 – 29 ปี	23,612	27,064	33,044	36,031	24.69	23.26	25.86	26.33
30 – 34 ปี	19,653	26,998	26,152	26,412	20.55	23.21	20.47	19.30
35 – 39 ปี	12,020	18,661	17,990	17,055	12.57	16.04	14.08	12.46
40 – 49 ปี	14,084	15,283	16,460	15,674	14.72	13.14	12.88	11.45
50 – 59 ปี	4,099	2,975	2,855	3,556	4.28	2.56	2.24	2.60
≥ 60 ปี	175	443	347	518	0.18	0.38	0.27	0.38

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

เมื่อพิจารณาตามอายุและเพศ พบว่า อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน
เป็นผู้มีงานทำเพศชาย ร้อยละ 70.21 เพศหญิง ร้อยละ 29.79 โดยกลุ่มเพศชายอยู่ในช่วงอายุ
ระหว่าง 25 – 29 ปี มากที่สุด รองลงมา อายุระหว่าง 20 – 24 ปี และ 30 – 34 ปี ส่วนเพศหญิงอยู่
ในช่วงอายุระหว่าง 20 – 24 ปี มากที่สุด รองลงมาช่วงอายุระหว่าง 30 – 34 ปี และเมื่อพิจารณาใน
กลุ่มอายุพบว่าในทุกกลุ่มอายุ มีผู้มีงานทำเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 3 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

กลุ่มอายุ	รวม (คน)	ปี 2547		ร้อยละของผู้มีงานทำ	
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	136,870	96,099	40,771	70.21	29.79
15 – 19 ปี	3,577	2,138	1,438	59.79	40.21
20 – 24 ปี	34,047	22,473	11,575	66.00	34.00
25 – 29 ปี	36,031	26,715	9,316	74.14	25.86
30 – 34 ปี	26,412	16,658	9,754	63.07	36.93
35 – 39 ปี	17,055	13,433	3,622	78.76	21.24
40 – 49 ปี	15,674	11,377	4,297	72.58	27.42
50 – 59 ปี	3,556	2,836	720	79.75	20.25
>= 60 ปี	518	469	49	90.60	9.40

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่งมีผู้มีงานทำในประเภทอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.63 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยเป็นผู้มีงานทำในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบเครื่องจักรกลมากที่สุด จำนวน 31,665 คน ตำแหน่งผู้ปฏิบัติการเครื่องมือกล จำนวน 21,224 คน รองลงมาเป็นประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.06 และเป็นผู้มีงานทำในตำแหน่งช่างเชื่อมและช่างตัดโลหะด้วยเปลวไฟมากที่สุด จำนวน 4,612 คน ผู้ปฏิบัติงานปรับเครื่องจักรกลอุตสาหกรรม จำนวน 3,669 คน ผู้ประกอบวิชาชีพช่างเทคนิคสาขาต่างๆ ร้อยละ 13.64 ในตำแหน่งผู้ตรวจสอบด้านความปลอดภัย สุขภาพ และคุณภาพ จำนวน 10,899 คน พนักงานบัญชี จำนวน 2,974 คน และช่างเทคนิควิศวกรรมเครื่องกล จำนวน 1,958 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาผู้มีงานทำในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ เพิ่มขึ้นมากที่สุดโดยเพิ่มขึ้น จำนวน 5,422 คน และเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาจากสถิติการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติในไตรมาสที่ 1 ปี 2547 พบว่า กลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายและผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับอนุปริญญา และช่างเทคนิคสาขาต่างๆ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาและระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 4 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	95,651	116,331	127,761	136,870	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับ อาวุโสและผู้จัดการ	5,194	4,076	5,474	5,999	5.43	3.50	4.29	4.38
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่างๆ	4,388	4,708	4,364	4,868	4.59	4.05	3.57	3.56
ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และ ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	14,429	14,562	15,423	18,677	15.08	12.52	12.07	13.64
เสมียนต่างๆ	5,941	11,106	12,971	13,079	6.21	9.55	10.15	9.56
พนักงานบริการและพนักงานขาย ในร้านค้าและตลาด	571	613	476	568	0.60	0.53	0.37	0.42
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตร และประมง	-	-	-	147	-	-	-	0.11
ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจ ระดับต่างๆ	15,750	19,653	21,468	19,250	16.47	16.90	16.80	14.06
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุม เครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการ ประกอบ	42,338	53,821	61,138	66,560	44.26	46.28	47.85	48.63
อาชีพงานพื้นฐาน	7,039	7,754	6,244	7,720	7.36	6.67	4.90	5.64

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 29.04 โดยเป็นผู้จบการศึกษาสายสามัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.18 ของผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาเป็นระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ร้อยละ 21.93 ระดับมัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น ร้อยละ 19.97 ระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 14.58 และระดับอนุปริญญา ร้อยละ 13.68 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ผู้มีงานทำที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาสายวิชาชีพ เพิ่มขึ้น จำนวน 8,131 คน ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า เพิ่มขึ้น จำนวน 3,997 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา เพิ่มขึ้น จำนวน 3,275 คน ระดับมหาวิทยาลัยสายวิชาการ เพิ่มขึ้น จำนวน 3,101 คน และตั้งแต่ปี 2544 ผู้ที่จบระดับประถมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.) ระดับมหาวิทยาลัยสายวิชาการและสายวิชาการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี

ตารางที่ 5 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	95,651	116,331	127,761	136,870	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	25,521	28,632	26,011	30,008	26.68	24.61	20.36	21.93
มัธยมศึกษาตอนต้น	21,702	26,691	31,379	27,339	22.69	22.94	24.56	19.97
มัธยมศึกษาตอนปลาย	26,269	35,234	36,811	39,748	27.46	30.29	28.81	29.04
- สายสามัญ	15,098	22,475	24,034	23,920	15.78	19.32	18.81	17.48
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	11,171	12,562	12,551	15,827	11.68	10.80	9.82	11.56
- สายวิชาการศึกษา	-	196	224	-	-	0.17	0.18	-
อนุปริญญา	11,063	11,854	16,173	18,723	11.57	10.19	12.66	13.68
- สายสามัญ	285	-	5,441	-	0.30	-	4.26	-
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	10,721	11,853	10,592	18,723	11.21	10.19	8.29	13.68
- สายวิชาการศึกษา	57	-	140	-	0.06	-	0.11	-
มหาวิทยาลัย	10,455	13,724	16,315	19,953	10.93	11.80	12.77	14.58
- สายวิชาการ	10,021	12,630	14,674	17,775	10.48	10.86	11.49	12.99
- สายวิชาชีพ	293	837	1,075	823	0.31	0.72	0.84	0.60
- สายวิชาการศึกษา	140	256	565	1,354	0.15	0.22	0.44	0.99
การศึกษา อื่นๆ	641	196	1,072	1,099	0.67	0.17	0.84	0.80

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 – 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงการทำงาน

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน ส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 67.39 รองลงมา 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ ร้อยละ 28.52 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาผู้มีงานทำระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมง มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุด และเมื่อพิจารณาร้อยละของผู้มีงานทำต่อการมีงานทำของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์

ตารางที่ 6 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	95,651	116,331	127,761	136,870	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	1,268	1,803	711	331	1.32	1.55	0.56	0.24
1-9 ชั่วโมง	176	6	337	420	0.18	0.01	0.26	0.31
10-19 ชั่วโมง	857	687	595	1,289	0.90	0.59	0.47	0.94
20-29 ชั่วโมง	2,714	29	2,489	1,255	2.84	0.02	1.95	0.92
30-34 ชั่วโมง	3,576	685	2,093	1,467	3.74	0.59	1.64	1.07
35-39 ชั่วโมง	541	26,367	579	834	0.56	22.66	0.45	0.61
40-49 ชั่วโมง	68,302	67,250	87,063	92,238	71.41	57.81	68.14	67.39
50 ชั่วโมงขึ้นไป	18,217	19,504	33,893	39,036	19.05	16.77	26.53	28.52

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ: 0 ชั่วโมง หมายถึงผู้ที่ปกติมีงานประจำ แต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากการหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

ผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นผู้มีงานทำในภาคกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.99 เป็นเพศชายร้อยละ 70.21 เพศหญิงร้อยละ 29.79 โดยกลุ่มเพศชายอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25-29 ปี มากที่สุด และเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุ 20-24 ปี สำหรับประเภทอาชีพนั้น อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน มีการจ้างงานในอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.63 ในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบเครื่องจักรกลมากที่สุด และผู้ปฏิบัติการเครื่องมือกล อาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 14.07 ในตำแหน่งช่างเชื่อมและช่างตัดโลหะด้วยเปลวไฟ ผู้ปฏิบัติงานปรับเครื่องจักรกลอุตสาหกรรมและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 29.04 โดยเป็นผู้ที่จบในสายสามัญมากที่สุด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 19.97 ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ร้อยละ 21.93 และระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 14.58 และส่วนใหญ่เป็นการทำงานระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และ 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.13 โดยมีผู้มีงานทำในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบเพิ่มขึ้นมากที่สุด สำหรับระดับการศึกษาของผู้มีงานทำ พบว่า ตั้งแต่ปี 2544 กลุ่มผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา (ปวช.) ระดับมหาวิทยาลัย สายวิชาการ และสายวิชาการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าในอนาคตอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนสามารถเป็นตลาดรองรับกลุ่มแรงงานระดับกลางและระดับสูง

2.2.2 กำลังคนในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยโดยธรรมชาติเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยี อุตสาหกรรมที่เข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้คือนั้น ต้องเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยียานยนต์ ส่วนอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยยังเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีอยู่เป็นหลัก ยังไม่สามารถเป็นผู้ผลิตเทคโนโลยีได้ในเวลาเดียวกัน

โครงสร้างกำลังคนฝ่ายการผลิตของอุตสาหกรรมยานยนต์ ประกอบด้วยบุคลากร 3 ระดับ คือ

1. ระดับสูง ได้แก่ วิศวกร ซึ่งแบ่งออกเป็นวิศวกรที่สามารถวิจัยและออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ และวิศวกรที่ทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการผลิต กำลังคนระดับนี้ มีพื้นฐาน การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นอย่างน้อย
2. ระดับกลาง ได้แก่ ช่างเทคนิค หรือ Technician ซึ่งเป็นช่างที่ปฏิบัติงานใช้ ทักษะที่จำเป็นในสายการผลิต มีพื้นฐานการศึกษาระดับ ปวช.และปวส.
3. แรงงานมีฝีมือ ได้แก่ กำลังคนที่ปฏิบัติงานที่ใช้ฝีมือในกระบวนการผลิต โดย ที่ฝีมือมักจะได้จากการปฏิบัติงานโดยตรงมีพื้นฐานการศึกษาม.3 หรือต่ำกว่า

ประมาณการของผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมยานยนต์ชี้ว่าอุตสาหกรรมยานยนต์ ไทยต้องการกำลังคนประมาณ 300,000 คน ในจำนวนคนที่ต้องการทั้งหมดอุตสาหกรรมนี้ต้องใช้ วิศวกร คือ Engineers หรือ Scientists ร้อยละ 10 หรือ 30,000 คน ประมาณการของสถาบัน ยานยนต์ระบุว่า ในปี 2553 อุตสาหกรรมยานยนต์ต้องการกำลังคนเพิ่มอีก 130,000 คน จำแนกเป็น วิศวกร 11,000 คน ช่างเทคนิค 49,000 คน แรงงานมีฝีมือ 70,000 คน

ทักษะและสมรรถนะสำคัญที่อุตสาหกรรมยานยนต์ต้องการ (Critical Skills and Competencies)

คุณสมบัติเชิงทักษะ ความรู้ ความสามารถสำคัญที่อุตสาหกรรมยานยนต์ต้องการจาก ผลผลิตของระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรม จำแนกได้เป็นทักษะและสมรรถนะสำคัญที่จำเป็น 3 ด้านคือ

1. ทักษะสังคมและทักษะชีวิต ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา และที่ผู้จัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ น้าหนักว่าสำคัญที่สุดของทักษะชีวิต คือ มีความรับผิดชอบ นับถือตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีทักษะ การทำงานภายใต้ความกดดันของงานอุตสาหกรรม ซึ่งหมายถึง ความอดทนต่องานหนัก งานยาก งานเร่ง การทำงานที่ต้องการคุณภาพ ต้องการวินัย และทักษะการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. ทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทั้งเครื่องมือ การเรียนรู้และเครื่องมือสื่อสาร ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. สมรรถนะทางเทคนิคยานยนต์ ได้แก่ ทักษะเชิงปฏิบัติการในกระบวนการ การผลิตประกอบยานยนต์ หรือผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

ทักษะและความรู้พื้นฐานเชิงอุตสาหกรรมที่ไม่เฉพาะทางเทคนิคยานยนต์

เมื่อพิจารณาทักษะและความรู้เชิงอุตสาหกรรมที่พึงประสงค์สำหรับบุคลากรในอุตสาหกรรมยานยนต์ นอกเหนือจากทักษะทางเทคนิคยานยนต์แล้ว ผู้ประกอบและผู้ผลิตชิ้นส่วนสะท้อนว่าคาดหวังความรู้ ความสามารถ เช่น ทักษะคิดเชิงอุตสาหกรรม การแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการ การวิเคราะห์และการออกแบบ เป็นต้น โดยทักษะดังกล่าวขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ปฏิบัติงานนั้น ๆ ว่าต้องใช้ความรู้ลึกเพียงใด

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศที่สามารถผลิตรถยนต์ได้ เนื่องจากมีความสามารถทั้งด้านการผลิตและคุณภาพและตลาดภายในประเทศยังเป็นที่ต้องการ อีกทั้งรัฐบาลให้การสนับสนุนโดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์ซึ่งมีจำนวนมากโดยอุตสาหกรรมที่สนับสนุน ได้แก่ อุตสาหกรรมหนัง อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น และอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องคือ ภาคการค้า การท่องเที่ยว การขนส่งและภาคบริการต่าง ๆ จะเห็นได้จากเมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์ขยายตัว ผลผลิตของอุตสาหกรรมอื่นๆ มีการเพิ่มตาม จากสถิติปี 2546 ผลิตภัณฑ์มวลรวมอุตสาหกรรมยานยนต์ขยายตัวร้อยละ 37.92 อุตสาหกรรมที่สนับสนุน เช่น กลุ่มปิโตรเคมี ขยายตัวร้อยละ 2.02 ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ขยายตัวร้อยละ 13.59 ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ขยายตัวร้อยละ 24.62 โลหะขั้นมูลฐาน ขยายตัวร้อยละ 1.73 และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ ก็มีการขยายตัวเช่น อุตสาหกรรมการขนส่ง การขายปลีกฯ ผลิตภัณฑ์มวลรวมขยายตัวร้อยละ 3.55 การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม ขยายตัว ร้อยละ 3.74

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด (SWOT ANALYSIS)

จากการวิเคราะห์สภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ตามหลัก SWOT ANALYSIS สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. มีศักยภาพด้านการผลิต มีผู้ผลิตรายใหญ่มาสร้างฐานการผลิตในไทย
2. ภาครัฐมีนโยบายที่ดีในการสนับสนุนอุตสาหกรรม
3. เครื่องจักรและอุปกรณ์ มีความทันสมัย
4. มีฐานการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่แข็งแกร่ง

จุดอ่อน (Weakness)

1. ใช้วัตถุดิบนอกประเทศเป็นส่วนใหญ่ ต้นทุนมีความเสี่ยงด้านราคา
2. ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะ ทั้งด้านการผลิตและการออกแบบ
3. หลักสูตรการผลิตบุคลากร ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรม
4. มีข้อจำกัดในการส่งออกและต้องปฏิบัติตามกรอบกติกา

โอกาส (Opportunity)

1. มีมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมพื้นฐาน ที่เป็นรากฐานรองรับอุตสาหกรรมยานยนต์ทำให้มีความพร้อมมากที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน ในการประกอบรถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์

2. นโยบายการค้าเสรี จากนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการค้าเสรีภาครัฐช่วยสร้างความมั่นใจในการลงทุนและสร้างสภาวะแวดล้อมในการลงทุนในประเทศ

ข้อจำกัด (Threat)

1. การรวมตัวกันของโรงงานผู้ประกอบรถยนต์กับผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีการลงทุนจากต่างประเทศจะทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ที่มีการลงทุนโดยคนไทย มีแนวโน้มต้องปรับตัว

2. ผู้ประกอบรถยนต์ที่เป็นการลงทุนจากต่างประเทศ มักถูกควบคุมการค้าเนินงานโดยนโยบายจากบริษัทแม่

3. การกีดกันทางการค้าจากต่างประเทศต่างๆ

1.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่ออุตสาหกรรมตามหลัก Five Forces Model ของ Michael E. Porter สรุปได้ดังนี้

การแข่งขันระหว่างธุรกิจ

ตลาดในประเทศสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์ไม่มีการแข่งขันกันมากนัก เนื่องจากตลาดสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนตามรายได้และรสนิยมของผู้บริโภคและประโยชน์ใช้สอย ส่วนตลาดต่างประเทศมีการแข่งขันกันทั้งด้านราคา รูปแบบ การบริการและคุณภาพ เนื่องจากในตลาดโลกมีผู้ผลิตที่มีศักยภาพที่มีการคิดค้นประดิษฐ์รถยนต์มานาน อาทิ ประเทศในกลุ่มยุโรป อเมริกา จากการศึกษาของกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมเมื่อปี 2545 ได้แบ่งกลุ่มผู้ผลิตอุตสาหกรรมยานยนต์ภายในประเทศ ตาม Cluster คือ ผู้ประกอบรถยนต์ 16 บริษัทมีจำนวน 17 โรงงาน ผู้ประกอบรถจักรยานยนต์ 5 บริษัท มีจำนวน 5 โรงงาน ผู้ประกอบรถดัดแปลง 3 ราย และกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 1,809 ราย (แผนแม่บทอุตสาหกรรมยานยนต์, 2545, น.12) นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ศึกษาและ

แบ่งกลุ่มตามห่วงโซ่อุปทาน ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ **กลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์** ประกอบด้วยผู้ประกอบการรถยนต์และรถจักรยานยนต์ โดยส่วนใหญ่เป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ เช่น โตโยต้า และฮอนด้า ผู้ประกอบการยานยนต์ส่วนมากนำเทคนิคการบริหารจัดการจากบริษัทแม่ซึ่งมีความเข้มแข็งและมีทรัพยากรมาก จึงจัดเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ค่อนข้างสูง **กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 1** โดยมากเป็นผู้ที่ผลิตชิ้นส่วนขนาดใหญ่เพื่อป้อนให้ผู้ประกอบการยานยนต์โดยตรง เช่น บริษัทไทยซัมมิทกรุ๊ป และบริษัทสมบุญกรุ๊ป ชิ้นส่วนที่ผลิตโดยมากใช้เทคโนโลยีระดับปานกลางถึงระดับสูงและได้มาตรฐานที่ต่างประเทศยอมรับ **กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนลำดับที่ 2 และ 3** โดยมากเป็นผู้ที่ผลิตชิ้นส่วนขนาดเล็กถึงขนาดกลางซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก และผู้ผลิตกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ขาดศักยภาพในการจัดการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมมากและจากการศึกษาของ Michael E. Porter แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยยังขาดปัจจัยหลายปัจจัยในการที่จะแข่งขันในระดับโลก โดยเฉพาะในระดับผู้ผลิตชิ้นส่วนระดับเล็กและระดับกลาง โดยประเด็นสำคัญที่อุตสาหกรรมควรคำนึงถึงคือ การทำให้บริษัทชั้นนำยังคงฐานการผลิตอยู่ในประเทศไทยและคงระดับหรือเพิ่มการลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อจีนและอินเดียเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยเนื่องจากมีอัตราค่าแรงที่ต่ำกว่าไทยมาก นอกจากนี้การวิเคราะห์ยังชี้ให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนไทยมีความสามารถในการออกแบบและการผลิต ที่มีประสิทธิภาพแข่งขันได้ในระดับโลกจากผลการศึกษาถึงแม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นผู้ผลิตชั้นนำของโลก แต่ถ้าหากได้มีการพัฒนา ก็จะสามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของผู้ส่งออกได้ เนื่องจากตลาดโลกเป็นตลาดที่กว้าง กลุ่มเป้าหมายมีหลากหลายกว่าตลาดในประเทศ

ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้ของอุตสาหกรรมรถยนต์

สินค้าประเภทรถยนต์และชิ้นส่วนเป็นสินค้าที่หาผลิตภัณฑ์มาทดแทนได้ค่อนข้างยากเนื่องจากมีลักษณะเฉพาะ และมีประโยชน์ใช้งานที่เจาะจง หากมีสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้จะต่างกันที่ราคา เช่น การขนส่ง หรือ โดยสารทางเครื่องบิน มีราคาค่อนข้างสูง ส่วนการขนส่งทางน้ำมักใช้เฉพาะสินค้าที่มีน้ำหนักและมีขนาดใหญ่ และต้องใช้เวลาในการขนส่งนาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารถยนต์เป็นสินค้าที่สามารถแยกกลุ่มเป้าหมายได้ค่อนข้างชัดเจนซึ่งอาจมีลักษณะค่อนข้างผูกขาด แต่อย่างไรก็ตาม ภาวะตลาดระยะยาวอาจถึงจุดอิ่มตัว เนื่องจากรถยนต์เป็นสินค้าประเภทคงทนมีอายุการใช้งานนาน

อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

กลุ่มอุตสาหกรรมที่สนับสนุนด้านวัตถุดิบของอุตสาหกรรมยานยนต์ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่มีตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้มีตลาดกว้าง แต่อย่างไรก็ตามสินค้าที่เป็น

ส่วนประกอบของรถยนต์เป็นสินค้าที่เจาะจงเฉพาะลูกค้าและเป็นสินค้าคงทน กลุ่มลูกค้ามีไม่มาก อาจทำให้อำนาจต่อรองน้อย จึงเป็นจุดคิของอุตสาหกรรมยานยนต์ และบางอุตสาหกรรมเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ และบางอุตสาหกรรมเช่นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางเป็นอุตสาหกรรมที่ไว้วัตถุดิบในประเทศ ดังนั้น โอกาสที่จะขาดปัจจัยการผลิตจึงมีน้อย เว้นแต่เป็นปัจจัยการผลิตที่นำเข้าที่ราคายิ่งขึ้นอยู่กับตลาดโลก

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อสินค้ารถยนต์ ไม่ค่อยมีอำนาจต่อรอง เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีราคาเป็นตัวกำหนดและมีผู้ขายไม่กี่ราย หากผู้ซื้อมีกำลังซื้อมากอำนาจต่อรองก็มาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากรถยนต์เป็นสินค้าที่มีอายุการใช้งานค่อนข้างนาน ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อจะมีการเปลี่ยนรถยนต์บ่อยทำให้เกิดตลาดมือสองขึ้น ซึ่งเป็นตลาดหนึ่งที่ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ และเป็นเหตุให้อำนาจต่อรองของผู้ซื้อมีมากขึ้น และในปัจจุบันตลาดรถยนต์ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและรูปแบบใหม่ ทำให้ผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการมากขึ้น

คู่แข่งหน้าใหม่

อุตสาหกรรมรถยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เวลาในการครองตลาด และเป็นสินค้าที่ต้องใช้เทคโนโลยีและทุนในการผลิตค่อนข้างสูง จึงทำให้มีคู่แข่งเข้ามาในตลาดค่อนข้างยาก เว้นแต่มีผู้คิดค้นสินค้าใหม่ที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของลูกค้าได้ เช่น รถประหยัคพลังงานที่สามารถสนองต่อผู้ต้องการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจัยด้านราคาน้ำมันถือเป็นจุดอ่อนหนึ่งของอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ทำให้ผู้บริโภคซื้อรถยนต์น้อยลง ดังนั้น หากมีผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาในตลาดหรือมีการคิดรูปแบบของสินค้าใหม่ๆ จึงสามารถเข้ามาแข่งขันในตลาดได้

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

ในปี 2548 อุตสาหกรรมรถยนต์ไทยจะมีการขยายตัวต่อเนื่องทั้งด้านการผลิต การจำหน่าย และการส่งออก เนื่องจากบริษัทผู้ผลิตรายหลายรายอยู่ในระหว่างการย้ายฐานการผลิตรถยนต์ไปจากประเทศญี่ปุ่นมายังประเทศไทย ดังนั้น ปริมาณการผลิตเพื่อการส่งออกรถยนต์ไปจากของประเทศไทยจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากการถ่ายโอนโควตาการผลิต นอกจากนี้ผู้ผลิตและจำหน่ายรถยนต์ต่างๆ ได้วางแผนที่จะนำเสนอยนต์รุ่นใหม่มากระตุ้นตลาด ตลอดจนมีการแข่งขันในการส่งเสริมกิจกรรมการขาย ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์ไทยขยายตัว แม้ว่าในปี 2548 อัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังคงเป็นอัตราที่ไม่สูงเมื่อเทียบกับอดีต ซึ่งคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการขายตัวของอุตสาหกรรมรถยนต์ จึงเป็นไปได้ว่าในปี 2548 นี้ จะมีการผลิตรายประมาณ 1.10 ล้านคัน มีการจำหน่ายในประเทศประมาณ

0.70 ล้านคัน และส่งออกประมาณ 0.40 ล้านคัน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ ร้อยละ 19.57 และ ร้อยละ 25.00

ในส่วนของผู้ประกอบการรถจักรยานยนต์จะยังคงมีแนวโน้มที่ดี เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่นยังมีความคล่องตัวและมีกำลังซื้อในตลาด ประกอบกับผู้ผลิตแต่ละรายได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สนองความต้องการของตลาดมากขึ้น หลายบริษัทมีแผนที่จะนำเสนอรถจักรยานยนต์รุ่นใหม่ หรือปรับปรุงรุ่นเดิม มีการแข่งขันในธุรกิจจัดจำหน่ายและด้านสินเชื่อรถจักรยานยนต์อย่างเข้มข้น มีการนำกลยุทธ์ทางการตลาดรูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายโดยตรงตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมภาพลักษณ์ของยี่ห้อผลิตภัณฑ์ ทั้งในด้านความปลอดภัยการประหยัดพลังงานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงคาดได้ว่าจะมีการผลิตรถจักรยานยนต์ 3 ล้านคัน มีการจำหน่ายในประเทศ 2.20 ล้านคัน ซึ่งจะเพิ่มขึ้นจากปี 2547 ร้อยละ 7.14 และ 10 และมีการส่งออก 0.80 ล้านคัน

สำหรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ส่วนใหญ่แล้วจะขึ้นอยู่กับภาวะของอุตสาหกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ จึงเป็นที่คาดได้ว่า อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในปี 2548 จะมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกับอุตสาหกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างงานและการผลิตและทิศทางของอุตสาหกรรม โดยสรุป คือ

ปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างงานเพิ่ม ได้แก่ เพิ่มกำลังการผลิต ขยายเพิ่ม ตำแหน่งที่ทดแทนแรงงานเก่าที่ออกไป ปรับปรุงระบบการทำงาน ต้องการช่างฝีมือที่มีทักษะเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น สภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต ได้แก่ ภาวะทางเศรษฐกิจ ขยายธุรกิจเพิ่มขึ้น ใช้เทคโนโลยี/เครื่องจักรที่ทันสมัย ความต้องการของลูกค้าและของตลาดเพิ่มขึ้น

ทิศทางของอุตสาหกรรมในอนาคต

มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นและยังสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้อีก และควรขยายตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น แต่ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบทางลบคือ การที่ราคาน้ำมันลอยตัวทำให้ราคาสูงขึ้นและคู่แข่งที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีแต่ราคาถูกกว่า

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต เช่น ภาวะเศรษฐกิจจะยังคงขยายตัวแม้จะไม่เท่ากับเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งเนื่องจากปัจจัยราคาน้ำมันสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามภาครัฐได้มีนโยบายรองรับปัจจัยที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าว เช่น นโยบายด้านภาษี การประหยัดพลังงาน ตลอดจนหาตลาดส่งออกให้เพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้สถานการณ์การส่งออกของรถยนต์และชิ้นส่วนน่าจะไม่มีผลกระทบมากนัก ส่วนการขายในประเทศอาจมีผลกระทบบ้าง เนื่องจากผู้บริโภคอาจเปลี่ยนมาเป็นรถที่มีขนาดเล็กเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ดังนั้น อุตสาหกรรมยานยนต์น่าจะเติบโตได้อีกตามความต้องการของลูกค้าโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ และเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการแรงงาน เช่น

ต้องการแรงงานที่มีทักษะ และภาวะการแข่งขันที่ด้อยผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่า ซึ่งจะทำให้การจ้างงานของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนต้องใช้แรงงานที่มีความรู้และความสามารถมากขึ้น

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

ประมาณการความต้องการแรงงาน อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ในปี 2548 คาดว่ามีความต้องการแรงงาน จำนวน 150,170 คน โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2547 จำนวน 13,300 คน และในปี 2549 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 เพิ่มขึ้นจำนวน 13,066 คน ส่วนในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2549 จำนวน 13,709 คน เมื่อพิจารณาความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ต่อความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมภาคการผลิต ในปี 2550 มีสัดส่วนร้อยละ 2.89

ตารางที่ 7 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมยานยนต์

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ				ประมาณการความต้องการแรงงาน		
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	4,926,506	5,052,367	5,298,723	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมยานยนต์	95,651	116,331	127,761	136,870	150,170	163,236	176,945
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต(ร้อยละ)	1.94	2.30	2.41	2.50	2.60	2.74	2.89

ความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

ความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ปี 2548 เพิ่มขึ้นเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคเหนือและภาคใต้มีจำนวนลดลง โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.72 และกรุงเทพมหานครคาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นมากที่สุด ส่วนในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2549 ความต้องการแรงงานในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง เพิ่มขึ้นเท่ากันร้อยละ 8.40

ตารางที่ 8 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
กรุงเทพมหานคร	32,450	39,301	42,721	46,308
กลาง	93,057	99,110	107,733	116,781
เหนือ	1,575	1,382	1,502	1,628
ตะวันออกถึงเหนือ	9,296	10,067	10,943	11,862
ใต้	492	310	337	366

ความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

ในปี 2548 คาดว่าเกือบทุกกลุ่มอายุมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ยกเว้น อายุระหว่าง 20 – 24 ปี และมากกว่า หรือเท่ากับ 60 ปี มีจำนวนลดลง โดยกลุ่มอายุที่คาดว่าจะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 30 – 34 ปี ปี 2549 กลุ่มอายุระหว่าง 25 – 29 ปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2548 และในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2549 กลุ่มอายุที่มีการคาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อายุระหว่าง 25 – 29 ปี เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 9 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย: คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
15 – 19 ปี	3,577	4,021	4,371	4,738
20 – 24 ปี	34,047	32,058	34,848	37,774
25 – 29 ปี	36,031	37,595	40,865	44,297
30 – 34 ปี	26,412	31,356	34,083	36,946
35 – 39 ปี	17,055	20,705	22,507	24,397
40 – 49 ปี	15,674	19,596	21,301	23,090
50 – 59 ปี	3,556	4,383	4,765	5,165
>= 60 ปี	518	456	496	538

ความต้องการแรงงานจำแนกตามเพศ

ความต้องการแรงงาน ในปี 2548 ในอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชาย มีความต้องการแรงงาน ร้อยละ 74.37 และในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2549 ความต้องการแรงงานเพศชายเพิ่มขึ้น ประมาณ 10,195 คน และเพศหญิง เพิ่มขึ้นประมาณ 3,514 คน

ตารางที่ 10 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามเพศ

หน่วย: คน

เพศ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
ชาย	96,099	111,681	121,399	131,594
หญิง	40,771	38,488	41,837	45,351

ความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในปี 2548 คือ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ โดยผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ จะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากที่สุดและในปี 2550 ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นมากได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ และผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ

ตารางที่ 11 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย: คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการ ระดับอาวุโสและผู้จัดการ	5,999	6,609	7,184	7,787
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่างๆ	4,868	5,919	6,434	6,974
ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	18,677	20,019	21,761	23,589
เสมียนต่างๆ	13,079	13,316	14,475	15,691
พนักงานบริการและพนักงานขายในร้านค้าและตลาด	568	718	781	846
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	147	41	44	48
ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ	19,250	24,115	26,213	28,415
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและ ผู้ปฏิบัติงานและด้านการประกอบ	66,560	70,214	76,323	82,733
อาชีพงานพื้นฐาน	7,720	9,219	10,021	10,862

ความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในปี 2548 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และต่ำกว่า โดยในกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น เพิ่มขึ้นทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา สำหรับการศึกษาระดับอื่น ๆ มีจำนวนลดลงเล็กน้อย ในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2549 ทุกกลุ่มระดับการศึกษาคาดว่าจะมีความต้องการแรงงานเพิ่ม

ตารางที่ 12 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย: คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	30,008	35,131	38,188	41,395
มัธยมศึกษาตอนต้น	27,339	33,851	36,797	39,887
มัธยมศึกษาตอนปลาย	39,748	43,401	47,177	51,139
- สายสามัญ	23,920	26,803	29,135	31,582
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	15,827	16,468	17,901	19,404
- สายวิชาการศึกษา	-	130	141	153
อนุปริญญา	18,723	18,055	19,626	21,274
- สายสามัญ	-	1,711	1,859	2,015
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	18,723	16,281	17,698	19,184
- สายวิชาการศึกษา	-	63	69	75
มหาวิทยาลัย	19,953	18,799	20,435	22,151
- สายวิชาการ	17,775	17,197	18,693	20,264
- สายวิชาชีพ	823	927	1,008	1,092
- สายวิชาการศึกษา	1,354	675	734	795
การศึกษาอื่นๆ	1,099	933	1,013	1,099

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงาน

ในปี 2548 คาดว่าเกือบทุกกลุ่มชั่วโมงการทำงาน มีการความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ยกเว้นผู้ที่ทำงานต่ำกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และกลุ่มที่ทำงาน 50 ชั่วโมงขึ้นไป มีจำนวนลดลง โดยความต้องการแรงงานผู้ที่ทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพิ่มขึ้นมากที่สุด สำหรับในปี 2549 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 ทุกกลุ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้น และในปี 2550 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2549 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย: คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	136,870	150,170	163,236	176,945
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	4,451	1,668	1,812	1,965
10 – 19 ชั่วโมง	1,289	1,088	1,183	1,282
20 – 29 ชั่วโมง	1,255	2,150	2,337	2,533
30 – 34 ชั่วโมง	1,467	2,421	2,632	2,853
35 – 39 ชั่วโมง	834	9,171	9,969	10,806
40 – 49 ชั่วโมง	92,238	99,523	108,183	117,268
50 ชั่วโมงขึ้นไป	39,036	34,149	37,120	40,238

จากความคิดเห็นของผู้แทนสถาบันยานยนต์ สามารถสรุปแนวโน้มความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนได้ดังนี้

ด้านการผลิต

อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการผลิต อาทิ กลุ่มสินแร่ เหล็ก ปิโตรเคมี และยางธรรมชาติที่ใช้ผลิตยางรถยนต์ และรัฐบาลมีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ที่สำคัญของโลก เนื่องจากบริษัทร่วมทุนมีเครือข่ายทั่วโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Value Added) ก่อนข้างมากสำหรับตลาดในประเทศกระยะมีการเติบโตค่อนข้างมาก ส่วนอุตสาหกรรมรถจักรยานยนต์ใกล้เคียงจุดอิ่มตัวและในอนาคตคงเป้าหมายผลผลิต 2/3 เป็นตลาดในประเทศและ 1/3 ของผลผลิตเป็นตลาดการส่งออก ในปัจจุบันบริษัทจากต่างประเทศได้ย้ายฐานการผลิตเข้ามาในประเทศไทยเพื่อที่จะเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลก

ด้านแรงงาน

มีการสร้างความรู้ให้บุคลากรและได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่าตามนโยบายของรัฐ ที่มุ่งเน้นการเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ความรู้ หรือเป็นอุตสาหกรรม Knowledge Base ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีและมีการ Transfer Technology จากต่างประเทศ ทำให้คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานช่างเทคนิคต่างๆ วิศวกร และนักวิจัยและพัฒนา (R&D) ค่อนข้างมาก ส่วนแรงงานที่เข้ามาใหม่ให้มีความรู้พื้นฐานก็เพียงพอ เมื่อเข้าทำงานสถานประกอบการจะฝึกอบรมความรู้และเทคนิคเฉพาะด้านเพิ่มเติม และในปัจจุบันต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพมาก เนื่องจากการผลิตชิ้นส่วน มีคำสั่งซื้อจากลูกค้าเป็นจำนวนมาก

จากข้อมูลดัชนีผลผลิตและปริมาณการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีการขยายตัวต่อเนื่องของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ประกอบกับมาตรการและนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่สนับสนุน พร้อมทั้งมีปัจจัยแวดล้อมด้านภูมิศาสตร์ที่สนับสนุน และความคิดเห็นของผู้แทนสถาบันยานยนต์ อุตสาหกรรมยานยนต์จึงน่าจะยังคงขยายตัว ทำให้อุตสาหกรรมต้องเพิ่มปริมาณการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด โดยการจ้างงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ในอนาคตมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยคุณภาพและความรู้ของแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ในปัจจุบันคุณสมบัติของแรงงาน พบว่า ยังคงเป็นผู้มีงานทำ ที่มีความรู้ไม่สูงมากนัก ดังนั้น ในสถานะที่มีการแข่งขันสูง หากต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต จำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีทักษะ และประสบการณ์ จากผลการศึกษา พบว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะแรงงานที่มีคุณภาพในการผลิต ซึ่งได้แก่ ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ วิศวกร บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนั้น ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้น คือ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ และช่างเทคนิคสาขาต่างๆ

5. ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาควรผลิตกำลังคนให้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม โดยจัดแบบแผนการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ (Competency – Based learning)
2. มีการพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงานในสถานประกอบการมีความรู้ด้านทักษะในขั้นตอนของการผลิต
3. แรงงานที่อยู่นอกสถานประกอบการควรส่งเสริมให้เรียนรู้วิชาชีพที่เกี่ยวเนื่อง อุตสาหกรรมยานยนต์ เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
4. มีการพัฒนากำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กำลังเข้าสู่ตลาดแรงงาน
5. ควรส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สนับสนุนอุตสาหกรรมยานยนต์ ตลอดจนให้การบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ
6. ในการกระบวนการผลิต ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาทั้งด้านเทคโนโลยีด้านยานยนต์

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

1.1 นิยาม

อุตสาหกรรมรองเท้า หมายถึง การทำรองเท้ายางและพลาสติก รองเท้ากีฬา รองเท้าแตะ รองเท้าหนังแท้ หนังเทียม รองเท้าอื่นๆ เช่น รองเท้าเชือกสาน และส่วนประกอบของรองเท้า

อุตสาหกรรมเครื่องหนัง หมายถึง การทำหนังดิบ หนังฟอก หนังอัด กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าถือ กระเป๋าธนบัตร กระเป๋าเอกสาร เครื่องใช้ในการเดินทาง เครื่องใช้สำนักงาน และเข็มขัด

1.2 ความเป็นมา

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ประกอบด้วยอุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ อุตสาหกรรมฟอกหนัง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องลงทุนและเงินหมุนเวียนสูง อุตสาหกรรมปลายน้ำ คือ อุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วน รวมถึงการผลิตรองเท้ากีฬา รองเท้าแตะ รองเท้าหนังแท้และหนังเทียม รองเท้ายางและพลาสติก และรองเท้าอื่นๆ และส่วนประกอบของรองเท้า โดยมีการใช้วัตถุดิบในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำที่ใช้หนังฟอกสำเร็จเป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น กระเป๋าเดินทาง กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร เครื่องใช้ในการเดินทาง เครื่องใช้สำนักงานและเข็มขัด เป็นต้น

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่รัฐบาลกำลังให้การส่งเสริมในขณะนี้ และจัดเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากประเภทหนึ่ง โดยเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับห่วงโซ่คุณค่าจากการใช้หนังดิบ อันเป็นผลพลอยได้จากการปศุสัตว์มาผลิตเป็นหนังฟอกชนิดต่างๆ และยังก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้อีกมากในอุตสาหกรรมเครื่องหนังหลากหลายประเภท เช่น รองเท้าหนัง กระเป๋าหนัง เสื้อหนัง ถุงมือหนัง สายนาฬิกาหนัง เฟอร์นิเจอร์หนังและอื่นๆ โดยผลผลิตมีทั้งจำหน่ายในประเทศและส่งออก เป็นแหล่งรายได้และสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive) ก่อให้เกิดการสร้างงานจำนวนมาก

2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศถึงปีละประมาณ 35 – 43 ล้านบาท ในช่วงปี 2540 – 2546 และเมื่อพิจารณาการขยายตัว พบว่า

มีการขยายตัวลดลงในปี 2541 เนื่องจากได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ หลังจากนั้น ปี 2542 – 2544 ขยายตัวอยู่ระหว่างร้อยละ 8 – 11 และลดลงร้อยละ 7.8 ในปี 2545 และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 2.0 ในปี 2546 เป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วน ประมาณร้อยละ 3.33 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ภาคอุตสาหกรรมการผลิต

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมรองเท้าและ เครื่องหนัง

หน่วย : ล้านบาท

อุตสาหกรรมรองเท้า และเครื่องหนัง	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546
ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ประเทศ (GDP)	35,040	34,772	38,575	41,793	46,423	42,785	43,674
อัตราการขยายตัว (%)	9.68	-0.76	10.93	8.34	11.07	-7.83	2.07

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

และเมื่อพิจารณาความสามารถในการผลิตสินค้าต่อแรงงาน ในปี 2544 – 2546 พบว่า แรงงาน 1 คน สามารถสร้างมูลค่าการผลิตได้ อยู่ระหว่าง 2.2 – 2.4 แสนบาทต่อปี และมีค่าจ้างเฉลี่ย ต่อคนต่อเดือน 5,486 บาท

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและการจ้างงานรวมของอุตสาหกรรมรองเท้า และเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	2544	2545	2546
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ล้านบาท)	46,423	42,785	43,674
การจ้างงานรวม (คน)	210,817	188,837	175,686
GDP/Labour (แสนบาท)	2.2	2.2	2.4
ค่าจ้างเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (บาท)	5,728	5,029	5,703

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในช่วงปี 2529 – 2533 อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมที่มีขีดการส่งออกติดอันดับ 1 ใน 10 ของสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย มีอัตราการเติบโตสูงเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 55 ต่อปี ผลิตภัณฑ์รองเท้าก็พามีสัดส่วนส่งออกสูงสุด

ต่อมาในช่วงปี 2534 – 2539 การส่งออกมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงโดยมีสาเหตุ มาจากปัจจัยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต เป็นไปได้ช้ากว่าการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงาน มีผลให้ประเทศไทยเริ่มสูญเสียความสามารถในการ

แข่งขันให้กับประเทศที่เป็นคู่แข่งรายใหม่ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย อินเดีย และเวียดนาม

สถานการณ์การส่งออกเครื่องหนังตั้งแต่ปี 2540 มีมูลค่าการส่งออกลดลงเรื่อยๆ ในปี 2545 มียอดส่งออกประมาณ 20,000 กว่าล้านบาท ลดลงจากปี 2544 ประมาณร้อยละ 30 สาเหตุที่ลดลงมาเพราะมีการย้ายฐานการผลิตไปประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนาม ซึ่งมีตลาดส่งออกหลัก คือ สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะสิทธิประโยชน์ของเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่แตกต่างจากของประเทศไทย แต่มีข้อได้เปรียบในด้านค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า

การส่งออกรองเท้าและเครื่องหนังในช่วงปี 2547 - 2548 มีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรองเท้าและชิ้นส่วน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.7 โดยตลาดสำคัญที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ แคนาดา สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และญี่ปุ่น ส่วนเครื่องใช้เดินทางมีมูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 4.4 ผลิตภัณฑ์ที่ลดลง คือ กระเป๋าเดินทาง ลดลงร้อยละ 24.1 และผลิตภัณฑ์ที่เพิ่ม คือ กระเป๋าถือ กระเป๋าใส่เศษสตางค์ และเครื่องเดินทาง สำหรับหนังและผลิตภัณฑ์หนังฟอกและหนังอัด เพิ่มขึ้นทุกผลิตภัณฑ์ คือ ของเล่นสำหรับสัตว์เลี้ยง ถุงมือหนัง เครื่องแต่งกายและเข็มขัดหนังโค กระบือฟอก และผลิตภัณฑ์หนังอื่นๆ

ตารางที่ 3 โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทย

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

รายการ	ปี 2547				ปี 2548	% Δ
	ไตรมาส1	ไตรมาส2	ไตรมาส3	ไตรมาส4	ไตรมาส1	
รองเท้าและชิ้นส่วน	206.1	199.1	193.4	201.9	228.2	10.7
- รองเท้ากีฬา	107.0	118.7	101.2	120.6	131.7	23.0
- รองเท้าแตะ	33.8	19.8	13.1	20.1	25.9	-23.4
- รองเท้าหนัง	48.2	40.1	60.0	45.9	51.0	5.8
- รองเท้าอื่นๆ	13.9	17.9	16.0	12.1	16.0	15.1
- ส่วนประกอบของรองเท้า	3.1	2.7	3.0	3.2	4.2	35.5
เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	52.1	53.0	62.7	54.2	49.8	-4.4
- กระเป๋าเดินทาง	23.7	26.4	33.3	24.7	18.0	-24.1
- กระเป๋าถือ	10.4	8.7	11.9	10.3	10.5	0.9
- กระเป๋าใส่เศษสตางค์	3.7	4.3	3.8	4.4	5.3	43.2
- เครื่องเดินทางอื่นๆ	14.4	13.6	13.8	14.7	16.0	11.1
หนังและผลิตภัณฑ์หนังฟอก และหนังอัด	106.1	146.5	101.3	121.6	119.9	13.0
- หนังโคกระบือฟอก	17.3	14.9	18.5	16.8	20.0	15.6
- ของเล่นสำหรับสัตว์เลี้ยง	7.1	9.8	10.8	8.9	8.5	19.7

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	ปี 2547				ปี 2548	% Δ
	ไตรมาส1	ไตรมาส2	ไตรมาส 3	ไตรมาส4	ไตรมาส1	
- ดึงมือนั่ง	13.5	10.7	10.6	11.4	14.5	7.4
- เครื่องแต่งกายและเข็มขัด	0.9	0.7	1.0	0.9	1.1	22.2
- ผลิตภัณฑ์หนังอื่นๆ	67.3	110.3	70.4	73.7	75.8	12.6

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : % Δ หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

การนำเข้าหนังดิบและหนังฟอกมีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 ประเทศที่นำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญคือ บราซิล สาธารณรัฐประชาชนจีน และอุรุกวัย ส่วนรองเท้ามีมูลค่าการนำเข้าลดลงร้อยละ 15.8 และสำหรับกระเป๋า มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 35.2

ตารางที่ 4 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทย

มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐ

รายการ	ปี 2547				ปี 2548	% Δ
	ไตรมาส1	ไตรมาส2	ไตรมาส3	ไตรมาส 4	ไตรมาส 1	
หนังดิบและหนังฟอก	122.8	126.2	127.8	110.5	126.9	3.3
รองเท้า	18.7	15.3	16.7	18.8	15.8	-15.5
กระเป๋า	53.3				16.9	35.2

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : % Δ -หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

2.2 โครงสร้างการผลิต

อุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วนมีขนาดการผลิตตั้งแต่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จนถึงอุตสาหกรรมในครอบครัว ปัจจุบันมีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ประมาณ 2,000 ราย โดยร้อยละ 90 เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและอุตสาหกรรมในครอบครัวที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในประเทศหรือเป็นการผลิตชิ้นส่วนรองเท้าเพื่อป้อนให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ และอีกร้อยละ 10 เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในปี 2542 มีโรงงานที่ได้จดทะเบียนไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรม 720 แห่ง รองเท้าที่ผลิตเพื่อการส่งออกมากที่สุด ได้แก่ รองเท้ายางและพลาสติก รองลงมา คือ รองเท้ากีฬาและรองเท้าแตะ จากจำนวนโรงงานผลิตรองเท้าและชิ้นส่วนทั่วประเทศจะมีกำลังการผลิตรองเท้าทุกประเภทรวมกันประมาณ ปีละกว่า 350 ล้านคู่ การผลิตในอุตสาหกรรมรองเท้ามี 3 ลักษณะ คือ

1. ผลิตภายใต้ใบอนุญาตของบริษัทแม่ในต่างประเทศ
2. รับจ้างหรือรับช่วงทำการผลิตให้แก่ผู้ซื้อ หรือผู้ผลิตรองเท่าที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ ภายใต้เครื่องหมายการค้าของผู้ว่าจ้าง โดยผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ออกแบบ กำหนดขนาด และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

3. ผลิตโดยผู้ผลิตเป็นผู้ออกแบบเอง

อุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วน ยังมีศักยภาพในการผลิต โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพของรองเท้าและรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะส่งออกไปขายในตลาดรองเท้าคุณภาพสูง ซึ่งเป็นตลาดของอิตาลี และฝรั่งเศส ทั้ง 2 ประเทศมีต้นทุนค่าจ้างแรงงานสูงกว่าไทย การส่งเสริมการผลิตในส่วนของการอบรมทักษะ และความเชี่ยวชาญแรงงานจะเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่จะทำให้อุตสาหกรรมนี้มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้

อุตสาหกรรมเครื่องหนัง เป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมฟอกหนัง โดยนำหนังสัตว์มาผลิตเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องหนังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ผลิตเพื่อส่งออก ซึ่งจะเป็นผู้ผลิตที่รับจ้างผลิตตามคำสั่งของผู้ซื้อในต่างประเทศ และผู้ผลิตเพื่อส่งออกในตราหือของตนเอง เครื่องหนังของไทยเสียเปรียบคู่แข่งในตลาดทุกระดับ ในตลาดระดับบนไทยจะเสียเปรียบได้หวันและเกาหลีใต้ในเรื่องการออกแบบ การใช้เทคโนโลยี และเครื่องจักรที่ทันสมัย ส่วนในตลาดระดับกลางและล่าง ไทยยังเสียเปรียบจีน อินเดีย เวียดนาม และอินโดนีเซียในด้านต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า เนื่องจากค่าแรงที่สูงขึ้น การขาดแคลนวัตถุดิบ (หนังฟอก) ภายในประเทศทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลให้ราคาค่าต้นทุนของสินค้าสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เพราะหนังฟอกเป็นวัตถุดิบหลักและมีมูลค่าถึงร้อยละ 60-65 ของต้นทุนการผลิต ปัญหาวัตถุดิบจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้ผลิตเครื่องหนังไทยเพื่อการส่งออกไม่สามารถผลิตได้เต็มศักยภาพในขณะที่อนาคตทางการตลาดยังสดใส

วัตถุดิบหลัก สำหรับอุตสาหกรรมต้นน้ำที่สำคัญคือ หนังดิบคุณภาพดี เพื่อป้อนให้โรงงานฟอกหนัง แต่เนื่องจากจำนวนโคและกระบือได้ลดลงมากในช่วงที่ผ่านมา ประกอบกับการเลี้ยง และวิธีการชำแหละโค กระบือในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดการขาดแคลนหนังดิบคุณภาพดีในประเทศ และต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน และอินเดีย ดังนั้นรัฐบาลโดยกรมปศุสัตว์ควรมีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโค กระบืออย่างถูกต้อง เพื่อให้มีหนังดิบคุณภาพดีในประเทศ แต่ทั้งนี้ถ้าหากโรงงานฟอกหนังไทยสามารถผลิตหนังฟอกคุณภาพสูง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่หนังดิบได้มากจะสามารถชดเชยต้นทุนวัตถุดิบที่สูงเนื่องจากต้องนำเข้าจากต่างประเทศได้ ดังเช่นที่ปรากฏกับโรงฟอกหนังในอิตาลีที่ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบเช่นเดียวกันแต่สามารถผลิตหนังฟอกคุณภาพชั้นดีเยี่ยมได้

วัตถุดิบรอง สำหรับอุตสาหกรรมฟอกหนัง คือ เคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการฟอกหนัง ต้องนำเข้าเกือบทั้งหมด เนื่องจากมีการผลิตในประเทศน้อย และที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นเคมีพื้นฐาน ถึงแม้ว่าจะมีการลดอัตราภาษีศุลกากรลงมาเหลือร้อยละ 10, 5 และ 1 แล้วก็ตาม แต่ยังมีสารเคมีที่จำเป็นอีกหลายชนิดที่มีอัตราภาษีศุลกากรร้อยละ 20 ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของโรงฟอกหนังไทย วัตถุดิบรองโรงงานปลายทางประกอบด้วย หนังเทียม ไนลอน สิ่งทอ และวัสดุอุปกรณ์ ประกอบอื่น ๆ เช่น พื้นและเส้นรองเท้า กาวเคมี ชิบ กระดุม หมุด ป้ายชื่อ และอุปกรณ์ชิ้นส่วนโลหะอื่น ๆ ที่มีคุณภาพดี ต้องนำเข้าจากต่างประเทศประมาณร้อยละ 60-70 เนื่องจากผู้ผลิตคุณภาพดีในประเทศมีเพียงไม่กี่ราย และผลิตได้ครั้งละปริมาณไม่มากทำให้เสียเปรียบจีนซึ่งมีตลาดขนาดใหญ่ ผู้ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ในจีนสามารถผลิตได้ครั้งละจำนวนมาก และหลากหลาย ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ

ตารางที่ 5 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

ปี	โรงงานฟอกหนัง	โรงงานรองเท้าและ ชิ้นส่วน	โรงงานเครื่องหนัง	รวม
2539	578	720	178	1,476
2540	580	720	178	1,478
2541	587	721	180	1,488
2542	599	724	182	1,505

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.3 สภาพการจ้างงาน

เนื่องจากอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังจัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive) จากข้อมูลการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมนี้ ตั้งแต่ปี 2544 - 2547 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2544 มีผู้มีงานทำจำนวน 210,817 คน ในปี 2545 มีจำนวน 188,838 คน ลดลงร้อยละ 10.43 ปี 2546 มีจำนวน 175,687 คน ลดลงร้อยละ 6.96 และในปี 2547 มีจำนวน 171,859 คน ลดลงร้อยละ 2.18

ผู้มีงานทำจำแนกตามรายภาค

เมื่อพิจารณาผู้มีงานทำตามรายภาค พบว่า ในปี 2544-2547 ภาคกลางมีสัดส่วนผู้มีงานทำสูงที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 46.41 รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 36.12 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 11.78 ภาคเหนือ ร้อยละ 5.60 และภาคใต้ ร้อยละ 0.09

ตารางที่ 6 ผู้มีงานทำจำแนกตามรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	210,817	188,837	175,686	171,859	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	64,225	71,936	66,473	65,453	30.46	38.09	37.84	38.09
กลาง	99,271	86,700	83,420	77,597	47.09	45.91	47.48	45.15
เหนือ	8,258	13,186	12,522	7,499	3.92	6.98	7.13	4.36
ตะวันออกเฉียงเหนือ	38,768	16,940	13,175	21,060	18.39	8.97	7.50	12.25
ใต้	295	75	96	250	0.14	0.04	0.05	0.15

ที่มา :สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

เมื่อพิจารณาผู้มีงานทำตามกลุ่มอายุ พบว่า ในปี 2544-2547 มีสัดส่วนผู้มีงานทำในกลุ่มอายุระหว่าง 20-29 ปี มากที่สุด ถึงร้อยละ 47.44 รองลงมาอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 31.61 เนื่องจากในกลุ่มอายุระหว่าง 20-39 ปี เป็นวัยกำลังแรงงานที่มีความพร้อมและประสิทธิภาพในการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่น

ตารางที่ 7 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	210,817	188,837	175,686	171,859	100.00	100.00	100.00	100.00
15-19 ปี	18,863	17,163	11,497	7,801	8.95	9.09	6.54	4.54
20-24 ปี	50,140	43,674	39,364	37,185	23.78	23.13	22.40	21.64
25-29 ปี	55,270	48,394	44,587	37,104	26.22	25.63	25.38	21.59
30-34 ปี	33,132	32,355	34,998	34,959	15.72	17.13	19.92	20.34
35-39 ปี	26,709	23,471	22,277	26,950	12.67	12.43	12.68	15.68
40-49 ปี	20,834	17,691	17,704	22,190	9.88	9.37	10.08	12.91
50-59 ปี	4,020	4,226	4,299	3,663	1.91	2.24	2.45	2.13
≥60 ปี	1,849	1,863	960	2,007	0.87	0.98	0.55	1.17

ที่มา :สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำในอาชีพผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด โดยในปี 2544 - 2547 มีผู้ทำงานในประเภทอาชีพนี้ ถึงร้อยละ 51.56 , 46.76 , 46.80 และ 53.21 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	210,817	188,837	175,686	171,859	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมายข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	9,942	8,880	7,133	7,489	4.72	4.70	4.06	4.36
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่างๆ	1,189	856	1,764	632	0.56	0.45	1.00	0.37
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ	12,796	7,741	13,927	10,010	6.07	4.10	7.93	5.82
เสมียน	9,716	6,375	6,785	5,807	4.61	3.38	3.86	3.38
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด	983	397	150	695	0.47	0.21	0.09	0.40
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	-	120	89	71	-	0.06	0.05	0.04
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	58,867	67,064	52,675	46,884	27.92	35.51	29.98	27.28
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	108,691	88,296	82,223	91,446	51.56	46.76	46.80	53.21
อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	8,633	9,108	10,940	8,825	4.10	4.82	6.23	5.14

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

จะเห็นได้ว่าผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด โดยในปี 2547 มีถึงร้อยละ 54.89 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 24.18 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 14.39 เป็นสายสามัญ ร้อยละ 11.75 สายวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 2.64 อนุปริญญา สายวิชาชีพ (ปวส.) ร้อยละ 3.01 สำหรับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 3.03

ตารางที่ 9 ผู้มีงานทำจำแนกตามการศึกษา

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	210,817	188,837	175,686	171,859	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	119,639	108,132	95,431	94,347	56.75	57.26	54.32	54.89
มัธยมศึกษาตอนต้น	49,564	43,242	35,612	41,555	23.51	22.90	20.27	24.18
มัธยมศึกษาตอนปลาย	31,076	21,148	23,468	24,723	14.74	11.20	13.36	14.39
- สายสามัญ	23,771	14,884	16,583	20,192	11.28	7.88	9.44	11.75
- สายวิชาชีพ (ปวช.)	7,305	6,264	6,885	4,531	3.47	3.32	3.92	2.64
- สายวิชาการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-
อนุปริญญา	4,839	3,336	3,762	5,264	2.30	1.77	2.14	3.06
- สายวิชาการ	-	-	189	81	-	-	0.11	0.05
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	4,791	3,336	3,516	5,167	2.27	1.77	2.00	3.01
- สายวิชาการศึกษา	48	-	58	16	0.02	-	0.03	0.01
ปริญญาตรีขึ้นไป	4,827	7,548	11,816	5,200	2.29	4.00	6.73	3.03
- สายวิชาการ	4,546	6,838	8,657	5,184	2.16	3.62	4.93	3.02
- สายวิชาชีพ	9	258	33	-	-	0.14	0.02	-
- สายวิชาการศึกษา	272	453	3,126	16	0.13	0.24	1.78	0.01
การศึกษาอื่นๆ	872	5,431	5,597	770	0.41	2.87	3.19	0.45

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

เมื่อพิจารณาถึงชั่วโมงการทำงานของผู้มีงานทำในปี 2544-2547 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการทำงานตั้งแต่ 35 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ จะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2547 มีชั่วโมงการทำงานอยู่ระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด ถึงร้อยละ 64.55 รองลงมาคือ 50 ชั่วโมงขึ้นไป ร้อยละ 28.66 แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นการทำงานเต็มเวลา (Full Time)

ตารางที่ 10 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	210,817	188,837	175,686	171,859	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	2,197	1,518	1,634	1,488	1.04	0.80	0.93	0.87
1-9 ชั่วโมง	1,560	1,802	671	78	0.74	0.95	0.38	0.05

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
10-19 ชั่วโมง	1,321	1,823	5,304	3,153	0.63	0.97	3.02	1.83
20-29 ชั่วโมง	4,202	1,088	2,901	2,487	1.99	0.58	1.65	1.45
30-34 ชั่วโมง	7,795	1,337	3,144	3,265	3.70	0.71	1.79	1.90
35-39 ชั่วโมง	1,473	38,678	1,043	1,193	0.70	20.48	0.59	0.69
40-49 ชั่วโมง	124,191	103,047	111,990	110,943	58.91	54.57	63.74	64.55
50 ชั่วโมงขึ้นไป	68,078	39,544	48,999	49,252	32.29	20.94	27.89	28.66

ที่มา:สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ: 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำแต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

2.4 ทักษะแรงงานที่อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังต้องการ

แรงงานฝีมือ อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ช่างฝีมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเครื่องหนัง และเมื่อไทยต้องยกระดับผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับประเทศที่ผลิตภัณฑ์ในระดับต่ำกว่าและอาศัยความได้เปรียบของแรงงานราคาถูก เช่น จีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย จึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ของแรงงานฝีมืออย่างเพียงพอ

นอกจากนี้การที่สินค้ารองเท้าและเครื่องหนังมีการเปลี่ยนแปลงตามรสนิยมของแฟชั่นที่นับวันจะปรับเปลี่ยนเร็วขึ้นเรื่อย ๆ แรงงานฝีมือจะต้องมีทักษะและสามารถรับรู้และเรียนรู้การผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นแรงงานที่มีอยู่แล้วจะต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่เปลี่ยนงานบ่อย

นักออกแบบ เนื่องจากรองเท้าและเครื่องหนังเป็นสินค้าที่มีการปรับตัวเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามฤดูกาลและสมัยนิยมอยู่ตลอดเวลา ความสามารถในการออกแบบหรือคาดการณ์ผลิตภัณฑ์ รูปแบบใหม่ ๆ และเป็นที่ต้องการตามสมัยนิยมในแต่ละตลาดเป้าหมายเป็นสิ่งจำเป็น มิฉะนั้นแล้วผู้ประกอบการไทยจะต้องลอกเลียนแบบผู้อื่นตลอดเวลา ซึ่งบ่อยครั้งทำให้ไม่สามารถติดตามแนวโน้มแฟชั่นหรือตอบสนองความต้องการของตลาดได้ทัน เนื่องจากยังขาดนักออกแบบ และนักทำ Pattern อีกมาก ในการที่จะพัฒนานักออกแบบจำเป็นที่จะต้องใช้เวลา เงินทุน ความตั้งใจ และโอกาส ซึ่งผู้ประกอบการจำนวนมากขาดสิ่งจำเป็นเหล่านี้ แต่ผู้ประกอบการและภาครัฐสามารถสร้างโอกาสให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสให้นักออกแบบอิสระไทยได้แสดงผลงานเพื่อพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

วิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมฟอกหนังเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ วิศวกรและนักวิทยาศาสตร์เคมี ทั้งในส่วนงานวิจัยพัฒนาหนังฟอก ส่วนผลิตหนังฟอก ส่วน ควบคุมและบำรุงรักษาเครื่องจักร และการจัดการน้ำเสียและสิ่งแวดล้อม แนวทางในการพัฒนา อุตสาหกรรมฟอกหนังไทยที่ผ่านมา ผู้ประกอบการไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรมากเท่าที่ควร โรงงานฟอกหนังส่วนใหญ่จึงไม่สามารถพัฒนาต่อยอดได้ ส่วนมากการใช้สารเคมีแต่ละชนิดไม่ สามารถที่จะใช้ความรู้ในการพลิกแพลงหรือมีความคิดสร้างสรรค์ ในการผลิตหนังชนิดใหม่ ๆ ให้ มีความหลากหลาย มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพดีขึ้น การใช้วัตถุดิบ เช่น สารเคมีลดลง หรือ ลดอัตราการสูญเสียหนังฟอก พร้อมทั้งปริมาณน้ำเสีย หรือของเสียที่ต้องทำการบำบัด

ส่วนอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิศวกรหรือ ช่างเทคนิคสำหรับควบคุมและซ่อมบำรุงเครื่องจักร การวางแผนและการควบคุมการผลิต

นักการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการตลาดที่มีความเข้าใจในสินค้าแฟชั่น ทิศทาง และแนวโน้มสินค้าในตลาดเป้าหมาย รวมทั้งภาษาต่างประเทศและช่องทางการจัดจำหน่าย

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมรองเท้าและ เครื่องหนัง (SWOT ANALYSIS) ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. มีแรงงานที่มีทักษะและความชำนาญเพียงพอ โดยเฉพาะในการผลิตสินค้าระดับบน และมีแรงงานที่สามารถพัฒนาฝีมือได้ง่ายในชนบท
2. ความเชื่อถือต่อผู้ประกอบการไทยเป็นที่ยอมรับในการค้าระหว่างประเทศ
3. ผู้ประกอบการมีประสบการณ์ในการผลิต มีความอดทน และได้มีการพัฒนา อุตสาหกรรมด้านนี้มาเป็นเวลานาน
4. ผู้ผลิตของไทยมีความสามารถในการผลิตงานที่หลากหลายและใช้เวลาน้อย ในขณะที่ คู่แข่งใหม่ๆ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนาม มีความสามารถน้อยกว่าไทย เนื่องจาก ผู้ผลิตไทยมีการพัฒนาระบบการผลิตให้มีความยืดหยุ่น อีกทั้งยังสามารถปรับระบบ การผลิตให้ได้ตามคำสั่งของผู้ซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ
5. สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ และการนับถือศาสนา ทำให้ผู้ลงทุนชาวต่างชาติ เช่น ฮองกง ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและไต้หวัน ไม่ค่อยมีปัญหาเมื่อ เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ประกอบกับไทยมีที่ตั้งที่เป็นแหล่งยุทธศาสตร์ที่มีซึ่งสามารถใช้เป็น ประโยชน์เชื่อมโยงสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย เวียดนามได้ จึงนับว่าไทยยังเป็นแหล่ง ลงทุนที่น่าสนใจของผู้ลงทุนต่างชาติ

จุดอ่อน (Weakness)

1. วัตถุดิบและส่วนประกอบในประเทศขาดความหลากหลาย และคุณภาพไม่ตรงกับความต้องการ โดยเฉพาะสินค้ารองเท้าและเครื่องหนังเป็นสินค้าที่หมุนตามแฟชั่น วัตถุดิบและความหลากหลายแปลกใหม่จึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมนี้มาก
2. โครงสร้างภาษีนำเข้าวัตถุดิบ เช่น หนังฟอก สารเคมี วัสดุอุปกรณ์ และส่วนประกอบตกแต่งแฟชั่นคุณภาพสูง ซึ่งไม่มีการผลิตในประเทศต้องนำเข้าจากต่างประเทศยังมีอัตราสูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง ถึงแม้ว่าจะมีการใช้นโยบายชั่วคราวโดยผ่าน BOI ควรต้องมีการพัฒนาให้เป็นนโยบายถาวร
3. การออกแบบ เทคโนโลยี เครื่องจักรที่ทันสมัยสำหรับการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูง นักออกแบบยังขาดความรู้ ความชำนาญ เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ใช้ยังไม่ทันสมัย ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาไม่มีคุณภาพ
4. ขาดเงินทุนเพื่อการลงทุน อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังในประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก ไม่มีความสามารถในการลงทุนด้านเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากต้องใช้ต้นทุนสูงมาก
5. ผู้ผลิตส่วนใหญ่ผลิตตามคำสั่งผู้ซื้อ ทำให้ขาดการพัฒนาสินค้าเพื่อสร้าง Brand Name ของตนเอง ผู้ผลิตในประเทศผลิตตามคำสั่ง ซึ่งผู้ซื้อมุ่งเน้นสินค้านำราคาถูก ทำให้ผู้ผลิตไทยไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านการออกแบบ
6. สินค้าส่งออกของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าคุณภาพปานกลางถึงต่ำ และที่ผ่านมามีไทยได้เปรียบประเทศผู้ผลิตในต่างประเทศในเรื่องค่าจ้างที่ถูกกว่า แต่ในปัจจุบันมีประเทศคู่แข่งใหม่ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนาม ซึ่งมีค่าจ้างที่ถูกกว่าไทย ทำให้นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตไปประเทศดังกล่าวแทน
7. ขาดการทำงานเป็นทีมและความเป็นเอกภาพของกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังจะพัฒนาไปได้หากผู้ประกอบการภายในประเทศสามารถรวมกลุ่มกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว
8. อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กขาดข้อมูลและความเข้าใจถึงแนวโน้มความต้องการของตลาดต่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย

โอกาส (Opportunity)

1. สินค้าไทยเป็นที่รู้จักทำให้สามารถขยายตลาดเดิมและเจาะตลาดใหม่ได้
2. ค่าเงินบาทลดลงทำให้มีโอกาสดังออกได้มากขึ้น
3. คู่แข่งขัน (สาธารณรัฐประชาชนจีน) ถูกเก็บภาษีตอบโต้ ระยะเวลา 5 ปี ไทยจึงต้องเร่งในการหาตลาดใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

4. มีความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนด้านการตลาดและแก้ไขปัญหาอุปสรรค
5. สามารถขยายฐานการผลิตไปสู่ต่างจังหวัดเพื่อลดต้นทุนการผลิตได้

ข้อจำกัด (Threat)

1. ระเบียบวิธีการขอคืนภาษีไม่เอื้อต่อผู้ส่งออกที่มี Order น้อย
2. มีการกำหนดมาตรฐานอันเป็นผลให้เกิดข้อจำกัดทางการค้า

3.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย โดยใช้แบบจำลองของ Porter' s Five Forces Model

การแข่งขันระหว่างธุรกิจ

สภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังในประเทศยังมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนา รูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ถ้าหากเป็นการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์ แต่อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังในประเทศมีการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะตลาดสินค้าระดับบน ที่ต้องอาศัยคุณภาพของสินค้าในการแข่งขัน ซึ่งสินค้า Brand Name ของไทยยังไม่เป็นที่รู้จักและนิยม ในกลุ่มนี้คู่แข่งสำคัญคือ อิตาลี และฝรั่งเศส สำหรับสินค้าในระดับล่าง ผู้ประกอบการไทยมุ่งเน้นแข่งขันในการตัดราคา ซึ่งไม่เป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมโดยรวมในระยะยาว คู่แข่งที่สำคัญคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม อินโดนีเซีย และอินเดีย รัฐบาลควรณรงค์ให้ผู้ประกอบการหันมาแข่งขันกันในด้านรูปแบบและคุณภาพสินค้า พร้อมกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจเพื่อลดต้นทุน

อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้หนังสัตว์เป็นวัตถุดิบหลัก กลุ่มอุตสาหกรรมที่สนับสนุนด้านวัตถุดิบที่สำคัญจึงเป็นอุตสาหกรรมการผลิตหนังดิบ และหนังฟอก เนื่องจากปัจจุบันขาดแคลนวัตถุดิบ ได้แก่ หนังฟอก สารเคมี ส่วนประกอบตกแต่งแฟชั่น คุณภาพสูง จำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้มูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบเพิ่มขึ้น ประกอบกับผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตขนาดกลางและเล็กประมาณ ร้อยละ 80-85 ดังนั้นการรวมกลุ่มผู้ประกอบการให้เป็นเอกภาพได้ยาก ทำให้อำนาจการต่อรองกับผู้ขายปัจจัยการผลิตมีน้อย

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นสินค้าที่หมุนตามแฟชั่นและเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ผู้ซื้อจึงมีอำนาจต่อรองมาก เพราะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและเลือกซื้อสินค้า ผู้ผลิตจำเป็นต้องสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพื่อจูงใจให้ผู้ซื้อสินค้า นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศทั้งสินค้าที่มีคุณภาพสูงราคาแพงจากประเทศ

ยุโรป และสินค้าที่มีคุณภาพต่ำแต่ราคาถูกจากประเทศจีน ทำให้ผู้ซื้อมีโอกาสเลือกซื้อสินค้าที่หลากหลาย

ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้

อุตสาหกรรมรองเท้าเป็นสินค้าที่หาผลิตภัณฑ์อื่นมาทดแทนได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากเป็นสินค้าเฉพาะและจำเป็น แต่การผลิตขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้ซื้อ สำหรับอุตสาหกรรมเครื่องหนังเป็นสินค้าที่สามารถหาผลิตภัณฑ์อื่นมาทดแทนได้ง่าย เช่น การผลิตกระเป๋า เข็มขัด เพอร์นิเจอร์ เครื่องใช้สำนักงานสามารถใช้วัสดุชนิดอื่นแทน เช่น ใช้พลาสติก กระดาษ และราคาถูกกว่าอาจทำให้ผู้ซื้อหันมาเลือกใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุชนิดอื่นแทนหนังได้ เนื่องจากราคาถูกกว่า

คู่แข่งหน้าใหม่

เนื่องจากอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันที่รุนแรงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ตลาดภายในมีสินค้าต่างประเทศเข้ามาแข่ง ส่วนตลาดส่งออกมีการแข่งขันสูงไทยเสียเปรียบคู่แข่งในตลาดทุกระดับ ในตลาดระดับบนไทยจะเสียเปรียบได้วันและเกาหลีใต้ที่เป็นคู่แข่ง ในเรื่องการออกแบบ การใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัย ส่วนในตลาดกลางและล่าง ไทยยังเสียเปรียบจีน อินเดีย เวียดนาม และอินโดนีเซียที่เป็นคู่แข่งใหม่ ในด้านต้นทุนการผลิตไทยสูงกว่า เนื่องจากค่าแรงงานที่สูงขึ้น การขาดแคลนวัตถุดิบ (หนังฟอก) ภายในประเทศทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลให้ราคาค่าต้นทุนของสินค้าสูงกว่าประเทศคู่แข่ง อีกทั้งการแข่งขันเสรีทางการค้า ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงอย่างมาก ประเทศเหล่านี้ได้กลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมรองเท้าและผลิตภัณฑ์หนังของไทยอยู่ในภาวะทรงตัว เนื่องจากสภาวะการส่งออกที่ชะงักและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าที่สำคัญยังไม่ฟื้นตัว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และการนำเข้าของสินค้าจากต่างประเทศมีอัตราการขายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการนำเข้ากระเป๋าที่เพิ่มขึ้นของประเทศผู้นำสินค้าแฟชั่น ที่มี Brand Name จากอิตาลี ฝรั่งเศส และการนำเข้าสินค้าที่มีราคาถูกจากจีน จึงส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตไทย ซึ่งภาครัฐจะต้องร่วมกับภาคเอกชนเพื่อหามาตรการป้องกันการนำเข้าของสินค้าคุณภาพต่ำไหลทะลักเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

จากการประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังพบว่าในช่วงปี 2544-2547 สัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ย ร้อยละ 3.62 ของการจ้างงานใน

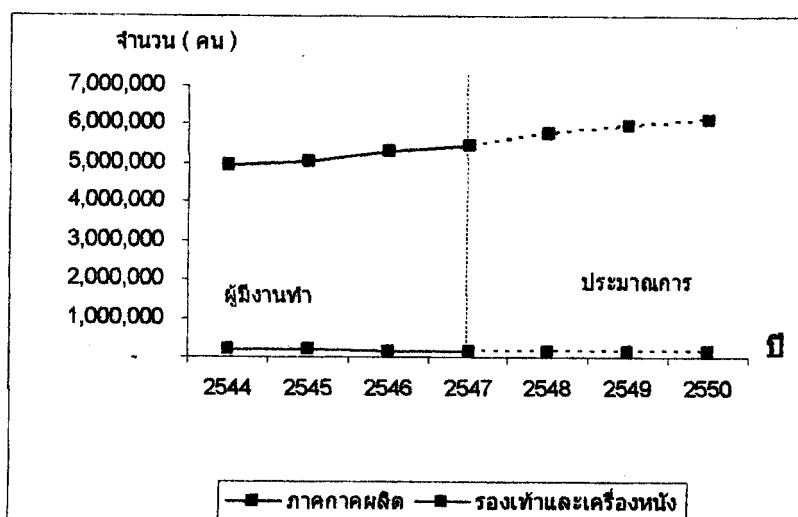
ภาคอุตสาหกรรมการผลิต และในช่วงปี 2548-2550 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 2.45 โดยมีแนวโน้มการจ้างงานลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่าในปี 2548 มีความต้องการแรงงาน ประมาณ 162,163 คน ลดลงจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 5.64 ปี 2549 มีประมาณ 146,268 คน ลดลงร้อยละ 9.80 และในปี 2550 ประมาณ 129,286 คน ลดลงร้อยละ 11.61

ตารางที่ 11 ประมาณการความต้องการแรงงานอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	2544	2545	2546	2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
					2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	4,926,506	5,052,367	5,298,723	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	210,817	188,837	175,686	171,859	162,163	146,268	129,286
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	4.27	3.74	3.31	3.14	2.80	2.46	2.11

แผนภูมิที่ 1 ประมาณการความต้องการแรงงานอุตสาหกรรมภาคการผลิตและรองเท้าและเครื่องหนัง

ความต้องการแรงงานงานรายภาค

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค กระจุกตัวของอุตสาหกรรมนี้แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า ในปี 2548-2550 ภาคกลางและกรุงเทพมหานครมีความต้องการแรงงานมากที่สุด โดยในปี 2548 มีความต้องการแรงงานในภาคกลาง ร้อยละ 46.41 รองลงมากรุงเทพมหานคร ร้อยละ 36.12 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 11.78 เนื่องจากปัจจัยทางวัตถุดิบ และปัจจัยทางความ

เชื่อมโยงของตลาดผลิต และการขนส่ง ประกอบกับภาคกลางมีนิคมอุตสาหกรรมอยู่ในหลายพื้นที่จึงเป็นแหล่งของการลงทุนเกือบทุกอุตสาหกรรม

ตารางที่ 12 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามรายภาค

พื้นที่/ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	171,859	162,163	146,268	129,286
กรุงเทพมหานคร	65,453	58,573	52,832	46,698
กลาง	77,597	75,258	67,881	60,000
เหนือ	7,499	9,078	8,188	7,237
ตะวันออกเฉียงเหนือ	21,060	19,100	17,228	15,228
ใต้	250	154	139	123

ความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จะเห็นได้ว่าปี 2548-2550 มีแรงงานเพศหญิง ร้อยละ 60.29 ที่เหลือเป็นแรงงานเพศชาย ร้อยละ 39.71 และเมื่อแบ่งตามช่วงอายุแล้ว มีความต้องการแรงงานอยู่ในช่วงอายุ 20 – 49 ปี โดยมีสัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ 89.65 ส่วนแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 – 19 ปี หรือเป็นกลุ่มแรงงานที่เพิ่งสำเร็จการศึกษามีสัดส่วน ร้อยละ 7.28 และแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 3.07

ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	171,859	162,163	146,268	129,286
15-19 ปี	7,801	11,805	10,648	9,412
20-24 ปี	37,185	36,874	33,259	29,398
25-29 ปี	37,104	40,060	36,133	31,938
30-34 ปี	34,959	29,640	26,735	23,631
35-39 ปี	26,950	21,673	19,549	17,279
40-49 ปี	22,190	17,124	15,445	13,652
50-59 ปี	3,663	3,536	3,190	2,819
≥60 ปี	2,007	1,451	1,309	1,157

ความต้องการแรงงานตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาสะท้อนถึงความต้องการแรงงานเชิงคุณภาพที่สถานประกอบการต้องการ จะเห็นได้ว่าปี 2548-2550 มีความต้องการแรงงานในระดับประถมและต่ำกว่ามากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 55.85 เนื่องจากอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ร้อยละ 90 เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและอุตสาหกรรมในครัวเรือน จึงใช้แรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือเป็นส่วนใหญ่ โดยในปี 2548 มีความต้องการแรงงานในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ถึงร้อยละ 55.81 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 22.71 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 13.42 เป็นสายสามัญ ร้อยละ 10.09 และสายวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 3.33 อนุปริญญา สายวิชาชีพ(ปวส.) ร้อยละ 2.26 สำหรับระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 4.01

ตารางที่ 14 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	171,859	162,163	146,268	129,286
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	94,347	90,498	81,629	72,151
มัธยมศึกษาตอนต้น	41,555	36,835	33,224	29,367
มัธยมศึกษาตอนปลาย	24,723	21,763	19,630	17,351
- สายสามัญ	20,192	16,356	14,753	13,040
- สายวิชาชีพ (ปวช.)	4,531	5,407	4,877	4,311
อนุปริญญา	5,264	3,757	3,388	2,995
- สายวิชาการ	81	63	56	50
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	5,167	3,668	3,308	2,924
- สายวิชาการศึกษา	16	26	24	21
ปริญญาตรีขึ้นไป	5,200	6,503	5,865	5,184
- สายวิชาการ	5,184	5,563	5,018	4,435
- สายวิชาชีพ	-	65	58	52
- สายวิชาการศึกษา	16	875	789	697
การศึกษาอื่นๆ	770	2,807	2,532	2,238

ความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

เมื่อพิจารณาตามประเภทอาชีพ ในช่วงปี 2548-2550 มีความต้องการแรงงานในประเภท อาชีพผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด ร้อยละ 49.58 รองลงมาเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 30.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายปี จะเห็นว่าในปี 2548 มีความต้องการแรงงานผู้ปฏิบัติการ โรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ประมาณ 80,403 คน ลดลงจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 12.08 ปี 2549 มีความต้องการประมาณ 72,522 คน ลดลงร้อยละ 9.80 และในปี 2550 มีจำนวนประมาณ 64,102 คน ลดลงร้อยละ 11.61

ตารางที่ 15 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	171,859	162,163	146,268	129,286
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ	7,489	7,231	6,522	5,765
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	632	968	874	772
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ	10,010	9,697	8,747	7,731
เสมียน	5,807	6,173	5,567	4,921
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า และตลาด	695	473	426	377
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และประมง	71	63	57	50
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและ ธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	46,884	48,933	44,136	39,012
ผู้ปฏิบัติการ โรงงานและเครื่องจักร และ ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	91,446	80,403	72,522	64,102
อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	8,825	8,222	7,417	6,556

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

แรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้เมื่อพิจารณาจากจำนวนชั่วโมงการทำงาน ในปี 2548 – 2550 ส่วนใหญ่มีการทำงานตั้งแต่ 35 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ ถึงร้อยละ 93.51 ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ทำงานเต็มเวลา (Full Time) จะเห็นได้จากในปี 2548 มีชั่วโมงการทำงานอยู่ระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด ถึงร้อยละ 60.44 รองลงมาทำงานมากกว่า 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 27.45 และระหว่าง 35-39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 5.62 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพียงร้อยละ 6.49

ตารางที่ 16 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	171,859	162,163	146,268	129,268
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	1,566	2,337	2,108	1,863
10-19 ชั่วโมง	3,153	2,613	2,357	2,083
20-29 ชั่วโมง	2,487	2,298	2,073	1,832
30-34 ชั่วโมง	3,265	3,282	2,960	2,616
35-39 ชั่วโมง	1,193	9,109	8,216	7,261
40-49 ชั่วโมง	110,943	98,018	88,410	78,135
50 ชั่วโมงขึ้นไป	49,252	44,506	40,144	35,478

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ พบว่า สถานการณ์ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังมีความต้องการแรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า และขาดแคลนแรงงานในบางสาขา เช่น ช่างเทคนิคขั้นสูงที่ใช้กระบวนการผลิตใหม่ ผู้บริหารระดับกลางที่ใช้การจัดการแบบใหม่ นักการตลาดระหว่างประเทศ นักออกแบบ ช่างเขียนแบบ ช่างฝีมือด้านหนังและช่างเย็บที่มีความชำนาญและทำงานมานานพอสมควร โดยเฉพาะช่างเทคนิคที่มีความรู้ความชำนาญระดับสูงยังขาดแคลนอยู่มาก นอกจากนี้บุคลากรด้านผู้บริหารระดับกลาง ทั้งด้านการจัดการ การตลาดระหว่างประเทศ รวมทั้งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้าง Brand Name ให้เป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

เพื่อรองรับการขยายตัว และการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้ จึงควรเร่งพัฒนาผลิตบุคลากรกลุ่มดังกล่าว ให้มีทักษะความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ ดังนี้

1. สนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถาบันการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานเฉพาะวิชาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละอุตสาหกรรมเป็นการเฉพาะ และสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรัฐอาจจัดสรรงบประมาณอุดหนุนบางส่วนในระยะเริ่มต้นของการดำเนินการ

2. ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของแรงงานที่ด้อยการศึกษาให้มีทักษะที่ดีขึ้น โดยให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการฝึกอบรมแรงงานของตนด้วย เนื่องจากปัจจุบันมีแรงงานที่ทำงานแล้วแต่ยังขาดทักษะอยู่เป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้เป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ ซึ่งจะต้องให้มีการพัฒนาคุณภาพด้วยการฝึกอบรมหรือการศึกษาแบบนอกโรงเรียนมากขึ้น

3. พัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และรองรับต่อการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว และมีกลไกควบคุมการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมบุคลากรในสาขาและระดับต่าง ๆ ให้มีปริมาณและคุณภาพที่พอเพียงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

จากการประชุมสัมมนา เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2548 เรื่องแนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต มีผู้อภิปรายซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังมีแนวโน้มการผลิตลดลง แต่ถ้าหากภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเวทีหรือศูนย์การค้าสำหรับแสดงสินค้าส่งออกทุกประเภท เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนไทยและคนต่างชาติได้รู้จักสินค้าไทยที่มีคุณภาพ เป็นการขยายตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ปัจจุบันแนวโน้มการขยายตัวของอุตสาหกรรมนี้จะลดลง แต่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานระดับฝีมือ ซึ่งอาศัยทักษะและความชำนาญ เช่น การเย็บหนัง นอกจากนี้ยังต้องการแรงงานที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและการออกแบบ เพราะอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมแฟชั่นที่ต้องเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับค่านิยมของตลาดและลูกค้า

3. ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางภูมิภาครองเท้าและเครื่องหนังได้ เพราะมีโครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมสนับสนุนที่ได้เปรียบกว่าประเทศอื่น และมีโอกาสพัฒนาสร้าง Brand Name เป็นของตัวเองได้ แต่ต้องสร้างจากความนิยมของคนในประเทศให้หันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศ เช่น กระเป๋ายี่ห้อ Naraya เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ แต่คนไทยไม่รู้จัก

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

1. พัฒนาการของอุตสาหกรรม

1.1 นิยาม

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับไม้หลายประเภท เช่น การผลิตไม้แปรรูป ไม้เนื้อแข็ง ไม้ท่อน ไม้ท่อนแปรรูป กิ่งและสติกต่างๆ ผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป เช่น Particle board และ MDF Board ตลอดจนการผลิตไม้อัด ไม้วีเนียร์ การถนอมเนื้อไม้ ของเล่นไม้ เชื้อเพลิงได้แก่ ฟืนและถ่าน (การจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมวดที่ 20 หมู่ที่ 2010, 2020, 2022, 2023 และ 2029)

1.2 ความเป็นมา

อุตสาหกรรมไม้เป็นอุตสาหกรรมที่สืบเนื่องจากการเกษตรและป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรภายในประเทศและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง หลังจากรัฐบาลออกพระราชกำหนดปิดป่าสัมปทานทั่วประเทศตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2532 เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตไม้ ทำให้ขาดแคลนวัตถุดิบไม้เนื้อแข็ง ผู้ประกอบการต้องพึ่งการนำเข้าไม้เนื้อแข็งบางชนิดจากต่างประเทศ เพื่อนำมาผลิตเครื่องเรือน ชิ้นส่วนอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านและงานก่อสร้าง เป็นต้น ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ผู้ประกอบการเครื่องเรือนจึงได้เปลี่ยนวัตถุดิบจากการใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นไม้ยางพาราในประเทศซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาง่ายและราคาถูกแทน

ภาวะการของไม้เนื้อแข็งและไม้เนื้ออ่อนซึ่งเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมของเครื่องเรือนและผลิตภัณฑ์ไม้ มีดังนี้

(1) ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ชิงชัน ไม้พยุง ฯลฯ ซึ่งเป็นไม้ที่นำมาทำเป็นเครื่องเรือนและผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ ตั้งแต่ปี 2449 - 2540 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกป่าจำนวน 13,138,149 ไร่ โดยแยกการปลูกเป็นการปลูกในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และการปลูกในพื้นที่เศรษฐกิจ และจากสถานการณ์ป่าไม้ของไทย พบว่า ถูกทำลายไปมากจากเดิมในปี 2504 มีป่าไม้อยู่ 171,017,812 ไร่ หรือร้อยละ 53.33 ของเนื้อที่ประเทศ แต่ในปี 2541 มีป่าไม้เหลืออยู่เพียง 81,076,428 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 25.28 ของเนื้อที่ประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.), แผนแม่บทพัฒนาอุตสาหกรรมสาขาไม้และเครื่องเรือน, 2544, น. 2-106) ในปัจจุบันไม้เนื้อแข็งส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ โรงงานอุตสาหกรรมไม้เนื้อแข็งส่วนหนึ่งจึงต้องปรับเปลี่ยนมาใช้ไม้ยางพาราแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ สำหรับไม้ซุงและไม้แปรรูปของอุตสาหกรรมไม้เนื้อแข็งได้จากสวนป่าในประเทศประมาณ ร้อยละ 10 ส่วนอีกร้อยละ 90 เป็นการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะโรงเลื่อย

ต้องแข่งขันในด้านราคากับผู้ประกอบการรายอื่นๆ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยเริ่มมีการปลูกป่า โดยมีพื้นที่รวมของการปลูกป่าจนถึงปี 2542 ประมาณ 8,876 ตารางกิโลเมตร

(2) ไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ยางพารา หวาย เป็นไม้ที่มีความแข็งแรงปานกลางได้ถูกนำมาใช้แทนไม้เนื้อแข็งที่ขาดแคลน ปัจจุบันไทยมีการปลูกไม้ยางพารากว่า 12 ล้านไร่ ส่วนใหญ่ปลูกในภาคใต้และภาคตะวันออก โดยมีต้นยางพาราที่ตัดโค่นได้ตามรอบอายุการปลูกประมาณ 400,000 ไร่/ปี จะทำให้ได้ไม้ยางพาราแปรรูปที่มีปริมาณเพียงพอต่อการใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูปและอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือนและชิ้นส่วนไม้ (สศอ., 2544, น. 2-109) นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติยุทธศาสตร์การพัฒนายางพาราครบวงจรตามที่คณะกรรมการนโยบายธรรมชาติเสนอเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542 โดยกำหนดการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไม่เกิน 12 ล้านไร่ โดยการขยายปลูกในพื้นที่ใหม่ ในแต่ละปีและเพิ่มพื้นที่ปลูกในภาคตะวันออกเหนือ ผลจากนโยบายดังกล่าว คาดว่าจะมีไม้ยางพาราจำนวน 12 ล้านไร่ ซึ่งเพียงพอต่อปริมาณความต้องการ

2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

2.1.1 ผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรมไม้ มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในระหว่างปี 2540 - 2546 อยู่ระหว่างร้อยละ 0.23 - 0.27 โดยในปี 2545 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 0.27 สำหรับผลิตภัณฑ์ มวลรวมของอุตสาหกรรมไม้ในปี 2540 มีมูลค่ารวม 3,320 ล้านบาท ปรับตัวลดลงในปี 2541 เหลือ 2,276 ล้านบาท หลังจากนั้นมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2546 ซึ่งมีมูลค่ารวม 3,373 ล้านบาท โดยในปี 2543 มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดถึงร้อยละ 20.93 เนื่องจากในปี 2543 ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นกว่าทุกปี โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ถึงร้อยละ 19.99 ประกอบกับการส่งออกเฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วนซึ่งมีไม้เป็นส่วนประกอบก็มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นกว่าทุกปีเช่นเดียวกัน โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ถึงร้อยละ 21.83 ทำให้มูลค่าการขายไม้ในประเทศเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ตารางที่ 1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมไม้ ปี 2540 – 2546

ปี	มูลค่าGDP (ล้านบาท)	GDPไม้และผลิตภัณฑ์ไม้		
		มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราการเติบโต%	สัดส่วน (%)
2540	1,306,152	3,320	-11.44	0.25
2541	923,602	2,276	-31.45	0.24
2542	1,033,431	2,336	2.64	0.23
2543	1,096,168	2,825	20.93	0.26
2544	1,111,457	2,930	3.72	0.26
2545	1,187,809	3,212	9.62	0.27
2546	1,311,201	3,373	5.01	0.26

ที่มา: คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมไม้ระหว่างปี 2544 - 2546 พบว่า แรงงาน 1 คน สามารถสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยประมาณ 9,000 บาท/ปี

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้และการจ้างงานของอุตสาหกรรมไม้ในปี 2544 - 2546

อุตสาหกรรมไม้	2544	2545	2546
ผลิตภัณฑ์มวลรวมไม้ (ล้านบาท)	2,930	3,212	3,372
การจ้างงาน (คน)	386,645	341,999	335,133
GDP / Labor (บาท/คน)	7,578.01	9,391.84	10,061.67

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

โรงงานอุตสาหกรรมไม้ในปี 2547 มีจำนวน 4,798 โรงงานมีเงินลงทุน 61,739.78 ล้านบาท และก่อให้เกิดการจ้างงาน จำนวน 159,675 คน เมื่อพิจารณาดังแต่ปี 2544 เป็นต้นมา พบว่า โรงงานในอุตสาหกรรมไม้มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นทุกปี สำหรับการจ้างงานมีจำนวนลดลงจนถึงปี 2546 และเริ่มมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในปี 2547

ตารางที่ 3 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมไม้ เงินลงทุนและการจ้างงานในปี 2544 – 2547

ปี	จำนวนโรงงาน	จำนวนเงินลงทุน (ล้านบาท)	การจ้างงาน (คน)
2544	5,771	49,002.06	176,947
2545	5,759	49,688.72	177,307
2546	5,424	53,076.86	140,974
2547	4,798	61,739.78	159,675

ที่มา : สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม

2.1.2 การผลิต

สืบเนื่องจากนโยบายปิดป่าตั้งแต่ปี 2532 ทำให้ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศในปี 2532 ซึ่งมีจำนวน 919,000 ลูกบาศก์เมตร ลดลงจากปี 2531 ร้อยละ 55.31 จากปริมาณไม้ที่ผลิตได้ จำนวน 2,048,100 ลูกบาศก์เมตร และในปี 2547 ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ของไทยมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 19,000 ลูกบาศก์เมตร เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2531 พบว่าลดลงถึงร้อยละ 99.91

2.1.3 ความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศ

ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เป็นสินค้าที่สำคัญสำหรับบ้าน ที่อยู่อาศัย ร้านค้า สำนักงาน โรงแรม โรงเรียน ฯลฯ ในช่วงปี 2532 – 2537 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของไทยอยู่ในช่วงขาขึ้น ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยมีปริมาณเพิ่มขึ้น ธุรกิจขยายตัว มีการสร้างอาคารสำนักงานใหม่มากขึ้น ทำให้ปริมาณการใช้ไม้ในประเทศเพิ่มขึ้น โดยในปี 2537 พบว่า การใช้ไม้มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2532 ร้อยละ 20.51 แต่ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศไม่เพียงพอ จึงต้องนำเข้าไม้จากต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยอยู่ในช่วงขาตก ส่งผลกระทบให้เกิดภาวะการว่างงาน ทำให้ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยลดลง ธุรกิจมีการชะลอตัว กิจกรรมบางแห่งต้องเลิกกิจการหรือลดขนาดลง ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไม้ทำให้ปริมาณ ความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศมีจำนวนลดลง โดยในปี 2541 ปริมาณความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศลดลงจากปี 2540 ร้อยละ 49.23

ตารางที่ 4 การผลิตและการใช้ไม้ภายในประเทศ

หน่วย : 1,000 ลบ.ม

ปี	(1) ปริมาณไม้ที่ผลิตได้	(2) ปริมาณไม้นำเข้า	(3) ปริมาณไม้ ส่งออก	(4)=(1)+(2)-(3) ปริมาณไม้ใช้ ภายในประเทศ
2531	2,048.1	1,123.5	181.1	2,990.5
2532	919.0	2,508.0	53.3	3,373.7
2533	491.6	3,341.0	48.6	3,784.0
2534	231.5	3,280.8	57.8	3,454.5
2535	119.4	3,814.4	45.1	3,888.7
2536	64.9	3,168.2	53.8	3,179.3
2537	62.3	4,065.7	62.4	4,065.6
2538	34.9	3,463.6	80.5	3,418.0
2539	43.9	3,151.8	45.4	3,150.3
2540	59.7	2,358.6	79.7	2,338.6
2541	54.8	1,239.7	108.2	1,186.3
2542	50.2	1,723.5	231.7	1,542.0
2543	46.4	1,514.5	378.7	1,182.2
2544	41.3	1,802.3	402.9	1,440.7
2545	33.6	2,565.9	1,562.2	1,037.3
2546	20.2	2,248.3	1,105.9	1,162.6
2547	1.9	2,030.4	1,791.0	241.3

ที่มา : กรมป่าไม้

ด้านการผลิตจากข้อมูลกลุ่มอุตสาหกรรมไม้อัด ไม้ยาง และวัสดุแผ่นของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยใน www.fti.or.th ณ 5 กันยายน 2548 มีดังนี้

ไม้อัด มีผู้ผลิตในประเทศทั้งสิ้น 25 โรงงานด้านการผลิตรวมประมาณ 300,000 ลูกบาศก์เมตร/ปี หรือ 231,000 ต้น/ปี ใช้วัตถุดิบประมาณ 900,000 ลูกบาศก์เมตร/ปี แต่เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบซึ่งต้องใช้ไม้ธรรมชาติเป็นวัตถุดิบหลัก จึงมีการนำเข้าไม้อัดจากต่างประเทศซึ่งมีความได้เปรียบในเรื่องวัตถุดิบ ทำให้การผลิตในประเทศมีไม่มากนัก โดยบางโรงงานต้องหยุดการผลิตและบางโรงงานต้องปรับปรุงการผลิต เพื่อให้สามารถใช้ไม้ยางพาราเป็นวัตถุดิบ

แผ่นใยไม้อัดแข็ง มีผู้ผลิตในประเทศ 4 ราย มีกำลังการผลิตรวมประมาณ 210,000 ลูกบาศก์เมตร/ปี หรือ 210,000 ต้น/ปี และใช้วัตถุดิบประมาณ 420,000 ต้น/ปี ใช้ไม้ยูคาลิปตัสเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต

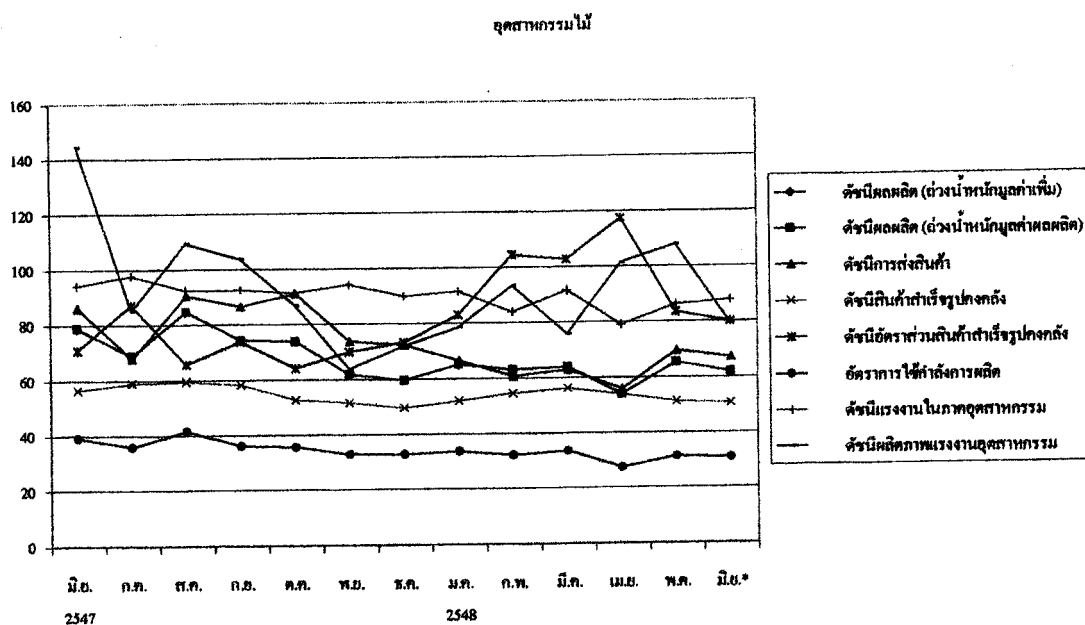
แผ่นไม้ปาร์ติเกิ้ล มีผู้ผลิตทั้งสิ้น 13 ราย มีกำลังการผลิตประมาณ 13 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี หรือ 950,000 ต้น/ปี ใช้วัตถุดิบ 1.56 ล้านต้น/ปี สามารถใช้ทั้งไม้ยางพาราและขานอ้อยเป็นวัตถุดิบขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีการผลิต

แผ่นเอ็มดีเอฟ มีผู้ผลิต 6 ราย กำลังการผลิตรวมประมาณ 783,000 ลูกบาศก์เมตร/ปี หรือ 563,000 ต้น/ปี ใช้วัตถุดิบประมาณ 1.1 ล้านต้น/ปี ส่วนใหญ่ใช้ไม้ยางพาราเป็นวัตถุดิบในการผลิต

2.4.1 ดัชนีอุตสาหกรรม

อัตราการใช้กำลังการผลิตและดัชนีแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเดือนมิถุนายน 2548 คิดเป็นร้อยละ 31.02 และร้อยละ 87.83 ลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา สำหรับดัชนีผลิตภาพแรงงานอุตสาหกรรมลดลงถึงร้อยละ 65.33 แสดงให้เห็นว่าผลิตภาพแรงงานที่ใช้ในการผลิตอุตสาหกรรมไม่มีแนวโน้มลดลง

แผนภูมิที่ 1 อัตราการใช้กำลังการผลิตและดัชนีผลิตภาพแรงงานในอุตสาหกรรมไม้

2.1.5 การตลาด

เนื่องจากประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้รับผลกระทบอยู่ในภาวะซบเซา และความต้องการสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างและวัสดุก่อแต่ง รวมถึงผลิตภัณฑ์ไม้แผ่นต่างๆ มีอัตราการขยายตัวที่ลดลงมากเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมไม้ประเภทปาร์ติเกิ้ล การผลิตไม้แผ่น MDF จึงมุ่งเน้นที่การส่งออกเพื่อชดเชยปริมาณความต้องการในประเทศ ที่ลดลง (www.fii.or.th) อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจในปี 2542 ประกอบกับนโยบายภาครัฐที่ผ่านมาได้ให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ ส่งผลให้ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เริ่มขยายตัวอีกครั้ง ทำให้ภาพรวมของอุตสาหกรรมไม้ยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมูลค่าการส่งออกไปยังต่างประเทศมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ การแสวงหาตลาดใหม่ และการขยายตลาดไปในประเทศคู่ค้าโดยเฉพาะการส่งเสริมจากภาครัฐ สำหรับตลาดภายในประเทศมีการขยายตัวในธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้างที่ยังมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาวะอุตสาหกรรมไม้อยู่ในทิศทางที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องด้วย

1. การส่งออก การส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีมูลค่าการส่งออกในปี 2547 จำนวน 898.05 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ในอัตราร้อยละ 25.13 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้เพื่อการส่งออกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) ผลิตภัณฑ์ไม้ ประกอบด้วยเครื่องใช้ทำด้วยไม้ อุปกรณ์ก่อสร้างที่ทำด้วยไม้ กรอบรูปไม้ รูปแกะสลักและเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำด้วยไม้ มีมูลค่าการส่งออกในปี 2547 จำนวน 380.08 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงปี 2546 ในอัตราร้อยละ 8.35 ตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ กลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และอังกฤษ

ตารางที่ 5 มูลค่าการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ปี 2545 – 2547

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

รายการ	2545	2546	2547	อัตราการ ขยายตัว (%) 2546/2547
รวม	676.70	717.70	898.05	25.13
1. ผลิตภัณฑ์ไม้	350.30	350.80	380.08	8.35
1.1 เครื่องใช้ทำด้วยไม้	114.60	111.30	109.09	-1.99
1.2 อุปกรณ์ก่อสร้างไม้	102.40	108.80	120.55	10.80
1.3 กรอบรูปไม้	102.60	94.00	105.93	12.69
1.4 รูปแกะสลักไม้	30.70	36.70	44.51	21.28
2. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้แผ่น	326.40	366.90	517.97	41.17
2.1 ไม้แปรรูป	99.00	145.80	209.89	43.96
2.2 แผ่นไม้วีเนียร์	8.20	8.10	9.27	14.44
2.3 ไม้อัด	53.90	51.20	103.75	102.64
2.4 Fiber Board	90.50	93.80	114.55	22.12
2.5 ผลิตภัณฑ์ไม้อื่น ๆ	74.80	68.00	80.51	18.40

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

(2) กลุ่มไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ไม้แผ่น ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูป แผ่นไม้วีเนียร์ ไม้อัด ไฟเบอร์บอร์ดและผลิตภัณฑ์ไม้อื่น ๆ โดยมีมูลค่าการส่งออกในปี 2547 ประมาณ 517.97 ล้านเหรียญสหรัฐ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 41.17 โดยผลิตภัณฑ์ประเภทไม้แปรรูปและ ไม้อัดมีส่วนการขยายตัวในมูลค่าการส่งออกค่อนข้างสูง ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การส่งออกไปยังต่างประเทศก็ได้รับผลกระทบจากภาวะการแข่งขันที่รุนแรงของประเทศคู่แข่งที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าไทย เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เพราะมีความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตเนื่องจากค่าแรงต่ำและมีวัตถุดิบมาก สำหรับได้หวั่นแม้ว่าจะมีค่าจ้างแรงงานสูงแต่ระบบบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลิตสินค้าได้ปริมาณมาก และต้นทุนต่อหน่วยต่ำ จึงสามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่ต่ำกว่าไทย นอกจากนี้ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ปริมาณการส่งออกไม้แปรรูปเพิ่มขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภายในประเทศยังขาดแคลนไม้เท่ากับเป็นการส่งออกวัตถุดิบให้กับประเทศคู่แข่งเพื่อผลิตเครื่องเรือนไม้แข่งกับประเทศไทย

2. การนำเข้า ในอดีตมีการนำเข้าไม้ในปริมาณต่ำเนื่องจากป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เมื่อมีการตัดไม้ทำลายป่า โดยไม่มีนโยบายปลูกป่าทดแทน จึงมีการนำเข้าไม้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ ในปี 2532 รัฐบาลมีนโยบายปิดป่า ซึ่งมีการนำเข้าไม้ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ไม้สักเป็นไม้ที่ประเทศไทยนำเข้ามากที่สุด เนื่องจากเป็นไม้ที่ได้รับความนิยมในการนำมาผลิตเครื่องเรือนไม้

ภาวะการนำเข้าสินค้าประเภทไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ส่วนใหญ่จะเน้นการนำเข้าวัตถุดิบ ไม้ท่อน ประเภทไม้เนื้อแข็ง ได้แก่ ไม้ซุงและผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปประเภทต่างๆ ในปี 2547 มีมูลค่าการนำเข้ารวมกันจำนวน 661.90 ล้านบาทหรือสหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ในอัตราร้อยละ 32.01 ไม้ซุงท่อน ส่วนใหญ่มีการนำเข้ามาจากพม่าและมาเลเซีย สำหรับผลิตภัณฑ์ไม้หรือไม้แปรรูป มีการนำเข้าจากมาเลเซีย ลาวและสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 6 มูลค่าการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ปี 2545 - 2547

หน่วย : ล้านบาทหรือสหรัฐฯ				
รายการ	2545	2546	2547	อัตรากำไรขยายตัว (%) 2546/2547
รวม	436.60	501.40	661.90	32.01
1. ไม้ซุง แปรรูปอื่นๆ	378.30	419.90	543.10	29.34
2. ผลิตภัณฑ์ไม้	58.30	81.50	118.80	45.77

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

2.1.6 ค่าจ้าง

แรงงานในอุตสาหกรรมไม้ เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและในอุตสาหกรรมครัวเรือน ได้รับค่าจ้างเฉลี่ยประมาณเดือนละ 4,400 บาท/คน จากสถิติตั้งแต่ปี 2544 พบว่า ค่าจ้างเฉลี่ยปรับลดลงเกือบทุกปี ยกเว้นในปี 2546 ที่มีการปรับเพิ่มขึ้นมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับค่าจ้างเฉลี่ยในอุตสาหกรรมอื่น พบว่า เป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าจ้างเฉลี่ยต่ำสุด ในขณะที่มีการจ้างแรงงานมากเป็นอันดับสาม อาจเนื่องมาจากการจ้างแรงงานส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมเป็นการจ้างแรงงานระดับล่างที่มีค่าจ้างไม่แน่นอนอาจได้รับค่าจ้างเป็นรายชิ้น โดยทำงานในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานจักสานตะกร้า ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้และผู้ปฏิบัติงานด้านเผาถ่าน จึงทำให้ค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าอุตสาหกรรมอื่นที่มีค่าจ้างเป็นรายเดือน ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในปี 2544 เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยนำสินค้าที่ผลิตได้ไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้ค่าจ้างเฉลี่ยเพิ่มสูงสุดในปี 2546

ตารางที่ 7 ค่าจ้างเฉลี่ย

หน่วย: บาท/คน

อุตสาหกรรม	2544	2545	2546	2547	เฉลี่ย 2544 - 2547
รวมภาคการผลิต	7,307.35	7,066.43	7,288.08	7,565.95	7,306.95
15 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและ เครื่องดื่ม	6,071.35	5,607.83	5,803.13	5,787.25	5,817.39
17 การผลิตสิ่งทอ	5,443.30	4,916.88	5,240.68	5,151.10	5,187.99
18 การผลิตเครื่องแต่งกาย รวมทั้งการตกแต่งและซ่อมสั นัขสัตว์	5,313.60	5,219.48	5,176.88	5,240.95	5,237.73
19 การฟอกและตกแต่งหนังฟอก รวมทั้งการผลิตกระเป๋า รองเท้า	5,728.13	5,029.73	5,703.80	5,658.93	5,530.14
20 การผลิตไม้ และผลิตภัณฑ์ จากไม้	4,478.33	4,283.90	4,677.95	4,260.78	4,425.24
27 การผลิตโลหะขั้นพื้นฐาน	8,425.30	8,343.15	8,208.20	8,255.83	8,308.12
34 การผลิตยานยนต์ รถพ่วงและ รถกึ่งรถพ่วง	9,766.73	9,111.35	8,948.53	9,280.63	9,276.81

ที่มา:สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

2.1.7 นโยบายของรัฐหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไม้ก็คือ นโยบายของรัฐบาลหรือกฎระเบียบเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างก็มีกฎระเบียบข้อบังคับที่แตกต่างกันออกไปทำให้ยากแก่การปฏิบัติ นอกจากนี้กฎระเบียบบางเรื่องก็ล้าสมัยไม่มีการปรับปรุง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไม้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการไม้ เช่น กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมการส่งออก กรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ สำหรับนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้ มีดังนี้

1. ด้านวัตถุดิบ มีการศึกษาค้นคว้า วิจัย พัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ส่งเสริมและพัฒนาสภาพป่าไม้ของประเทศให้สมบูรณ์ มีการส่งเสริมการปลูกยางพารา โดยกำหนดพื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไม่เกิน 12 ล้านไร่ กำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกยาง และลดพื้นที่ปลูกยางที่ให้ผลผลิตต่ำ

2. ด้านการเงิน มีการให้ความช่วยเหลือในด้านสินเชื่อเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตลาดทุน ผลักดันให้เกิดแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ

3. ด้านภาษี ปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรที่เป็นอุปสรรคสำหรับอุตสาหกรรมไม้ ให้ความสำคัญกับประเทศต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาการเก็บภาษีซ้ำซ้อน

4. ด้านการผลิต ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีขีดความสามารถในการผลิต ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่บุคลากร เพื่อพัฒนาทักษะในการผลิต ทำให้อุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานอยู่ในระดับสากล

5. ด้านแรงงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงานทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

6. ด้านการตลาด เสนอแนะแนวทางและมาตรการเพื่อการส่งออก กำหนดมาตรการในการส่งออกหรือนำเข้าสินค้า มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

7. ด้านการขนส่ง มีการจับกุมผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า พร้อมทั้งสร้างถนน เพื่อให้สะดวกในการขนส่งเป็นการลดต้นทุน

2.1.8 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบ

จากการที่รัฐได้กำหนดนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไม้ที่ผ่านมามีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ นโยบายและมาตรการที่มีผลกระทบในทางบวกได้แก่ การสนับสนุนด้านเงินลงทุน การพัฒนาด้านวิชาการการฝึกอบรม การปรับลดอัตราภาษีขาเข้า การขึ้นภาษีและการให้บริการด้านข้อมูล ซึ่งมาตรการเหล่านี้ในบางกรณีมีขั้นตอนหรือกฎระเบียบที่ยู่ยากซับซ้อน ทำให้ผู้ประกอบการไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ สำหรับนโยบายและมาตรการที่ส่งผลกระทบในด้านลบต่ออุตสาหกรรม ได้แก่ การขออนุญาตตั้งโรงงานไม้แปรรูป การใช้เชื้อชนัด รวมทั้งการกำหนดชนิดไม้ที่ใช้ในการปลูกป่า ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ ซึ่งในอดีตต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า จึงมีมาตรการ กฎระเบียบ เพื่อกู้มครองป่าไม้ และควบคุมผู้ประกอบการและเมื่อมีนโยบายปิดป่าตั้งแต่ปี 2532 ทำให้ไม่มีวัตถุดิบจากป่าไม้ธรรมชาติ ไม้ที่ใช้ในการผลิตจึงเป็นไม้จากสวนป่าไม้ที่นำเข้า กฎระเบียบบางเรื่องที่กำลังมีขึ้นจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง

2.2 สภาพการจ้างงาน

จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่ราชอาณาจักรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในปี 2547 มีจำนวน 358,440 คน

เพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 23,307 คน หรือร้อยละ 6.95 และถ้าพิจารณาข้อมูลย้อนหลังจะพบว่า ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักซึ่งคงจะมาจากอัตราการขยายตัวของ อุตสาหกรรมไม้ที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีก่อนหน้า รวมทั้งอัตราค่าจ้างที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงในแต่ละ ช่วงเวลา

ผู้มีงานทำจำแนกตามรายภาค

ในปี 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมไม้จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุด ร้อยละ 34.95 รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ร้อยละ 27.15 สำหรับพื้นที่ที่มีผู้มีงานทำน้อยที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร มีเพียงร้อยละ 3.02 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่า มีผู้มีงานทำที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.95 โดยเพิ่มขึ้นเกือบทุกภาค ยกเว้น กรุงเทพมหานคร และภาคใต้

ตารางที่ 8 ผู้มีงานทำจำแนกรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	386,645	341,999	335,133	358,440	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	11,687	11,598	12,977	10,805	3.02	3.39	3.87	3.02
กลาง	77,573	66,980	65,845	74,747	20.06	19.58	19.65	20.85
เหนือ	108,530	89,251	91,985	97,328	28.07	26.10	27.45	27.15
ตะวันออก เฉียงเหนือ	144,709	115,631	103,971	125,290	37.43	33.81	31.02	34.95
ใต้	44,146	58,539	60,355	50,270	11.42	17.12	18.01	14.02

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

เมื่อพิจารณาดตามสัดส่วนผู้มีงานทำในปี 2547 พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แยกเป็นเพศชาย ร้อยละ 49.04 เพศหญิง ร้อยละ 50.96 โดยผู้มีงานทำเพศชาย อายุระหว่าง 15 - 19 ปี มีมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนเพศหญิง อายุระหว่าง 50 - 59 ปี มากที่สุด รองลงมาเป็นอายุระหว่าง 40 - 49 ปี และ 30 - 34 ปี เมื่อพิจารณาดตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มี ผู้มีงานทำเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นกลุ่มอายุ 30 - 34 ปี , 40 - 49 ปี และ 50 - 59 ปี

ตารางที่ 9 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ ปี 2547

กลุ่มอายุ	รวม	ผู้มีงานทำ (คน)		ร้อยละของผู้มีงานทำ	
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	358,440	175,795	182,645	49.04	50.96
15-19 ปี	16,453	9,339	7,114	56.76	43.24
20-24 ปี	35,648	17,843	17,805	50.05	49.95
25-29 ปี	37,084	19,091	17,993	51.48	48.52
30-34 ปี	37,413	18,564	18,849	49.62	50.38
35-39 ปี	32,884	16,676	16,209	50.71	49.29
40-49 ปี	64,974	27,893	37,081	42.93	57.07
50-59 ปี	50,183	19,393	30,789	38.65	61.35
>=60 ปี	83,801	46,995	36,806	56.08	43.92

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ในปี 2547 ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมไม้จะอยู่ในอาชีพผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.90 โดยทำงานในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานจักษานตะกร้า ผู้ผลิตแปรงและ ผู้ปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด จำนวน 147,957 คน ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ไม้และผู้ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ของเด็กเล่นที่ทำจากไม้ แกะสลักไม้ ทำรองเท้า ฯลฯ) จำนวน 27,547 คน ผู้ปฏิบัติงานด้านหัตถกรรมไม้และวัสดุอื่นๆ จำนวน 27,192 คน รองลงมาคือ อาชีพขั้นพื้นฐานในการขายและการให้บริการ ร้อยละ 11.40 โดยทำงานในตำแหน่งผู้ใช้แรงงานด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์ มากที่สุด จำนวน 25,082 คน ผู้ปฏิบัติงานในด้านการขนส่งสินค้า จำนวน 10,191 คน อาชีพผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ ร้อยละ 9.60 โดยทำงานในตำแหน่งผู้จัดการทั่วไปด้านการผลิต จำนวน 34,009 คน และอาชีพผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร ร้อยละ 7.24 โดยทำงาน ในตำแหน่งผู้ปฏิบัติการด้านเครื่องจักรผลิตภัณฑ์ไม้ จำนวน 4,670 คน พนักงานขับรถบรรทุกสินค้าจำนวน 2,680 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้มีงานทำในอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุดจำนวน 23,287 คน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนการจ้างงาน พบว่า สาขาอาชีพที่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นคือ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและประมง และผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและทางธุรกิจ

ตารางที่ 10 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	386,645	341,999	335,133	358,440	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการ ระดับอาวุโส และผู้จัดการ	46,094	34,469	35,073	34,395	11.92	10.08	10.08	9.60
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	563	893	235	553	0.15	0.26	0.26	0.15
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ	3,843	2,740	3,136	3,175	0.99	0.80	0.08	0.89
เสมียน	5,523	4,778	4,351	2,970	1.43	1.40	1.40	0.83
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า และตลาด	1,084	210	1,182	1,095	0.28	0.06	0.06	0.31
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและ ประมง	4,256	3,788	4,001	6,057	1.10	1.11	1.11	1.69
ผู้ปฏิบัติงานด้าน ความสามารถทางฝีมือและ ธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	254,932	227,551	220,079	243,366	65.93	66.93	66.54	67.90
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และ ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	36,523	28,028	25,585	25,961	9.45	8.20	8.20	7.24
อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขาย และการให้บริการ	33,827	39,542	41,491	40,868	8.75	11.56	11.53	11.40

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ผู้มีงานทำส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ร้อยละ 83.14 รองลงมาเป็นผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 11.15 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 5.61 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 2.27 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยพิจารณาสัดส่วนการจ้างงาน พบว่า ผู้จบการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่ามีจำนวนลดลงเกือบทุกปี ในขณะที่การจ้างงาน ระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 11 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	386,645	341,999	335,133	358,440	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	321,451	281,142	269,467	289,400	83.14	82.20	80.41	80.74
มัธยมศึกษาตอนต้น	36,612	30,792	32,759	39,958	9.47	9.00	9.77	11.15
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19,457	19,026	20,694	20,109	5.03	5.56	6.17	5.61
- สายสามัญ	14,334	14,037	16,066	17,191	3.71	4.10	4.79	4.80
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	5,123	4,991	4,600	2,918	1.32	1.46	1.37	0.81
- สายวิชาการศึกษา	-	-	28	-	-	-	0.01	-
อนุปริญญา	5,304	6,681	7,095	4,534	1.37	1.95	2.12	1.26
- สายวิชาการ	68	26	59	55	0.02	0.01	0.02	0.02
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	4,720	5,924	6,385	4,323	1.22	1.73	1.91	1.21
- สายวิชาการศึกษา	516	731	651	156	0.13	0.21	0.19	0.04
ปริญญาตรีขึ้นไป	3,783	3,704	4,353	3,617	0.98	1.08	1.30	1.01
- สายวิชาการ	3,469	2,883	3,707	3,184	0.90	0.84	1.11	0.89
- สายวิชาชีพ	-	283	210	104	-	0.08	0.06	0.03
- สายวิชาการศึกษา	314	538	436	329	0.08	0.16	0.13	0.09
การศึกษาอื่น ๆ	38	654	765	822	0.01	0.19	0.23	0.23

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

เมื่อพิจารณาชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ในปี 2547 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการทำงานระหว่าง 40 - 49 ชั่วโมงคิดเป็นร้อยละ 38.86 รองลงมาเป็นการทำงาน 50 ชั่วโมงขึ้นไป ร้อยละ 28.86 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่าผู้มีงานทำระหว่าง 35 - 39 ชั่วโมง มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุด

ตารางที่ 12 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	386,645	341,999	335,133	358,440	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	8,366	2,498	3,176	3,587	2.16	0.73	0.95	1.00
1-9 ชั่วโมง	2,726	44,883	2,097	3,290	0.71	13.12	0.63	0.92
10-19 ชั่วโมง	10,606	22,917	10,503	14,130	2.74	6.70	3.13	3.94
20-29 ชั่วโมง	40,564	19,951	28,551	36,969	10.49	5.83	8.52	10.31
30-34 ชั่วโมง	18,372	11,635	19,452	15,297	4.75	3.40	5.80	4.27
35-39 ชั่วโมง	44,541	64,870	33,394	42,403	11.52	18.97	9.96	11.83
40-49 ชั่วโมง	142,744	99,079	128,298	139,301	36.92	28.97	38.28	38.86
50 ชั่วโมงขึ้นไป	118,726	76,166	109,662	103,463	30.71	22.27	32.72	28.86

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูล ปี 2544 - 2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ: 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำแต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงาน อาจเนื่องมาจากหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

ทักษะแรงงานในอุตสาหกรรมไม้ โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมในโรงงานขนาดใหญ่ ต้องการแรงงานที่มีความรู้ด้านเทคนิคการผลิตและควบคุมคุณภาพ สำหรับโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กต้องการแรงงานที่มีทักษะในการผลิต (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมกับการผลิตบุคลากร, 2547 : 2 - 36)

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

3.1 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

การศึกษาสภาพอุตสาหกรรมไม้ในปัจจุบัน ได้ใช้ SWOT ANALYSIS เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประกอบข้อมูลการวิเคราะห์ของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ปี 2547) สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. มีวัตถุดิบไม้เนื้ออ่อน ได้แก่ ไม้ยางพารา จำนวนมากและมีคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ
2. แรงงานไทยมีประสบการณ์ ทักษะฝีมือ
3. กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมมีความยืดหยุ่น และมากพอในการรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้น

จุดอ่อน (Weakness)

1. การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศในปี 2532 ทำให้วัตถุดิบประเภทไม้เนื้อแข็งลดลง ต้องพึ่งพาไม้เนื้อแข็งจากต่างประเทศและทำให้มีราคาสูง

2. ขาดแคลนแรงงานระดับบนโดยเฉพาะช่างคุมเครื่องจักรและแรงงานที่มีความรู้
ภาษาอังกฤษ

3. แรงงานมีอัตราการเข้า – ออก จากอุตสาหกรรมสูง

4. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการออกแบบ

5. การขนส่งวัตถุดิบทำให้เสียค่าขนส่งสูง เนื่องจากวัตถุดิบส่วนใหญ่อยู่ใน
ภาคใต้ ในขณะที่โรงงานผลิตอยู่ในภาคกลางและภาคอื่นๆ

โอกาส (Opportunity)

1. รัฐบาลมีโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจและการปลูกป่าทดแทนเพื่อเพิ่ม
แหล่งวัสดุไม้ในประเทศ

2. ตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือนจะขยายตัวเป็นไปในทิศทาง
เดียวกับการขยายตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์และภาวะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า เช่น แนวนับ
อนาคตระยะปานกลาง IMF คาดการณ์ว่าญี่ปุ่นจะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน
ภาวะตลาดเครื่องเรือนไม้ยางพาราของไทยได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในสหภาพยุโรป เช่น เยอรมัน
ฝรั่งเศส อังกฤษ เป็นต้น

3. ประเทศคู่ค้าจะมีการลดอัตราภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือนภายใต้
ข้อตกลงของ WTO

4. ประเทศคู่แข่งสำคัญ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ประสบปัญหาเรื่องการอนุรักษ์
ไม้จึงส่งออกได้น้อย

5. ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบและใช้เทคโนโลยีระดับสูงขึ้น เพื่อพัฒนา
คุณภาพและรูปแบบผลิตภัณฑ์

6. มีความต้องการเฟอร์นิเจอร์ทำจากไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ยางพารา ในตลาด
ต่างประเทศเพิ่มขึ้น เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป

ข้อจำกัด (Threat)

1. กฎ ระเบียบขั้นตอนของรัฐไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบการและขาดการ
ดำเนินการ เช่น การนำเข้าเชื้อโซซินด์หรือเถียนต์ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีเป็นรายๆไปและผู้นำเข้า
จะต้องมีใบอนุญาต รง.4 ด้วย เน้นด้านการควบคุมเป็นหลัก ไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนการ
พัฒนาอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือนอีกทั้งไม่ได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่
เปลี่ยนแปลงไป เช่น บางมาตรการใน พ.ร.บ.ป่าไม้ 2484 เรื่อง การจำกัดชั่วโมงการทำงานและ
การจัดทำใบคู่มือแสดงสถานการณ์ทำงานของคนงานหรือผู้รับจ้าง

2. ต้นทุนค่าขนส่งสูงทั้งค่าระวาง ค่าธรรมเนียมต่างๆ ขั้นตอนการดำเนินงานของท่าเรือมีความล่าช้า ตลอดจนมีระยะทางขนส่งไกลจึงไม่สามารถส่งสินค้าไปถึงลูกค้าต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว

3. ผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือนของไทยต้องประสบกับภาวะการแข่งขันสูงทั้งจากต่างประเทศที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตหรือผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงรูปแบบทันสมัย และเป็นผลจากการรวมกลุ่มทางการค้าในด้านภูมิภาคของประเทศคู่ค้า เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกา (NAFTA) ทำให้สหรัฐอเมริกา (ตลาดส่งออกสำคัญของไทย) หันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศในกลุ่มสมาชิก (แคนาดา เม็กซิโก) มากขึ้น

4. การที่บริษัทขนาดใหญ่จากสหรัฐอเมริกาและยุโรปเข้าไปลงทุนในจีนทำให้อุตสาหกรรมเคเบิลไทยอย่างรวดเร็ว กลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย

5. ข้อกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมต้องเผชิญคือ มาตรฐานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เช่น ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14000) มาตรฐานฉลากเขียว (Green Label) มาตรฐานในความปลอดภัยทางสังคม (SA 8000)

3.2 ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม การศึกษาสภาพอุตสาหกรรมไม้ในปัจจุบันใช้แบบจำลอง FIVE FORCE MODEL ของ MICHAEL E. PORTER เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรม

1. การแข่งขันระหว่างธุรกิจ อุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าขั้นกลางเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าที่มีไม้เป็นส่วนประกอบอื่นๆ ซึ่งสินค้าที่อุตสาหกรรมนี้ผลิต ได้แก่ แผ่นไม้อัด วัสดุก่อสร้าง ภาชนะไม้ ผลิตภัณฑ์จักสาน ฯลฯ เป็นต้น ในการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จะต้องอาศัยปริมาณในการผลิตเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเครื่องมือเครื่องจักรที่นำมาใช้มีขนาดใหญ่และมูลค่าสูง การผลิตในปริมาณน้อยๆ จะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง และไม่ก่อให้เกิดผลกำไร ซึ่งต้นทุนในการผลิตได้แก่ ต้นทุนพลังงาน ต้นทุนการขนส่งในประเทศและต่างประเทศ ต้นทุนการและวัตถุดิบ และมูลค่าการลงทุนด้านเครื่องจักรและเทคโนโลยีล้วนต้องนำเข้าจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น ทำให้มีราคาสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ซึ่งถือเป็นข้อเสียเปรียบด้านต้นทุน เมื่อเป็นเช่นนี้บริษัทที่จะเข้ามาผลิตจะต้องมีขนาดใหญ่เป็นเหตุให้จำนวนบริษัทที่ทำการผลิตจะมีไม่มาก ส่วนศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียยังต่ำอยู่ (ยกเว้น มาเลเซียและอินโดนีเซีย) ขาดแคลนวัตถุดิบและยังไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถทางการผลิตในอุตสาหกรรมนี้ จึงเป็นโอกาสของประเทศไทยในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรักษาส่วนแบ่งการตลาดในระดับที่ตนเองถือครองอยู่

2. ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนได้ เนื่องจากไม้เป็นวัตถุดิบธรรมชาติที่เริ่มขาดแคลนและมีราคาสูง ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องใช้ไม้มาเป็นส่วนประกอบเริ่มหันไปใช้วัสดุชนิดอื่นที่หาได้ง่าย และราคาถูกกว่า ตัวอย่างเช่น การก่อสร้างบ้านเรือนในปัจจุบัน เริ่มใช้ปูน และเหล็กเข้ามาเป็นส่วนประกอบในบ้านมากขึ้น แม้กระทั้งหน้าต่างและประตูที่เดิมมีส่วนประกอบที่ทำจากไม้ก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นกระจก อลูมิเนียม หรือวัสดุพิเศษที่มีการผสมผสาน ไม้กับเคมีภัณฑ์อื่น ๆ มากขึ้น ด้วยเหตุนี้สินค้าทดแทนผลิตภัณฑ์ไม้จะเพิ่มบทบาทในตลาดสินค้ามากขึ้น

กล่าวโดยสรุป สินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ มีทั้งวัสดุที่ทำจากไม้ต่างชนิด และวัสดุอื่น ๆ เช่น ปูน จึงทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น และเริ่มหันมาใช้วัสดุทดแทนที่มีราคาถูกกว่า

3. อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ อุตสาหกรรมที่ต้องใช้ผลิตภัณฑ์ไม้เป็นส่วนประกอบส่วนใหญ่จะไม่มีอำนาจในการต่อรอง เพราะปริมาณสินค้ามีอยู่อย่างจำกัด โดยอุตสาหกรรมซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องและเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำที่รองรับผลผลิตจากอุตสาหกรรมไม้ ได้แก่ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมก่อสร้างและตกแต่งภายใน อุตสาหกรรมของชำร่วยและของเล่นเด็ก ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถพัฒนาควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมไม้แผ่นประกอบ และสนับสนุนซึ่งกันและกันซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ไม้ โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปใช้วัสดุอื่นแทน

กล่าวโดยสรุป สินค้าที่ต้องใช้ไม้เป็นส่วนประกอบมีจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจต่อรอง แต่จะมีทางเลือกโดยใช้ปัจจัยอื่นที่มีความใกล้เคียงกับไม้ หรือใช้วัสดุที่สามารถให้คุณลักษณะที่ใกล้เคียงกับไม้ได้

4. อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต ประเทศไทยมีโรงงานอุตสาหกรรมไม้เนื้อแข็งจำนวนมากประมาณร้อยละ 60 ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับไม้ และต้องเผชิญกับนโยบายปิดป่าของไทยในปี 2532 ทำให้วัตถุดิบหลัก คือ ไม้เนื้อแข็งส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตต้องนำเข้าจากต่างประเทศ จึงทำให้ทั้งผู้ขายมีอำนาจต่อรองค่อนข้างสูง แต่ถ้าในกรณีที่มีการแข่งขันกันเองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศผู้ขายจะมีอำนาจต่อรองต่ำลง แต่ถ้าเมื่อใดผู้ขายทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถรวมตัวกันได้ ก็จะมีอำนาจต่อรองเพิ่มสูงขึ้นมาก

5. คู่แข่งหน้าใหม่ กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้มีหลายขั้นตอน ในการผลิตแต่ละครั้งจะต้องผลิตในปริมาณมาก เนื่องจากมีต้นทุนสูง ทำให้ปัจจุบันมีผู้ผลิตรายใหญ่จำนวนไม่มากนัก อีกทั้งการมีกฎระเบียบต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ยาก แต่คู่แข่งหน้าใหม่ที่เข้ามาและน่าจับตามเป็นพิเศษ คือ การผลิตสินค้าทดแทน

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

ในปี 2547 อุตสาหกรรมไม้ยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน โดยเฉพาะมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ไม้และเครื่องเรือนไม้ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการภายในประเทศ การแสวงหาตลาดใหม่ๆ และการขยายตัวไปยังประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะการส่งเสริมจากภาครัฐในการจัดทำ FTA (Free Trade Area) กับประเทศคู่ค้าใหม่ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ อินเดีย ประเทศในตะวันออกกลาง จีน และออสเตรเลีย ส่งผลให้สินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือนไม้มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ประกอบกับปัจจัยภายในประเทศเป็นแรงเสริมความเข้มแข็งให้อุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้ว่าในปี 2546 การขยายตัวในธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งการก่อสร้างที่อยู่อาศัย อาคารสำนักงาน และโครงการต่างๆ ของธุรกิจโรงแรมที่มีการตกแต่งภายในใหม่ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และธุรกิจสปาที่มีการขยายตัว ทำให้ความต้องการใช้ไม้ในประเทศเพิ่มขึ้นโดยมีมูลค่าการจำหน่ายไม้แผ่น ไม้วงกบ ไม้ปาร์เกต์ ไม้ปูพื้น ตลอดจนไม้แปรรูปบนน้ำยาเคมีต่างๆ ในประเทศมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.8

แนวโน้มในปี 2548 คาดว่าเศรษฐกิจโลกและภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะชะลอตัว อันมีผลมาจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น แนวโน้มการปรับเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย ประกอบกับผลกระทบจากภัยแล้งและเหตุการณ์ของภัยพิบัติจากธรรมชาติคลื่นยักษ์สึนามิ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมมีอัตราการขยายตัวที่ลดลง ซึ่งจากผลกระทบดังกล่าว คาดว่าน่าจะทำให้ภาวะอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือนภายในประเทศมีการชะลอตัวลงบ้างเล็กน้อยตามภาวะเศรษฐกิจโดยรวม

4.2 แนวโน้มความต้องการแรงงาน

จากข้อมูลสมาพันธ์พัฒนาอุตสาหกรรมไม้ประเทศไทย (สมอ.) แรงงานของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในปี 2548 มีจำนวน 522,680 คน โดยเป็นการจ้างงานในโรงงานไม้แปรรูป จำนวน 276,425 คน โรงค้าไม้แปรรูป จำนวน 72,185 คน ร้านค้าสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 44,070 คน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จำนวน 20,000 คน และสหกรณ์ปลูกสร้างสวนป่า จำนวน 110,000 คน ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากรทั่วราชอาณาจักรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เนื่องจาก Stock ของข้อมูลที่ได้แตกต่างกันโดยการศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ เนื่องจากมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องและมีข้อมูลย้อนหลังหลายปี

ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากรทั่วราชอาณาจักรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แรงงานในภาคการผลิตทั้งหมดในปี 2544 จำนวน 4.93 ล้านคน ปี 2547 จำนวน 5.48 ล้านคน และเฉลี่ยตั้งแต่ ปี 2544 – 2547 จำนวน 5.19 ล้านคน เป็นแรงงานในอุตสาหกรรมไม้เฉลี่ยตั้งแต่ปี 2544 – 2547 จำนวน 3.56 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 6.87 ของแรงงานในภาคการผลิตทั้งหมดเป็นอันดับสามรองจากการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม และการผลิตเครื่องแต่งกายฯ

ความต้องการแรงงาน ผลจากการใช้แบบจำลองในการประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมไม้ พบว่าในปี 2548 มีความต้องการแรงงานประมาณ 330,275 คน (ลดลงจากปี 2547 ร้อยละ 7.86) ปี 2549 ประมาณ 309,090 คน และปี 2550 ประมาณ 286,358 คน จะเห็นได้ว่าความต้องการแรงงานมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	5,476,135	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมการผลิตไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	358,440	330,275	309,090	286,358
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	6.55	5.71	5.19	4.67

ความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

เมื่อพิจารณาในแต่ละภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการแรงงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.30 โดยในปี 2548 - 2550 มีความต้องการแรงงาน จำนวน 1.13 แสนคน 1.06 แสนคน และ 9.82 หมื่นคน ตามลำดับ และสำหรับพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงาน น้อยที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร มีความต้องการแรงงานจำนวน 1.10 หมื่นคน 1.03 หมื่นคน และ 9.52 พันคน

ตารางที่ 14 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	358,440	330,275	309,090	286,358
กรุงเทพมหานคร	10,805	10,983	10,278	9,522
กลาง	74,747	66,178	61,933	57,378
เหนือ	97,328	89,808	84,047	77,866
ตะวันออกเฉียงเหนือ	125,290	113,297	106,030	98,232
ใต้	50,271	50,011	46,803	43,361

ความต้องการแรงงานจำแนกตามอายุ

ในปี 2548 ความต้องการแรงงาน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.00 ของความต้องการแรงงานทั้งหมด โดยกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี 2548-2550 ต้องการจำนวน 6.76 หมื่นคน 6.32 หมื่นคน และ 5.86 หมื่นคน สำหรับกลุ่มอายุ 50-59 ปี ต้องการจำนวน 4.48 หมื่นคน 4.19 หมื่นคน และ 3.88 หมื่นคน เป็นที่น่าสังเกตว่าความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ต้องการผู้สูงอายุทำงาน เนื่องจากลักษณะงานส่วนใหญ่เป็นงานช่างฝีมือที่ใช้แรงงานเป็นหลัก เช่น งานจักสานตะกร้า งานแกะสลัก ทำของเล่นจากไม้ และงานเผาถ่าน เป็นต้น ซึ่งงานดังกล่าวมักจะถูกดูดตัวตามชนบท ตำบล หรือหมู่บ้านต่างๆ ที่มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตผลงานดังกล่าวขึ้นมา โดยแรงงานหลักเป็นผู้สูงอายุที่รอฤดูกาลจากภาคเกษตรกรรมและว่างงานอยู่บ้านเฉยๆ

ตารางที่ 15 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	358,440	330,275	309,090	286,358
15-19 ปี	16,453	15,313	14,331	13,277
20-24 ปี	35,648	33,150	31,024	28,742
25-29 ปี	37,084	37,380	34,982	32,410
30-34 ปี	37,413	38,549	36,077	33,424
35-39 ปี	32,884	34,349	32,146	29,782
40-49 ปี	64,974	59,227	55,428	51,351
50-59 ปี	50,183	44,751	41,881	38,801
>=60 ปี	83,801	67,556	63,223	58,573

ความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

ในปี 2548 ความต้องการแรงงานส่วนใหญ่ต้องการผู้ทำงานในอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 66.29 โดยในปี 2548 – 2550 มีความต้องการทั้งสิ้น 2.19 แสนคน 2.05 แสนคน และ 1.90 แสนคน

ตารางที่ 16 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	358,440	330,275	309,090	286,358
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	34,395	35,049	32,801	30,389
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่างๆ	553	363	339	314
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่างๆ	3,175	3,097	2,898	2,685
เสมียน	2,970	4,008	3,751	3,475
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด	1,095	1,066	998	925
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	6,057	4,276	4,001	3,707
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง	243,366	218,949	204,905	189,835
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	25,961	26,387	24,695	22,879
อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	40,868	37,080	34,702	32,149
คนงานซึ่งมิได้จำแนกในหมวดอื่น	-	-	-	-

ความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

แรงงานในอุตสาหกรรมนี้ยังคงเป็นแรงงานที่มีทักษะฝีมือ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาของแรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าร้อยละ 81.62 ของแรงงานทั้งหมด เนื่องจากแรงงานกลุ่มใหญ่มาจากกลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ทำงานหัตถกรรมในช่วงว่างงานตามฤดูกาล เป็นแรงงานระดับล่างที่ใช้ทักษะฝีมือซึ่งสืบทอดมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น เช่น การแกะสลักไม้ ถักสาน ฯลฯ รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.85 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 5.59 และระดับอุดมศึกษาขึ้นไปเพียงร้อยละ 2.76 เท่านั้น โดยความต้องการแรงงานในระดับประถมและต่ำกว่าในปี 2548 – 2550 มีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 17 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย: คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	358,440	330,275	309,090	286,358
ประถมศึกษา และต่ำกว่า	289,400	269,578	252,285	233,731
มัธยมศึกษาตอนต้น	39,958	32,528	30,442	28,203
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20,109	18,479	17,294	16,022
- สายสามัญ	17,191	14,368	13,446	12,458
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	2,918	4,104	3,841	3,558
- สายวิชาการศึกษา	-	7	7	6
อนุปริญญา	4,534	5,538	5,183	4,802
- สายวิชาการ	55	48	45	42
- สายวิชาชีพ (ปวศ.)	4,323	5,007	4,686	4,341
- สายวิชาการศึกษา	156	483	452	419
ปริญญาตรีขึ้นไป	3,617	3,608	3,376	3,128
- สายวิชาการ	3,184	3,084	2,886	2,674
- สายวิชาชีพ	104	144	135	125
- สายวิชาการศึกษา	329	380	356	330
การศึกษาอื่น ๆ	822	544	510	472

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมไม้ ส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่ทำงาน ตั้งแต่ 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ ร้อยละ 35.76 และ ร้อยละ 28.64 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดในปี 2548 – 2550 ทำงาน 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวน 1.18 แสนคน 1.11 แสนคน และ 1.02 แสนคน สำหรับผู้ที่ทำงาน 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ จำนวน 9.46 หมื่นคน 8.85 หมื่นคน และ 8.20 หมื่นคน

ตารางที่ 18 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย: คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	358,440	330,275	309,090	286,358
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	6,877	16,691	15,621	14,471
10-19 ชั่วโมง	14,130	13,640	12,765	11,827
20-29 ชั่วโมง	36,969	29,030	27,167	25,169
30-34 ชั่วโมง	15,297	15,049	14,083	13,048
35-39 ชั่วโมง	42,403	43,169	40,400	37,429
40-49 ชั่วโมง	139,301	118,102	110,527	102,398
50 ชั่วโมงขึ้นไป	103,463	94,594	88,527	82,016

สรุปแนวโน้มความต้องการแรงงาน อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ในปี 2548 ความต้องการแรงงานลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 7.86 โดยในปี 2548-2550 ต้องการแรงงานในช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่าซึ่งเป็นแรงงานระดับล่าง เพื่อทำงานในอาชีพที่ใช้ทักษะฝีมือเป็นหลัก โดยความต้องการแรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีประชากรมากและประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก ขณะที่ผู้อยู่ในวัยทำงานออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำในช่วงรอฤดูกาลเกษตร ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านทำงานเกี่ยวกับการจักสาน ทำของเล่นจากไม้ แกะสลักไม้ ฯลฯ ส่งขายให้แก่กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (กลุ่ม OTOP) เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

5. ข้อเสนอแนะ

1. ตามข้อมูลการใช้กำลังแรงงานในอุตสาหกรรมไม้ ใช้กลุ่มแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงอนุปริญาภาครัฐจึงควรสนับสนุนอุตสาหกรรมไม้โดยใช้ระบบการฝึกอบรมเข้าสู่งานเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนากำลังคนควบคู่ไปกับระบบการศึกษาที่ถือเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลังคนเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีของเครื่องจักรที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

2. กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (กลุ่ม OTOP) เป็นกลุ่มที่อยู่ในอุตสาหกรรมไม้ ความต้องการแรงงานส่วนใหญ่เป็นการรับงานไปทำที่บ้าน ในกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุที่ว่างงานตามฤดูกาล และไม่ได้เคลื่อนย้ายแรงงานจึงควรมีการคุ้มครองแรงงานในลักษณะที่เหมาะสมกับฝีมือแรงงาน

3. ควรมีการพัฒนาฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมไม้ฯ โดยเน้นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น

4. ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ เพื่อเป็นการสร้างเอกภาพทางด้านนโยบายและการปฏิบัติเพื่อเอื้อต่อการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม้

5. ภาครัฐควรสนับสนุนภาคเอกชนทำการวิจัยและพัฒนาการผลิตและผลิตภัณฑ์การผลิตอยู่ในระดับมาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันการค้าระหว่างประเทศควบคู่กับการดำเนินการตรวจสอบระบบการจัดการด้านคุณภาพ (ISO 9000) การพัฒนาในด้านการลดต้นทุนและลงทุนเพื่อปรับปรุงเครื่องจักรให้มีคุณภาพสูงขึ้นด้วย

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)

1. พัฒนาการอุตสาหกรรม

การผลิตโลหะขั้นมูลฐาน ประกอบด้วยการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า การผลิตโลหะมีค่า การผลิตโลหะสามัญ และผลิตภัณฑ์อื่นที่มีใช้เหล็ก การหล่อโลหะ การหล่อเหล็กและเหล็กกล้า การหล่อโลหะที่มีใช้เหล็ก การศึกษาในครั้งนี้จะทำการศึกษา การผลิตเหล็กและเหล็กกล้าเท่านั้น

1.1 นิยาม

การผลิตเหล็กและเหล็กกล้าขั้นมูลฐาน หมายถึง สถานประกอบการซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตเหล็ก เหล็กกล้าหรือโดยการถลุง รีด ดึง อัดหรือตัด การผลิตเหล็กกล้าขั้นต้น เช่น เหล็กถลุง เหล็กพูน ผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปชนิดรีดร้อนและรีดเย็น เช่น เหล็กแท่ง เหล็กโครงสร้างรูปพรรณ เหล็กแผ่นชนิดบาง หนา ชนิดม้วน เหล็กพืด ท่อเหล็ก รูปหน้าตัด (ท่อผนัง ท่อมีตะเข็บ ท่อหมุดย้ำและท่อโพรไฟล์กลวง (Hollow Profiles) เหล็กเส้น เหล็กหลอด เหล็กข้ออ้อย ลวดเหล็กแรงดึงสูง รวมทั้งการผลิตเหล็กแผ่นชุบสังกะสี และผลิตภัณฑ์เหล็กหรือเหล็กกล้าสำเร็จรูปอื่นๆ จากโรงงานรีดเหล็กหรือโรงแต่งสำเร็จเหล็ก (การจัดประเภทมาตรฐาน อุตสาหกรรม (ประเทศไทย) ปี 2544 , 2546, น. 76)

1.2 ความเป็นมา

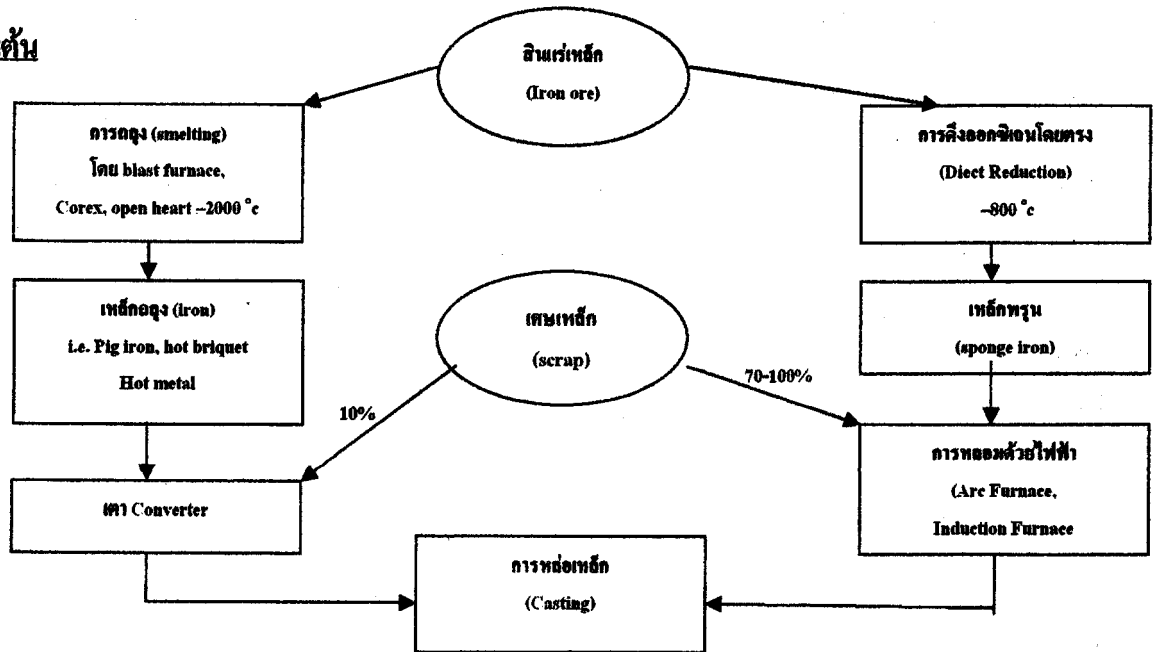
การพัฒนาของอุตสาหกรรมเหล็กในประเทศเริ่มต้นด้วยผลิตภัณฑ์ทรงยาวและเป็นผลิตภัณฑ์ในขั้นปลายเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาจึงมีการพัฒนาสู่ขั้นกลางด้วยการมีโรงหลอมเศษเหล็กเองและพัฒนาไปสู่การผลิตเหล็กทรงแบนขั้นกลางและผลิตเหล็กทรงยาวเกรดคุณภาพสูง แต่อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเหล็กยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ครบวงจร กล่าวคือ ขาดการผลิตเหล็กขั้นต้น และต้องพึ่งการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กขั้นกลางและปลายอีกหลายประเภทที่ไม่สามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้เองในประเทศ

โครงสร้างของอุตสาหกรรมเหล็กสามารถแบ่งได้ 3 ชั้น คือ อุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นปลาย โดยอุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้นเป็นอุตสาหกรรมผลิตเหล็กถลุง (Pig Iron) และเหล็กพูน (Sponge Iron) เหล็กขั้นต้นเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง สำหรับประเทศไทยยังไม่มีการจัดตั้งโรงงานผลิตเหล็กขั้นต้น

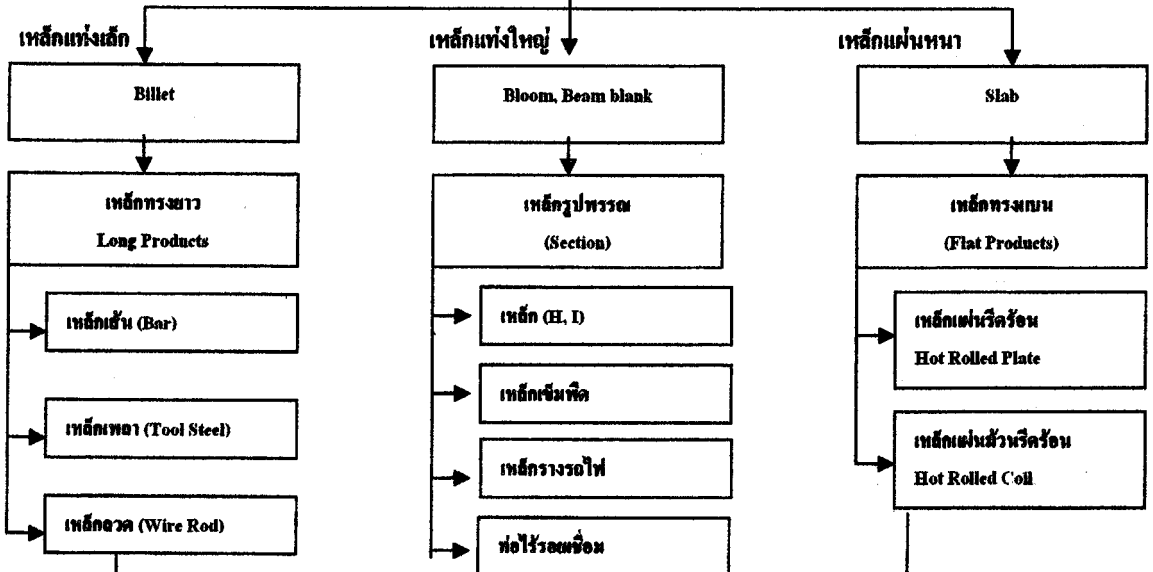
อุตสาหกรรมเหล็กขั้นกลาง เป็นขั้นที่นำผลิตภัณฑ์จากการผลิตเหล็กขั้นต้นมาหลอมปรับปรุงคุณสมบัติ และส่วนผสมทางเคมี ให้ได้เป็นเหล็กกล้า สำหรับประเทศไทยการผลิตขั้นนี้เป็นต้นทางของอุตสาหกรรมเหล็กของไทย นอกจากการผลิตเหล็กกล้าแล้วอุตสาหกรรมขั้นกลางนี้ยังรวมถึงการหล่อเหล็กกล้าให้เป็นผลิตภัณฑ์กึ่งสำเร็จรูปที่มีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ เหล็กแท่งยาว/แท่งเล็ก(Billet) เหล็กแท่งแบน/แผ่นหนา (Slab) และเหล็กแท่งใหญ่ (Bloom)

อุตสาหกรรมเหล็กขั้นปลาย เป็นขั้นของการแปรรูปผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปด้วยกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การรีดร้อน การรีดเย็น การชุบเคลือบผิว การผลิตท่อเหล็ก การตีขึ้นรูป รวมไปถึงการหล่อเหล็กด้วย ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้จากการผลิตในขั้นนี้ เช่น เหล็กเส้น เหล็กหลอด เหล็กแผ่นรีดร้อน เหล็กแผ่นรีดเย็น เหล็กแผ่นเคลือบ เหล็กโครงสร้างรูปพรรณรีดร้อน เป็นต้น ซึ่งจะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบของการผลิตในอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กต่อไป

เหล็กขั้นต้น

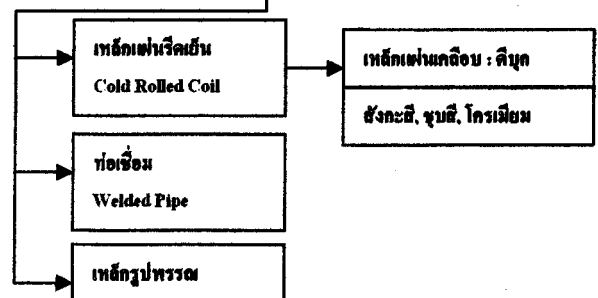

เหล็กขั้นกลาง

เหล็กขั้นปลาย

- ลวดเหล็กแรงดึงสูง
- ลวดหนาม
- ลวดแกนสายไฟฟ้า
- ลวดเสริมยางรถยนต์
- ลวดเย็บกระดาษ
- ลวดทำสกรู

อุตสาหกรรมต่อเนื่อง

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

2. สภาพเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.1 สภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า หลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2541 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศในปี 2542 ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาตลอดโดยในปี 2546 มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 10.39 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาและผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้ามีการขยายตัวเช่นกัน ในปี 2546 มีการขยายตัวถึงร้อยละ 1.73 สำหรับผลิตภัณฑ์ มวลรวมของการผลิตโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า) ปี 2546 มีมูลค่า 17,186 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.31 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั้งหมด อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในสาขานี้ระหว่างปี 2540 – 2546 เฉลี่ยร้อยละ 1.04 แม้ว่าจะลดลงบ้างในปี 2541 ซึ่งเป็นช่วงภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ สำหรับการจ้างงานในอุตสาหกรรมนี้ ปี 2546 เพิ่มขึ้นจากปี 2545 จำนวน 10,165 คน มีค่าจ้างเฉลี่ย 8,208 บาท ต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2545 ค่าจ้างโดยเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยและเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2545 ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อการจ้างงานลดลง 11.37 %

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าในปี 2539 – 2546

	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	% Δ 2539-2546
GDP รวม (ล้านบาท)	1,021,419	1,036,152	923,602	1,033,431	1,096,168	1,111,457	1,187,809	1,311,201	
% Δ		1.44	-10.86	11.89	6.07	1.39	6.87	10.39	3.88
GDP อุตสาหกรรม เหล็ก(ล้านบาท)	17,722	16,853	11,084	11,832	13,668	14,835	16,894	17,186	
% Δ		-4.90	-34.23	6.75	15.52	8.54	13.88	1.73	1.04

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : %Δ หมายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลง

ตั้งแต่ปี 2543-2547 ปริมาณการผลิตเหล็กและเหล็กกล้ามีแนวโน้มสูงขึ้นโดยในปี 2547 การผลิตเหล็กและเหล็กกล้ามีปริมาณ 12.2 ล้านตัน ไม่รวมผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีอัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณการผลิตสูงสุดโดยมีปริมาณการผลิต 4.1 ล้านตันเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ที่มีปริมาณการผลิต 2.5 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาได้แก่ ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาว (เหล็กเส้น เหล็กทวด เหล็กโครงสร้างรูปพรรณ) และเหล็กแผ่นเคลือบดีบุก ที่มีการผลิต

เพิ่มขึ้นร้อยละ 39 และ 22 ตามลำดับ สำหรับสัดส่วนการผลิตต่อปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กรวมพบว่าเหล็กทรงยาวมีปริมาณการผลิตมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เหล็กแผ่นรีดร้อนและเหล็กแผ่นรีดเย็น

ตารางที่ 2 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์เหล็กระหว่างปี 2543 – 2547

หน่วย : พันตัน

ผลิตภัณฑ์	ปี					1 % Δ
	2543	2544	2545	2546	2547	
รวม ¹	7,263	7,240	9,461	10,236	12,185	19
ผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป (Semi-Finished Products)	1,648	1,711	2,008	2,472	4,144	68
เหล็กทรงยาว(Long Products)	2,210	2,500	3,343	3,534	4,907	39
เหล็กทรงแบน (Flat Products)	3,660	3,358	4,617	5,246	5,783	10
- เหล็กแผ่นรีดร้อน	2,243	1,895	2,952	3,321	3,840	16
- เหล็กแผ่นรีดเย็น	1,417	1,464	1,665	1,925	1,943	1
เหล็กแผ่นเคลือบ	878	825	944	997	1,042	4
- เหล็กแผ่นเคลือบดีบุก	208	212	244	274	335	22
- เหล็กแผ่นเคลือบโครเมียม	100	104	109	137	137	1
- เหล็กแผ่นเคลือบสังกะสี	385	326	444	468	440	-6
- เหล็กแผ่นเคลือบชนิดอื่น ๆ	186	183	147	119	129	9
ท่อเหล็ก (Pipes & Tubes)	490	510	511	435	436	0
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ(Other Products) ²	25	46	46	24	17	-30

ที่มา : สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, 2547

หมายเหตุ : 1. % Δ หมายถึงร้อยละของเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตของปี 2547 เทียบกับปี 2546

2. ผลิตภัณฑ์เฉพาะผู้ประกอบการมีเดาหลอม

3. ผลรวมผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป ยกเว้นผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป

ดัชนีผลผลิตของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าระหว่างปี 2544-2547 มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน โดยดัชนีการผลิตอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 132.2 ปี 2547 สถิติดัชนีผลผลิตเท่ากับร้อยละ 155.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 14.60 และลดเหล็กสำหรับงานคอนกรีตอัดแรงมีดัชนีผลผลิตมากที่สุด เท่ากับ 196.8 รองลงมา ได้แก่ ผลผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนและเย็นเท่ากับ 174.9 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี 2544 ในทุกกลุ่มดัชนีผลผลิตเพิ่มขึ้นยกเว้นกลุ่มแผ่นเหล็กชุบสังกะสีลดลง เพียงเล็กน้อย

การใช้กำลังการผลิตเมื่อพิจารณาถึงการใช้กำลังการผลิตของสินค้าในปี 2547 พบว่าภาคอุตสาหกรรมใช้กำลังการผลิตร้อยละ 69.30 ขณะที่กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า มีการใช้กำลังการผลิตเพียงร้อยละ 68.4 โดยสินค้าในกลุ่มแผ่นเหล็กชุบดีบุกใช้กำลังการผลิตมากที่สุด

ตารางที่ 3 คำนีผลผลิตและอัตราการใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าปี 2544 – 2547

สาขา	คำนีผลผลิต				อัตราการใช้กำลังการผลิต			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
เหล็กและเหล็กกล้า	101.4	131.2	140.7	155.3	50.4	64.1	70.3	68.4
เหล็กเส้นและเหล็ก โครงสร้าง	105.9	132.2	142.6	166.7	42.0	53.5	56.9	67.6
แผ่นเหล็กชุบสังกะสี	117.8	141.1	125.4	118.3	71.5	85.7	86.6	71.8
ลวดเหล็กสำหรับงานคอนกรีตอัดแรง	112.1	141.7	165.7	196.8	31.4	39.6	46.4	53.6
เหล็กลวด	107.5	126.4	141.4	160.9	50.2	59.1	54.2	57.7
ท่อเหล็ก	104.8	104.9	89.3	89.5	62.9	61.5	66.4	66.6
เหล็กแผ่นรีดร้อนและเย็น	94.6	136.6	156.2	174.9	46.0	65.4	74.8	70.3
แผ่นเหล็กชุบцинก	102.3	117.7	131.6	157.7	48.5	55.8	62.4	74.8

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การบริโภคผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปในปี 2547 ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2546 โดยมีปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป ได้แก่ เหล็กทรงยาว เหล็กแผ่นรีดร้อน เหล็กแผ่นรีดเย็น เหล็กแผ่นเคลือบ และเหล็กอื่นๆ รวม 15.7 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12 จากปี 2546 ที่มีการบริโภค 14.0 ล้านตัน โดยเหล็กแผ่นรีดร้อนเป็นผลิตภัณฑ์เหล็กที่มีสัดส่วนการบริโภคสูงสุด คือ ร้อยละ 38 ของปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กรวม ขณะที่ผลิตภัณฑ์เหล็กทรงยาว มีสัดส่วนการบริโภครองลงมาคือ ร้อยละ 33 และยังคงมีอัตราการขยายตัวของ การบริโภคสูง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากโครงการต่างๆ ของภาครัฐ อาทิ โครงการสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการก่อสร้างระบบขนส่งรถไฟฟ้าและระบบสาธารณูปโภคต่างๆ

ตารางที่ 4 ปริมาณการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กระหว่าง ปี 2543 – 2547

หน่วย : ล้านตัน

ผลิตภัณฑ์	ปี					% Δ
	2543	2544	2545	2546	2547	
รวม	9.6	10.0	12.4	14.0	15.7	12
เหล็กทรงยาว	2.2	2.4	3.6	3.8	5.2	37
เหล็กแผ่นรีดร้อน	3.8	4.2	5.1	6.0	5.9	-2
เหล็กแผ่นรีดเย็น	1.5	1.7	1.5	2.0	2.1	8
เหล็กแผ่นเคลือบ	1.3	1.3	1.7	1.7	2.0	15
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	0.8	0.4	0.5	0.5	0.5	9

ที่มา : สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, 2547

หมายเหตุ : % Δ หมายถึงร้อยละการเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคของปี 2547 เทียบกับปี 2546

การนำเข้าของผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูปในปี 2547 มีปริมาณการนำเข้า 10.8 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 242,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 10 โดยผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ เหล็กแท่งยาว เหล็กแท่งแบน มีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20 ซึ่งเหล็กสำเร็จรูปส่วนใหญ่ที่ไทยนำเข้ามาจากญี่ปุ่น ได้แก่ เหล็กแผ่นรีดร้อนสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบของเหล็กแผ่นรีดเย็นและเหล็กแผ่นเคลือบสังกะสี สำหรับใช้ในอุตสาหกรรมยานยนต์ ในขณะที่ประเทศคู่ค้าหลักที่ไทยนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ รัสเซีย จีน บราซิล และยูเครน

ตารางที่ 5 ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์เหล็กระหว่างปี 2543 – 2547

หน่วย : พันตัน

ผลิตภัณฑ์	ปี					% Δ
	2543	% Δ	2545	2546	2547	
รวม	6,818	7,237	9,753	9,820	10,826	10
ผลิตภัณฑ์เหล็กกึ่งสำเร็จรูป	2,737	2,792	5,014	4,166	5,012	20
เหล็กทรงยาว	626	623	822	843	930	10
เหล็กแผ่นรีดร้อน	2,075	2,373	2,423	2,990	2,718	-9
เหล็กแผ่นรีดเย็น	667	716	406	667	739	11
เหล็กแผ่นเคลือบ	542	556	886	896	1,086	21
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	170	177	202	259	341	32

ที่มา : สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, 2547

หมายเหตุ : % Δ หมายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าของปี 2547 เทียบกับปี 2546

การส่งออก ในปี 2547 มีการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูป 2.2 ล้านตัน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 16 จากปี 2546 ผลิตภัณฑ์เหล็กแผ่นรีดร้อนมีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นสูงสุด หากเปรียบเทียบปริมาณและมูลค่าการนำเข้ากับการส่งออกตั้งแต่ปี 2545 ประเทศไทยต้องเสียดุลการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มผลิตภัณฑ์เหล็กปีละกว่า 100,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปี 2547 เสียดุลการค้าประมาณ 200,000 ล้านบาท

ตารางที่ 6 ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์เหล็กระหว่างปี 2543 – 2547

หน่วย : พันตัน

ผลิตภัณฑ์	ปี					% Δ
	2543	2544	2545	2546	2547	
รวม	2,099	1,729	1,715	1,899	2,287	16
เหล็กทรงยาว	614	733	536	568	616	8
เหล็กแผ่นรีดร้อน	473	80	237	276	627	127
เหล็กแผ่นรีดเย็น	537	494	523	642	526	-18
เหล็กแผ่นเคลือบ	133	122	136	151	142	6
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	343	299	282	263	296	13

ที่มา : สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน, 2547

หมายเหตุ : % Δ หมายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงปริมาณการส่งออกของปี 2547 เทียบกับปี 2546

นโยบายและปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

1. การออกพระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดจากกระทรวงพาณิชย์

การทุ่มตลาด หมายถึง การที่ประเทศผู้ค้าส่งสินค้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศในราคาส่งออก ราคาต่ำกว่าราคาขายในประเทศของคน หรือในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่คำนวณขึ้นจากต้นทุนการผลิตในประเทศผู้ผลิตนั้น

การอุดหนุน หมายถึง การที่รัฐบาลของประเทศผู้ค้าให้ประโยชน์แก่อุตสาหกรรมผู้ผลิตและผู้ส่งออกให้สามารถส่งสินค้าออกมาจำหน่ายในประเทศผู้ค้า

ในสถานการณ์ปัจจุบันอุตสาหกรรมเหล็กของประเทศได้รับผลกระทบด้านการนำเข้าสินค้าราคาถูกจากต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ จึงได้ดำเนินการให้มีการตราพระราชบัญญัติการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน พ.ศ. 2542 ขึ้น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศมิให้เกิดความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว

2. การกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษ (Surcharge) การกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น เป็นมาตรการที่ประเทศผู้นำเข้าสินค้ากำหนดขึ้น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน มิให้เกิดความเสียหายจากปริมาณการนำเข้าที่เพิ่มมากกว่าปกติ เพื่อเปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมภายในประเทศสามารถปรับตัวให้ทันกับภาวะการแข่งขันในตลาดโลก มาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้นนี้บางประเทศอาจจะกำหนดในรูปของโควตา (Quotas) สำหรับประเทศไทยกระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศว่าด้วยการกำหนดมาตรการปกป้องการนำเข้าสินค้าที่เพิ่มขึ้น พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป

3. การกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรม การมีมาตรฐานอุตสาหกรรมจะมีผลให้เกิดความคุ้มครองด้านความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค เนื่องจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ตามมาตรฐานจะทำให้ผู้บริโภคแน่ใจได้ว่ามีความปลอดภัยแก่ส่วนรวม และทำให้เกิดการพัฒนาการผลิตสู่มาตรฐานสากล

4. การออกมาตรการปกป้องอุตสาหกรรมเหล็กของสหรัฐอเมริกา โดยการเรียกเก็บภาษีตอบโต้ (Anti-dumping Duty : AD) และการอุดหนุน การส่งออก (Counter Valling Duty : CVD) สหรัฐฯ เป็นประเทศผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่อันดับต้นๆ ของโลกและเป็นประเทศผู้ใช้เหล็กรายใหญ่ของโลกเช่นกัน ที่ผ่านมาสหรัฐฯ นำเข้าเหล็กเป็นจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 40 ของมูลค่าตลาดรวม การนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศ ทำให้ราคาเหล็กในสหรัฐฯ กดดันลดลงและสร้างความเสียหายให้แก่อุตสาหกรรมเหล็กภายในสหรัฐฯ อย่างมาก ซึ่งผู้ผลิตเหล็กในสหรัฐฯ ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการแข่งขันรุนแรงจากคู่แข่ง ที่มีต้นทุนต่ำกว่า ทำให้ผู้ผลิตเหล็กของสหรัฐฯ ต้องลดกำลังการผลิตลง และมีการปลดคนงานจำนวนมาก ขณะที่หลายรายต้องปิดกิจการไป

ดังนั้น จึงมีความกังวลในความอยู่รอดของอุตสาหกรรมเหล็กซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ออกมาดำเนินมาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมเหล็กของตน

2.2 สภาพการจ้างงาน

จากข้อมูลการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมนี้เพิ่มขึ้นยกเว้นปี 2545 ซึ่งผู้มีงานทำลดลงจากปี 2544 จำนวน 3,379 คน โดยในปี 2544 มีผู้มีงานทำจำนวน 72,250 คน ปี 2545 มีผู้มีงานทำจำนวน 68,871 คน ปี 2546 มีผู้มีงานทำจำนวน 78,946 คน และปี 2547 มีผู้มีงานทำ จำนวน 85,183 คน

ผู้มีงานทำจำแนกตามรายภาค

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 เป็นผู้มีงานทำในภาคกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.57 รองลงมาเป็นกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 15.34 ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากในบริเวณภาคกลางและกรุงเทพมหานครมีแม่น้ำและท่าเรือที่สำคัญ ซึ่งการขนส่งสินค้าเหล็กต้องอาศัยการขนส่งทางน้ำเป็นหลักเพราะมีน้ำหนักมาก ภาคใต้มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.78 ในขณะที่ผู้มีงานทำในภาคใต้ลดลง

ตารางที่ 7 ผู้มีงานทำจำแนกตามรายภาค

ภาค	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	72,250	68,871	78,946	85,183	100.00	100.00	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร	17,832	8,447	9,860	13,070	24.68	12.28	12.49	15.34
ภาคกลาง	46,627	52,916	62,803	65,228	64.54	76.93	79.55	76.57
ภาคเหนือ	3,138	4,837	3,928	4,040	4.34	7.03	4.98	4.74
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4,159	2,459	1,925	2,787	5.76	3.58	2.44	3.28
ภาคใต้	494	122	430	58	0.68	0.18	0.54	0.07

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามอายุและเพศ

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 เป็นผู้มีงานทำเพศชายคิดเป็นร้อยละ 78.52 เพศหญิง ร้อยละ 21.48 โดยกลุ่มเพศชายอยู่ในช่วงอายุ 25- 29 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.42 รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 30 - 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.55 ส่วนเพศหญิงผู้มีงานทำในกลุ่มอายุ 30-34 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.09 รองลงมาในกลุ่มอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.44 และเมื่อพิจารณาในกลุ่มอายุพบว่าทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่ผู้มีงานทำเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 8 ผู้มีงานทำจำแนกตามอายุและเพศ

กลุ่มอายุ	รวม (คน)	2547		ร้อยละของผู้มีงานทำ	
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	85,183	66,888	18,295	78.52	21.48
15 – 19 ปี	2,514	2,272	242	3.40	1.32
20 – 24 ปี	10,852	8,717	2,135	13.03	11.67
25 – 29 ปี	18,566	14,996	3,570	22.42	19.51
30 – 34 ปี	17,670	13,080	4,590	19.55	25.09
35 - 39 ปี	10,667	8,003	2,664	11.96	14.57
40 – 49 ปี	15,882	11,960	3,922	17.88	21.44
50 – 59 ปี	8,124	7,070	1,054	10.57	5.76
≥60 ปี	908	790	118	1.19	0.64

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 เป็นกลุ่มอายุ 25 – 29 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.80 รองลงมาเป็นอายุระหว่าง 30–34 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.74 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาผู้มีงานทำเกือบทุกกลุ่มอายุมีผู้มีงานทำเพิ่มขึ้น ยกเว้นกลุ่มอายุ 15 – 19 ปี , 20–24 ปี และกลุ่มอายุ 50-59 ปี มีจำนวนลดลง และถ้าพิจารณาตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2547 กลุ่มอายุระหว่าง 25–29 ปี ยังคงเป็นกลุ่มอายุที่มีผู้มีงานทำมากที่สุด

ตารางที่ 9 ผู้มีงานทำจำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	72,250	68,781	78,946	85,183	100.00	100.00	100.00	100.00
15 – 19 ปี	4,003	1,268	3,247	2,514	5.54	1.84	4.11	2.95
20 – 24 ปี	12,115	12,136	11,903	10,852	16.77	17.64	15.08	12.74
25 – 29 ปี	14,171	14,906	17,113	18,566	19.61	21.67	21.68	21.80
30 – 34 ปี	12,323	11,267	12,169	17,670	17.06	16.38	15.41	20.74
35 - 39 ปี	10,996	10,904	9,440	10,667	15.22	15.85	11.96	12.52
40 – 49 ปี	12,479	11,006	15,851	15,882	17.27	16.00	20.08	18.64
50 – 59 ปี	4,703	6,244	8,264	8,124	6.51	9.08	10.47	9.54
≥60 ปี	1,460	1,050	959	908	2.02	1.54	1.21	1.07

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ คิดเป็นร้อยละ 45.99 ของผู้มีงานทำทั้งหมด รองลงมาได้แก่ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 22.97 และเมื่อพิจารณาตั้งแต่ปี 2544-2547 ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบยังคงเป็นประเภทกลุ่มอาชีพที่มีผู้มีงานทำมากที่สุด

ตารางที่ 10 ผู้มีงานทำจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	72,250	68,781	78,946	85,183	100.00	100.00	100.00	100.00
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการอาวุโสและ ผู้จัดการ	4,186	3,179	3,818	4,496	5.79	4.62	4.84	5.27
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้าน ต่างๆ	3,787	1,967	1,874	1,264	5.24	2.86	2.37	1.48
ช่างเทคนิคสาขาต่างๆและ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	7,587	6,920	6,861	7,314	10.50	10.06	8.69	8.59
เสมียน	3,155	5,519	8,772	6,632	4.37	8.02	11.11	7.79
พนักงานบริการพนักงาน ขายในร้านและตลาด	886	350	865	690	1.23	0.51	1.10	0.81
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้าน การเกษตรและประมง	-	129	62	14	-	0.19	0.08	0.02
ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือ ในธุรกิจระดับต่างๆ	18,732	15,200	17,379	19,565	25.93	22.10	22.01	22.97
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร ผู้ปฏิบัติงานด้าน การประกอบ	28,205	30,435	34,558	39,176	39.04	44.25	43.77	45.99
อาชีพงานพื้นฐาน	5,712	5,082	4,759	6,032	7.90	7.39	6.03	7.08

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 46.21 รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 18.05 และร้อยละ 17.50 และเมื่อพิจารณาผู้มีงานทำตั้งแต่ปี 2544 - 2547 จะเห็นได้ว่าการจ้างงานในแต่ละระดับการศึกษายังคงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือผู้มีงานทำมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด

ตารางที่ 11 ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	72,250	68,781	78,946	85,183	100.00	100.00	100.00	100.00
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	36,876	32,637	33,832	39,363	51.04	47.45	42.85	46.21
มัธยมศึกษาตอนต้น	10,705	11,322	15,119	15,375	14.81	16.46	19.15	18.05
มัธยมศึกษาตอนปลาย	11,327	12,402	15,516	14,904	15.68	18.03	19.66	17.50
- สายสามัญ	8,493	6,688	8,154	9,314	11.76	9.72	10.33	10.93
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	2,834	5,714	7,362	5,590	3.92	8.31	9.33	6.56
- สายวิชาการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-
อนุปริญญา	6,088	7,470	7,878	8,282	8.43	10.86	9.98	9.72
- สายสามัญ	101	98	-	80	0.14	0.14	-	0.09
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	5,980	7,198	7,809	8,202	8.28	10.47	9.89	9.63
- สายวิชาการศึกษา	7	174	69	-	0.01	0.25	0.09	-
ปริญญาตรีขึ้นไป	7,226	4,750	6,164	7,146	10.00	6.91	7.81	8.39
- สายสามัญ	6,587	3,543	5,478	6,527	9.12	5.15	6.94	7.66
- สายวิชาชีพ	624	913	524	79	0.86	1.33	0.66	0.09
- สายวิชาการศึกษา	16	294	162	540	0.02	0.43	0.21	0.63
การศึกษาอื่นๆ	28	200	437	113	0.04	0.29	0.55	0.13

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์

ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ในปี 2547 เป็นการทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.32 รองลงมาทำงาน 50 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ ร้อยละ 20.35 เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานในปี 2544 พบว่าเกือบทุกช่วงของชั่วโมงการทำงานมีสัดส่วนลดลง ยกเว้นการทำงานในช่วง 35 – 39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 12 ผู้มีงานทำจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ (คน)				ร้อยละของผู้มีงานทำ			
	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547
รวม	72,250	68,781	78,946	85,183	100.00	100.00	100.00	100.00
0 ชั่วโมง	410	1,138	112	218	0.56	1.65	0.14	0.26
1 – 9 ชั่วโมง	99	73	994	112	0.14	0.11	1.26	0.13
10 – 19 ชั่วโมง	384	240	1,122	288	0.53	0.35	1.42	0.34
20 – 29 ชั่วโมง	1,509	80	1,359	1,053	2.09	0.12	1.73	1.24
30 – 34 ชั่วโมง	2,047	402	1,612	1,344	2.83	0.58	2.04	1.58
35 – 39 ชั่วโมง	400	16,865	230	664	0.55	24.52	0.29	0.78
40 - 49 ชั่วโมง	51,342	36,942	52,090	64,167	71.07	53.71	65.98	75.32
50 ชั่วโมงขึ้นไป	16,059	13,041	21,425	17,337	22.23	18.96	27.14	20.35

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2544-2547 เป็นค่าเฉลี่ย 4 ไตรมาส)

หมายเหตุ : 0 ชั่วโมง หมายถึง ผู้ที่ปกติมีงานประจำแต่ในสัปดาห์การสำรวจไม่ได้ทำงานอาจเนื่องมาจากการหยุดพักผ่อน ลาป่วย เป็นต้น

สรุปผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นผู้มีงานทำในภาคกลางมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 25 – 29 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ทำงานในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติงานโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ และผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจระดับต่างๆ เช่น ช่างหลอม ช่างหล่อและช่างรีด โดยมีชั่วโมงการทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ค่าจ้างเฉลี่ยเป็นเงิน 8,208 บาท / เดือน

ระดับความรู้และทักษะฝีมือที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าต้องการ

1. อุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ คือ การถลุงเหล็กในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีธุรกิจถลุงเหล็ก แต่ถ้าประเทศไทยต้องการจะพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กของไทยให้สามารถแข่งขันได้ บุคลากรที่จะมารองรับอุตสาหกรรมถลุงเหล็กที่จะเกิดในอนาคตจะประกอบด้วยบุคลากร ที่สำคัญ 3 กลุ่ม คือ วิศวกรการผลิตและซ่อมบำรุง (Operation & Maintenance Engineer) วิศวกรด้านการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต (Process R&D Engineer) และช่างเทคนิค
2. อุตสาหกรรมเหล็กชิ้นกลางและชิ้นปลายที่เน้นความได้เปรียบด้านต้นทุนที่ต่ำ ในขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ด้วย (Low Cost Strategy + Quality) จะประกอบด้วยบุคลากรหลัก 5 กลุ่ม คือ วิศวกรการผลิตและซ่อมบำรุง วิศวกรด้านการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต วิศวกรด้านการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ช่างเทคนิค นักการตลาด และการขาย

3. อุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยง ประกอบด้วยบุคลากรหลัก 3 กลุ่ม คือ วิศวกรการผลิตและซ่อมบำรุงช่างเทคนิค และนักการตลาดการขาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547, น. 113)

3. สภาพอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า มีอุตสาหกรรมการถลุงแร่เหล็กและอุตสาหกรรมการผลิตก๊าซธรรมชาติเป็นอุตสาหกรรมส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งปัจจัยการผลิตของการถลุงแร่เหล็กผลิตกันท์ เหล็กแท่งยาว เหล็กแท่งแบน และเหล็กแท่งใหญ่ และผลิตภัณฑ์ขั้นปลายยังต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศค่อนข้างมาก ดังนั้นผู้ผลิตจึงมักประสบปัญหาในเรื่องวัตถุดิบทั้งที่เกิดจากการเก็บรักษา และจากความผันผวนของราคาวัตถุดิบทำให้การควบคุมต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตไทยเป็นไปด้วยความยากลำบากและที่สำคัญคือ ต้นทุนที่เริ่มสูงขึ้นดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาคอเนืองที่สำคัญให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องมีต้นทุนขึ้นตามไปด้วย และการที่ประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศทำให้ประเทศไทยขาดอำนาจต่อรองถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีโรงงานรีดซ้ำแต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ นอกจากนั้นปัญหาของการรีดซ้ำ (Re-rolled) ได้แก่ คุณภาพของเหล็กไม่ได้มาตรฐาน กล่าวคือคุณภาพของเหล็กจะขาดความสม่ำเสมอและมีสิ่งเจือปนสูง

อุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องหรือเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ประกอบด้วย

1. อุตสาหกรรมยานยนต์ ในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้จะใช้เหล็กทรงแบนและเหล็กทรงยาว โดยในกลุ่มของเหล็กทรงยาวจะมีปริมาณในสัดส่วนที่น้อยกว่าเหล็กทรงแบนมากเนื่องจากจะมีการใช้งานเพียงเล็กน้อยในส่วนของสติกกันท์ เพื่อยึดส่วนประกอบต่างๆ ของยานยนต์ สปริง เพลา และส่วนประกอบในยางรถยนต์เท่านั้น ส่วนในกลุ่มของเหล็กทรงแบนจะใช้งานเพื่อผลิตเป็นส่วนประกอบต่างๆ ของยานยนต์ ทั้งที่เป็นชิ้นส่วนตัวถังภายนอกและภายในรถยนต์ ซึ่งชิ้นส่วนเหล่านี้มีหลายประเภท เช่น พื้นรถ ประตูรถ กระโปรงรถยนต์ ถังน้ำมัน เป็นต้น ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540-2541 ความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศได้ส่งผลกระทบอย่างมากในอุตสาหกรรมนี้ อัตราการขยายตัวของปริมาณการผลิตรถยนต์ในปี 2540 และ 2541 ลดลงร้อยละ 35.59 และ 56.11 (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2546, น. 2-31)

2. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า ในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้จะใช้เหล็กแผ่นรีดเย็นและเหล็กแผ่นเคลือบเป็นหลัก ส่วนเหล็กแผ่นรีดร้อนจะมีใช้อยู่บ้างบางส่วน สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีส่วนประกอบของเหล็กเป็นวัตถุดิบหลัก ได้แก่ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า หม้อหุงข้าว ตู้เย็น เป็นต้น มูลค่าการส่งออกและอัตราการขยายตัวในปี 2543 ของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าประมาณ 255,597 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 32.64 (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2546, น. 2-28)

3. อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์โลหะ อุตสาหกรรมนี้จะใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กกริดเซ็น เป็นหลัก โดยนำมาทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ เช่น เก้าอี้ ตู้เหล็ก โต๊ะ เป็นต้น หลังจากนั้นจะนำไปชุบโครเมียม หรือชุบสี อุตสาหกรรมนี้จะได้ไปพร้อมกับกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เช่น การสร้างอาคาร บ้าน สำนักงาน

4. อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ อุตสาหกรรมนี้มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เหล็กอยู่ 2 ประเภทเท่านั้น คือเหล็กแผ่นเคลือบดีบุกและเหล็กแผ่นเคลือบโครเมียม โดยเหล็กแผ่นเคลือบดีบุกสามารถผลิตได้ทั้งกระป๋องบรรจุผลไม้และน้ำผลไม้ (เหล็กแผ่นเคลือบโครเมียมจะทำปฏิกิริยากับผลไม้ ทำให้สีผลไม้เปลี่ยนจึงต้องใช้แผ่นเหล็กเคลือบดีบุกเท่านั้น) อาหารทะเลกระป๋อง กระป๋องสเปรย์ กระป๋องเครื่องดื่มต่าง ๆ เหล็กแผ่นเคลือบโครเมียมจะใช้ผลิตกระป๋องบรรจุอาหารทะเลเป็นหลักและฝาจับ ความต้องการในอุตสาหกรรมกระป๋องจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับความสามารถในการส่งออกของอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องของไทย ระดับราคาวัตถุดิบของอุตสาหกรรม การเกษตร ปริมาณการส่งออกอาหารของโลกและภาวะเศรษฐกิจของประเทศ คู่ค้าหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อระดับความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง และจะส่งผลกระทบต่อปริมาณความต้องการเหล็กแผ่นเคลือบดีบุกและเหล็กแผ่นเคลือบโครเมียมด้วย

5. อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมนี้มีความต้องการผลิตภัณฑ์เหล็กในปริมาณค่อนข้างสูง และหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มเหล็กทรงยาวซึ่งจะใช้งานในรูปของเหล็กเส้น เหล็กข้ออ้อย ลวดเหล็กทนแรงดึงสูง เหล็กฉาก ลวดตาข่าย ลวดหนาม ฯ ในส่วนของเหล็กทรงแบนมีการใช้งานในรูปของเหล็กแผ่นรีดร้อน ท่อเหล็ก รวมถึงเหล็กแผ่นเคลือบสังกะสีแบบจุ่มร้อน เป็นต้น อุตสาหกรรมนี้นอกจากจะมีความสำคัญอย่างมากกับอุตสาหกรรมเหล็กแล้วอุตสาหกรรมนี้ยังมีความสัมพันธ์กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และสัมพันธ์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การเคลื่อนไหวจะค่อนข้างรุนแรงและผันผวนมากกว่า กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจขยายตัว อุตสาหกรรมก่อสร้างจะขยายตัวได้มากกว่า ในทางตรงกันข้าม หากเศรษฐกิจอยู่ในภาวะชะงักงัน อุตสาหกรรมนี้จะชะลอตัวได้เร็วและมากกว่า

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis)

เพื่อที่จะทราบถึงสถานภาพของอุตสาหกรรมในเชิงลึกทั้งถึงแวดล้อมภายในและภายนอกของอุตสาหกรรมนี้ การศึกษาในครั้งนี้จึงใช้ SWOT Analysis ซึ่งจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. การผลิตส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย
2. บุคลากรมีความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้

3. มีแหล่งที่คั่งทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการกระจายผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน

จุดอ่อน (Weakness)

1. ขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงในระบบการผลิต
2. มีการใช้กำลังการผลิตของเครื่องจักรไม่เต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากการอนุมัติส่งเสริมการลงทุนในบางผลิตภัณฑ์มากเกินไปและมีการใช้กระบวนการผลิตที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสูง

3. ขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและทักษะ
4. โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคด้อยคุณภาพ
5. นักธุรกิจและหน่วยงานของรัฐบาลบรรษัทภิบาลและธรรมาภิบาล
6. มีการวิจัยและการพัฒนาน้อยมาก

โอกาส (Opportunity)

1. มีโอกาสเพิ่มปริมาณการผลิตได้มากขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมต่อเนื่องภายในประเทศกำลังขยายตัว เช่น การผลิตเหล็กโครงสร้าง
2. อัตราการบริโภคเหล็กค่อหั่วยังมีโอกาสขยายตัวได้อีก เนื่องจากขณะนี้ยังมีอัตราที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการบริโภคเหล็กค่อหั่ว ในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ต้องดูปัจจัยภายนอกและภายในอื่นๆ ประกอบ
3. สามารถนำไปใช้เป็นวัสดุทดแทนผลิตภัณฑ์อื่นได้ เช่น คอนกรีต และไม้ เป็นต้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์เหล็กสามารถที่จะพัฒนาไปยังรูปแบบใหม่ๆ ได้

ข้อจำกัด (Threat)

1. ต้องอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบ เทคโนโลยีและอุปกรณ์การผลิตจากต่างประเทศ
2. ระบบโครงสร้างพื้นฐาน นโยบายรัฐไม่มีความชัดเจน ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการลงทุน
3. เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง ระยะเวลาคืนทุนนาน
4. การเร่งเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศที่มีความพร้อมกว่า แข็งแกร่งกว่าเป็นแรงกดดันต่อการพัฒนา

5. ในตลาดโลกมีการแข่งขันสูง และหลายกรณีมีการทุ่มตลาดและการกีดกันทางการค้า

3.2 ความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรม (Porter's Five Forces Model)

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน สามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้แบบจำลองการแข่งขันของ Porter's Five Forces Model ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และความเข้มข้นของการแข่งขันในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าของไทย

การแข่งขันระหว่างธุรกิจ

อุตสาหกรรมเหล็กมีการแข่งขันกันมากประกอบด้วยผู้ผลิตและผู้ค้าจำนวนมาก (โดยในปี 2547 มีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเหล็กและเหล็กกล้าจำนวน 91 แห่ง: สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน 2547 : 86-62) ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ เหล็กเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความยืดหยุ่นด้านราคาต่ำ กล่าวคือ หากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านราคาก็จะมีผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคเหล็กไม่มากนัก เนื่องจากความไม่สมดุลระหว่างกำลังการผลิตและความต้องการใช้ทำให้อุตสาหกรรมนี้มีลักษณะการแข่งขันที่เข้มข้นและรุนแรงโดยเฉพาะในส่วนของตลาดเหล็กสำหรับใช้งานทั่วไป (Commercial Grade) ที่เน้นการแข่งขันทางด้านราคาเป็นปัจจัยหลัก จากวิกฤตเศรษฐกิจโลกทำให้เหล็กกำลังการผลิตส่วนเกินจำนวนมากและเมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรปมีมาตรการปกป้องอุตสาหกรรมเหล็กในประเทศของตนเองทำให้เหล็กส่วนเกินเหล่านี้อาจไหลเข้ามาท่วมตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียน และประเทศไทย

อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อหรือลูกค้ามีอำนาจต่อรองสูง เนื่องจากปัจจุบันการค้าโลก ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งกระแสโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีทางการค้าในตลาดโลก การถ่ายเทและเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกขึ้น ข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกันทั่วโลก ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นในการบริโภคและสามารถเลือก สิ่งที่มีคุณภาพสูงในราคาต่ำ ในช่วงที่ผ่านมาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการหดตัวอย่างรุนแรง ตลาดเหล็กมีปริมาณสินค้ามากเกินความต้องการ โดยประเทศไทยมีขนาดกำลังการผลิตรวม 19 ล้านตัน แบ่งเป็นเหล็กทรงแบน 10.2 ล้านตัน และเหล็กทรงยาว 8.8 ล้านตัน ในขณะที่ปี 2543 ประเทศไทยมีปริมาณการบริโภคเหล็กประมาณ 8.73 ล้านตัน แบ่งเป็นเหล็กทรงแบน 6.5 ล้านตัน และเหล็กทรงยาว 2.23 ล้านตัน ด้วยเหตุนี้ลูกค้าจึงน่าจะมีอำนาจต่อรองสูงในเรื่องของการลดราคาหรือการเพิ่มคุณภาพของเหล็กที่ราคาเดิม ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วราคาควรจะถูกควบคุมโดยการแข่งขันของผู้ผลิต

ในกลุ่มเหล็กทรงแบนนี้จะมีผู้ค้ามากมายทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ลูกค้ามีทางเลือกหลากหลายในแง่ของราคาและคุณภาพ ลูกค้าของกลุ่มเหล็กแผ่นรีดร้อนนั้นมีอำนาจต่อรองสูงมาก เนื่องจากในประเทศมีกำลังการผลิตส่วนเกินกว่าร้อยละ 70 และมีเหล็กราคาต่ำจำนวนมากไหลเข้ามาท่วมตลาดในประเทศ

ส่วนอุตสาหกรรมต่อเนื่องของประเทศไทยที่เป็นกลุ่มลูกค้าของอุตสาหกรรมเหล็กและมีผู้ผลิตให้เลือกจำนวนมาก ทำให้ลูกค้าไม่ได้ผูกขาดกับผู้ผลิตเพียงรายเดียว แต่ลูกค้าจะสั่งซื้อจากผู้ผลิตหลายรายเพื่อเป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองกับผู้ผลิต โดยส่วนใหญ่บริษัทเหล่านี้จะเป็นการร่วมลงทุนจากต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น จากการร่วมลงทุนนี้ อำนาจในการตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับบริษัทแม่ ดังนั้นลูกค้าจึงมีอำนาจต่อรองสูง ในเรื่องของราคาและคุณภาพ หากมองในเชิงลึกก็จะพบว่าบริษัทแม่จากต่างประเทศนั้นเป็นบริษัทข้ามชาติ

มีสายการผลิตที่ครบวงจรหรือเป็นพันธมิตรกับผู้ผลิตในประเทศของตนเองซึ่งสามารถจัดหาวัตถุดิบได้ในราคาที่ถูกลงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้วัตถุดิบจากประเทศไทย

อำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยการผลิต

ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุดิบมีอำนาจต่อรองสูง เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กของไทย เริ่มต้นจากการหลอมเศษเหล็กซึ่งเป็นเพียงอุตสาหกรรมขั้นกลางเท่านั้น ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ได้จากการหลอมเศษเหล็กจึงรองรับได้แค่ความต้องการใช้งานทั่วไปที่ไม่ต้องการคุณภาพเหล็กสูง ประเทศไทยยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศสำหรับเหล็กคุณภาพสูง เนื่องจากยังไม่มีอุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้นในประเทศ ดังนั้นอำนาจต่อรองจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบจึงมีมาก ผู้ผลิตในประเทศจำเป็นต้องยอมรับราคาตามที่คุณส่งมอบวัตถุดิบกำหนด ทำให้ราคาวัตถุดิบมีความผันผวน และผู้ใช้ในประเทศต้องแบกรับความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ผู้จัดหาเศษเหล็กก็มีอำนาจต่อรองสูง ผู้ใช้มักต้องยอมตามข้อเสนอของผู้จัดหาเศษเหล็ก

คู่แข่งชั้นหน้าใหม่

การแข่งขันจากผู้ผลิตรายใหม่ มีแนวโน้มสูงขึ้นเพราะนโยบายรัฐเน้นเปิดการค้าเสรี และการเติบโตของ GDP และการต้องการเงินตราต่างประเทศ ทำให้เกิดการควบรวมกิจการ (Take Over) จาก Joint Venture เอง และการได้มาซึ่งการเข้าถือสิทธิ์ (Acquisition) จากต่างชาติ เช่น อินเดีย และญี่ปุ่น การเชิญชวนให้ผู้ผลิตจีนเข้ามาลงทุนเหล็กต้นน้ำโดยให้สิทธิประโยชน์เท่ากับหรือมากกว่าผู้ประกอบการในประเทศ

ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทดแทนกันได้

สินค้าที่ทดแทนเหล็กได้มีความหลากหลายมากขึ้น ผลิตภัณฑ์เหล็กเป็นสินค้าที่มีราคาสูง และมีน้ำหนักมาก ในปัจจุบันสินค้าที่สามารถทดแทนเหล็กได้มีความแพร่หลายมากขึ้น เช่น พลาสติกและอะลูมิเนียม โดยพลาสติกจะมีราคาถูกกว่าเหล็กหลายเท่าตัวและมีน้ำหนักเบา ดังนั้นพลาสติกจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในขณะที่อะลูมิเนียมซึ่งมีราคาแพงกว่าเหล็กแต่ผู้ผลิตก็นิยมใช้มากกว่าในผลิตภัณฑ์ เช่น หม้อ ครอบ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น เนื่องจากความสวยงามและไม่เป็นสนิม ในปัจจุบันเพชร (พลาสติกเคลือบฟิล์ม) เริ่มเข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมกระป๋องมากขึ้น เช่น ปลากระป๋องที่ผู้ผลิตเริ่มใช้เพชรทดแทนกระป๋องเหล็ก แม้ว่าเพชรจะมีราคาสูงกว่า แต่ความสวยงามและสะดวกใช้ของเพชรก็มีมากขึ้นเช่นกัน สินค้าทดแทนเหล่านี้ แม้จะไม่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์เหล็กได้ทั้งหมดแต่ก็สามารถส่งผลกระทบต่อยอดขายได้ นอกจากนี้แล้วสินค้าเหล่านี้ยังมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของราคาเหล็กด้วย หากราคาเหล็กมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคจะหันมาใช้สินค้าทดแทน

4. แนวโน้มอุตสาหกรรมและความต้องการแรงงาน

4.1 แนวโน้มอุตสาหกรรม

แนวโน้มอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าในปี 2548 คาดว่าจะขยายตัวขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2547 เนื่องจากปัจจัยทางด้านการบวกจากความต้องการทั้งตลาดในประเทศจากนโยบายการช่วยเหลือธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จากภาครัฐ โดยแบ่งเป็น 2 แนวทางหลัก คือ นโยบายการทำโครงการเมกะโปรเจกต์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการก่อสร้างรถไฟฟ้า โครงการรถไฟความเร็วสูง การก่อสร้างถนนสะพานเพื่อเชื่อมต่อระบบโครงข่ายคมนาคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน และนโยบายกระตุ้นกำลังซื้อที่อยู่อาศัยโดยมอบหมายให้การเคหะแห่งชาติ (กคช.) เป็นหน่วยงานหลักในการสานต่อนโยบายด้านที่อยู่อาศัยเพื่อจัดสร้างบ้านให้กับผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลาง โดยภาครัฐจะอนุมัติให้ทำโครงการต่อเนื่องได้แก่ โครงการบ้านเอื้ออาทรและโครงการบ้านมั่นคงและมีโครงการที่ผ่านทางธนาคารอาคารสงเคราะห์อีก 2 โครงการ คือ โครงการ รอส. - กบข.ที่ให้ข้าราชการสมาชิก กบข. ซื้อที่อยู่อาศัย และโครงการที่ รอส. เปิดโอกาสให้ผู้ประกันตน กู้เงินซื้อที่อยู่อาศัย ประกอบกับการฟื้นฟูสิ่งก่อสร้างบ้านเรือนร้านค้าและโรงแรม ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล 6 จังหวัดภาคใต้ อันเนื่องจากเหตุภัยธรรมชาติ (คลื่นยักษ์สึนามิ) ซึ่งจากปัจจัยบวกเหล่านี้ล้วนทำให้ต้องมีการใช้เหล็กก่อสร้างเป็นปริมาณมาก ขณะเดียวกันความต้องการของตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะเหล็กแผ่นรีดร้อนจากการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประกาศลดภาษีนำเข้าเหล็กรีดร้อน (HR Carbon Steel) ที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการอุดหนุนในสินค้า (HR Carbon Steel) ของไทยลงเหลือร้อยละ 1.8 หลังจากที่เคยตรวจสอบพบว่าประเทศไทยไม่มีการอุดหนุนสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้มีผลย้อนหลังตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2547 จึงมีผลให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มปริมาณการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาได้มาก อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยทางด้านลบที่พึงระวัง ได้แก่ ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ยังคงเพิ่มสูงขึ้น

สำหรับการผลิตเหล็กถด (Wierod) น็อตและสกรู (Fastener) ในปี 2548 คาดว่าจะเพิ่มปริมาณสูงขึ้น เนื่องจากบริษัทผู้ผลิตในประเทศวางแผนที่จะขยายกำลังการผลิตภายในช่วงต้นปี โดยกำลังการผลิตเหล็กถด จะเพิ่มขึ้นจาก 95,000 ตันต่อปี เป็น 168,000 ตันต่อปี ทั้งนี้แผนการขยายการผลิตดังกล่าวจะรวมถึงการเพิ่มกำลังการผลิตน็อตและสกรูด้วย

4.2 การประมาณการความต้องการแรงงานทั่วประเทศ

คาดว่าปี 2548-2550 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้ามีความต้องการแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้นโดย ปี 2548 จำนวน 96,798 คน ปี 2549 และ 2550 จำนวน 103,604 คน และ 110,730 คน โดยมีสัดส่วนเฉลี่ย 1.74

ตารางที่ 13 ประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

หน่วย : คน

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
อุตสาหกรรมการผลิต	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า	85,183	96,798	103,604	110,730
สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อการผลิต (ร้อยละ)	1.56	1.67	1.74	1.81

ความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

ภาคกลางมีความต้องการแรงงานโดยเฉลี่ยมากที่สุดโดยปี 2548 จำนวน 72,017 คน ปี 2549 จำนวน 77,080 คน และปี 2550 จำนวน 82,382 คน รองลงมาคือกรุงเทพมหานครและภาคเหนือ

ตารางที่ 14 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกรายภาค

หน่วย : คน

ภาค	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	85,183	96,798	103,604	110,730
กรุงเทพมหานคร	13,070	15,680	16,783	17,937
กลาง	65,228	72,017	77,080	82,382
เหนือ	4,040	5,105	5,464	5,839
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,787	3,640	3,896	4,164
ใต้	58	356	381	408

ความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

สถานประกอบการต้องการแรงงานในกลุ่มอายุ 25-29 ปี มากที่สุด โดยในปี 2548 จำนวน 20,512 คน ปี 2549 จำนวน 21,954 คน ปี 2550 จำนวน 23,465 คน รองลงมาคือกลุ่มอายุ 40-49 ปี และกลุ่มอายุ 30-34 ปี

ตารางที่ 15 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : คน

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	85,183	96,798	103,604	110,730
15 - 19 ปี	2,514	3,496	3,742	3,999
20 - 24 ปี	10,852	15,058	16,116	17,225

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กลุ่มอายุ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
25 – 29 ปี	18,566	20,512	21,954	23,465
30 – 34 ปี	17,670	16,842	18,026	19,266
35 – 39 ปี	10,667	13,443	14,389	15,378
40 – 49 ปี	15,882	17,423	18,648	19,931
50 – 59 ปี	8,124	8,613	9,219	9,853
> = 60 ปี	908	1,411	1,510	1,613

ความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการมากที่สุด คือ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการหล่อหลอมรีดโลหะ ปี 2548 จำนวน 41,877 คน ปี 2549 จำนวน 44,822 คน ปี 2550 จำนวน 47,904 คน รองลงมาคือ ผู้ปฏิบัติงานโดยฝีมือในธุรกิจระดับต่างๆ และช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 16 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามประเภทอาชีพ

หน่วย : คน

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		548	2549	2550
รวม	85,183	96,798	103,604	110,730
ผู้บัญญัติกฎหมายข้าราชการระดับอาวุโสและผู้จัดการ	4,496	4,968	5,316	5,683
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ	1,264	2,894	3,098	3,311
ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	7,314	9,157	9,801	10,475
เสมียนต่าง ๆ	6,632	7,572	8,104	8,661
พนักงานบริการและพนักงานขายในร้านค้าและตลาด	690	880	942	1,006
ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	14	68	73	78
ผู้ปฏิบัติงานโดยฝีมือในธุรกิจระดับต่าง ๆ	19,565	22,508	24,091	25,748
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานผู้ควบคุมเครื่องจักรและ ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	39,176	41,877	44,822	47,904
อาชีพงานพื้นฐาน	6,032	6,874	7,357	7,864

ความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาที่คาดว่าจะมีความต้องการแรงงานมากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า โดยในปี 2548 จำนวน 45,387 คน ปี 2549 จำนวน 48,579 คน ปี 2550 จำนวน 51,920 คน รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 17 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2549	2550
รวม	85,183	96,798	103,604	110,730
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	39,363	45,387	48,579	51,920
มัธยมศึกษาตอนต้น	15,375	16,571	17,736	18,956
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14,904	17,148	18,353	19,616
- สายสามัญ	9,314	10,344	11,070	11,832
- สายอาชีวศึกษา (ปวช.)	5,590	6,804	7,283	7,784
- สายวิชาการศึกษา	-	-	-	-
อนุปริญญา	8,282	9,435	10,098	10,793
- สายสามัญ	80	91	97	104
- สายวิชาชีพ (ปวส.)	8,202	9,259	9,910	10,592
- สายวิชาการศึกษา	-	85	91	97
ปริญญาตรีขึ้นไป	7,146	8,011	8,574	9,164
- สายสามัญ	6,527	6,986	7,477	7,991
- สายวิชาชีพ	79	713	763	816
- สายวิชาการศึกษา	540	312	334	357
การศึกษาอื่นๆ	113	246	263	281

ความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

สถานประกอบการต้องการแรงงานที่ทำงาน 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด คือ ปี 2548 จำนวน 64,391 คน ปี 2549 จำนวน 68,919 คน ปี 2550 จำนวน 73,659 คน รองลงมาคือ 50 ชั่วโมงขึ้นไป

ตารางที่ 18 ประมาณการความต้องการแรงงานจำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : คน

ชั่วโมงทำงาน	ผู้มีงานทำ 2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2547	2548
รวม	85,183	96,798	103,604	110,730
ต่ำกว่า 10 ชั่วโมง	330	1,031	1,102	1,178
10 – 19 ชั่วโมง	288	639	684	731
20 – 29 ชั่วโมง	1,053	1,249	1,337	1,429
30 – 34 ชั่วโมง	1,344	1,703	1,823	1,948
35 – 39 ชั่วโมง	664	6,325	6,770	7,235
40 – 49 ชั่วโมง	64,167	64,391	68,919	73,659
50 ชั่วโมงขึ้นไป	17,337	21,460	22,969	24,550

5. ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน

ในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า และจากประมาณการสัดส่วนของความต้องการแรงงานระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่าความต้องการแรงงานในอนาคต จะใช้แรงงานที่มีทักษะและความสามารถในการใช้เครื่องจักร และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ดังนั้นสินค้าและบริการที่ไทยผลิตได้ต้องมีมาตรฐานเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในอนาคตอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าคงต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ บุคลากรที่จะควบคุมดูแลเทคโนโลยีใหม่ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นประเภทแรงงานที่มีฝีมือ เช่น ช่างเทคนิค นักวิทยาศาสตร์ รวมทั้งบุคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ เทคนิคการเจรจาต่อรอง การวิเคราะห์ การตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องทำการพัฒนาฝีมือแรงงาน

2. สภาพแวดล้อมในการทำงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสม

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า จัดว่าเป็นอุตสาหกรรมหนัก การทำงานมี ลักษณะที่สกปรก ขาดลำบาก วิศวกรที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้มีอัตราการเปลี่ยนงานสูงเนื่องจากค่าตอบแทนที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง และช่างเทคนิคค่าตอบแทนก็อยู่ในระดับปานกลาง

เช่นกัน จึงควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม

3. ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันในการจัดทำและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโดยเฉพาะข้อมูลด้านการตลาด และข้อมูลด้านแรงงาน เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณการผลิตเหล็กและเหล็กกล้าของโลกมีประมาณ 1,000 ล้านตันต่อปี และราคาของเหล็กในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสภาวะตลาด ดังนั้นจึงต้องมีการติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง และแม่นยำ สามารถนำมาใช้ในการวางแผนการผลิต การแข่งขัน และวางแผนพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต 7 กลุ่ม อุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2542-2547 จากสำนักงาน สถิติแห่งชาติ ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) และข้อมูล สต็อกทุนสุทธิ (Net Capital Stock) จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ เป็นฐานและประกอบในการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและคาดประมาณแนวโน้ม ความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต โดยใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas และประมาณการสัดส่วนความต้องการแรงงานรายอุตสาหกรรมใน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม การผลิตโดยใช้ Holt's Method หรือ Exponential with Trend นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากเอกสารวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ รวมทั้งได้จัดสัมมนาผลการศึกษาวเคราะห์ ความต้องการแรงงานและแนวโน้มเบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาประกอบและ ปรับปรุงในการศึกษาวเคราะห์ดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสัมฤทธิ์ผลตามตัวชี้วัดใน ยุทธศาสตร์ที่กำหนด

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาวเคราะห์ พบว่า ความต้องการแรงงานในภาคการผลิตในช่วงปี 2548 – 2550 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงโดยในปี 2548 มีความต้องการแรงงานในภาคการผลิตจำนวน 5,782,365 คน ปี 2549 จำนวน 5,953,897 คน และปี 2550 จำนวน 6,130,517 คน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.59 , 2.97 และ 2.96 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2547 พบว่าอุตสาหกรรมการผลิตที่มีแนวโน้ม ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น 4 กลุ่มอุตสาหกรรมได้แก่ อาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มการจ้างงาน เพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 11.20 อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.07 อุตสาหกรรมยานยนต์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.42 และอุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน(เหล็กและเหล็กกล้า) เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.75 ส่วนอีก 3 กลุ่มอุตสาหกรรมคือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ มีแนวโน้มการจ้างงานลดลง เฉลี่ย ร้อยละ 1.33 อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง ลดลงร้อยละ 15.10 และอุตสาหกรรมไม้และ ผลิตภัณฑ์ไม้ ลดลงร้อยละ 13.91

ตารางที่ 1 ผลการประมาณความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศของภาคการผลิต
ปี 2548 – 2550

หน่วย : คน

อุตสาหกรรม	2547	ประมาณการความต้องการแรงงาน		
		2548	2547	2548
รวมภาคการผลิต	5,476,137	5,782,365	5,953,897	6,130,517
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	995,689	1,069,423	1,106,735	1,145,320
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	495,069	500,160	488,847	476,423
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	738,110	781,727	783,097	783,861
อุตสาหกรรมยานยนต์	136,870	150,170	163,236	176,945
อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	171,858	162,163	146,268	129,286
อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	358,440	330,275	309,090	286,358
อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)	85,183	96,798	103,604	110,730
อุตสาหกรรมอื่นๆ ในภาคการผลิต	2,494,918	2,691,649	2,853,020	3,021,594

ที่มา : จากการประมาณการ

สำหรับสาระสำคัญในแต่ละอุตสาหกรรมการผลิตทั้ง 7 อุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ก่อให้เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ร้อยละ 8.42 และมีสัดส่วน ร้อยละ 16.78 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีมูลค่าการส่งออกและนำเข้า คิดเป็นร้อยละ 12.62 และ 3.15 ของมูลค่าการส่งออกและนำเข้าของสินค้าในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด มีการจ้างงานร้อยละ 18.27 ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มประกอบด้วยอุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ กิจการประมง เกษตรปศุสัตว์ อุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ การแปรรูปอาหารและเครื่องดื่ม และ อุตสาหกรรมปลายน้ำ คือ อาหารสำเร็จรูปและกึ่งสำเร็จรูป สามารถส่งออกมูลค่า 4.94 แสนล้านบาท และการนำเข้ามูลค่า 1.20 แสนล้านบาท ตำแหน่งที่มีการจ้างงานมากที่สุด คือ พนักงานฆ่าและสัตว์ พนักงานขายสัตว์น้ำ และพนักงานจัดเตรียมอาหาร มีค่าจ้างเฉลี่ย 5,787 บาทต่อคนต่อเดือน

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้อุตสาหกรรมนี้มีการขยายตัว ได้แก่ ความพร้อมและศักยภาพของอุตสาหกรรมในการผลิตเพื่อการส่งออก ปริมาณความต้องการในตลาดโลกที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง การเปิดการค้าเสรี ทำให้มีตลาดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น และนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกของรัฐบาล ปี 2548 - 2550 คาดว่า จะส่งผลให้มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มประมาณ 1.06-1.14 ล้านคน ดังนี้

- 1) คาดว่าจะมีการจ้างงานในภาคกลางมากที่สุด (ร้อยละ 40.43) ส่วนใหญ่จะจ้างงาน ตำแหน่งพนักงานฆ่าแหละสัตว์ พนักงานขายสัตว์น้ำ พนักงานเตรียมอาหาร (ร้อยละ 33.29) และ พนักงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักร (ร้อยละ 25.85)
- 2) คุณสมบัติของแรงงานที่คาดว่าจะได้รับการจ้างงานมากที่สุด ผู้ที่มีอายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 35.97) จบการศึกษาประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 58.71) และมีมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 18.01)

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ

อุตสาหกรรมสิ่งทอก่อให้เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ร้อยละ 5.90 ของ GDP รวม มีมูลค่าการส่งออก ร้อยละ 4.60 ของ GDP มีการจ้างงานถึงร้อยละ 9 ของแรงงานในภาคการผลิต ซึ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบด้วยอุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ การผลิตเส้นใย อุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ การปั่นด้าย ทอและถักผ้า พิมพ์ ฟอกย้อม และแต่งสำเร็จ และ อุตสาหกรรมปลายน้ำ คือการผลิตเครื่องนุ่งห่ม มีจำนวนโรงงาน 1,934 แห่ง (ไม่รวมอุตสาหกรรมปลายน้ำ) มีมูลค่าการผลิต 77,465 ล้านบาทต่อปี ผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศ ร้อยละ 60 ผลิตเพื่อการส่งออก ร้อยละ 40 ในปี 2547 มีมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบ 1.20 แสนล้านบาท โดยวัตถุดิบที่นำเข้า คือ ผ้า ยเส้นใยสังเคราะห์ ผ้าผืน จากประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และส่งออกผ้าผืน เส้นใยเส้นด้าย ไปยังประเทศจีน สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา มีมูลค่าการส่งออก 2.60 แสนล้านบาท

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

ปี 2547 มีการจ้างงาน 495,069 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการจ้างงานมากที่สุดถึง ร้อยละ 49 รองลงมาคือ ภาคกลาง และน้อยที่สุดในภาคใต้ ผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ทำงานระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งหมายถึงเป็นการทำงานแบบเต็มเวลา ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 63) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 27) โดยจะทำงานในตำแหน่งพนักงานทอและ ถักผ้ามากที่สุด รองลงมาคือ พนักงานควบคุมเครื่องจักร มีค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 5,151 บาทต่อคนต่อเดือน ต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้านมากขึ้น โดยเฉพาะวิศวกร นักออกแบบ นักการตลาด

และช่างอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับแรงงานไร้ฝีมือมีแนวโน้มความต้องการลดลง เนื่องจากบางอุตสาหกรรมเริ่มมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาทดแทนแรงงานไร้ฝีมือ

แนวโน้มความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ทรงตัวหรือลดลงเล็กน้อย และคาดว่าใน 3 ปีข้างหน้าการจ้างงานจะไม่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2547 มีสัดส่วนการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอต่อแรงงานในภาคการผลิต ร้อยละ 9.04 และในปี 2548 - 2550 ลดลงเหลือ ร้อยละ 8.65, 8.21 และร้อยละ 7.77 ตามลำดับ

3. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายก่อให้เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ร้อยละ 5.25 ของ GDP รวม โดยมูลค่าเพิ่มต่อคนงาน(GDP/L) ประมาณ 91,387 บาทต่อคนต่อปี ในช่วงที่ผ่านมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นน้อยมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ คู่ค้าที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มชะลอตัวลงและจีนซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้ารายใหญ่เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้การแข่งขันในธุรกิจสิ่งทอรวมทั้งเครื่องแต่งกายในตลาดโลก มีความรุนแรงขึ้น แต่หลังจากมีการยกเลิกโควตาการนำเข้าในเดือนมกราคม ปี 2548 และการเปิด FTA รวมทั้งการที่จีนประสบปัญหาถูกสหรัฐอเมริกาและยุโรปใช้มาตรการ Safeguard ทำให้สินค้าไทยมีอนาคตที่จะสามารถขยายตลาดได้อีกมาก

การจ้างงานในปี 2547 มีจำนวนสูงถึง 738,110 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานสตรี ค่าจ้างเฉลี่ยในอุตสาหกรรมนี้เดือนละประมาณ 5,241 บาท เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่เป็นพนักงานฝ่ายผลิตที่ไม่มีทักษะความชำนาญพิเศษ ตำแหน่งงานที่สำคัญ ได้แก่ นักออกแบบ พนักงานการตลาด พนักงานควบคุมคุณภาพ และวิศวกรหรือช่างเทคนิค ฯลฯ แหล่งจ้างงาน ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 36.26) รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-49 ปี (ร้อยละ 74.06) ทำงานระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 47.22) ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานแบบเต็มเวลา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 61.93) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 21.09)

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

จากการศึกษาข้อมูลการจ้างงานในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีการขยายตัวในอัตราที่ลดลง ทำให้เมื่อนำมาคาดประมาณใน 3 ปีข้างหน้าการจ้างงานจะเพิ่มขึ้นไม่มากนัก โดยในปี 2547 มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายคิดเป็นร้อยละ 13.48 ของแรงงานในภาคการผลิต และในปี 2548-2550 มีจำนวนประมาณร้อยละ 13.52, 13.15 และร้อยละ 12.79 ของแรงงานในภาคการผลิต ตามลำดับ แต่ทั้งนี้จากแนวโน้มการขยายตัวของอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายซึ่งได้รับผลกระทบจาก

การค้าในตลาดโลก และมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ ประกอบกับความสามารถของผู้ประกอบการไทย คาดว่าความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายจะเพิ่มสูงกว่าตัวเลขประมาณการข้างต้น

4. อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนในปี 2546 ขยายตัว ร้อยละ 37.92 มีสัดส่วนร้อยละ 4.10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม และมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับสองของประเทศ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.70 โดยอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนประกอบด้วย อุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ อุตสาหกรรมโลหะ พลาสติก ยาง และแก้ว อุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ อุตสาหกรรมชิ้นส่วน การกัดกลึง ฉีดขึ้นรูป แม่พิมพ์ และเครื่องจักร และอุตสาหกรรมปลายน้ำ คือ อุตสาหกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ โดยในปี 2547 มีการผลิตรถยนต์ จำนวน 927,599 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.66 มีการจำหน่ายในประเทศ 625,878 คัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.28 และมีมูลค่าการส่งออก 220,817.90 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 15,046.60 ล้านบาท

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

ในปี 2547 มีการจ้างงาน จำนวน 136,870 คน ในภาคกลางมากที่สุด ร้อยละ 67.99 มีอายุระหว่าง 25-29 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำงานในประเภทอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด และทำงานระหว่าง 40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 9,280 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนระดับฝีมือที่ต้องการ คือ ระดับวิศวกร ช่างเทคนิค และแรงงานมีฝีมือ

จากผลการประมาณการความต้องการจ้างแรงงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ใน ปี 2548-2550 พบว่า มีความต้องการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น จากสัดส่วนการจ้างงานของอุตสาหกรรมต่อแรงงานในภาคการผลิต โดยปี 2547 มีสัดส่วนร้อยละ 2.50 ปี 2548 ร้อยละ 2.60 ปี 2549 ร้อยละ 2.74 และในปี 2550 ร้อยละ 2.89 จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปี และมีการจ้างงานมากที่สุดในภาคกลาง รองลงมาคือ กรุงเทพมหานครในกลุ่มอายุ 25-29 ปี รองลงมาคือ อายุ 20-24 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า ในอาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบมากที่สุด ส่วนแนวโน้มอุตสาหกรรมจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบทางลบ คือ ราคาน้ำมันที่สูง และการแข่งขันเสรี

จากข้อมูลดัชนีผลผลิตและปริมาณการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีการขยายตัวต่อเนื่องของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ประกอบกับมาตรการและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่สนับสนุนพร้อมทั้งมีปัจจัยแวดล้อมด้านภูมิศาสตร์ที่สนับสนุน และจากความคิดเห็นของผู้แทนสถาบันยานยนต์ อุตสาหกรรมยานยนต์จึงน่าจะยังคงขยายตัว ทำให้อุตสาหกรรมต้องเพิ่ม

ปริมาณการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด โดยการจ้างงานของอุตสาหกรรมยานยนต์ ในอนาคตมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยคุณภาพและความรู้ของแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ในปัจจุบัน คุณสมบัติของแรงงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้มีงานทำที่มีความรู้ไม่สูงมากนัก ดังนั้น ในสถานะที่มีการแข่งขันสูง หากต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีทักษะซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะแรงงานที่มีคุณภาพในการผลิต ซึ่งได้แก่ ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ วิศวกร บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนั้น ประเภทอาชีพที่คาดว่าจะมีความต้องการจ้างงานเพิ่มขึ้น คือ ผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ และช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ

5. อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศถึงปีละประมาณ 43,674 ล้านบาท ในปี 2546 มีอัตราการขยายตัว ร้อยละ 2.07 และมีสัดส่วน ร้อยละ 3.33 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปัจจุบันอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังไทยอยู่ในภาวะทรงตัว เนื่องจากสถานการณ์การส่งออกที่ชะงักและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าที่สำคัญยังไม่ฟื้นตัว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และการนำเข้าของสินค้าจากต่างประเทศมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการนำเข้ากระเป๋าที่เพิ่มขึ้นของประเทศผู้นำสินค้าแฟชั่นที่มี Brand Name จากอิตาลี ฝรั่งเศส และการนำเข้าสินค้าที่มีราคาถูกจากจีน จึงส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตไทย ซึ่งภาครัฐจะต้องร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อหามาตรการป้องกันการนำเข้าของสินค้าคุณภาพต่ำไหลทะลักเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

จากการประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง พบว่าในช่วงปี 2544-2547 สัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ย ร้อยละ 3.62 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม การผลิต และในช่วงปี 2548-2550 มีสัดส่วนการจ้างงานเฉลี่ยร้อยละ 2.45 โดยมีแนวโน้มการจ้างงาน ลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่าในปี 2548 มีความต้องการแรงงาน ประมาณ 162,163 คน ลดลงจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 5.64 ปี 2549 มีประมาณ 146,268 คน ลดลงร้อยละ 9.80 และในปี 2550 ประมาณ 129,286 คน ลดลงร้อยละ 11.61 การจ้างงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 46.41 เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือจำนวนมาก จึงมีความต้องการแรงงานในระดับ ประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด ถึงร้อยละ 55.81 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 22.71 และมีความต้องการในประเภทอาชีพผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการ ประกอบมากที่สุด ร้อยละ 49.58

6. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (ไม่รวมเฟอร์นิเจอร์) แบ่งประเภทหลัก ๆ ได้แก่ ไม้แปรรูป ไม้แผ่นเรียบ กลุ่มผู้ผลิตไม้ เชื้อเพลิง ของเล่นไม้ และจักสาน ในปี 2544-2546 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้ฯ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP รวม) ร้อยละ 0.23-0.27 ในปี 2546 มูลค่าผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมไม้ฯ ขยายตัวร้อยละ 5.01 ในปี 2547 มีโรงงานอุตสาหกรรมไม้ จำนวน 4,798 โรงงาน มีการจ้างงาน 159,675 คน เงินลงทุน 61,739.78 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออก จำนวน 898.05 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 661.90 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ในปี 2547 มีอัตราการเจริญเติบโตถึงร้อยละ 20.93

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

ในปี 2547 มีการจ้างงานจำนวน 358,440 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 6.91 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการจ้างงานมากที่สุด ร้อยละ 34.95 เป็นการจ้างงานในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 23.38 เพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นการทำงานแบบเต็มเวลา (ตั้งแต่ 35 ชั่วโมงขึ้นไป) ร้อยละ 79.56 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าร้อยละ 71.43 ทำงานในอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้าที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 67.90 มีค่าจ้างเฉลี่ย 4,400 บาทต่อคนต่อเดือน การจ้างงานส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือนมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมในโรงงาน ทำให้มีการจ้างงานแรงงานระดับล่างที่เป็นเพศหญิง และมีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

จากการประมาณการความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ พบว่า ความต้องการแรงงานมีแนวโน้มลดลง โดยพิจารณาสัดส่วนการจ้างงานต่อแรงงานในภาคการผลิต ในปี 2547 มีการจ้างงาน ร้อยละ 6.55 และลดลงเหลือร้อยละ 5.71 ร้อยละ 5.19 และร้อยละ 4.67 ในปี 2548 ถึงปี 2550

7. อุตสาหกรรมโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า)

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า หมายถึงอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการถลุง หลอม รีด ดึง หรือผลิตเหล็กกล้าในขั้นต้น เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในปี 2546 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า มีมูลค่าประมาณ 17,186 ล้านบาท ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มร้อยละ 1.31 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั้งหมด ผลิตเพื่อใช้ในประเทศและส่งออก โดยในปี 2547 สามารถผลิตเหล็กฯได้ประมาณ

12.2 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 19 จากปีที่ผ่านมาในปี 2547 มีการบริโภคเหล็กประมาณ 15.7 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 12 มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปและสำเร็จรูปประมาณ 10.8 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 242,000 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณ ร้อยละ 10 มีมูลค่าการส่งออก ประมาณ 2.2 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 64,742 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 16

แนวโน้มความต้องการแรงงาน

ปี 2547 มีการจ้างงาน จำนวน 85,183 คน (ร้อยละ 77) เป็นการจ้างงานในภาคกลาง มากที่สุด รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร และเป็นการจ้างแรงงานในเพศชายถึงร้อยละ 78 ส่วนใหญ่ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ร้อยละ 45.37 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 18.05 โดยส่วนใหญ่จ้างงานผู้ที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี เป็นการทำงาน เต็มเวลา (40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งช่างหล่อ ช่างหลอม ช่างรีด จำนวนประมาณ 39,176 คน (ร้อยละ 45.99) ค่าจ้างเฉลี่ย 8,208 บาทต่อคนต่อเดือน โดยมีแนวโน้มที่จะจ้าง แรงงานที่มีทักษะฝีมือเพิ่มขึ้น คือ วิศวกรการผลิตและซ่อมบำรุง วิศวกรวิจัยและพัฒนา ด้าน กระบวนการผลิต วิศวกรวิจัยและพัฒนา ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์ ช่างเทคนิค นักการตลาดการขาย

จากการประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเหล็กฯ พบว่า มีแนวโน้ม ขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่เป็นไปในอัตราที่ลดลง เนื่องจากภาวะราคาน้ำมัน สถานการณ์ความไม่สงบ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการกีดกันทางการค้า โดยในปี 2548 มีการจ้างงานจำนวน 96,798 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 13.63 ปี 2549 มีการจ้างงานจำนวน 103,604 คน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.03 และใน ปี 2550 มีการจ้างงานจำนวน 110,730 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.88 จะเห็นได้ว่าการจ้างงานมี แนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยในปี 2550 มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 1.81 ของการจ้างงาน ในภาคการผลิตทั้งหมด ซึ่งแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากเหล็กเป็นองค์ประกอบ หลักในอุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เมื่ออุตสาหกรรมเหล่านี้เติบโตขึ้นอุตสาหกรรมเหล็กจะเติบโตตามไปด้วย และจากผลการประมาณ การความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า พบว่าเป็นความต้องการแรงงานใน ภาคกลางมากกว่าภาคอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 74 ของความต้องการทั้งหมด และ ปี 2550 คาดว่า ความต้องการในภาคกลางจะเพิ่มขึ้นประมาณ 5,302 คน ส่วนใหญ่ความต้องการแรงงานจะอยู่ในกลุ่ม อายุ 25-29 ปี ระดับการศึกษาที่คาดว่าจะมีความต้องการมากที่สุดคือ ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า จำนวน 46,901 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ร้อยละ 21.35 ปี 2550 คาดว่าจะเพิ่มขึ้น 3,452 คน การทำงาน เป็นการทำงานเต็มเวลา(40-49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ทำงานในตำแหน่งช่างหล่อ ช่างหลอม ช่างรีดฯ

กล่าวโดยสรุป ในอุตสาหกรรมการผลิต 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานลดลง ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสัดส่วนของGDP สัดส่วนความต้องการแรงงาน และรายได้

ประเภทอุตสาหกรรม	สัดส่วนต่อ GDP รวม ปี 2546 (%)	สัดส่วนความต้องการแรงงานเฉลี่ย ปี 2548 – 2550 (%)	จำนวนการเปลี่ยนแปลง (คน) (+ เพิ่มขึ้น , – ลดลง)	รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อเดือน (บาท)
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	16.78	18.59	37,949	5,787
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	5.90	8.20	-11,869	5,151
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	5.25	13.15	1,067	5,241
อุตสาหกรรมยานยนต์	10.82	2.74	13,388	9,281
อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	3.33	2.45	-16,439	5,659
อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	0.25	5.18	-21,959	4,261
อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	1.31	1.74	6,966	8,256

กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นมักจะเป็นอุตสาหกรรมใหม่ คืออุตสาหกรรมยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า และอุตสาหกรรมที่มีการปรับปรุงให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะตลาดโลกง่าย คืออุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และเครื่องแต่งกาย ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการจ้างงานลดลง มักเป็นอุตสาหกรรมเก่าที่มีมานานแล้ว และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และภาวะการแข่งขันได้ยาก หรือน้อย เช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้าและเครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาจากอัตราความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเหล่านี้แล้ว จะเห็นว่าบางอุตสาหกรรมที่แม้ว่าจะมีแนวโน้มต่อการจ้างงานลดลง หรือเพิ่มขึ้นน้อย แต่ยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการมีงานทำของประชากรค่อนข้างมาก เช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องแต่งกาย และไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งมีสัดส่วนความต้องการแรงงานต่อแรงงานในภาคการผลิต ถึงร้อยละ 8.20 , 13.15 และ 5.18 ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการจ้างงานเพิ่มขึ้นในบางอุตสาหกรรมนั้น ที่มีผลกระทบต่อการจ้างงานในภาพรวมน้อย เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า ซึ่งมีสัดส่วนแบ่งการจ้างงานต่อแรงงานในภาคการผลิต เพียงร้อยละ 2.75 และ 1.74 ตามลำดับ ดังนั้นหากจะพิจารณาในด้านผลที่มีต่อการมีงานทำของประชากรแล้ว นโยบายในปัจจุบันควรจะให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่แม้จะมีอนาคตไม่สดใสแต่มีผลต่อการมีงานทำของประชากรมาก ทัดเทียมกันกับอุตสาหกรรมที่เห็นว่ามียุคสดใสเช่นกัน

ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่แม้จะมีอนาคตไม่สดใสแต่มีผลต่อการมีงานทำของประชากรมาก ทดเทียมกันกับอุตสาหกรรมที่เห็นว่ามีอนาคตสดใสเช่นกัน

ส่วนอุตสาหกรรมที่เห็นว่าควรจะได้รับความสะดวกเป็นสำคัญอันดับ 1 ในกลุ่ม อุตสาหกรรมทั้ง 7 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งมีสัดส่วนการจ้างงานที่สูงถึง ร้อยละ 18.59 และยังมีแนวโน้มการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นอย่างสูงเช่นกัน จึงนับได้ว่าเป็น อุตสาหกรรมที่น่าจะมีความสำคัญต่อการมีงานทำของประชากรทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

นอกจากนี้กลุ่มอุตสาหกรรมที่ยังคงมีแนวโน้มความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นนั้น มักจะมีการจ่ายค่าตอบแทนแก่แรงงานในอัตราที่สูง เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ เหล็กและเหล็กกล้า ซึ่งมี รายได้ของแรงงานเฉลี่ยสูง ถึง 9,281 และ 8,256 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานลดลง จะมีการจ่ายค่าตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่า เช่น ใน อุตสาหกรรมสิ่งทอ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ซึ่งมีรายได้ของแรงงานเฉลี่ยเพียง 5,151 และ 4,261 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ แสดงถึงสถานะของตลาดแรงงานไทยที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ และอุปทานในขั้นที่อาจจะใกล้เคียงกับดุลยภาพตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ทั่วไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย

1. ควรร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทาง นโยบาย ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน หรือการกีดกันทางการค้า และปัญหาอื่น ๆ
2. ส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการรายย่อยให้มากขึ้น (แก้ปัญหาการว่างงาน)
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีเวทีแสดงสินค้าส่งออกทุกประเภท เพื่อประชาสัมพันธ์ สินค้าไทย และเป็นการขยายตลาด
4. สร้างค่านิยมให้คนไทยหันมาใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศ

ด้านเทคโนโลยี

ควรนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ด้านอุตสาหกรรม

1. พัฒนาการตลาดเชิงรุก
2. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการที่ดี

3. เนื่องจากลูกค้าในต่างประเทศมีนโยบายลดชีพพลายเออร์เพื่อลดต้นทุน ทำให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอด โดยวิธีการรับช่วงงานจากผู้ประกอบการรายใหญ่ ประหยัดพลังงาน หรือลดการจ้างงาน และหันมาปรับปรุงประสิทธิภาพแรงงาน
4. ควรจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมในด้านการตลาด การผลิต ราคาสินค้า เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำมาวางแผนการผลิตและการพัฒนากำลังคน
5. ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อเป็นการจูงใจให้แรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม

ด้านแรงงาน

1. รัฐบาลควรร่วมมือกับภาคเอกชนพัฒนาระบบการศึกษาและการฝึกอบรมให้แก่กำลังแรงงานทั้งในและนอกระบบให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคต
2. พิจารณานำแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาเข้ามาทำงานทดแทนแรงงานไทยในอุตสาหกรรมที่ขาดแคลน
3. ควรมีข้อมูลกำลังแรงงานที่ถูกต้อง ทันสมัย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ลงทุนที่จะไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในภูมิภาค
4. ควรปรับทัศนคติการทำงานของแรงงานในต่างจังหวัดให้มีวินัยอุตสาหกรรม
5. รัฐบาลควรแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาหนี้สินของคนในชนบท เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ (ปัจจุบันถูกเจ้าหนี้ผูกมัดไว้)
6. ควรส่งเสริมให้มีการคุ้มครองแรงงานในกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1. ควรแยกศึกษาอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมเครื่องดื่ม
2. ควรแยกศึกษาความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกและผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ เพราะความต้องการแรงงานจะแตกต่างกันทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
3. รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณและด้านต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัยและพัฒนา
4. ส่งเสริมให้มีการสำรวจและวิจัยเชิงลึก เพื่อให้ทราบความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานในทุกอุตสาหกรรม

บรรณานุกรม

- กรมการจัดหางาน, กองแผนงานและสารสนเทศ. (2546). การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) ปี 2544. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมการจัดหางาน. (2544). การจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย). กระทรวงแรงงาน, กรมการจัดหางาน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่, สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน. (2547). ภาวะการประกอบโลหะกรรมของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กระทรวงแรงงาน. (2545). แผนพัฒนาแรงงานและพัฒนาอาชีพ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2541-2549). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. พิมพ์ครั้งที่ 7.
- ชนินทร์ วะสีนนท์. (2542). รายงานการศึกษาตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมจังหวัดสกลนคร.
- ช่อแก้ว ประสงค์สม. (2546). ตู้ทางก้าวสู่อินเตอร์ของเครื่องหนังไทยในทัศนะนายกสมาคมเครื่องหนังไทย. วารสารส่งเสริมการลงทุน, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2546.
- ฐานเศรษฐกิจ. ปีที่ 25 ฉบับที่ 2,049 วันที่ 2-5 ตุลาคม 2548, หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, หน้า 6.
- ทอง พิชยะ. (2539). การเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ.
- ไทยโพสต์. (2548). ฉบับวันที่ 23 กรกฎาคม 2548. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์.
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2546). วารสารเศรษฐกิจวิเคราะห์. ปีที่ 21 ฉบับที่ 11 เดือนกันยายน 2546. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ผู้จัดการรายสัปดาห์. ฉบับวันที่ 25-31 กรกฎาคม 2548. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์.
- แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2541 - 2545). (2544). แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม 13 อุตสาหกรรม (ฉบับทบทวนใหม่). กระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ศูนย์ประสานการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม. เอกสารอัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย. (2547). การศึกษาเชิงลึกการมีงานทำของกำลังคน ระดับกลางและระดับสูงเพื่อเพิ่มผลิตภาพ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (ภาพรวม). เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศูนย์ศึกษาเอเปค. (2546). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมภายใต้กรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรมระหว่างประเทศ เล่มที่ 4 การศึกษารายอุตสาหกรรม. เสนอต่อ กระทรวงพาณิชย์, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2547). โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของกำลังคนในอุตสาหกรรมกับการผลิตบุคลากรในสถาบันการศึกษา.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2547). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม. เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ขงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2547). โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของกำลังคนในอุตสาหกรรมกับการผลิตบุคลากรในสถาบันการศึกษา. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2546). รายงานการศึกษานับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาส่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เล่ม 1, 2). กรุงเทพมหานคร. ผู้แต่ง.

สถาบันยานยนต์. (2546). ยานยนต์สาร. ธันวาคม 2546.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2539). รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต ศึกษากรณีอุตสาหกรรมทอผ้า. กรุงเทพมหานคร. ผู้แต่ง.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2547). รายงานการศึกษเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม.

กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สมาพันธ์พัฒนาอุตสาหกรรมไม้ประเทศไทย (สอม.). (2548). ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้. เอกสารที่ สอม. 28/2548 วันที่ 5 ตุลาคม 2548.

สมาพันธ์อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2548). ข้อมูลทั่วไปของอุตสาหกรรมไม้อัด ไม้บาง และวัสดุแผ่น. เอกสารอัดสำเนา, กันยายน 2548. สภาอุตสาหกรรม, กลุ่มอุตสาหกรรมไม้อัด ไม้แผ่น ไม้บาง และวัสดุแผ่น.

สรัญญา แดงอินทวัฒน์. (2548). หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. ฉบับวันที่ 9 มิถุนายน 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). รายได้ประชาชาติของประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). รายงานการศึกษาเชิงลึกการมีงานทำของกำลังคนระดับกลางและระดับสูง เพื่อเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). ยุทธศาสตร์การพัฒนา
 ทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมหลัก. สำนักงาน
 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2544). รายงานการทบทวนสภาพปัญหา วิสัยทัศน์และกลยุทธ์
 อุตสาหกรรม 13 สาขา แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2546). โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรม.
 กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542 – 2547). รายงานการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่ว
 ราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). รายงานเชิงวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิต: สถาน
 ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

โสธร บุญรัตน์. (2546). วารสารส่งเสริมการลงทุน. ฉบับกุมภาพันธ์ 2546, สำนักงาน
 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, กองการตลาดเพื่อการลงทุน.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

กรมป่าไม้: สถิติป่าไม้. <http://www.forest.go.th>

กระทรวงพาณิชย์, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. ข้อมูลการส่งออก.
<http://www.moc.go.th>

กระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. ภาวะอุตสาหกรรมรายสาขา, แผนแม่บท
 พัฒนาอุตสาหกรรม (สาขาไม้และเครื่องเรือน และสาขารองเท้าและเครื่องหนัง).
<http://www.oie.go.th>

กระทรวงอุตสาหกรรม, สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม: โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรม:
 2545. <http://www.oie.go.th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2548). อัตราการใช้กำลังการผลิต, ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม,
 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จำแนกตามอุตสาหกรรมการผลิต. ค้นเมื่อ 9 สิงหาคม
 2548. <http://www.bot.go.th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. <http://www.bot.or.th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าอุตสาหกรรมสิ่งทอ. ค้นเมื่อ 6 สิงหาคม
 2548. <http://www.bot.or.th>

วัชชัย ขงเนตร. (2548). ภาวะอุตสาหกรรมหลัก ปี 2547 และแนวโน้มปี 2548. ค้นเมื่อ 15
 สิงหาคม 2548. <http://www.oie.go.th>

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ. แนวโน้มภาพรวมการส่งออกสิ่งทอ ปี 2548.

ค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2548. <http://www.thaitextile.org>

สภาอุตสาหกรรม:กลุ่มอุตสาหกรรมไม้อัด ไม้ยาง และวัสดุแผ่น. <http://www.fti.or.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สต็อกทุน., ภาวะเศรษฐกิจราย

ไตรมาสและแนวโน้มเศรษฐกิจไทย. <http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2548). จำนวนผู้มีงานทำตามอุตสาหกรรม. ค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2548.

<http://www.nso.go.th>

สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรม: ภาวะอุตสาหกรรมภาพรวม. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2548.

<http://www.oie.go.th>